

sensus, vel specialis derogatio, vt in secundo testamento, respectu primi habentis clausulam derogatoriam ad frequentia: vt *leg. si quis in principio testamenti*, de leg. 3. & 6. *parat. tit. 1. & l. 12.* Si tamen in secundo testamento ponatur iuramentum, per quod testator inuincit illud tenere, & obseruare, & non renouare: istud iuramentum habet vim verborum derogatoriorum expressorum ad primum testamentum: quia per hoc derogatur primo testamento, ac si specialiter facta esset mentio primi testamenti, & verborum derogatoriorum in eo coniectionum. Ita tenent & firmitur *Bald. Falgop. Paul. Alexand. & Las. in l. senium, C. de testamentis*, quia ex quo iuramentum habet vim verborum derogatoriorum ad frequentia testamenta: vt not. voluit *Anton. Andr. in regula, quod semel placuit, de regul. iur. lib. 6. in fin. quem refert & sequitur Bart. in dicit. si quis in primo prope fin. ver. quare virum iuramentum, & in l. 1. si quis ita, 2. colum. ff. de verb. obligat. approbat *Las. in l. pacta non sunt, in princip. C. de pactis, & in dicit. l. senium, col. 2. C. de testamentis in 3. item si quis possulente, 3. colum. l. i. de act. Lanceloni in l. si ubi & ibi, 5. in legat. per colum. ver. secundum est consilium, de leg. 1. & ibi alij moderniores. Idem firmat *Anton. Cerseri in repetit. dicit. rubr. de iuramentis*, in 9. colum. ver. 7. *prauilegium. Paul. de Cast. consil. 363.* pari ergo ratione iuramentum habebit vim verborum derogatoriorum ad precedens testamentum, quod est bene notandum: de quo tamen ad praesens non infuso, quia iste non est locus accommodatus, videas latissime consilio meo 17. Reduendo ad propositum nostrum: si socius promisit cum iuramento socio restituere, quod ab eo recepit, videtur de suo priuilegio cogitasse, ac sic per iuramentum illi renuntiasse, quasi specialiter illi renuntiasset. quod facere potuit, vt in praecedentibus dictum est. ¶ Ad quod bene facit, quod voluit *gloss. Bartol. & alij in l. 2. C. de resim. vendit. gloss. Anton. & alij in c. penult. de empt. & vendit.* dum volunt, quod ille qui promisit in genere contra iuramentum non venire contra contractum, videtur renouare beneficio l. 1. C. de rescind. vendit. quod beneficium datur ei tantum, qui ignorauit se laesum in pretio (vt ibi plenè notatur) iurando non venire contra, videtur saltem in genere cogitasse de omni remedio & beneficio, per quod posset rescindi contractus, l. sub praetextu, l. 2. & quod ibi not. doctores, C. de transact. & in l. qui iure militari, ff. de testam. mil. bene facit text. & quod ibi notant doctores in cap. ex rescripto, de iuramentis. & quod notant in *antient. sacramenta puerum, C. si aduersus vendit. per Bartol.* ¶ Ex quo dicebat notanter *Anton. in c. si diligenti, de foro compet. post medium.* quod iuramentum appositum super renuntiatione, habet excludere iuramentum a quacunque exceptione, tanquam in genere cogitationem solum quando renuntiatione esset specialis de aliqua particulari exceptione, sed etiam si esset generalis de non opponendo exceptio-**

nes, etiam futuras. Nam & talis renuntiatione firmatur iuramento, ex quo potest seruari sine interitu salutis aeternae ita duxit *Ioan. de Imol. in cap. cum contingat, de iuramentis. in repetit. in 3. membro, versus finem. ver. & adde predictum, quod renuntiatione generalis, &c. & in cap. de commodato.* vt latius per eum. Quinimo, quod plus est, etiam si nulla interuenit renuntiatione in contractu t generatim vel specialis, sed solummodo conueniens iurasset seruari promissa: videtur quasi certus de beneficio sibi competente, & per consequens illi renuntiare: vt notanter voluit *Bald. in dicit. ex rescripto. 3. colum. vbi dixit, quod t fideiussor, 17* qui fideiussor cum iuramento, perdit ex villius iuramenti exceptionem excussionis non factae per illum textum aperte probantem, quod vbi que t actus est celebratus in genere, & debet exprimi in specie: si interuenit iuramentum, habet virtutem clausulae specificationis: nam ibi mulier fideiussor, & non expresse renuntiavit beneficio Velleiani: sed quia iurauit, videtur t expresse illi beneficio renuntiasse. & ad hoc illum textum exstant doctores ibi signanter *Abb. & And. Sic. in consil. 25. incipit, scribitur, 9. colum. 1. part.* Non est ergo mirandum, si eodem modo fideiussor virtute iuramenti, videatur renuntiasse beneficio excussionis non factae, vbi dicebat *Bald. quem refert & sequitur Anchar. ibi, & Alexand. consil. 32. incipit, in causa excussionis fin. colum. vers. 4. in 4. vol. Anton. Cerseri in repetit. rubr. de iuramentis. in 10. colum. ver. 12.* dicens se sic in facto allegasse, & obtinuisse. Et reputat valde notabile pro limitatione *antient. presente, C. de fideiuss. testat. etiam illud dictum, sequitur & multum commendat Baptista de castro Blesio, in suis tractatibus arbitrorum, quibus. 70. 4. colum. vers. 5. conclusio.* dicens per hoc t valere laudum laum contra abentem, non citatum, seu non requisitum, si compromissum factum in arbitratorem sic iuratum, puta quia partes iurauerunt parere omni laudo ferendo per ipsum arbitratorem. nam iuramentum facit rem valeat, vt melius valere potest: vt d. *l. cum pater, 5. filium matrem.* & istam dicit fore nouam & innotam conclusionem, quae tamen mihi non est sine scrupulo, eo quod in compromisso prohibetur a lege iuramentum apponi: vt *antient. de iudiciis. 5. quia vero, collat. 6.* corrigendo ea, quae not. in *l. in arbitrum, C. de arbit. ad quod etiam facit lex regni, quae prohibet iuramenta opponi in contractibus, ordinatione Tolera l. 127. Compromissum autem contractus est: vt not. in *antient. si vero conuenerit, C. de iud. & in l. contrarium, C. de fideiuss. De iure tamen nostro peruenitur iuramentum in compromisso: vt cap. cum tempore, *supra. de arbitrum.* & ibi not. *Abbat. 2. not. in cap. ex parte, ind. titul. late per Abb. in cap. per iuram. ind. titul.* quod videtur tenendum: quia lex civilis non potest prohibere iuramentum apponi: vt per *Abb. in cap. 2. de arb. 3. colum. vers. in gloss. in verbo, & in cap. tua, el. 1. de decimis, 1. plurima. Anchar. in regula, accessum, 13. saluum.* &**

Et in regula, quia sunt, colum. 18. per Bald. in l. p. etiam, C. de colat. 1. colum. & per alios, quos refert Fed. in cap. ecclesia sancta Maria super de consuet. 40. colum. ver. & ista verba, nisi dicas hoc procedere, quando lex civilis disponit circa iuramentum præsbitum, secus si circa præsbitandum. ut dicit Luca de Imol. & Dominicus in cap. quoniam pactum, de pact. lib. 6. penult. colum.

- O *Hodie emanavit pragmatica sanctio à serenissimis rege & regina, dominis nostris, quod in compromisso, & in contracta minoris, & mulieris, super alienatione dotis, & alijs quæ sine iuramento non valerent, possit iuramentum apponi: tenendo ergo conclusionem prædictam, ad eius confirmationem, ultra ipsum, ego allego mirabile dictum specul. tit. de aduocato, §. 1. 7. colum. versic. sed nequid id. vbi dicit, quod si quis promittit tiquam t aduocatus ecclesiam defendere, non tenetur, nisi fuerit requisitus, seu interpellatus. ut notatur in c. breui, de iurament. si tamen iurauit ecclesiam defendere per iuramentum, videtur renuntiare interpellationi, seu requisitioni. ** § Itaque tenetur eam defendere, quamvis non requisitus, vel interpellatus. de quo facit magnam fecit dom. Anton. in dict. c. breui. & Andr. Sicul. in c. fin. vers. §. sup. de temp. & vendit. & in rubric. de iurament. & ibi Antonius Corsetus 9. colum. ver. quantum præiudicium. § Ex quo inferebat Andr. Siculus in dict. c. fin. limitationem nouam & inauditam
- 32 *ad illum textum dicentem, tunc demum t venditorem de euictione teneri, quando emptor sibi denuntiaret litem sibi motam, nec sufficeret venditorem aliunde certioratum de lite. ut ibi concludant omnes, præsertim Abbas. nam hoc debet intelligi, nisi venditor iurasset defendere emptorem in lite mota: quia tunc si sciat litem motam, & non venit ad defensionem, tenetur ** quia satis est requisitus à stimulo iuramenti, quod dictum dicit fore suum. pro quo facit text. cum ibi notatis, per doctores in l. cum qui, §. si iurauerit, ff. de rei iud. § Quod tamen dictum mihi non est sine scrupulo: quia iuramentum positum in contracto, assumit naturam illius contractus: ut notanter voluit Innocent. in cap. per tuos de arbitrio, & ibi Abb. refert & sequitur idem Abb. in c. cum tempore, 1. colum. ord. tit. & in cap. veniens, 4. colum. de iurament. an. & in cap. quoniam admodum, 1. colum. vbi est textus secundum eum, ord. tit. & in c. cum contingat, 16. col. eodem tit. idem Abb. in cap. vi super 3. colum. super de rebus ecclesie non alien. facit textus in l. fin. C. de non n. p. Ad idem l. si libertus ita iurauerit, ff. de oper. lib. quem ad hoc allegat Angel. consil. 314. in princ. de cuius veritate vide Anton. Corset. in d. rubric. de iurament. 16. colum. ver. trigessimam secundam. Sed pro nunc transeo cum dicto Andree. pro quo etiam facit quod voluit Bald. in cap. olim, de rescript. forma. antequam. dum dicit, quod t Imperator licet non requiratur, tenetur mutare statum Ecclesie ratione iuramenti, quod præstat in sua coronatione, de qua in clem. Romanus de iurament.
- 33

quali per iuramentum videatur renuntiare iori sibi cōpetēci, ut debeat requiri seu interpellari. § Facit etiam ad hoc quod notanter voluit Bartol. in l. si quis pro in fin. col. ff. de fideiuss. vbi dicit, quod si fideiussor non teneatur, quando fideiussit t in duriore causam quam principalis, 34 quod quando promissit aliud, vel quando principalis non tenetur iuxta legem, Graec. §. ibid. cum simit. ff. de fideiuss. tamen istis casibus iurando tenetur, non tanquam fideiussor, quia deficit forma fideiuss. sed ut principalis promissor. quoniam iurando videtur velle teneri omni modo, quo potest, secundum Bart. vbi super quem refert & sequitur Ang. de Ar. in §. fideiussor, in fin. inst. de fideiuss. & l. al. §. item si quis possit solui, 1. colum. inst. de auct. & Anton. Corsetus in rubric. de iurament. 16. col. in fin. versic. trigessimam quintam, & Raphael Cumanus consil. 189. post princip. incipit, refertur, de quo etiam per Bald. in l. si præsum. fin. col. C. de iur. dot. Multa alia his similia adduci possunt, de quibus per doctores in locis præallegatis: ista tamen videntur sufficere, ad confirmandum decisionem Alex. in d. consil. tenentis & firman- tis, socium propter iuramentum perdere dictū beneficium, quamvis non appareat de certa scientia socij volentis renuntiare ipsi beneficio: quia immo præsumitur et certa scientia renuntiasse, quoniam scire, quod socius gaudet beneficio, ne teneatur, nisi in quantum scire poterit: pendet à scientia iuris, & regulariter præsumitur quis scire iura: ut l. leges sacrosanctæ, C. de legibus, l. si heres ad in fin. ff. ad Trebell. not. glo. in auctorib. de iurament. in princ. in versic. sciens. & Bald. in l. sed si lege, §. si re. ff. de per. here. & in l. non sator, ad fin. ff. de consensu. Virtus autem t iuramenti tanta est, quod vbi alias requiritur certioratio beneficij, non sit necessaria certioratio propter iuramentum: quia ad iuramentum videtur quis deliberatè accedere: ut probatur in d. ex rescripto: & ibi oot. Bald. & in auctorib. sacrament. a puberum præallegata. & ibi etiam Bart. Arch. in c. quoniam pactum de pact. lib. 6. Anton. in d. si diligens post medium & ibi Abb. 1. col. versic. 2. tangit gloss. Bart. & Angel. d. l. 2. C. de rescript. vendit. Bald. in l. 2. C. de rebus creditis. Abb. in d. pen. de temp. & vend. Bart. Angel. & Io. an. de iurament. l. sciendum. ff. de verb. oblig. & in l. duo patrum, §. idem Iulianus, & sequen. & ibi Moderni, ff. de iurament. an. idem Bald. consil. 161. incipit, proponitur. in fin. pri. part. vbi dicit, quod iuramentum idem operatur, quod clausula derogatoria, facta ex certa scientia. immo plus dicit Io. an. de iurament. d. c. cum contingat, §. 3. membro. versus finem. quod etiam si iuramentum præsumere- retur ex errore præsum, tamen obligat iuramentum ad obseruandum iuramentum: quia aliis esset periculosius, recedendo contra iuramentum: sicut de metro rigore obligat iuramentum per dollū extortum, per ea quæ habentur in c. si verò, de iur. iur. hoc probat per nos. per gloss. in dict. l. 2. C. de rescript. vendit. in d. c. penult. de temp. & vend. dum ibi concluditur, quod t si quis ignoranter vendidit rem minus dimidia iusti pretij, & promi- 36

fit non venire contrā, & iuravit, non potest intentare beneficium dictū l. 2. quod de necessario intelligendum est de eo, qui ignoranter vendidit nūmus dimidia iusti preij, quia si scirent vendidisset, non haberet locum remedium dictū l. 2. secundum omnes ibi. quia sciens & volens doli non infertur vlt. l. 1. in fin. ff. de al. emp. & l. cum donatione, C. de re iud. Quia ergo promittendo non venire contra contractum, videatur illa promissio continere tūdem errorem, quem continere ipsa venditio. l. fin. § idem quod ff. de cond. inde. tamen propter iuramentum dictæ promissioni standum est, secundum omnes in dict. l. 2. & m. d. s. per. saltem non obtemperat remissione, vel abolutione a iuramento, iuxta notata in cap. 1. de iurament. § Vnum finaliter omniū, quod illi, qui dant pecuniam mercatori ad partem lucri, vel damni, secundum dispositionem huius text. & l. 1. C. pro socio non possunt perire rationem sibi reddi si mercatore ante finem anni, ita potant dixit Bart. in Lucinem, C. de suscepto. & arca. lib. 10. argum. illius text. quod est mentū tenendū, secundum eam: quem referunt & sequuntur Ang. Pla. & Alex. ad idem facit text. & ibi Ioan. de Plat. in l. cum opmatoribus, in prin. C. de excus. tribu. lib. 10. quod tamen intelligendum est, quando peteretur ratio administrationis totius, ad quam non teneretur, nisi in fine administrationis, vt l. aduersus, & l. rationis. C. de administ. tutum. & l. ad m. ff. in. Secus si pro aliqua particulari gestione, seu speciali negotiatione, vel articulo: nam de eu bene potest peti ratio ante finitam administrationem, vt ff. de tut. & ratio. dist. l. si aduersus, C. de tut. & ff. de admin. tut. l. cum contrariis, secundum quartam lectionem, & ff. rem populi. saltem fore. l. non quasi, huius stipulatione, ita tenet C. Sal. in dict. l. aduersus, C. de administ. tut. & refert & sequitur Ioan. de Plat. in dict. Lucinem, ad fin. § An autem mutans alieni pecuniam hoc pacto, quod si mutuatui ini det sibi tantum lucrum, quantum possit lucrari: talis mercator coramitate vsuram, vide Conrad. de contradi. q. 43. § De lucris illicitis acquisitis per maritum, vel uxorem, constante matrimonio, an & quando suas restituenda, per quem, quibus, & qualiter dixi sup. in rubr. col. 315. § Limitabis 3. § An fraudans gabellam, sit tutus in foro conscientie: vide Abb. & Felsum in cap. 1. de confis. c. 1. § Quid autem de eo, à quo omni sunt petita gabella infra annum, vt disponit lex regni: an sit tutus in conscientia. Arch. Flo. 2. part. summa, tit. 1. cap. 13. § 7. Adde, quod grex sine armata possunt licite arrendari, vel locari, cum pacto, quod earum actuum, quibus sunt tempore locationis, reddantur domino gregis finito locationis tempore, seu arrendationis. Nam tunc renouatus grex, idem grex est: vt l. grege. & l. si grege, de legat. 1. l. proponendum, ff. de iudicij. Quid autem si mortui tibi, pacto apposito, quod mihi reddas ista decem, & fodias vineam. Non valet istud pactum, glossa in l. rogasti me, § si tibi, ff.

si cert. petas. quia etiam illud pactum est vsura, in eo quod additur sorti, quod est not. Dyn. secundum Bald. ibi. 2. col. vbi vide alios moderniores. Item ponit, quod si aliqua possessione non inuenio laboratorem, nisi munera tibi decem, & mutuoan opere, quas alias impenderet, sunt vsura. Non credo, quia teneretur mihi ad eas ex contractu locationis, & non est lucrum, sed verum debimur argum. ff. de ritu nupt. l. proxima, ff. de contr. al. emp. l. fundi partem. ita dicit Bald. in d. §. si tibi decem adum. § de quo videas latius Laurent. de Rodolpho in tractatu vsurarum, quest. 42. & Ioan. de Anania in cap. final. de vsur. col. 11. vers. ex premissis, & Archiepiscopus Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. § 10. & magistrum Conradum in suo libello de contradi. quest. 16. vers. octauum exemplum. vbi rogo videas. Et ista faciunt ad questionem, quæ quotidie accidit, locari fundum, dando laboratori mulle, ad instruendum: cum hoc, quod post terminationem mihi illa mulle restitueret: an sit vsura? Veritas est, sicut ex prædictis colligi potest, quod si ratione illorum mulle aliquid vltra quam deberet in pensionem mihi daret, contrarius est vsurarius, alias secus: per cap. penult. 14. quest. 3. secundum Archiepiscopum. vbi supra. vide quæ scripti supra cod. § 7. In dubio autem contrarius non indicitur vsurarius, secundum Bald. in dict. l. rogasti, § si tibi per adum. & ibi las. quoniam rogo videas, quia pulchra dicit, & addit signanter text. in cap. fin. de vsur. § Plota alia in hac materia honesti lucri dicenda se offerebant, tam de his quæ per doctores in præallegatis locis tacita reperi, quam etiam de his, quæ ex cogitata hominum malitia adinueniunt: quæ dum scribere statueram: quia tamen eorum me turba fatigabat, ac ne longior, quam putarum, tractatus efficeretur, hoc loco subisti. Parce igitur lector dignissime, si aliqua, aut in totum prætermissa, aut in parte neglecta videbantur: quoniam causa prædicta me reddidit excusatum. Vale.

ADDITIONES.

§ Vide not. in l. provide, §. notandum. ad l. A. quiliam, ff. Si non perseverauerit in negotiatione.

§ Adde quæ scripti in meis fideiussis: in regala incip. fructum quomodo a lege.

§ Adde in proposito, quæ notabiliter possunt Alex. in l. 2. § fin. adum. fin. § solat. matrim. & las. in l. quod te, § solum. ff. si cert. pet.

§ Adde quod idem & nouiter tenet Alex. in l. 2. § fin. col. fin. § solat. matrim. qui de hoc multum gloriatur. & vide las. in col. fin. per. tenendo tamen. vbi idem sequitur. confirma id, quod adducit las. contra Alex. ibi, in l. quod te, § si cert. pet. per pen. col. post princip.

§ Adde Segur. in tractat. de ben. lucra. constant. matrim. fol. antepen. col. 2. in fin.

IOAN. BERNARDVS.

§ Sic intelligit Dominus Abbas in præfenti. § Vide eundem in consil. 77. lib. 1. & Conar. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. ad fin.

§ Si

- B** ¶ Si forte vxor vnus sociorum malum operatur.] To circa distributionem hanc, ratione laboris, & personarum habita, vide *Perr. Gerard. singul. 68. Alexan. consil. 99 lib. 2. & consil. 77. lib. 5. Cornuec. consil. 152 ad fin. & consil. 196. lib. 3. & pluribus citatis Conarr. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. vtriusque quærit hoc scribit. & Baetium de decimis tit. 6. 2. num. 27. & Gregor. gloss. 6 l. 3. tit. 10. part. 5.*
- C** ¶ Quia cum suis laboribus sibi querere possunt.] Ista est gravis & intricata questio, supet qua vide *Ies. Decium. & alios in l. illud, C. de iustat. Roman. consil. 469. Summ. consil. 92. lib. 1. Crot. in l. frater & fratre, num. 118. & ibi alios de cond. iudicis. Ferron. in consuetud. Burgund. tit. de iure person. 5. 1. Francisc. Pinnus iuxta communes sentent. versic. filius famul. & ex ooltris Montal. 1. 7. tit. 4. lib. 3. Fur. Gregor. gloss. 4 in l. 3. tit. 15. part. 6. dicit in l. 1. 9. Taur. num. 119. Didac. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordem atque ingens circa hoc agmen doctorum vide per Baetium de decimis tutorum. vbi diligenter disputat, in cap. 2. num. 3. cum multis sequens.*
- D** ¶ Ex his secundo inferitur ad vnum.] Vide *Perpatat in l. si pascenda, nu. 37. C. de past. siluest. in summa vtriusque sociat. 2. quæst. 3. Conar. lib. 3. resol. 4. 2. num. 4. atque secundum hæc intelligi posse nostrum textum auctorem, in questione de qua supra, §. proximo, additione prima. vt ibi notauit, & lege *Nasserum in suo manuali, cap. 17. num. 156.**
- E** ¶ In fine primi anni, non autem.] Vide *Romene. consil. 168. & rursus singul. 121. & decis. Tolos. 447. & Corset singul. sui, vers. amercator* apud quos etiam traditur omnino intra hunc eundem annum damni casus probari debeat, vt hic auctor disputat. atque lege *Bennetus. Anton. in tract. de mercat. tit. de contrahibus mercatorum num. 8.*
- F** ¶ Siquidem finita societate.] Adde *Socin. consil. 265. lib. 2. col. 4. & Petrum Perus. de societat. 4. part. 2. col. 8. & Conar. lib. 3. resolus. cap. 2. num. 2.*
- G** ¶ Ex quo inferitur vnum mirabile.] Circa istam doctis estimationem, vide auctorem supra, rubric. §. 17. & quæ pluribus citatis, ac ex professio susceperat questione scribit *Conar. prail. quæst. cap. 28. & Socin. Iacov. consil. 56 lib. 1.*
- H** ¶ Quantum valent modò, noo quantum fuerunt emper.] Adde quos adiunxi supra, in rubric. §. 11. verfic. qualia sunt. & omnino præcisè res ipsa vel estimatio rei dotalis conferri debeat, vide per *Scheff. Sapia, in l. emancipari, C. de collat. num. 3. & ibi Cypol. num. 16.*
- I** ¶ Non sufficit pastor, vel captatio.] Vide *Guidon sing. 171. & Alexand. consil. 158. vol. 2. Anton. Gomez. de locat. num. fin. Auedo 6. part. 1. cap. 1. num. 18. cum aliis, Choffene in consuet. Burgund. rubric. 2. §. 1. num. 33. & Per. in l. cum ita legatur, §. species de*
- legat. 2. num. 6. Castille, l. 17. Taur. num. 18. Didac. Perez. in l. 1. tit. 14. lib. 2. Orden. & rursus ad Seguram in l. soleredi, §. cum filia, num. 177 de vulgar. & l. si ex legati causa, de verb. obligat. num. 119.*
- K** ¶ Hæc tamen intelligi li persueuerat.] Circa ista quæ traduntur hic per auctorem, vide multa dicentem, & multos citantem *Didac. Perez. in l. 1. tit. 4. lib. 3. Orden. col. 923.*
- L** ¶ Secus si parer fuisset stipulatus integram dotem.] Vide *Tiraquell. l. si vnuquem, vers. totum, num. 1. C. de renouat. donat. & Alexan. consil. 5. colom. final lib. 3. & consil. 133. col. 1. lib. 5. & Philip. Dec. in consil. 195 in col. 2.*
- M** ¶ Meodio de fructibus, intelligitur dedatis expensis.] Vide *Alexand. consil. 133. lib. 5. Corset. in singul. vers. integrit. Bernard. in fallent. reg. 30. 2. & Baet. de decim. tutor. cap. 29. num. 5. & Iacius Tiraquod. de retrah. ligneg. §. 15. gloss. 1. num. 1. & seq. apud quos etiam quid sit de fructibus integris traditur.*
- N** ¶ Virtus enim iuramenti operatur.] De virtute & effectu iuramenti, in articulis, quos hic prosequitur auctor, & in multis alijs, habes *Marc. Anton. in tract. de virtut. & viribus iuramenti, & Corset. de iuramentis quæst. 9. per tot. Hippolyt. singul. 504. Tiraquod. l. si vnuquem in prelat. num. 113. de renouat. donatim. Seguram apud quem plures allegantur per Didac. Perez. in l. filius datus in ciuitate de verb. obligat. num. 20. cum seq. Pinell. 2. C. de rescin. vendit. part. 3. 4. 1. Mancib. lib. 3. quæst. frequens. cap. 59. Duran. regul. 335. num. 10. Villalobos vers. iuramentum inter communes sentit. Didac. Perez. ad Seguram in l. si ex legati causa, num. 91. de verb. obligat. Mathesil. sing. 36. & 51. & 54. & 56. & in eum additione plures allegatos. & Conar. lib. 3. resol. cap. 17. num. 5. apud quos separatim reperies questiones de quibus hic.*
- O** ¶ Quidquid sit, emanauit pragmatica.] Circa istam legem, & questionem authoris nempe vtrum iuramentum possit prohiberi, & anallari lege ciuili, vide *Castill. in l. 50. Taur. Anton. Gomez. de resistit. minorum, num. 22. ad fin. Meneses l. 1. num. 35. C. de rescin. vendit. & ibi Pinell. 3. part. cap. 1. num. 11. Didac. Perez. in l. 6. tit. 1. lib. 3. ordin. Duran. regul. 335. num. 10. ad fin. Didac. Segur. in l. 1. §. si vis vtri, num. 138. de acquir. poss. Conar. 2. quæst. pailum part. 1. §. 3. num. 8.*
- P** ¶ Vtrum frandans gabellam.] Vide *Anton. Trigun. singul. 39. Soto de iusticia & iure, lib. 3. quæst. 6. art. 7. Castro de lege penali, cap. 11. Conarr. regul. catum. 3. part. 5. 5. Mancib. quæst. frequens. lib. 3. cap. 11. num. 43. Medina de contrah. quæst. 13.*

DOCT. IOAN. BARAHONA.

ALLE-

ALLEGATIO

IN

MATERIA

HÆRESIS.

A

CAsus, super quo scribere cogor, talis est: Rodericus de Carrion rusticus, idiota, ac simplicissimus homo, qui hactenus semper curam hortorum habuit, caprus, & carceratus fuit, tanquam hæreticus, ad denunciationem domini promotoris fiscalis, eo quod aliquando dixit duos fore Deos, patrem, scilicet & filium. Item quia dubitavit de virginitate Virginis gloriosæ. Cum autem post capturam ab Inquisitoribus fidei iudicibus, in prima [†] sessione requisitus, & monitus fuisset, ut de præmissis meram diceret veritatem, præstito iuramento, statim confessus est, se aliquando dixisse duos fore Deos, patrem & filium, motus naturali ratione, quia sicut aliàs pater & filius diuersi sunt, & duas continent essentias, ita putauit diuersitatem essentiae inter patrem, & Deum filium: per hoc tamen nunquam discessit ab unitate fidei Christianæ, erroremque suum cognouit, veniam cum lacrymis postulando, hoc idem in secunda & tertia sessione vel monitione iterauit.

De virginitate autem Virginis, dixit se numquam dubitasse, nec dubitationis verba promulasse; quamquam duæ mulieres illud testificenrur, ut ex depositione testium apparet. quorum aliqui dicunt, quod ipse Rodericus fuit ab aliquo ex circumstantibus reprehensus, & monitus, ut errorem deponeret. Quem quidem non deposuit, immò viderut in errore perdurasse. Dubitatur modo, nunquid ex istis hæreticus pertinax iudicandus sit, & ut talis declarandus, ac curiæ seculari relaxandus.

SYMMÆRERV M.

1. Arii hæresis qualis & ubi fuerit condemnata.
2. Virginitatem B. Mariæ negare hereticum est.

§. I.

D huius dubij decisionem aliqua necessario præmittenda sunt (salua tamē semper in omnibus determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ. Præmitto igitur in primis, quod hæc duæ assertiones hæreticæ sunt,

Pelagius Rur.

& ab Ecclesiâ damnatæ: unde ipsas sumit & cum pertinaciâ tenentes Ariani merito dici possunt. [†] Arius [†] enim coeternum patri filium non agnoscens, diuersas in Trinitate substantias asseruit, contra illud quod ait Dominus: Ego & pater vnus sumus. propter quod eius opinio, ut hæretica, in concilio Nicæno damnata fuit: ut habetur in cap. 1. 15. *distin.* & in cap. *quidam*, versic. Arius. 24. *quæstio* 3. & per gloss. in *clen.* 1. de sum. trinitat. versic. *eternaliter*.

Rr

Sc

2
De virginitate Mariae.

Secunda et etiam assertio de virginitate Mariae similiter damnatur ut hæretica, ut habetur in symbolo: Credo in vnum Deum. ibi: Natum ex Maria virgine. Super prima autem emanavit symbolum Athanasij, approbatur ab Ecclesia vniuersali. Si quidem iste Rodericus alteram istarum assertionum cum pertinacia teneret, sine dubio hæreticus prout indubitanter, & ut talis relaxaretur curæ seculari. Sed quia in veritate nec errorem in mente tenuit, nec pertinaciam adiunxit, ut infra dicitur, merito non potest dici hæreticus. Intellego de errore hæresim inducentem, ut infra latius ostenditur.

S V M M Æ R E R V M.

1. Hæreticum ut qui dicitur quod requiritur.
2. Hæresis à corde incipit iuxta ad exteriora procedit.
3. Hæresis quodlibet dicitur contraria eis verbis inordinatis prelati.
4. Hæreticus cuiusque oculum, ex fide excommunicatur.
5. Locum apud Hilarium cum aduersus & commendum.
6. Hilarium potest quia à fide catholica deuenit.
7. Falsa obijci error in intellectu an censentiam hominem hæreticum.
8. Erroris actum infidelitatis, retinens tamen fidem in mente, an sit apostata, vel hæreticus.
9. Qui habens causam se monachum simulat, an ad monachatum tenetur.
10. Refellit præceptum Epæ quando non censetur schismaticum.

§. II :
T C

Ad hoc enim, quod talis in dicitur hæreticus, duo tibi præcipue sunt necessarij: & altero eorum deficiente, impossibile est, quod aliquis censetur hæreticus. Primum est, quod habet erroris fidei contrarium in mente, vel intentione: quia (ut Hilarius inquit) intellectu sensus in animo est, siue ad bonum, siue ad malum. & ob hoc dicimus, quod hæresis incipit in corde, postea verò descendit in ore: quia sicut fides principaliter consistit in corde, secundario in ore: iuxta illud: Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. Rom. 10. c. transumptum in cap. vno. de sacra vniuersitate per colum. ita hæresis, quæ est oppositum fidei, ut ipsam fidem lædat, oportet quod à corde incipiat, quando quis errat in mente, vel intentione. Sed quia de mente constare non potest, nisi ad vteriora procedatur, oportet, quod iste error deriuetur, & descendat in ore, exprimendo forsam ipsum errorem, per linguam, quæ nuntius cordis appellatur: quia verba sunt signa eorum, quæ in anima sunt passionum: ut Philosophus inquit, in libro Perierit. non enim præsumitur qui dicere, quod ante animo non cogitavit: ut leg. Labeo. de suppellectili legat. Vnde ex abundantia cordis os loquitur

De errore circa eam suam fidem.

2

§. III :
D

Matth. 12. et prout etiam dicebat Hieronymus, quod ex verbis inordinate prelati, incurrunt hæresis: non quod hæresis in his consistat: quia etiam sine verbis potest quis hæresim committere, & dicitur oculus hæreticus, ut dicit gl. 2. in c. 1. 2. q. 1. quæ sequitur Car an elem. 2. in prout in tertia q. de vsteris. Bald. in l. si quis non dicam sapere. 1. col. C. de episc. & clerici. sequitur Anaxim in cap. si quis episcopus, 3. col. de hæres. & in cap. consilium. 3. co-

lum de vsteris. Sed quia verba sunt occasio, vel causa erroris, ita notanter dicitur sententia Thom. 4. sententia dist. 1. q. 2. art. 1. in solutione 5. argumenti. ad de similem glossam in clem. 2. in verbis, 2. q. de hæreticis. quæ glossa voluit hæresim omnino occurrere fore excommunicationem, de quæ vide Archiepiscopum Florentin. 3. art. 11. 2. q. 7. & frater Angelus de Clauasio in summa in verbis, hæreticum, verbalis. 3. qui tenet contrarium, ut ibi videbis.

Adverte tamen prædicta, in libris manu scriptis, & impressis, quoniam plures vidi, repetito scriptum, Intellectus sensus in animo est. & credo fuisse errorem sententis, quoniam in originali Hilarij 7. libro de Trinitate, quæ citatur Magister sententiarum in 4. dist. 3. sic dicit: Intellectus sensus in crimine est. & hoc reor dixisse scribam doctorem, postea scriptorum viro alter dictum est. Idem sentit in effectu 2. 2. q. 11. arg. m. 1. in corpore questionis. Vbi inter cetera dicit, quod sicut ille, qui tamen fidem habet Christianam, voluntate sua assensit Christo, & exinde his, quæ vere ad eius doctrinam pertinent, sic tamen circundine fidei Christianæ dupliciter potest quæ deuiare, vno modo, quia ipsi Christo non vult assentire, & hic habet quassam voluntatem circa ipsum finem, & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Iudæorum, & Paganorum. Alio modo, quia licet intendat Christo assentire, tamen non eligit ea, quæ sunt vere à Christo tradita, ad quæ sibi propria mens suggerit, & hoc pertinet ad hæresim, per quam quis profiteretur fidem Christi, sed dogma eius corumpit. hæc ille, quem refert & sequitur Archiepiscopus Florentinus 2. parte summa, ritual. 12. cap. 4. in prout. & latius cap. 5. post Petrum de Palude. 4. sententia dist. 13. vbi dicit, quod error in intentione, vel intentione requiritur, ut aliquis sit hæreticus: quia hæresis est species infidelitatis: si infidelitas est in intellectu subiective, sicut & fides sibi conuenit.

Vnde tamen factum, siue errore nunquam facit hominem hæreticum: ut nota, si quis fornicator, aut moechator: licet agat contra veritatem, quæ dicit: non moechaberis: ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel optinet fornicari esse licitum. Ratio est, quia quando cumque aliqua requiruntur necessario ad constructionem, deficientes altero eorum, impossibile est illud esse: quia dato opposito, quod sine illo possit esse, item non necessario requiritur ad constructionem illius. sicut ad constructionem domus necessario requiruntur fundamentum, paries, & tectum: ideo altero deficiente, non potest esse domus. Sic ergo ad hæresim consumendam requiritur error in intellectu, necessario: multum autem factum tamen absolute siue errore in intellectu facit hæreticum: & propter hoc dicit, quod baptizate imagines, adorare demones, cibis iurificare, concubicare corpus Christi in hunc modum, & omnia huiusmodi quæ sunt valde horrida peccata, nisi sit error intellectus, non faciunt hominem hæreticum.

De consuetudine Christi in corpore in laque.

& facit text. in hac est fides. 2. q. 3. vbi Hieronym. ad Damasum inquit. Hec est fides, Papa Beatus. quæ in catholica didicimus Ecclesia, in qua finimus perire, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari copiosius te, &c. & videtur hoc satis rationabile: Nam si forsitan idiota erraret, & alius simplicissimus homo eum corrigeret de errore, & ad eius correctionem reuocaret statim errore deponere, incidere forte in alium maiorem: vnde dici poterit de tali.

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Oportet igitur quod corrigatur, vel monatur à superiore, vel inquisitore, vel iuris perito: vt supra dictum est.

Adde multa de pertinacia, quæ scribit Archiepisc. Flor. 2. per tit. 4. c. 6. aliquid per Astensem in summa lib. 1. tit. 39. c. 2. in fin. per sententiam Thom. 4. dist. 13. & ibi Bonaventura, quarta col. vers. ne autem ignores, & ibi alij recitantes: vide 1. duodecim considerationes, secundum rudem signa, quibus aliqui solet de pertinacia notari vel convinci circa materiam hæreticæ prauitatis, per Ioan. Gerson. 1. per alphabetum 1. 4. quas in effectu prosequitur dominus Lactantius de 7. Vitiis, 1. episcopus Malactensis in suo eleganti opere de religione Christiana per 2. cap. 7. qui pulchre loquuntur. cuius de gl. notabilem in extravagante Ioannis XXII. incipiente: cum inter nonnullos in verbo, pertinaciter. vbi ponuntur septem modi, quibus aliqui dicitur pertinax.

S Y M M A R I V M.

1. Inuestituræ cap. qui in Ecclesia, & cap. dixit Apostolum 2. q. 1.
2. Qualiter sit intelligendum illud Apostoli: hæreticum hominem post primam & secundam correctionem derelinque. Circa hæreticum duo sunt consideranda, & quæ eo sint.
3. Hæretici non solum sunt igni tradendi, sed etiam ad omnia vitæ conuerſationem. & ad hoc inducitur pulcherrimum exemplum.
4. Idem est blande agendo peccatores conuertere quam asperè tradendo eos perdere. ad quod plura elegantius inducuntur.
5. Qui se corrigi, vel corrigi paratus est, non potest dici pertinax.
6. Tenet quæ sunt contra fidem, si paratus sit corrigi, non est hæreticus.
7. Quæ sit confusa legitiima administratio, & à qua fieri debeat in casibus fidei, ad hoc ut ei non obtemperem hæreticus constituitur.
8. Qui ratione naturali motus tenet aliquid contra fidem, an & quando confitetur hæreticum.
9. Dubitatur, vel male sentitur de articulis fidei, quare quæ impropre confitetur hæreticum.
10. Non omni Christianorum tenetur aequaliter ad explicite credendum, sed iuxta personarum qualitates.
11. Contradictio illi, quæ ad fidem spectat, infamiam potest contingere.
12. Simpliciter & idem, an & quando sit de subtilitatis fidei examinandi.
13. Hæreticum vnde dicitur, & quando qui per simplicitatem, vel imperitiam ab hæresi excessum.
14. Ignorantibus & simplicibus quatenus parcendum.
15. Vltimoque quatenus in dictis & factis est consideranda.
16. Qui per linguam laicorum, aut iocum, aut satiram simplicitatem præfert hæresim an sit hæreticus, & an potius iude debeat. & vide infra 5. 7. ann. 10.

ET secundum ista intelligi debet text. in d. 1. IV. 1. c. qui in Ecclesia 2. q. 3. dum dicit: Si contemnit, vt sanon rectum; sapiant, resiliunt contumaciter, suæque pessima & mortifera dogmata mendare nolunt, sed defensare perſistunt. Sic etiam intelligi debet & dixit Apostolus. dum dicit: Hæreticum post primam & secundam correctionem derelinque. Vide notant per Gersonem parte 1. tractat. de protestatione circa materiam fidei, consideratiom. 11. alibi alphabeto 1. 4. supra dicto.

Aliqui 1. 4. glossatores exponunt sic: post 1. K primam quæ sit in publico, deuita, seruato ordine correctionis fraternæ. Quæ expositio bona est, si intelligatur Apostolus loqui de fraterna correctione. Sed si intelligatur Apostolus loqui de correctione, quæ fit per indicem in foro iudiciali (quod videtur innuere verba Apostoli recte intuentem) intelligendi est, quod prima correctio est illa, quæ fit per indicem: dum in primo lapsu poenitentiam dat, & corripit hæreticum, abiusata hæresi. Secunda vero intelligatur illa, quæ re lapsum publice arguit, & condemnat de relapsu: quia post aburationem proprio se condemnat iudicio, eo ipso quod iterum labitur in eam, quam prius abiusauit: tunc enititur erroris laudat, & virtutem vituperat, ab Ecclesia pellendus est, se cunctis glossis ibi nota dicit dominus Augustinus de Amonia in lib. de potestate Ecclesia. q. 28. art. 4. in solutione primi arg. Aliter tamen exponit S. Thomas ad 1. 2. q. 3. c. dicens quod Apostolus scribens ad Titum, volebat vbi ostendere, quos debuisset vitare, seu essent vindi- di ab hominibus, vel inter homines: & dicit quod hæret. dat rationem huius, dicens: Quia subuersus est, qui cuiusmodi est, &c. Vult tamen, quod monetur bis, & ter, vt dimittat errorem: & si non dimittit, nunc est hæreticus & vitandus. Terna enim monitio requiritur, vt sufficiat ad omnia, iuxta illud Cor. in cap. fin. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens. Ecce iam tertio hic venio ad vos. Cum errante enim iam agendum est à principio, vt corrigatur, iuxta illud Matthæi 9. Non est opus valentibus medico, &c. & ideo nō est dimittendus, quousque videat, si curari poterit. Sed si non potest sanari, nunc dimittendus est iuxta illud Luca 19. Ex ore tuo iudico serues S. Thomas. nequam. Idem sentit ipse 2. 2. q. 11. art. 3. in corpore questionis, dicens: quod 1. circa hæreticos 3. duo sunt consideranda: Vnum quidē ex parte ipsorum, aliud vero ex parte Ecclesiæ. Ex parte quidem ipsorum est peccatum, per quod memerant nō solum ab Ecclesia per ea cōmunicationem separari, sed etiā per mortem à mīdo excludi. Ex parte autem Ecclesiæ est misericordia ad errantes cōuersos: & ideo non statim condemnant, sed post primam & secundam correctionem: vt Apostolus docet. Postmodū vero, si adhuc pertinax inueniatur, Ecclesia de eius conuerſione non sperans, aliorum salutari prouidet, cum ab ecclesia separando per excommunicationis sententiam, & vltius relinquo eum iudicio seculari à mundo exterminando

per

per mortem: vt dicit Hieronymus: & habetur in cap. referenda 24. qu. 3. hæc sunt verba Thomæ

† L 4 per quæ vult, † quod non † incontinenti sunt igni tradendi, sed omnibus modis trahendi sunt ad Ecclesiam. ad hoc. valde not. in cap. con-

Nota 128
Hieronymus

mentibus 1. qu. 7. 5. item Petrus. vbi littera: Petrus Apocifarius Papæ dixit: Romæ exulatus est Macarius hæreticus à sancta fides synodus: quadraginta dierum inductus dedit illi pater oislet bene dictus Papa: & quotidie mittebat ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum commonitoriis verbis ex diuina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat vt eū reciperet in ordine suo. Ecce quod Macarius publicus erat hæreticus, & captus, & detentus à Papa Benedicto. Sed nihilominus ipse Papa mittebat ad eum secretarium doctrinæ, vt eum instrueret, & ad veram fidem conuerteret. Melius † enim est, & sanctius, per huc modum peccantes ab erroris laqueo erudere, quam per austeritatem iocundam perditionis propellere nantes, vt inquit Hieronymus super Hieronymum, & habetur in cap. recedite 45. dist. nam vt Augustinus ait in epistola ad Vincentium, & habetur in cap. quemadmodum 24. quæst. 7. querimus perditos, vt de innocentis graue potissimum dicentes: Mortuus erat frater & reuixit: perierat, & inueniens est, &c. hoc est, quod nos docet Christus Matthæ 18. & Luca 15. dicens: Quis ex vobis habet centum oves, & si perdidit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam donec inueniat eam, &c. dico vobis, quod ira gaudium erit in celo super vno peccatore penitentem agere quam super nonaginta & nouem iustis, qui non indigent penitentia. habetur transumptiue in cap. penitentem 26. quæst. 7. & cap. serpenti de penitentia. dist. 1.

Er ob hoc Calixtus Papa, vt habetur in cap. ponderet. 50. dist. inter alia dicebat: Si aliquis lapsus quoquomodo fuerit, portemus eum, & frater- no corripimus affectu.

† M 6 Vnde † si correctus † errorem corrigat, vel corrigi paratus sit, iste non poterit dici hæreticus pertinax, nec vt talis curæ seculari relaxari, vt supra dixi, & probatur in dicto cap. 2. de sem. ritin.

Nota 128
Hieronymus

& in cap. nec licuit 17. dist. & in cap. hoc est fides 24. qu. 1. & in allegato cap. dicit Apollonius. dum dicit: Sed qui sententiam suam, quamvis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendat, præsertim quam non auidia suæ præsumptionis pepererint, sed à se ductus atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quantū autem cauta sollicitudine veritatē, corrigi parati, cum inueniant, nequaquam sunt inter hæreticos deprimendi. Hoc ideo est, quia non habent electionem contradicentem Ecclesie doctrinæ, ex quo parati sunt corrigi, ita declarat sententia Thomæ secunda secunda quæst. 11. art. 2. in solutione 3. argu. & Generalium & Card. in clem. ad nostrum 9. penultimo de hæretico.

7 Quamvis † ergo teneat aliqui ea, quæ sunt contra fidem: dummodo paratus sit corrigi, non Pelagius. Rur.

est hæreticus: possibile est enim aliquem negare assertionem catholicam, apud catholicos divulgatam: si tamen est paratus corrigi, si ostendatur sibi, quod dicta assertio in sacra pagina, vel in determinatione Ecclesie continetur: talis non est statim hæreticus iudicandus, sed examinandus est, an paratus sit corrigi, & de fide cum diligentia est informandus: & si rursus errorem suum correxerit, bene quidem: si autem pertinaciter permanferit, vel non redierit, est vt hæreticus iudicandus, istud est quod volunt iuxta prædicta, si recte considerentur.

Ex † quibus inferunt, † quod illa sola monitio vel correctio secunda est legitima, vel sufficiens reputanda, quæ per episcopum, vel inquisitores, vel aliam iuris peritiam extrinsecus ostenditur aperte, quod assertio sua catholica obuiat veritati, ita quod iudicio intelligentium nulla possit tergiversatione negare, quia sit sibi sufficienter & aperte ostensum, quod error suus catholice veritati repugnat. Vnde si errans querit certificari de errore, & certificatus statim reuertatur, non præuenit à iudice, non est hæreticus, nec aliquam penam meretur. Si autem putatur se præueniri, & delictum est occultum, & statim abique aliqua resistentia paratus est redire: ad hoc non est puniendus, vt hæreticus. Si autem notorius est, & patitur se damnari, postea vult redire, adhuc recipitur sed penam patitur, quia denudatur in carcerem, vt capi. penali de hæretico. Ista sunt oportabilia verba de. Antiqui in rubrica, de summa trini. sui. celum. & ad propositum nostrum facis accommodata.

† N
De monitione vel correctione.

Cum autem in casu nostro iste Rodericus, motus naturali ratione, crederet duos fore Deos patrem & filium: hunc autem errorem pertinaciter non tenebat, nec defenderet: imo credebatur Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi, docto sibi errore, & statim, quod fuit edoctus, correctus seu monitus per inquisitores, in prima sessione, quamvis delictum erat occultum, confessus est errorem, & se contextit, erroris veniam cum la chrymis postulans: ergo per consequens non potest hæreticus pertinax dici. vt patet ex prædictis.

Et in terminis nostris firmat Innocentius † in capitulo, firmetur in fine de summa trini. dicens, quod si quis tener fidem implicitam, credendo quicquid Ecclesia credit: sed falso opinatur, ratione naturali motus, quod pater maior vel prior filio, vel quod tres persone sint tres res à se invicem distantes: non est hæreticus immo nec peccat: intellige vi infra se quirit, dummodo hunc errorem suum non defendat, & hoc ipsum credit, quia credit Ecclesie sic tenere, & suam opinionem fidei Ecclesie imponit: quia licet male opinetur, tamen non est illa fides sua, imo fides sua fides est Ecclesie, vt dicto cap. damnamus, in fine. Ista sunt famosa verba Innocentii, vbi supra. hoc idem referunt & sequuntur Bald. Ant. Card. Abbas, & alij, in rub. ad ritum. Abbas & Felinus in cap. 1. de hæretico. Jean de Anan. in cap. firmetur, R. 3

† O
Nota hæc
de summa
trini. pro
sumptibus.

cod. in Card. Clem. 1. 5. per 4. quæst. de summa tri-
mit. & in Clem. 1. de versu. 5. fin. quæst. 1. in fine. Sald. in
rubr. C. de sum. trinit. in fine. repotans hinc valde
notandum, ad excusationem rusticorum, &
idiotarum, qui sepe impetuntur de hæresi per
iniquitatem, secundum eam. vide Capol. caus.
183. incipit Bonum & vide consilium. Idem licet
sub aliis verbis sentit. S. Thom. 3. sentent. dist. 15.
q. 1. in solutione primi argum. vbi dicit, quod
non condemnantur simplices pro hæreticis,
quia nesciunt articulos, sed quia pertinaciter
defendant ea, quæ sunt contraria articulis: quod
non facerent, nisi pro hæresi fidem corruptam
haberent: quia licet necessarii sit cuilibet cre-
dere articulos fidei, quantum sufficit ad dili-
gendum in vltimam hanc, secundum eundem
Thomam ibi supra. quæst. 1. art. 1. Satis tamen erit
laico, maxime idiotæ, credere articulos fidei
implicite, & p. secundum quod Ecclesia credit
veritatem trinitatis, quem omnes referunt, &
sequuntur in capis. formatur de summa trin. Abb.
& alij. in rubr. ad hunc.

- 10 Et hoc est, quod dubitans, vel male sen-
tens de articulis fidei, non est proprie hæreti-
cus, ut dixit glossa not. 5. quia per 3. 4. q. 3. quæ
inter alia dicit, quod qui non tenet articulos fidei,
dicitur large hæreticus. quam glossam re-
potat singulariter Ioan. de Anan. in dicto cap. formis.
fides fin. de hæresibus. Idem tenet Iacob. Burr. in 1. 2.
ad iudic. C. quem refert & loquitur idem Ioan. de
Anan. in cap. 1. in fine condit. idem tenet Card. in d.
Clem. 1. de summa trinit. 5. per 4. ad fin. Sunt enim
aliqui in fide, ad quæ explicite cognoscenda
omnis homo tenetur, ut puta articulos fidei
omnes, secundum beatum Thomam, 2. 2. q. 1. art.
5. vel saltem eos, qui communes in Ecclesia do-
centur, & predicantur, secundum Sicut. 3. sen-
tent. dist. 15. de quo plenius differit episcopus Ma-
lactius in suo decem opere, de religione Christiana,
part. 2. cap. 2. † vbi secundum magis & minus
Christianos ad hanc explicite credendum tenen-
dum dicit, secundum personarum qualicatem:
Vnde non aequaliter omnes, ut ibi late profe-
quitur, quem rogo videas, quia pulchre loqui-
tur. Vnde si in his aliquis errat, infidelis repo-
natur, & hæreticus, si pertinaciam adiungat.

Sunt alia, ad quæ explicite credenda homo
non tenetur, & io his errans non efficitur he-
reticus: ut si aliquis simplex credat Iacob patrem
fuisse Abraham, quod est contra veritatem scri-
pturæ, quam fides prohibetur, quousque hoc si-
bi innoscatur, quod fides Ecclesiæ contrarium
habet, quia non discedit per se loquendo à fi-
de Ecclesiæ, nisi ille, qui scit hoc, à quo recedit,
de fide Ecclesiæ esse. Ista sunt notanda verba S.

- † Q. Thom. 1. sentent. dist. 13. q. 2. in solutione 6. argum.
quem sequitur Archiepiscopus Florentinus. 1. part.
summe, et 22. cap. 4. in fine.

Et quamvis ille non dicat, hoc idem voluit
S. Thom. 1. sentent. dist. 13. art. 5. in corpore quæst.
dicens † quod contradictio de his quæ ad fi-
dem pertinent, potest esse dupliciter: vel quia

est de illis, quæ expresse in articulis fidei conti-
nentur, quos scite omnes tenentur: & circa ta-
lia contradictio non est sine peccato in altero,
vel erroris simplicis, vel hæresis, si pertinacia
adiungatur: vel est de illis, ad quæ consequitur
aliquod inconveniens, & contrarium fidei: li-
cet in fide expressam non sit, nec determina-
tam: & tunc ante pertrahitionem, per quam faci-
tur, quoddam aliud inconveniens fidei sequitur,
potest verumque sine peccato opinari, & ma-
xime si pertinacia non adiungatur. Sed pertra-
cta veritate, & viso quod sequitur, idem iudi-
cium est de his & de illis, quæ determinata sunt
in fide, quia ad vnum sequitur alterum. Sicut si
aliquis simplex & scripturas ignorans, crederet
Iacob patrem Isaac fuisse, ad quod sequitur scri-
pturam esse falsam, quod est expresse contra fi-
dem: antequam sequi ostenderetur, ibi posset
eius opinio sine peccato esse: sed ostenso, quod
sequitur scripturam esse falsam, si adhuc in opi-
nione pertinaciter persisteret, hæreticus iudi-
candus esset. hæc ille. Hoc etiam fuit de men-
te S. Thomæ 2. 2. q. 3. art. 6. in solutione 6. argum. vbi
dicit: quod simplices non † sunt examinandi
de subtilitatibus fidei, nisi quando habetur su-
spicio, quod sint ab hæreticis depravati, qui in
his, quæ ad subtiliorem fidei pertinent, solent
fidem simpliciorum depravare. Si tamen inveni-
antur non pertinaciter peruersæ doctrinæ ad-
hærete, si in talibus ex simplicitate deficient,
non eis imputatur. Hæc ille. Idem sentit super
epistolam Pauli ad Thym. cap. final. 2. col. vers. 2. ex
parte electorum. vbi dicit: quod si eligens errorem
fidei non est pertinax, sed est paratus corrigi,
secundum Ecclesiæ determinationem, & sic non
ex malitia, sed ex simplicitate, vel ignorantia,
non est hæreticus. Idem Petrus de Palude. 4. sen-
tent. dist. 13. quæst. 2. dicens: quod hæreticus † di-
citur ab electione, seu hæresio, & hæresis est
secta vel divisio, à verbo, incipit, quod est eli-
go. † vnde quando ex electione, & non sim-
plici ignorantia quis dividit se à fide catholica,
in quocumque articulo, quem tenetur explicite
scire, vel alio per Ecclesiæ declarato, cum
pertinacia, ipse est hæreticus vere. Secus ergo, si
ex simplici ignorantia, vel impericia.

Et videtur † mihi satis rationabile, ac con-
sonum, ignorantibus enim & simplicibus par-
cendum est, ut c. super litteris. de rescrip. & cap. me-
ter corporalia de translatione palatiorum prope finem.
ibi: veniam errori dedimus: quia non ex mali-
gnitate, sed ex simplicitate peccant. Ad
idem c. cum vniuersum de rerum permutat. ibi: vnde
tamen simplicitati venia tribuitur. & cap. 1. sent. 2.
86. dist. in fine. dum dicit: sed quia simplicitatem
tuam cum senectute cognovimus, & c. & col-
legit ibi glossa, quod parcitur simplicitati. Ad
idem pulcher textus in cap. scriptura de consecrat.
dist. 1. vbi littera: Si quis de antecessoribus no-
stris, vel ignorantem, vel simpliciter, ad hoc ob-
seruauerit, & tenuerit, quod nos Dominus fa-
cere magisterio, & cæpto docuit, potest simpli-
citer

cati eiusdem indulgentia Domini venia con-
cedi.

Ex quibus omnibus patet, quòd hinc rustico simplici parcendum est, quamvis erraret proferendo verba prædicta. ¶ Qualitas t; enim perforatur in dictis & factis attendenda est; vt *1. prima. C. si quis impera. male. cum concordant.* Ad prædicta facit notabilis decisio *Matthei* doctoris antiqui, & magni auctoritatis, in *element. 1. 5. no. igitur. de sum. tris. & Ioannis de Li. quæst. quos loquitur ibi dominus Cardin. in quarta quæst. Idem Mattheus in elem. noluit de hereticis. quem tefert & sequitur ibi Ioannes de Imola. penultima col. vt princip. *Lapui. & Abbas in elem. vi. 5. fuma de vferis.* quem refert & sequitur ibi dominus *Card. in 5. quæst. quæ omnes conformiter tenet,* quòd si quis per lubricum t; linguæ, aut ioco, vel fuma simplicitate afferat aliquid hæreticū: vt puta, quòd exerceat vferas non est peccator: non est hæreticus, neque per inquisitores in aliquo debet puniri: sed per iur. ordinariū imponetur ei saltem aliqua leuis poenitentia salutaris. Lubricum enim lingue, aut poenam facile erabundum non est: vt dicit text. in *leg. fam. ff. ad legem Iuliam maieft.* Aliqui tamen ex prædictis facerint, quòd etiam per inquisitores & indices fidei poterint leuiter castigari: ratio est, quia isto casu non concurrunt necessaria ad hæreticum, scilicet error in intellectu, & pertinacia in volutate, ergo, &c. Cum autem in casu nostro iure Rodericus delatus, verba prædicta protulit, aut ex lapsu lingue, aut fuma simplicitate, vel diabolica insinuatione credens Ecclesiam se tenere, paratè corrigi, non serio se, vel pertinaciter, vt sepe dicitur est: condempnari de necessario, quod non potest dici hæreticus pertinax: quia de eius pertinacia nec constat, nec constare potest: vt apparet ex prædictis.*

S V M M A R E R V M

1. Dubius in fide quando dicitur hereticus, et inter-
ditus cap. 1. de hereticis.
2. Augustinus de Annona et aliorum doctrina ponitur
quintus quinque modis, quibus aliqui dici possunt dubius
in fide.
3. Dubius in fide quando quis dicitur infidelis, subsistit
explicationem.
4. Escrederem vnum fidei articulum, non habet fidem
formatam, nec informem.
5. Accedendum ad Deum quid credere oportet.
6. Post peccatum primi parentis homo potuit saluari nisi
per fidem conditam in Iesu Christo.
7. Ideo quisque credere iussus est.
8. Heresi non immittitur, nisi pertinacia adiungat-
ur.

¶ V. **E** T per ista, meo iudicio, tollitur et de medio
votum, quod tanquam precipuum adducit
dominus promotor fiscalis contra eum dicendo,
quod ex quo iste Rodericus fuit dubius in his,
quæ sunt fidei infidelis et hæreticus ubi *capitulum*
¶ V *primo* et de hæretico. quia ut ibi dicitur *laqueus*

And. quem alij sequuntur. illud procedit, quando in tali debitatione habuit fumitatem animi, & quandam pertinaciam: ut quia persequatur in illa debitatione: aliis secus. Hoc idem tenet Augustinus † de Ancona in libro de populi Ecclesie, q. 13. art. 1. vbi ponit quinque modos, quibus aliquis potest esse dubius in fide. quem refert & sequitur Archiepiscopus Florentinus. 3. par. tit. 23. cap. fin. §. 10. de populi Papa, & recentat dominus Episcopus Malacensis, in prelatagio sui operis, de religione Christiana, parte 2. cap. ult. vbi multa cumulat ad intellectum prædicti capiti. 1. de heretico, quia per te videas. vbi reperiis, au & quando dubius in fide debet hereticus con-

ferri. Idem in effe dicit voluit Galatium doctor car-
gum, prout testat *Art. hupif. op. Flormarus, in summa*,
2. p. 51. 12. cap. 4. *in fine principij*, dicit, q. quod
tunc dubium in fide in fidelis est, quando sponte
vult dubitare: sed si vacillat circa fidem ex
tentatione, sed cum dupliciter rationis, quasi
tunc fit paratus corrigi, & per consequens quasi
adhæret dubitationi cum pertinacia. Vel alie-
ter potest intelligi, quod duobus in fide fit infor-
delis, quando dubitat de tota fide Christiana:
quia in talis censetur pertinax, & incorrigi-
bilis, seu pertinaciter dubitans: quia non est
paratus corrigi per doctrinam, quam dobit
veram: cum nullus nisi per veritatem corrigi
velit. Secus tamen est de illo qui totam fidem
generaliter tenet, saltem implicite, dubitat ta-
men de aliquo articulo speciali, nefcians illum
in facili litemis contineri: vel credit aliquid alie-
ter intelligi, per aliquam auctoritatem sacre
scripturæ, quam male intelligit. Nam iste talis
ob indicat hæreticus, ex quo paratus est cor-
rigi, & non pertinaciter illud tenet: quia tunc
remanet aliquid ex fide, per quod probari po-
test eius error. Ita notanter intelligi dicitur *cap.*
1. *Genium. Ochem in fine dialogi* 2. p. 167. 3. 4. 10. &
alibi ovi legi, de quo dilutus perit. Adde
q. quod discrepens vnum articulum fidei,
non habet fidem formatam, nec informem: ve-
laze & fingulariter firmat *S. Thom. 2. 2. q. 4. art.*
3. cuius meminit doctor de *Vila Diego, in 11. ad. heret.*
cap. 2. 10. 101. 3. Cum autem iste Rodericus simpli-
ficatus homo teneat quidquid tenet sacro-
sancta mater Ecclesia, quamvis dubitaret de v-
nitate essentia divinitus propter auctoritatem
male intellectam, vel ex simplicitate, vel diabo-
lica fustione, paratus tamen corrigi, nullo
modo potest dici hæreticus pertinax. Credit e-
nim iste Rodericus, Deum Patrem, Deumq.
filium Iesum Christum passum fuisse, & re-
muneratur bonorum operum, &c. quod est tã-
quam laico idiotæ sufficit credere: iuxta illud
ad *Hebræos* 11. Sine fide, inquit, impossibile est
placere Deo. Credere t. enim oportet acce-
dere ad Deum, quia est, & inquirentibus se re-
muneratur sit, boe idem dicit Apostolus, quia
nemo potest placere Deo, nisi accedat ad ip-
sum. *1. cor. 4.* Appropinquare Deo, & app-
proinquabit vobis. *Psal. 64.* Accedite ad cum,
R. 4

& illuminamini. Sed nullus accedit ad eum nisi per fidem: quia fides est lumen intellectus, ergo nullus potest Deo placere, nisi per fidem. Accedentes autem per fidem, oportet credere Christo Domino ¶ tanquam termino motus, qui est ipse Deus. vnde dicit, oportet credere Deum, quia est: oportet etiam, quod accedens sciat, quod Deus habet providentiam de rebus: aliter oculus irret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso, vnde dicit: Ex inquerentibus se, &c. *Esaia 4.* Ecce Dominus venit, ecce merces eius cum eo. Merces autem est illud, quod homo querit ex labore. *Matth. 10.* Voca operarios, & redde illis mercedem suam: quæ merces nihil aliud est, quam Deus: qui nihil extraj ipsum debet homo querere. *Genes. 15.* Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Deus enim nihil aliud dat, quam seipsum. *Psal. 145.* Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei. *Thren. 3.* Pars mea Dominus, dixit anima mea, &c. Et ideo dicit, remunerator est inquerentibus eum, non alius. *Psal. 104.* Querite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. Hæc *scilicet Thomas ubi supra*, & subdit, quod hæc duo sufficiunt ad salutem, credere Deum esse remunerationem bonorum, & credere articulos implicite, ut etiam tenet *luc. 11. in cap. firmiter, Andr. Cardin. Abba. & alij ubi videtur. cod. tit.* quia post peccatum ¶ primi parentis oculo potuit salvari a reatu culpæ originalis, nisi per fidem mediatoris. Sed ista fides diversificata est, quantum ad modum credendi, secundum diversitatem temporum, & statuum. Nus autem, quibus est tantum beneficium exhibitum, magis tenemus credere, quam illi, qui fuerunt ante aduentum Christi. Vnde credere debemus in Deum explicito. Aliis ¶ vero sufficit implicite credere, præsertim idiotis, simplicibus, laicis, & mulieribus, ut per *sanctum Thomam, ubi supra*, qui latine loquitur, & *secunda secunda, questio. secunda art. 5. in corpore questionis.* de latius & melius Bonaventura 3. sententiarum disticta 25. argu. 1. qui dicit, quod aliquos articulos fidei teneatur laici explicito credere, scilicet, Deum esse unum & vñ, &c. alios implicite.

Sed ad casum nostrum non est vis, virum quis dubitet, vel erret in articulis, quos tenet explicite credere, vel in his quos sufficit implicite credere: quia neutro casu incurreret hæresim, ¶ nisi pertinaciam adiungat, secundum *Thomam quarto sententiarum disticta. 13. questio. secundum in solutione sexti argumenti.* & Archiepiscopus *secunda parte summæ art. 12. cap. 4. in fine, & Petrus de Palude quarto sententiarum disticta. 13. questio. 1. in princip.* de quibus supra habita est mentio, sed quomodo excusetur quis ab hæresi, si erret in his, quæ explicite credere tenetur, si pertinaciam non adiungat, non tamen excusatur a peccato.

1. Falsum opinari circa ea quæ directè ad fidem spectant, hæresim calumniam maxime si pertinaciam adiungatur.
2. Quis ignorans sit culpa in nobis.
3. Quando sit credendum confessioi alienorum.

¶ Et ¶ secundum ista intelligo illud, quod §. VI. E notanter dicit *sanctus Thomas, prima parte q. 33. art. 4. in corpore questionis*, dum dicit, quod 10 his, ¶ quæ adidem penineor directe, licet ea quæ sunt oobis principaliter diuinitus nãdita, ut Deum esse, & filium Dei esse incarnatum, & huiusmodi: circa ista falsum opinari, hoc ipso inducit hæresim, maxime si pertinaciam adiungatur: quia in omni terram exiit sonus cornu, ut dicit *Psalms 18. & Apostolus ad Romanos ca. 10.* transumptue in cap. 12. *et Dominus 19 disticta.* dilate in tractatu Inuluarum. cap. 1. §. tertio. Et circa istud subdit *ibi Apostolus*: Si quis autem ¶ ignorat, scilicet, ea quæ Dei sunt, de iure naturali ignorabitur a Deo, id est, reprobabitur. ita expoit *Gregorius in moralibus*, quia ignorantia, ¶ quæ dicit priuatioem cognitionis necessitate ad salutem, & est in oobis, & a oobis, culpa est, præsertim cum sumus in via veritatis voluntarie & ab ea recedimus in viam erroris nos precipitantes, & hæc est ignorantia erronea, ¶ ut ¶ 2. in hæreticis, quæ non usat, quando est circa fundamentum fidei, vel circa alia, quæ fidei sunt, adiuncta pertinacia istud est, quod orante voluit Bonaventura *secunda sententiarum disticta. 19. qu. 9.* Ihs ergo merito dicit Dominus illud, quod habetur *Matth. 25. cap.* Amico amen dico vobis, oeciso vos. *Esaia 5.* Propterea ductus est populus meus capiuus, quia non habuerunt scientiam. *Psalms*, Nescierunt enim sacramenta Dei, nec intellexerunt. *Sapientia quarto c. Hieremia secunda.* Tenentes legem nesciuerunt mentalis dicere potest illud *Psalms*. Lunen oculorum meorum non est merum, de tali intelligendum est illud, quod habetur *secunda Regum quarto cap.* Cecus & claudus non intrabunt in templum Dei, scilicet, gloriæ, cæcus qui ignorat Deum, vel ipsum oegat, claudus, qui Deum cognoscit, & ea quæ Dei sunt, non tamen operatur recte. Cum autem iste Rodericus cæcus non sit, quia Deum cognoscit, & credit quicquid Ecclesia tenet, quamvis dubitaret circa vnitatem Dei, & virginitatem virginis, paratior corrigi, non est hæreticus, & templi Dei intrabit, præsertim cum putaret in Ecclesiam hoc ipsum tenere, ut ex sua confessione clare constat.

Cui quidem confessio ¶ stando est: quia cum ¶ sit res, quæ dependet ab eius animo, & voluntate, credendum est libi, ac suo iuramento, per id quod dixit *glaf. in fine. §. in iuramentum de sit credendum ad iudicium bonus textus in capite, significat de homicidio, & in capite si vero, de sententia excommunicatæ.* ubi qui percutit clericum, ignorans probabiliter eum clericum, excommunicatus non est quæ ignorantiam probat, per proprium iuramentum.

SVMME RERV.

1. An & quomodo presumendum sit contra eum, qui profert verba ab Ecclesia damnata.
2. Inductio cap. cum dilecti, de accusacione, an dubitacione possit interpretari in malam partem, & eius collectio in §. si, nonis. n. 1. & 10.
3. An presumatur contra confitentem cum dicit se occidisse hominem, sed tamen ad suam defensionem.
4. Inductio cap. contra Christianum, de heret. lib. 6. & quid sit iudiciale.
5. Ex facto in laico colligitur iudicandi intentio.
6. Per confessionem detegitur confitentis intentio.
7. Contra actum ex exteriori aliquem mentem declarantem, probari potest actus interior, id est, voluntaria voluntas.
8. Generalis presumptio faciens contra aliquem, tollitur per aliam specialem presumptionem.
9. Quando concurrunt due presumptiones contrarie, specialis vincit generalem.
10. Dicens se non fecisse, sed ita, ioco, lubricis lingue aut simplicitate heresim protulisse, an sit puniendus, & vide supra, §. nonis. n. 1.
11. Omnis male factum presumitur male actum, nisi probetur contrarium.

§. VII.
Confessio
circa pro-
hibita qua
de inter-
pretatur
in malam
partem.

Non obstat, quod dominus inquisitionis promotus in contrarium adducit, & satis subtiliter, dicendo, quod cum prædicta verba hæretica sint, & ab Ecclesia damnata, ut supra dictum est: presumendum est contra profertorem, quod seriose dixerit, & malo animo, ac depravato: quia omne male dictum aut malefactum ex prava intentione processisse presumitur, ut l. si non comici, C. de iniurijs. ubi dicitur alteri verba contumeliosa, presumitur dixisse iniuriandi causa. ad idem cap. primo de presumptionib. & l. prima C. de fideiur. quæ præsumptio fundat intentionem accusatoris, vel denuntiatoris, & transfert onus probandi in aduersarium, ut not. in l. siue possidetis, C. de probationib. & videtur casus in terminis, in cap. cum dilecti, de accusacione. ubi confessio etiam iurata, quæ potest torqueri ad bonum, & malum, ex quo prima fronte sonat in delictum, debet fieri interpretatio in malam partem contra confidentem: nisi is, qui confitetur, excusationem alleget & probet. Nam ibi episcopus confessus est super dilapidatione, naufragio, & simonia, & sua confessio poterat referri ad bonum, & ad malum, ut ibi dicitur textus. Episcopus volens se excusare, ardebat ad probandum excusationes suas, propter præsumptionem, quæ erat contra eum, ex sua confessione, super rebus, quæ sapiunt delictum: ut est ibi textus singularis, secundum omnes, quem sic inducit dominus promotor fiscalis contra hunc Rodericum.

Ad cuius confirmationem facit quod ostendit voluit Baldum, quæ quædam alij sequuntur, in l. Arrelas, §. idem quæsum est, ff. de liber. leg. ubi dicit, quod si quis confitetur se occidisse hominem, sed ad sui defensionem, presumitur contra confitentem, adeo quod citius confessio potest scindi, & acceptari, quatenus confitetur

hominem, & quia homicidium est de genere prohibitorum: & quarens subdit, quod ad sui defensionem occidit, poterit reprobati. Vnde nisi alter probet, quod ad sui defensionem occidit, condemnabitur. Hanc doctrinam sequitur Abbas in cap. bene, et secundo, de postul. preli. in fine. & in cap. cum vintense, de iustit. ponderans ad hoc illum textum, iuncta glossæ reputans eum notabilem. Idem tenet multi alij, de quibus per Moderniores in dicto capitulo, cum dilecti, & in tractatu malefactorum in parte, comparant dicti inquisiti, & partem confitentis, partem negantem.

Ad prædicta quæ citat textus in cap. contra Christianos, de heret. lib. 6. ubi ex hoc solo, quod quis fecit citum Iudeorum, condemnatur ut hæreticus, cum videatur iudicandi intentione fecisse. Iudicare autem, est facere id, quod soli Iudei facere soleant, secundum Abulcasim, Exod. 23. capitulo in parte: uoc. adiciuntur ex ore vestro. Ex tali ergo facto, quod non nisi per Iudeos fieri solet, arguitur iudicandi intentio & voluntas. Iudicare etiam est non facere, quod in lege obferuatur, ex intentione, ut legalia obferuentur, secundum Anselmum, ut tradit beatus Thomas in quarto distinctio. 11. art. 2. in responsione ad 2. Siue ergo quis faciat actum, siue omittat facere ea intentione, ut legalia obferues, dicitur iudicare. Quod si de intentione non appareat, in dubio presumitur ex intentione iudicandi fecisse, vel omisisse. Cum igitur de actu, vel omissione constat, præsertim in persona suspecta: videtur hoc sufficere ad eius damnationem. Quoniam ex quo per confessionem & assertionem huius Roderici constat de suo delicto & errore: contra huiusmodi actum exteriorem actus interior, id est, voluntas eius, vel intentio non delinquendi, probari non potest. arg. cap. tua, in verbo, non videmus, de sponsalib. & ibi Ioan. And. secundum Baldum in rubric. C. si quis aliquem refferi prohibuerit, col. 1. 4. versiculo præterea animam.

Ad hoc tamen potest responderi, quod in casu nostro non intervenit aliquis actus exterior, sed sola confessio, per quam detegitur confitentis intentio primo aspectu. Vnde ad probandum contrariam voluntatem, posset admitti. Sed quamvis ista probatio difficilis esset, non tamen impossibilis, ut sentit idem Baldus in dicta rubric. columnas 10. versiculo contrarium. ubi si aliquis dixerit: Sponte facio, per talia verba metus tempore prolata, metus non purgatur, sed germinatur. Probandum ergo metum adesse tempore quo dicit: Sponte facio: probatur contraria voluntas, vel intentio. Idem esset, quando probaretur intervenisse metum, vel dolum, quando factus est actus exterior, ex quo arguitur animus, vel voluntas. Vnde non videtur viqueque vera doctrina Baldi prædicta, nec probatur ex dicto capitulo tua, in verbo, non videmus. aliter enim intelligitur ibi textus, ut sentit gloss. in verbo, confitens, quæ exponit, non videmus qualiter ibi confitetur, &c.

utrum

Cumque in casu nostro iste Rodericus interrogatus ab inquisitoribus, meram & simpliciter veritatem dixit, ex simplicitate verba illa proluit: credendum est sibi, cum subdit, quod credebatur Ecclesiam sic tenere. Vnde à principio iste Rodericus qualificauit confessionem suam, cui standum est: nō autem ex post facto, ut faciebat ille episcopus, in dicto cap. cum dilecti. ut supra dictum est.

Quinimo non solum volebat ibi episcopus suam confessionem qualificare, quod forsitan licitum sibi foret, ut ibi probatur, secundum vnam lectionem, quam ibi tenent aliqui doctores, & Bald. in cap. 1. §. item si vasculum. 2. column. de controuersia inuestitura. & in l. 2. in fin. C. de cast. reuoc. & in additio ad Specul. ritul. de possessionum. §. 10. sequitur 1. column. versum item si pascuis. & in ant. contra qui propriam fin. col. C. de non nam. pec. quem sequitur Andr. Sicul. in cap. fin. de solut. 3. col. & Lesou in dicta l. ut vni §. de iust. & iur. column. 3. vers. quarto querit & ibi Clesium column. 13. Sed volebat ille episcopus suam primam confessionem in iurum perimere, quod non poterat, ut ibi est casus, secundum præfatos doctores.

Vel aliter potest intelligi ille textus quando quis simplicitate à principio confessus est delictum proprium, propter quam confessionem poterat damnari, quo casu fit interpretatio contra consistentem, per not. in l. 1. C. de confessis, & in cap. fin. de iur. & in locis supra allegatis. Secus tamen est, quando ea, que criminosi sapiunt, probantur per testes contra teum, nam tunc benigna fit interpretatio in bonam partem, iuxta not. per Bart. in l. non solum §. sed ut probari. §. de noni oper. vni. per Abb. in cap. in presentia. de probat. column. 4. & in l. auditus, de prescript. quia probatio debet de necessitate concludere, præcipue in criminalibus, ut dicitur cap. in presentia, & l. scienti. C. de probat. hac fuit noua & subtilis cōdeteratio domini Felini Sandzi, auditoris Rotæ, ad illum text. in dicto cap. cum dilecti. 4. column. vers. fin. Postea tamen fieri vna consideratio. quæ

nūhi satis placet. quia quando dicta, vel facta possunt referri ad delictum, & non delictum, iura interpretantur in meliorem partem, ut Lamerio. §. pro soc. & regula, ff. de regul. iur. facit gloss. in cap. ab his. 11. quest. 3. & text. in cap. in scripturis. 96. dist. ubi ponuntur verba Imperatoris dicentis, quod si videret clericum amplexante mulierem, presumetur quod causa benedicendi eam hoc faciat.

Hinc est, quod si quis faciat articulum, quod Titius cognouit Bertam per vim, non obinebit, quia nō concludit potest enim esse, quod fuit vis passiva, non actiua, secundum Barbozum in l. 1. de duobus re. c. Ad ista facit notabile dicti Innocenti in cap. super his. de accus. ubi dicit, quod si quis opponat exceptionem contra electum, & illam probet, oportet quod sit talis, quæ necessario inferat delictum, & non possit aliud importare. non ergo sufficit, quamuis prima facie sonet in delictum.

Hinc est, quod si quis excipiat contra electum, quod sit venator: quamuis hoc probet, non obinebit: quia interpretabitur, quod hoc faciat licite causa recreationis, iuxta not. in cap. 1. de cleris. 4. v. venat. & si probet eum irascibilem, interpretabitur. quod ex iusta causa irascitur. ita not. dicit tamen in cap. dandum. & 2. de elect. & molinet commendat. Antea. & Abbas ibi. col. antep. Multa his similia adducere possem ad hoc propositum, quæ breuitatis causa omitto. Secus tamen est, quando confitetur quis simpliciter delictum, & postea vult suam confessionem perimere, non potest: quia cum à principio potuit illam qualificare, vel modificare, & non fecit, imputetur sibi arg. L. veteribus §. de pactis, & in l. Labes scriptis obsecratum, §. de contrahenda empta. & l. quidquid adstringenda §. de verb. obligat.

Ex istis patet respondit ad dictum cap. cum dilecti. ubi duo interuocantur: Primum, quod ille episcopus à principio iurauit merā & simplicem dicere veritatem, & vigore huius iuramenti confessus est simplicitate contra se: ideo non admittitur volens postea suam confessionem perimere: quia presumitur prius dixisse veritatem. Secundum, quia hanc interpretationem, vel peremptionem valebat facere ex interuallo, ideo non admittitur. Secus est in casu nostro, in quo à principio meram & simplicem veritatem dixit: postea vero nihil vult addere vel detrachere. Ecce quomodo differe casus noster à casu dicti cap. cum dilecti. differt etiam in alio, quia ibi per confessionem episcopi constabat omnino de delicto simoniarum, &c. Sed in casu nostro, nec per testes, nec per confessionem rei de delicto constat hæreticos: quia non constat de errore intellectus, nec de pertinacia ipsius Roderici, sine qua nullus potest dici hæreticus, ut supra late ostensum est. Ex quibus omnibus videtur necessario concludendum, quod credatur confessioni istius Roderici, & per consequens tollatur de medio presumptio, quod deprauato animo illa verba protulerit.

S V M M E R E R V M.

1. Pertinacia nunquam presumitur, nisi de illa constet.
2. De pertinacia vero, & non presumptio constare oportet.

Est possum sine veritatis præiudicio, quod error in mente presumatur: non tamen presumetur pertinacia, & in eo: quia pertinacia nunquam presumitur, nisi de illa constet, ut colligitur ex iuribus præallegatis, & tenet in expresse Ioan. And. in cap. cū contramacia de heret. lib. 6. ceterum & sequitur ibi Ambrosium & Dominicus in 2. column. & Ioan. de Ana in cap. excommunicationum. §. qui autem, 2. column. in fine, eod. tit. quod est valde notandum ad propositum nostrum.

In delictis quando debeat fieri benigna interpretatio.

Nona consideratio Felini.

C* in l. 1. de duobus re. c. Ad ista facit notabile dicti Innocenti in cap. super his. de accus. ubi dicit, quod si quis opponat exceptionem contra electum, & illam probet, oportet quod sit talis, quæ necessario inferat delictum, & non possit aliud importare. non ergo sufficit, quamuis prima facie sonet in delictum.

D* + C

9

10

§. IX.

Pertinacia non presumitur nisi probetur.

† H

2. firum satis accommodatum. Ratio est ꝑ quia cum pertinacia sit qualitas facti, quæ perhibet hæresim: quod est gravissimum delictum: oportet de illa constare vere, & non præsumptivè: quia in delictis probationes debent esse luce clariores, *ut dicitur l. si quis cum sit. cum concordantij.* Prohibetur autem pertinacia altero de modis prædictis.

S V M M Æ R E R V M.

1. Pertinacia an non tantum indicetur in alio exteriori, sed etiam ex latenti perseverantia in errore contra fidem.
2. Mulier, rusticus, miles & alia persona an habeant excusationem prætextu ignorantie solum in his que publicè decerni, an vero etiam in his que clam & occulte.
3. Alia clandestina an semper accipi debeat in deteriori parte. & de hoc plura exempla n. sequenti.
4. Index an reddatur suspensus ex eo quod pari sibi loquitur ad aures.

§. X. 1. **P**OSITO ꝑ adhuc, quod mihi dicatur, quod pertinacia non tantum indicatur in exteriori actu, ita quod ille solus reputetur pertinax in errore, qui verbis aut scriptura motus, ꝑ resistit, imo etiam videtur ille pertinax, ꝑ qui contra veritatem in Ecclesia prædicatam latenter diu persistit, vel vsque ad mortem perdurat: quia talis non videtur per ignorantiam, sed per obstinatis malitiam in tali errore tanto tempore perseverasse: & ideo Ecclesia tales præsumit hæreticos: *ut not dicitur Archiepisc. Florentin. 2. par. sum. tit. 12. cap. 5. §. 1. colum. antepen.* Ad hoc respondendi potest, quod dato, quod ista doctrina vera sit (de cuius veritate multi dubitant) quantum ad casum nostrum, secom trahit solutionem: quoniam iste Rodericus non persistit in sua dubitatione diu, nec latenter, imo publice coram assistantibus ista verba protulit, ex quo arguitur eius simplicitas & ignorantia, atque per consequens eius excusatio. ad hoc bene facit glo. not. in l. 1. c. de interd. matr. & in l. qui contra. c. de incest. sup. quæ dicit, ꝑ quod mulier, rusticus, miles, & alia persona, quæ excusantur propter ignorantiam iuris, habent excusationem in his, quæ publice dicunt, vel faciunt.

Nota de his que penult sunt. Signa illius incertum.

1. * secus si clam, & absconle, seu occulte. ad hoc valde commendat illam glof. Bald. & reputat singularem. de quo exclamatur Iean de Ana. in cap. cum ex munda. de heret. 2. col. pooderans ad hoc illum text. dum dicit: occulta conventicula celebrari. ubi contra hæreticum pooderatur, quod occulte conventicula celebraverit: ex quo inferitur, ꝑ quod aclus & clandestinus semper interpretatur in deteriori partem.

2. Ex hinc ꝑ est, quod si pars sibilat in aures iudicis, loquens sibi secreter: ex hoc redditur index suspensus: ꝑ ꝑ notantur voluit Spec. tit. de postumum, §. 7. vers. quid si pœnens. testis & sequitur Abb. in cap. accedens. 2. 4. colum. vsq. sit non contest. & istud dictum habetur in solemniori cultu apud doctores. Hinc est etiam, quod prohibetur clandestina matrimonia, ꝑ per totum

reg. de clandestina despons. bene facit l. papulus, ff. de antor. tut. & l. cum spe tutor. c. de contrahend. inq. ubi tutori ꝑ permittitur emere rem pupilli pajam, non autem clam, propter fraudem præsumptam. de quo per Abb. in c. cum in iure de elect. 2. Hinc est, quod permittitur parti dare pecuniam iudici, ut iustam ferat sententiam, vel testis, ut verum dicat testimonium, si hoc faciat palam. secus si ꝑ clam, ut not. tenet Archidiaz. H. in cap. qui recte. 11. quasi. 3. de quo exclamatur Bald. in cap. fin. de appell. & Moderni in tractat. maleficorum, in parte, saltem 10. col. in princ. faciunt ooc. per Bar. & alios in legi. quem admodum, c. de agricul. & censu. libro viderimus. & multa, quæ brevitate causa omitto.

Vode ad propositum iste Rodericus non clam, sed publice coram assistantibus verba illa protulit, per quod arguitur eius ignorantia, & sua simplicitas, ut dictum est supra. Adde prædictis bonum text. in l. fin. ff. de ritu nup. ibi: si quidem palam fecerint, leuius, &c. allegat eam Abb. in c. de homine, de celebrat. Miss. inferens ex hoc ad religiosum, qui matrimonium contraxit, ut ibi per eum, facientem differentiam ꝑ inter eum, qui publice contraxit, & cum ꝑ qui occulte. Idem dicit in cap. cum quidem. finalis colum. de iur. iur. an. de quo memini in cap. per resistit, de donat. inter vir. & vxor. §. 13. ad med. vers. idem fuit de morte.

S V M M Æ R E R V M.

1. Probatio ex præsumpto errore & pertinacia, non inferi poenam delicti ordinari.
2. Imolebitur cap. minor sollicitudines de purgation. canon.
3. Intra causa est commenda poenam, cum præsumitur ex præsumptionibus.
4. Quando est suspicio de suspensio illius, index debet temperare sententiam.
5. Ex indicij actum indubitan, an possit poena ordinaria imponi.
6. Cum constat de homicidio per solum confessionem rei dicenti se occidisse ad suam defensionem, si defensa non probetur, an sit poena ordinaria imponenda.
7. Cum præsumitur ex pertinacia & errore præsumptio in causa fidei, an sit imponenda poena ordinaria.
8. Inquisitores hæretici præsumuntur benigniores & humaniores partem sequi debent, quæ lato probatur.

Vt aliter dicere possum, si verbis daretur §. XI. audacia, salua tamen decisione, & determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ: quod etiam si præsumeretur inesse error & pertinacia in his verbis, sicut præsumitur error in mente vel intentione, adhuc isto caso ooc. condemnabitur iste Rodericus ut hæreticus pertinax, quia ꝑ cum probatur ex præsumpto errore, & ex præsumpta pertinacia, non debet puniri poena ordinaria delicti: immo temperanda est sententia: ut est casus valde singularis ad propositum in cap. asserit, de præsumpt. ubi licet Salomon ex præsumptionibus motus adiudicauit

caverit vni maliæ filium: non tamen voluit condemnare ad mortem aliam mulierem, quæ iustissime erat condemnanda, si legimine fuisset probatur coorta eam, quod filium alterius surripuisset: vt l. 3. C. ad legem Fla. de plag. secundum Innoc. in cap. quia verisimile, de presum. vbi tradit hanc doctrinam, quam velut singularem, & ab alio non traditam, comendat dicitur Car. in d. h. cap. asserit. Et his autem Iuan. de Imol. & Abb. & alij moderniores, Ant. in cap. quanto eod. tit. l. Abb. in cap. censuratus de test. & in cap. si clerici, §. de adulterio tal. penul. de iudi. & in cap. 2. de testib. cle. & non. Pro qua doctrina videtur text. cum gloss. in cap. inter sollicitudines, de pœna. can. vbi si aliquis defectu in purgatione, præsumitur hæreticus: non tamen imponitur sibi pœna ordinaria delicti, sed minor: quia detrahatur in monasterio. Licet aliqui velint violentiam facere illi litteræ, reducentes eam ad dispensationem. Quod mihi non placet. Ex illo 7. textu & prædictis sumitur doctrina singularis, quod vbi proceditur ex præsumptione, est iusta causa minorandi 7. pœnam. ad hoc Lquis ergo §. pœna gravior, ff. de infamibus ita dicit Baldus in l. fin. C. de prob. ad finem.

1* 4. Hinc est, 7. quod quando non plene liquet de falsitate testis, sed suspicatur de eorum index debet temperare sententiam, quia procedit ex sola præsumptione. ita dicit Bald. in l. presbyteri, la. 3. penult. col. C. de episcop. & clericis. 4. 2.

K 5. Hinc est etiam, 7. quod licet reperiantur plura indicia contra aliquem, quæ sufficiant ad condemnationem, non imponitur pœna ordinaria delicti, sed minor: vt not. tradit Gratianus in tract. malefici in iur. de presum. & in l. in dub. quem refert & sequitur Pan. de Cast. in d. l. §. C. de probat. & latius in rursus. 197. in 1. parte. vbi pulchre loquitur.

6. Ex his 7. dicebas de. Alibi vnum mirabile verbum, & ad propostum suis accommodatum: quod si de homicidio ad consilium aliet, quia per confessionem rei, dicentis, Occidi Titium me defendendo 7. & non probatur defensio: non puniatur pœna mortis: quia io 1* tali pœna inferenda, probationes debent esse luce clariores: vt d. l. §. de probat. & Lquis sententiam, C. de pen. ita not. dixit ille in c. audiri de præscrip. penult. col. vers. si. puto tamen. nec reperitur alibi hoc dictum, & apud practicos modernos est in solenni cultu, vt refert ibi do. Felinus 21. col. de quo etiam facit festum Alexand. in d. l. non solum, §. sed vt probari, ff. de non oper. nunci. Aug. in tract. malefici in parte de anno prescri. 7. col. §. & in parte, comparat dicit inquisit. & partem confitentur, & partem negant. 4. col. Felin. in cap. venerabile, 2. col. in §. de except. & in cap. significasti 2. de homic. col. pen. de cuius veritate ipse in c. audiri, & Bart. Soci. in l. ne eadem §. de except. rei. and. merito doctant, & multi alij moderni, quos referre non curo.

7. Conclusio 7. igitur ex prædictis, quod cum in casu nostro non cooilet aperte de errore mentis, intellige de errore hæresim inducentes: bene tamen constat de errore simplici, propter quem peccauit (vt dixi post Thomam supra, §. 4. Palacios Rom.

quibus Innoc. quem ibi retuli, contrarium sentiat: nisi diseris saluando Innoc. in his, quæ non tenetur quis explicite scire, vt supra dictum est in dicto §. 4. nec de pertinacia) sed proculdixit ex errore præsumpto, & pertinacia præsumpta: nullo modo potest imponi pœna ordinaria delicti, imo aliqua levis & salutaris poenitentia: vt in superioribus dictum est. & tenent Marten & Cardin. in d. l. elem. 2. de summa trin. §. porro 4. qn. & in cap. 2. ad fin. eod. tit. in antiquis, vbi dicit, quod si aliquis per simplicitatem dicat, animam rationabilem non esse corporis humani formam 7. non est aliqua pœna corporali puniendus. idem sentiant alij doctores, quos supra retuli.

Et hanc 7. opinionem tanquam benigniorem & humaniorem, debent sequi inquisitores indices fidei, quia odia restringenda sunt, fauores ampliandi. vt regula, odia cum carceribus de reg. iur. lib. 6. quia data diuersitate opinionum, humanitas sequenda est, vt not. Hostens. quem alij sequuntur in cap. §. vero de cogn. spirit. not. etiam in cap. §. de transact. vbi text. in fin. dicit. In his vero io quibus non reperitur expressum, procedas requirere seruata, semper in humaniorem partem declinando: secundum quod personas & causas, & tempora videtur postulare. Hoc debet facere domini inquisitores, Deum imitantes, cuius diuinitatis natura clemens est, & pia, magisque ad indulgentiam, quam ad vindictam propia: quia non vult mortem peccatoris, sed vt coeuerantur & viuat, vt cap. quia diuinitas, de penit. dist. 21. vnde si quis post lapsum peccatorum, ad veram poenitentiam se coeuerant, cito a misericordia iudice veniam impetrabit, quia misericordia Domini plena est terra, vt traditur Sapientie 15. Adde hoc vnum textum in cap. litem pleneque 45. dist. 2. & in cap. significasti de penit. & remiss. & quæ ibi scripti in mens recolletis circa finem. Ad hanc enim misericordiam nos mouet Dominus dicens, Effore misericordies: ego enim misericors sum: vt habetur Luc. 6. cap. transsumptum in cap. eorum de re iud. vera quidem iustitia compassionem habet, falsa vero de dignationem. Vnde sententia, quæ misericordiam veram, fugienda est: vt inquit Gregorius in moralibus lib. 19. parte 4. cap. 23. habetur in cap. vera iustitia 45. dist. 2. & in c. ponderet, in §. 50. dist. melius enim est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem, seu inclementiam: quia vbi patetfamilias largus est, dispensator non debet esse remax: nam si Deus benignus est, ad quid sacerdos eius iustitiam vult apparere? vt cap. allegant. 26. qn. §. Re. doctores ergo prouidi, & isti indices, ex sua infirmitate aliorum infirmis pensantes, lapsos debent per mansuetudinem subleuare: vt cap. rucellæ 45. dist. 2. Propterea Christus ex magna pietatis dispensatione eadete Petrum permisit, vt ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma tolerare debet, vt

† N

8. Opinio benignior est sequenda.

De clemencia, pietate & misericordia.

Mirabile dictum Albi.

† M

L*

7. Conclusio.

cap. *considerandum* & cap. *seq. 10. dist.* Hanc ergo misericordiam per oculos debent habere iudices, ipsamque sequi: alioquin iudicium sine misericordia erit ei, qui misericordiam non vult fieri delinquenti: vt habetur 2. *quest. 7. 5. de his, ultra medium*. Audiant quid dicat Melchisedes Papa, loquens iudicibus, vt habetur in cap. 1. *super 2. qu. 1.* Primo inquit, super omnia diligenter inquire, vt cum iustitia & charitate diffinitis, neminem condemnatis ante verum & iustum iudicium: nullum iudicetis suspicionis arbitrio: sed primum probate, & postea charitativam sententiam proferte: & quod vultis non vobis fieri, alteri facere nolite: & hoc debent facere præcipue iudices ecclesiastici, qui non ad punitionem & vindictam malorum, sed ad eorum correctionem & emendationem principaliter intendere debent, Christi saluatoris nostri imitantes exemplum, qui non venit animas perdere, sed saluare. *Luc. 9. cap.*

Palcitra
verba.

SVMME RERVM.

1. Quid agendum de eo, qui de duobus deumtatis alterum confitetur, alterum vero negat.
2. Testes singulares sunt, qui deponunt de diversis articulis, & an probent.
3. Per testes singulares & sanam memo debet de crimine hæresis condemnari.
4. Interdum in l. 2. c. de heret.
5. Crimen hæresis quantæ ceteris est gravior, tanto requiritur gravior probatio.
6. Qui habet plures testes singulares contra se, non dicitur habere duos testes, & quare.

§. XII.

De eo, qui
super duobus
deumtatis
confitetur,
&
ceterum
negat.

Restat modo respondere ad vnum, quod inquisitionis promotor dicere potest. Quod etsi prædicta vera sunt, quantum ad id, quod ipse Rodericus confessus fuit se dixisse, quod putabat duos fuisse deos: non tamen procedunt, quantum ad dubitationem virginitatis: quia negavit se dubitasse, & dubitationis verba protulisse. de quo tamen constat per duos testes: vt in themate questionis præmissum est, in qua quidem negatione perdurat, & per consequens per iudicis fidei condemnandus est tanquam hæreticus, vt caput. *ad abolendum*, §. 1. *respon. 1. & 2. cum ibi not. & cap. per. c. si. cum concordantur.*

- 1 G Ad hoc t. responderet primo, quod nno est verisimile, quod ex quo confessus fuit primum, non confiteretur etiam secundum, si verum fuisset, item non est verisimile, quod si dicta verba dubitationis virginitatis dixisset, testes qui ibi erant presentes, & deponunt de aliis verbis, non deponent etiam de istis: ex quo arguitur falsitas testium.

Aliter & 2. dici potest, quod isti testes sunt singulares: quia deponunt de distinctis t. & articulis: vt apparet, & ex eorum depositione clare constat: nam sextus testis in ordine deponendi

iuratus & ratificatus 23. die Octob. anni 1500. dixit, quod iam erant octo anni, quibus audiuit eundem Rodericum dixisse, quod ex quo Deus habebat Patrem, quoniam virgo Maria parere potuit virginitate permanente. Secundam de offensionem huius sunt iam nonem anni illi, quibus illa verba dicuntur prolata. Vltimus testis deposuit 21. die Maij, anni 93. & dicit, quod iam erant lapsi sex menses, quibus audierat eundem Rodericum dixisse verba similia prædictis. & ita non deponunt de eodem actu, & tempore, & per consequens sunt singulares, & non probant: vt alias late scriptum in alio proposito, allegatione 38. incip. in causa quæ vertitur, vt expresse voluit *leau. And.* quem sequitur Dominus in i. vt officium de heret. lib. 6. vbi dicitur, quod pertinet singulares & famam, de iur. iur. quis crimine condemnari non debet.

idem Anton in cap. cum oportet, de accusa. Abb. col. 42. incip. in multis apertis in iudicio, & c. Saluatum in l. testium, c. de testib. Et ista est communis opinio, quæ multis iuribus & rationibus fundari potest: quamvis aliqui paucissimi doctores contrariam sententiam tenere videantur, quorum motibus facilius responderi potest: præsertim t. ad distam l. 2. t. 7. C. de heret. dum dicit: quod leui argumento quis conuincitur de hæresi: nam illud debet intelligi, quo ad hoc, vt contra aliquem suspitum de crimine procedatur ad inquisitionem, vel purgationem, ita intelligit gloss. in cap. litteræ, de presumpt. & Card. in clem. 1. de heret. vel intelligitur quo ad imponendam poenitentiam, ita intelligit illam l. & dictum *leau. in cap. sicut de fimo. leau. de iur. sign. hoc in dicta clem. 1. prope si. non autem quo ad penam corporalem vel temporalem imponendam secundum eum, vel secundum doctores, in dict. cap. litteræ.* Illa lex debet intelligi de leui argumento: id est quod de facili potest probari, & cum hoc intellectu transit *Abb.* post alios: quia quanto t. grauius est hoc delictum, tanto grauior probatio requiritur in eo, secundum eum ibi. Idem tenent *Matthæum, Card. leau. de iur. & alij, in dict. clem. 1.* dicentes, quod probationes in hoc crimine, sicut in aliis delictis, debent fieri secundum iuris communis regulas, quæ habent, quod in ore duorum, vel trium testium sit oratio verbum. idem *Oldradus consil. 210. in princip. incipit Regulari habet tradidit.* cum secundum eos hoc casu repetitur aliquid speciale in crimine hæresis: idem est in eo dicendum, quod in aliis omnibus, idem Anton in cap. excommunicamus de heret. Ille autem t. qui habet plures testes singulares, non dicitur habere duos testes: imo aliquando minus quam vnum: quia vbi dicimus singularitatem testium, non damus numerum, vt per Bald. in l. de quibus ff. de legi. in fin. & in dict. testium, c. de test. & in l. 2. c. de bonis poss. secundum *leu. & alij loci*, signanter in l. interpretamur 2. col. c. de testib. vbi postulat loquatur, & in rub. de controversia in iudicio, lib. fenderum, = & quia vis huius M^a

Quando
veritas
probat.

4 P

In crimine
hæresis
pro
bationes
de leui
esse
in clem.

6

nego-

negotij non consistit in hoc articulo, aliter non examinio: potuissit tamen ad futuritatem scribere, quia alia necessitas coegit temporibus retroactis latissime differere.

ad paritate, imo à maioriore rationis sua firmant doctores aliqui, vt refert Ioan. And. in addi. ad Spec. vbi supra.

SVMME RERVVM

SVMME RERVVM.

1. An duo testes sufficiant ad condemnandum aliquem de heresi. & quales esse debeant.
2. Testes omni exceptione maiores qui dicantur.
3. Mulieres an sint testes legitimi in causis criminalibus.
4. Mulier an possit esse testis in testamentis.

S. XIII. ET posito sine veritatis præiudicio, quod testes singulares in hoc crimine probent: dico, quod illi duo mulieres non probant contra hunc Rodericum: quoniam † vt aliqui doctores tenent in c. excommunicatum, §. adiciamus de heret. duo testes non sufficiunt ad condemnandum aliquem de hæresi. idem tenet Archid. in c. vt offitium de heret. lib. 6. in ver. aliquorum. quem aliqui sequuntur, cuius ratio est, quia vt supra dixi, quanto grauius est hoc crimen, tanto maiorem probationem exposcit: & dato, quod duo testes sufficiant ad condemnationem, oportet quod sint integri, & omni exceptione maiores: quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores: vt l. si quis euulsi, C. de proba. §. q. 6. c. Epiphanius. Ad hoc gloss. not. in cap. et si clerici, de iudic. in ver. legitime probatione. quæ dicit, puta per legitimos testes, & omni exceptione maiores, vt l. quasi. 1. cap. in primis.

2. Dicuntur † autem testes omni exceptione maiores, qui repelluntur non possunt aliqua exceptione: vt c. si clerici de testib. ita dicit gloss. not. in ver. maiores, de consensu & assensu. de qua doctores faciunt seculum. Ad idem bonus text. in Lohscentum, in princip. ff. de pe. & lex regni 3. parti. tit. 14. l. 12. & 7. parti. tit. 1. l. 16. quæ pulchre disponunt circa probationem sciendam in casu criminali.

Lex regni.

† R. 3. Cum † autem in casu criminali † mulieres non sint testes legitimi: vt cap. mulierum 23. quæ. 5. & quoniam aliqua de testib. & ibi gloss. & in c. form. de ver. sig. Spec. tit. de test. §. 1. 35. col. ver. item quod est mulier. Hostiens. in sum. cod. tit. §. quis possit esse testis. Adde gloss. in cap. super ea. & in c. in iuribus de testib. & in c. form. §. 1. de ver. sig. Flor. in l. es co. ff. de test. Ioan. de iur. in l. qui testamentis, §. mulier in ff. de testam. & Modernus in tractatu maleficij in parte comparat ducti inquiri, & negat totum. Habemus legem regni, quæ hoc approbat, Fore legem lib. 2. tit. 18. §. 1. quæ incipit: ada iuger, vbi prohibetur mulieri testimonium dicere, nisi in certis casibus, inter quos ille non repetitor. quod approbat sylus Curia L. 96. quæ incipit: sobre la kry. Et videtur † hoc fuisse rationabile: nam si mulier non potest esse testis in testamento: vt traditur in præalleg. iuribus; multo fortius non admitteatur in causis criminalibus; vbi maior difficultas, maiusque periculum veritatis,

Palacios Ruy.

1. Mulieres qualiter dicantur admitti ad testimonium de iure canonico.
2. Regulariter quando dicantur mulieres admitti ad testimonium, & in quibus delictis id solent.

NON obstat, si dicatur: quod cum in hoc casu procedatur per viam denuntiationis, & inquisitionis, mulieres & de iure canonico admittuntur: vt dicit cap. quoniam de test. vbi hoc tenent doctores, & in locis præalleg. quia † ad hoc dicendum quod admittuntur, quo ad præsumptionem non quo ad probationem secundum Henr. post alios, in d. l. c. quoniam in 1. distinctione, vel aliter secundum teum: Illud quod dicitur, quod mulieres admittuntur in causa inquisitionis, procedit regulariter, fallit in criminibus homicidij, & simoniz, & aliis, quæ post peccatum poenitentiam impediunt executionem ordinis, & retentionem beneficii iam adepti: quæ enumerantur per Bernardum, & plenius per Hostiens. in cap. nisi cum pridem, §. propter conscientiam de renun. in quibus criminibus licet procedatur per viam inquisitionis, seu denuntiationis, est tamen sicut in accusationis indicio procedendum, vt plene legitur & notatur in c. inquisitionis, de accus. ista sunt verba Henr. vbi supra. Cum autem hoc casu procedatur super grauiori delicto, illis ibi exceptum; merito in eo mulieres non sunt admittendæ ad probationem faciendam, sed solum ad præsumptionem.

SVMME RERVVM.

1. Qualiter sit intelligendum illud: in criminibus exceptis admitti testes inhabiles.
2. Quales testes admittantur in criminibus exceptis.
3. Personæ prohibite à admitti ad testificandum in criminibus, quoniam probationem faciunt.
4. Duo testes inhabiles admitti ad testificandum in criminibus exceptis non faciunt plenum probationem.
5. Inuestitus cap. in fidei seruorem, de heret. lib. 6. & ordinem subleuando.
6. Quale fuerit intentio Papa in cap. in fidei seruorem de heret. lib. 6.
7. Doctrina Hostiensis declarata afferentis in criminibus heresi non sufficere duo testes.

NON obstat, si dicatur, quod in criminibus exceptis, vt est crimen simoniz, hæresis, lætæ maiestatis: vt dicit gloss. in cap. cum p. Manco. nella de accus. §. 1. 2. q. 7. in sum. admittuntur mulieres, & alie personæ prohibite, & testes alii inhabiles, vt pote Indzi: vt cap. contra Christianos, de heret. lib. 6. & alij infideles: quia illi soli repelluntur à testimonio contra fideles: vt c. pa-

Sf 2

gost

Geni. 2. quæst. 7. & c. Indici. & cap. lueri vniuersi de testi.
de quorum numero hæretici non existunt item
quia non apparet ratio specialitatis inter in-
fideles, & Iudæos, &c. Admittuntur & excom-
municantur, participes, & socij criminis in testi-
monio: vt *cap. in fidei fauore, de heret. lib. 6.* item
serui contra dominos: vt l. f. c. ad l. l. l. m. m. Ad-
mittuntur etiam periti: vt *c. accusatus § lueri de*
heret. lib. 6. fortius ergo admitti debent mulie-
res, præsertim bonæ famæ & opinionis.

¶ 5 Ad hoc respondetur, ¶ quod licet in crimi-
ne hæresis ¶ admittantur personæ alijs prohibi-
tæ: vt in prælegatis iuribus: admittuntur ad
presumptionem, vel aliqualem probationem

4 faciendam non ¶ tamen vt duo ex his plene pro-
bent: vt aperte colligitur ex prælegatis iuri-
bus, signanter ¶ ex text. in *dicto cap. in fidei fauore.*

¶ vbi dicitur, quod excommunicati, participes, &
socij criminis, admittuntur ad testimonium, in
fauorem fidei, præsertim in defectum aliarum

probationum contra hæreticos, credentes, &c.
si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero

testium, aut personarum tam deponentium,
quàm eorum, contra quos deponitur, qualitate,

ac alijs circumstantiis, sic testificantes, falsa
non dicere presumunt. Pondero textum illum, i-

equanrum dicit, Ex numero testium, quasi dicat
ex multitudine testium. Nec dicas, quod appella-

6 tionem numeri veniunt duo testes, & illi suffi-
ciunt, l. vbi numerus, ff. de testib. & regula, pluralis
locutus de regul. iur. cum concordantia: quoniam dico,

quod illa verba non paruantur illi intel-
lectum, imo verus sensus & intellectus illorum
verborum est, quod si plures excommunicati,

quàm duo, vel participes vel socij criminis, de-
ponunt contra aliquem de hæresi: dum tamen

ex aliquibus coniecturis non presumantur falsa
dicere, isti tales sufficiant ad condemnationem.

¶ sic intelligit illum textum *Franciscus de Arerio in*
capit. final. in fine de testi. fuit ¶ enim mens Papæ,

quod prædicti, quauis inhabiles ad testifican-
dum, admittantur ad testimonium: non tamen

7 dicitur, quod duo ex illis sufficiant ad condemna-
tionem: & propterea dixit: Ex ex numero tes-
tium. Ex hoc dicebat *Franciscus Arerius vbi*

supra, posse dici, quod in testibus criminosis, vel
infamibus, etiam concurrentibus coniecturis

verisimilibus, & sic dicit debere intelligi do-
ctrinam ¶ *Hilhenis*, quam refert *Archid. & Ioan.*

Andre. in dicto capitulo vt officium, de heret. lib. 6.
dum dicit, quod in causa hæresis non sufficiunt

duo testes, nam quando testes essent criminosi,
vel infames, illud dictum satis probatur in

d. c. in fidei fauore. Idem, quando essent alij
testes, alijs à iure prohibiti: vt in casu nostro

in mulieribus. Ita arbitror iuris esse, ego
Ioannes Lupi de Palatis Rubens, Decreto-
narius Doctor, salua decisione sacrosanctæ
matris Ecclesiæ, ac cuiuslibet rectius senti-

¶ Adde *l. asan l. vt vim col. 2. ff. de testi. & iur.* &
plenius per *Hippolyt. in singul. 187. incip. confessio.*
& vide *Socin. in l. 1. ff. de vul. & pup.*

¶ Adde *l. asan l. vt vim ff. de testi. & iur.* B⁺
¶ Adde not. per *Hippolyt. in rub. C. de prob. col. 75.* vbi hæc & similia describit. C⁺

¶ Adde notanda per *Hippolyt. vbi supra.* D⁺
¶ Adde *Hippolyt. in rub. ff. ad l. C. de fac. vbi* E⁺
alia sex similia scribit.

¶ Adde *Lafran. de Oria. in repe. c. quoniam contra* F⁺
in verbo, per iustitias, de proba. Felin. in c. porro, de sent.
excommuni. qui referunt & probant hanc eccliam.

¶ Adde notata per *Hippolyt. in rub. ff. de fac. col. 75.* pe. plura enī cumulatim *Felin. in c. cum ex inuicem* G⁺
de here. in princip. in c. porro, de senten. excommuni.

¶ Adde *Hippolyt. in rub. ff. de fac. vbi hoc & alia* H⁺
plura describit.

¶ Adde *Abba in c. accedens, col. 2. de accu. l. asan* I⁺
*l. 1. col. 5. ver. add. ff. si cert. per. vbi per hoc du-
bitat de quadam doctrina Barro. quæ quouidie*

allegatur, vide l. asan l. 1. vt vim ff. de iustis. & iur.
col. 3. in ff. pro qua etiam concludi. precor videas

Hippol. in repe. rub. C. de proba. col. 75. per totam &
eundem in l. repe. ff. de quæstio. col. 6. in fin. & seq.

¶ Adde *Hippolyt. in repe. rubri. C. de proba. vers.* K⁺
pro quo dist. eo. 50. & vide per totam col. in mater-

ial. vide eundem in l. repe. col. 7. ff. de quæstio.
¶ Adde *l. asan l. vt vim ff. de iust. & iur. col. 3. ad ff.* L⁺
Hippolyt. in l. repe. col. 3. in princ. ff. de quæstio.

¶ Adde *Hippolyt. in repe. rubri. C. de proba. col. 63.* M⁺
ver. item etiam.

IOAN. BERNARD.
¶ In materia hæresis. ¶ Omnes ferme quæ- A
stiones, quas ista allegatione prosequitur au-
thor, sunt obuiæ, ac inuicem faciles, non so-

lùm apud doctores classicos, qui in locis ordi-
nariis de materia hæresis scribunt, verum etiam

in eiusdem hæresis variis tractatibus, & opuscu-
lis: authores quorum Hispanæ, exteræque na-

tionis sunt non pauci, *Paulus Grilland de hæresi.*
Ludovic. Carcerius, de codem & Brenus, & Arletan.

Ottom. in dialogu. tremens aduersus hereses. Habes
etiam summistas de eadem re abundè scriben-

tes, & ex nostris optima, piaque opera *Alphon. à*
Castro aduersus hereses, & quæ eiusdem alius de iusta

hereticorum punitione, & Gonsal. de Villadiego.
Exat etiam aliud opusculum, atque curius ele-

gantissimum aliud *Iacobi Septimænsis*, qui tam od-
proxim, quàm ad pierærem animarum vtiliter

scripsit. Habesque aliqua per *Dider. Peret. in l. 1. l.*
tit. 1. lib. 1. Ordinaz. à quibus abundè multa tra-

duuntur super articulis, quos hic prosequitur au-
thor, quorum loca hic parum necessario indi-

care visum fuit, vt iuste propter impedimenta
quædam domestica excusandus sim à labore

parum frangi. Vnum tamen aut alterum inferius
attingam, quia raro inter nostros scripta sunt, &
in praxi frequentia, & notabilia, & ab istorum
qui de hæresi scribunt tractatibus aliena.

- B** § Si quis per lubricum linguæ.] Hoc idem accidit in blasphemis, puniuntur tamen qui furore, vel iracundia hæc peccata incurrunt, nisi omnino à mente alieni sint, puta ebrii aut insani. Circa quæ vide *Conat. in c. quædam pællum* parte 1. §. 7. num. 10. & 12. *Simancas de heret. c. 8. Auctori. parte 2. §. 2. num. 11. Duran. regul. 19. §. 1. §. 2. Gualdus. Villalago in tractat. contra heret. c. 2. §. 1.*
- C** § Eius confessio potest dividi.] Ista est quæstio gravis & ardua & in praxi vilis, & contingibilis inter eos maxime viros, qui iactantur liris verum in consuetudo præponunt. Circa quam vide ex nostris *Bernard. Diaz in regul. 12. in suis sèssent. & in veramque huius quæstionis partem, pluribus allegatis quàm mihi dū proprio liceat referre, lege Didac. Ferrer. in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. & præter tam multa quæ vir ille doctus scribit, vide quæ mox dicam inferius circa divisionem confessionis tam in civilibus quàm in criminalibus.*
- D** § Actus clandestinus semper interpretatur in deteriore partem.] Vide *Hippolyt. in rubric. de ficiat. & Tiracolum in præfatione de retractatione criminali. num. 13.* Vbi plures referuntur, quando vero quid dicatur clam fieri, vide *Conferam in suis singul. vers. occulte.*
- E** § Turon permittitur emere rem popilli pællum.] Vide quæ dixi suprà, in rubric. §. 9. uu. 11. & quia hodie iure regni est cœta hoc statutum, vide rex. quem habes, in l. fin. tit. 11. lib. 5. in volumine *Barba. & lausimè* scribentem circa ista, vide *Duran. regul. 31. per tot.*
- F** § Vbi proceditur ex præsumptione est iusta causa minorandi poenam.] Vide *Boerium de ficiat. 16. 4. Hippolyt. in rubric. de probat. num. 260. Thomam Grammat. de ficiat. 4. Anton. Gomez de probat. delictorum num. 25. Placem de delictis l. 1. §. 4. num. 3. Gregor. gloss. final. per rex. ubi in l. 4. tit. 8. part. 7. & Matienzo in dialog. rectorum, 3. parte c. 30. num. 5. & *Simancas de heret. c. 4. §. 9. num. 15.**
- G** § Non est verisimile.] Nihil sanè notabilius scriptum est à nostrantibus, qui de dividenda confessione loquuntur, quàm hoc, quod à paucis tactum reperio, & à nostro auctore hic sententiam tactum est, confessionem, scilicet eius, qui nullis, aut paucis probationibus aduersus se inspectis, responderi iudiciuam esse, quia licet alias sue in criminalibus, sue in civilibus, confessio dividua sit, ex traditis per nostros, quos suprà citavi, versic. confessio potest dividi. tamen qui nulla probatione convictus, quasi sponte faceret humano iudici, nullo iure periturus censeri potest in eo confessionis atroculo, qui reo facit, cum si periturus esse deliberasset, Dei & sui ipsius, semel oblitus rorum quod nocet simpliciter negare potuisset. Circa hoc ipsum vide *authorum supra §. 8. & Mimbac. parte 1. de success. progress. lib. 3. §. 23. num. 23. vers. & nota quod, & Lasei in l. 1. manifeste num. 7 de corrupt. aud. ex quo profecto & nobilita & vilia sequuntur plura, quàm in quibus mihi liceat modo morari, propterea vel aliud remittenda, aut omnino omittenda. Sicus enim id glorie mihi non*

Palacini Ruv.

datur, ut totum quod in me est cuiusquam interitus habere, ita vereor id polliceri, cuius ex tempore pendeat euentus, ac Deum Opt. Max. verè & ex animo precor & oro, ut mea, omniūque mortalium vota dirigat, acque virtutis gratia sua bonitate repleat, in melius subinde provecta, quibus aliqua tanto benefactori, ac vnica redemptori Christo Iesu reddere munuscula possimus cum summo duci & omnium datorum, multis gratiarum millibus actis, plures habere semper opto, pro huius operis vite, quod minima mea operula subinde claudicant, ipso fruente namine, & quicquid est boni præstante, confectum est. Vale lector.

D. IOAN. BARAHONA.

- § Vide *Simancas in Enchiridia violata religionis* † *A. final. 27. de interrogatoriis.*
- § Arii hæresis qualis, vide *Niephernum Calli. † B. Ruv. lib. 8. historia Ecclesiastica c. 5. §. 6. 7. 8. & 14.*
- § Vt quis verè & proprie dicatur hæreticus, † *C. quor. & qualis requirantur docent Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum par. 2. §. 31. Terretremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 13. Albertum tracta. de agnos. esset. quest. 2. & Conradus Brunum lib. 1. de heret. cap. 2.*
- § Id habet *Hærenymum super Ofes, refert M. † D. gister lib. 4. sen. dist. 13. §. 11. & B. Thom. 3. part. quest. 16. art. 8.*
- § De hoc articulo vide *Alfonsum Castrium l. 1. † E. de iusta heret. punis. c. 18. & Ioannem Ruvam tract. de heret. par. 1. num. 140 & multis seqq.*
- § Vide *Simancas cath. inflat. tit. 30. de heret. † F. num. 15. & omnino Alfonso Castrium, lib. 1. de iusta heret. punis. c. 2.*
- § De pertinacia in causa hæresis vide citatos † *G. supra in principio §. 1.*
- § Vide *Eymericum in Directorio Inquisitorum* † *H. par. 2. quest. 3.*
- § A quo debeat fieri admonitio ad hoc ut † *I. si quis ei non pareat, hæreticus censetur, præter citatos hic ab auctore, vide Ardetum tract. de heret. notab. 19. & Simancas cathol. inflat. tit. 48. de pertinacibus num. 19. & 20.*
- § An in crimine hæresis locum habeat fra- † *K. terna correctio vide Melchiorum Canem lib. 12. de lectis theologicis ca. 9. & Alfonso Castrium lib. 2. cap. 25. de iusta heret. punis. & Simancas in catho. inflat. tit. 19. de denunciacione.*
- § Qualiter agendum sit cum hæreticis per- † *L. tinacibus priusquam tradantur curæ, luculenter ostendit Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum par. 3. in 10. modo terminandi processum fides, adde Zenithum tract. de heret. c. 16. n. 5. & Simancas catho. inflat. tit. 48. de pertinacibus num. 32.*
- § Hoc verum, nisi fit relapsus: tunc enim † *M. quâvis paratus sit corrigi, curi seculari est tradendus, c. super in de heret. lib. 6. sed non loquitur auctor de his hoc loco, ut series disputacionis indicat.*
- § Vide citatos supra in §. 3. vers. Si ergo in- † *N. quilibet.*

Sf j

§ Hac

- † O ¶ Hæc sententia Innocentij communiter est recepta à canonistis & Theologis, de qua præter citatos hic ab auctore vide *Zanchinum tract. de hæres. cap. 2. Albertinum tract. de agnos. assert. quæst. 36. num. 6. & illos quos retuli super Directorio par. 1. q. 7.*
- † P ¶ De hoc dubio quid tenendum sit, consule omnino theologos, & in primis B. Thom. 2. 2. q. 1. art. 1. & 6. quem etiam paulo post citat hic auctor.
- † Q ¶ Idem dicit B. Thomas par. 1. q. 33. art. 4. unde etiam hæc maiorem lucem accipient.
- † R ¶ Vide Melchiorum *Canon lib. 12. de locis theolog. cap. 9. & Alfonso Castrum lib. 1. de infla. hæres. par. 1. cap. 1. ex quibus intelliges veram nominis etymologiam.*
- † S ¶ Vide *Hastensem in summa ritual. de hæres. §. Quælibet deprehendatur, circa finem, ex quo multum hic locus illustrabitur.*
- † T ¶ Vide *Gondisium tract. de hæres. quæst. 1. n. 7. Zanchinum tract. de hæres. cap. 7. num. 9. Albertinum tract. de agnos. assert. q. 3. num. 10. & Simonem catbo. inquit. tit. 17. de defensionibus nostrum.*
- † V ¶ De intellectu cap. 1. extra. de hæres. præter citatos hoc loco ab auctore, vide *Melchiorum Canon lib. 12. de locis theolog. cap. 9. vers. iam quod caput illud.*
- † X ¶ De actibus fidei, videlicet, credere Deo, credere Deum, & credere in Deum, vide B. Thom. 2. 2. q. 1. art. 2.
- † Y ¶ Huc spe dant tradita per *Eymerrum in Directorio inquis. par. 1. q. 7. & 12.*
- † Z ¶ Ignorantia circa ea quæ sunt fidei quod simplex sit, & an & quando excuset, vide quæ copiose dixi super *Directio inquis. par. 1. in quæst. 7.*
- † A ¶ Vide *Arelatensem tract. de hæres. notab. 2. & Simonem catbo. inquit. tit. de confesio num. 2.*
- † B ¶ Ad de *Isaenem in Lex. rim. ff. de inquit. & iure. plenius per Hippolytum singul. 187. inquit. confesio. vide etiam Sacramm. l. 1. ff. de vulg. & pupil. & plenissime, per Antonium Gomæzium l. 3. variat. resol. cap. 3. num. 26. & seq.*
- † C ¶ Vide *Alberti tract. de agnos. assert. q. 23. num. 59. & q. 25. num. 14.*
- † D ¶ Vide quos citavi supra §. 4. circa finem super verbo: per lubricum linguæ.
- † E ¶ Et vide *Isaenem in Lex. rim. ff. de inquit. & iure.*
- † F ¶ De hac regula in crimine hæresis vide *Albertinum tract. de agnos. assert. q. 8. num. 11. & q. 29. num.*
19. & q. 34. n. 48. & late *Ioannem Roium tract. de hæres. par. 1. num. 198. & multis sequentibus.*
- ¶ Vide notia per *Hippolytum Marfilium in §. Rabri. C. de probation.*
- ¶ De pertinacia, & quot modis probetur, vi. ¶ H de *Turcicematem in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 16. & Albertinum tract. de agnos. assert. quæst. 1. & 5. & 30.*
- ¶ Vide *Melchiorum Canon lib. 12. cap. 9. de locis theolog.*
- ¶ De hac differentia quid sit sentiendum; ¶ K vide *Simonem catbo. inquit. tit. 40. de matrimonio num. 8. & seq.*
- ¶ De hoc articulo vide plenissime *Andream ¶ L Tiraguetum tracta. de form. temporan. aut similitud. casu 27.*
- ¶ Præter citatos hic ab auctore vide *Isaenem ¶ M in Lex. rim. ff. de inquit. & iure. & Antonium Gomæzium tom. 3. variat. resolut. cap. 3. de homicidio. num. 26. & seq. vbi plene.*
- ¶ Et tamen hæreticum est asserere animam ¶ N rationalem non esse corporis humani formam, vide *Concilium Lateran. sub Leone X. sess. 8. in responsio incip. apostolus regimini.*
- ¶ Vide B. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2. argumens. ¶ O & de hoc dubio plenissime differuit lib. 3. comment. in *Directorium inquisitionum supra q. 72. doct. Circa vero auctoris hoc loco tutissima est, & iudicio nostro, vera.*
- ¶ De intellectu L. 1. C. de hæres. plene agit A. ¶ P brofius de *Vignate supra in tract. de hæres. num. 175. vbi dixi.*
- ¶ Testes qui alias repelluntur admittuntur ¶ Q in crimine hæresis, & quot testes sunt necessarii, vide *Nutalem Eymerrum in Directorio inquisitionum par. 3. q. 71. & 72.*
- ¶ Ad in capitis criminalibus mulieres sint ¶ R testes legitimi, vide *Tiraguetum in notam legem connubialium, num. 61. & 62. & Iulium Clerum in præd. crim. §. ff. q. 24.*
- ¶ Doctrina auctoris hoc loco tutissima est, ¶ S & vera, & optime interpretatur c. in fidei favore, de hæres. lib. 6. de cuius multiplici intellectu, vide *Ioannem Roium in singularibus fidei singul. 189. adde quæ dixi super Directio inquis. par. 3. q. 64.*

FRANCISCUS PENA.

NOMINA

N O M I N A AVTHORVM QVI TAM IN HOC

Opere, quam in additionibus Ioan. Bernardi Diaz de Luco, & Doctoris Ioannis Barahonz citantur ordine alphabetico, & qui ex nostris scribunt, hoc signo * notantur.

A.	B.	
A Bbas Siculus Panormita- oos	Baldus de Vbaldis	Concilium Bailecofe
Accursius	Baldus Nouellus	Concilium Nicecum
Agidius Bosios	Baldus de Bartolinis	Conanus
Agidius Bellamera	* Baptista de Villalobos	Conradus Brunus
Agidius Romanus	Baptista de sancto Blasio	D
Avmon Craucta	Baptista Cacialupus	Decanus Sogotenis
* F. Alphonsus de Castro	F. Baptista in summa Rosella	Deuteronomium
Albericus de Rosate	Barrolus à Saxoferrato	* Didacus Conarunias de
Albarorus	Bartholomæus de Capua	Leyra
Albertus Brunus	Bartholomæus Socinus Se- nior.	* Didacus del Castillo
Albericus Papiensis	Bartholomæus Socinus Iu- nior.	* Didacus de Segura
Albertus Magnus	Bartholomæus Carpolla	* Didacus Perez
Alexander de Ales	Bartholomæus de Bellézinis	Dynus Muscellanus
Alexander Tartaguus	Bartholomæus Salycetus	Dionysius de Perusio
Alexander de Arioslis	Bartholomæus Veronenfis	Dominicus Cardinalis
Alonfius Albertus	Bartholomæus Chastanus	* F. Dominicus de Soto
S. Ambrosius	Benedictus de Plumbino	E
Angelus de Aretio	Benvenotus Stracha Anco- nitanus	Ecclesiasticus
Angelus de Perusio	S. Bernardus abbas	* Emanuel Acoffa
Angelus de Clauasio	S. Bernardinus	Exodus
Angelus de Gambalionibus	Bernardus de Bifetro	Ezechiel propheta
Andreas Tiraquellus	Bernardus Diaz de Luco	F
Andreas de Ilernia	Berengarius Ferdinandez	Fabianus de Giochis
Andreas Alciarus	S. Bonauentura	Fabianus de Monte
Andreas Siculus	Boncompagnus	Fancius de Fancius
Andreas de Barulo	Boetius Sacerdotus	Fanus
S. Anselmus	Bonifacius de Vitalinis	Fedeicus episcopus Palae- stinus
* Antonius de Burgos	Brancellus	Fedeicus de Senis
Antonius de Bocio	Brunus Arelarenfis	Felinus Sandeus
* Antonius Gomez	Bulgarinus	* Ferdinandus de Loazes
* Antonius de Meneses	Buridanus	Firmanus
Antonius Corfetus	* Burgos de Paz	Florianus de Sancto Blasio
S. Antoninus archiepisco- pos Florentin.	C	Florianus de Sancto Petro
Antonius Petrucius	Camillus Vilarinus	* Forus legum regni
Antonius Marsanus	Capicius	* Foro iurga
Antonius Bauerius	Cardinalis Salimonensis	* Forus de Sepulveda
Antonius Rosellus	Carolus Ruinus	Franciscus Balbus
Apollonius	Carolus Molinæus	Franciscus de Ripa
Apocalypsis	Catholicon	* Franciscus Aules
Archidiaconus	Cato	Franciscus de Aretio
Aristoteles	Castellanus Corta	Franciscus Brenus
Arnoldus Albertinus	Cezar Lambertinus	Franciscus de Curte
Arnoldus Ferronius	Christophorus Porcius	Franciscus Crementis
* Arias Praellus	Christophorus de Nicellis	Franciscus Marcas
Argentinus de Fortiuis	Chancellorius	* Franciscus de Malpartida
* Auendañus	* Chronica episcopi Palentini	Franciscus Mayronius
Aucenna	Claudius Mamerinus	Franciscus Barbarus
S. Augustinus	Clementinarum liber	Franciscus de Pisis
Augustinus de Ancona	Collegiarius	Franciscus Paulinus
Augustinus Beroius	* Compodellanus	* Franciscus Sarmiento
Azo	Concilium Tridentinum	Franciscus Turanus
		Franciscus Vinius

- Franciscinus Curtius
G
Gabriel Biel
* Gabriel de Monterroso
* Gabriel Saraina
* Gabriel Quemada
Gandinus
* Gaspar de Baeza
Gaspar Calderinus
Genicis
Geuzellinus
Georgius Natta
Gerardus Maxolius
Glossa peregrina
S. Gregorius
* Gregorius Lopez
Gregorius de Arimino
* Gundisilvus de Villadiego
Guido de Suzaris
Guido Papa
Guillelmus de Monte
Guillelmus de Codo
Guillelmus Benedictus
Guillelmus Durandus
Guillelmus Ockham
H
Henricus Boic
Henricus Bouerus
Henricus Herpius
S. Hieronymus
Hieronymus Cagnolus
Hieronymus Gratus
Hieronymus Barigellus
S. Hilarius
Hippolytus de Marsiliis
Hippolytus Rimaldus
Hofuensis
Hugo Donellus
Hugo Cardinalis
I
Iacobus apostolus
Iacobus de Arena
Iacobus de Albarotis
Iacobus Butrigarius
Iacobus de Bellouisa
Iacobus de Arena
* Iacobus Simancas
* Iacobus de Villalpando
* Iacobus de Vilescula
Iacobus Valensis
Iacobus Zochus
Iacobinus de sancto Georgio
Iason Maynus
Innocentius
Ioannes de Anania
Ioannes Annibal
Ioannes de Armoio
Ioannes Bermondus
Ioannes Bocarius
Ioannes Brunellus
Ioannes Camperius
Ioannes Crotus
S. Ioannes Chrysostomus
Ioannes le Cizier
Ios. Dominicus Cardinalis
Ioannes Faber
Ioannes Gerson
* Ioannes Gutierrez
Ioannes de Imola
Ioannes de Lignano
* Ioannes Lupus de Palacios
Ruus in tract. Insularum.
idem in ll. Tauri
idem in tractatu regni Na-
varre
* Ioannes Lupus Segobienus
Ioannes Monachus
Ioannes Maior
Ioannes de Neutanis
Ioannes Neapolitanus
* Ioannes Oroscus
Ioannes de Platça
Ioannes Sargetus
Ioannes de Sancto Georgio
Ioannes de Trigon
Ioannes Iacobus à Canibus
Iosephus Iudeus
S. Irenaeus
Iulius Clarus Alexandrinus
Ionius Iuualis
L
Lancelom Decius
Lancelotus de Galilapio
Lancelom Politus
Lanfrancus de Oriano
Lapus
Laudimes
* Laurentius de Palacios
Laurentius de Rodolphi
* Leges regni Hispanie
Lenticius
Liber Regum
Liber Machabzeorum
Lucas de Penna
* Lucas episcopus Tudensis
Ludouicus Carreus
* Ludouicus Bagenus
* Ludouicus Gomesus
* Ludouicus Lusitanus
* Ludonicus Molina
Ludouicus Rogerius
Ludouicus de Sardinis
M
Magister Iram
Magister Sententiarum
S. Marcus euangelista
Marcus Tullius Cicero
Marcus Manra
Marianus Socinus
* Martinus ab Azpilcueta Na-
uarrus
Martinus de Fano
Martinus Laudensis
S. Marthae euangelista
Matthaeus de Afflicis
Matthaeus Marbelianus
* Martengo
Mauricius
* Melchior Pelaez à Merce
* Messias
* Michael de Cifuentes
Monaldus
* Monaldus
N
Nicolaus Boetius
Nicolaus Euerardus
Nicolaus de Lyra
Nicolaus de Marthia
Nicolaus de Maelia
Nicolaus de Macha
Nicolaus de Nijssa
Nicolaus de Neapolitanis
Nicolaus de Vbaldis
* Nobiliarius Messie
O
Odofredus
Oldradus
Oldendorpius
Otigenes
* Otalora
Ouidius Nafio
P
Paris de Pureo
S. Paulus apostolus
Paulus de Castro
Paulus de Liazaris
Paulus de Citadinis
Paulus de Montepico
Petrus de Ancharano
Petrus de Biazio
Petrus de Bellapertica
* Petrus Duernas
Petrus Follierius
Petrus de Ferraris
Petrus Ferrarius de Petra
Sancta
Petrus Gerardus de Petra
Sancta
* Petrus de Medina
Petrus Mediolanensis
Petrus de Nobilibus
* Petrus de Oropela
* Petrus de Plaça
* Petrus de Peralta
Petrus de Palude
Petrus Paulus Parisius
Petrus Philippus
Petrus Petalms
Petrus de Raucana
Petrus Rebutius
* Petrus Santerna
Petrus de Vbaldis
Philippus Cornes
Philippus Decius
Philippus Francus
Pius secundus Papa

- Pileus
 Pyrrhus
 Plarina
 Plató
 Plutarchus
 Polycratus
 Prouchiorum liber
 Purpuratos
 R.
 Raphael Cumanus
 Raphael Fulgofius
 Raphael Volaterranus
 Regum liber
 Remigius de Gogni
 Richatus de sancto Victore
 Richardus de Saliceto
 * Robertus Maranta
 Robertus episcopus Aquinaten.
 Rochus de Curte
 * Rodericus episcopus Zamorenis.
 * Rodericus Suarez
 Rolandus à Valle
 Rolandinus
- Scotus
 Seneca
 * Sebastianus Sapta
 Sebastianus Vancus
 Signorolus de Homodeis
 Siluefter Aldobrandinus
 Siluefter de Priorio
 Speculator
 Speculum conscientie
 Statuta Florentie
 Stephanus Coſta
 Stephanus Bertrandus
 Stephanus Aufrenus
 Straca Bennenotus
 Summa Athenis
 Summa Angelica
 T.
 Tancredus
 * Tellus Ferdinandez
 S. Thomas de Aquino
 Thomas de Vin Caietanus
 Thomas Fafoli
 Thomas Grammaticus
 Thomas de Ferrara
- Thomas Parpalis
 Tobie liber
 Tindarus
 * Toffatus episcopus Abulenſis
 Troilus
 B. Turpinus in hiftoria expeditionis Hispaniz.
 Turzannus
 V.
 Valerius Maximus
 * Valerius in hiftoria ſcholastica.
 Valenſis
 Vberrus de Bobio
 Vegetinus
 Virgilius
 Vincentius de Hercolanis
 Vitalis de Cambalionibus
 Vitalis de Vitalinis
 Vdalricus Zafius
 X.
 Xenophon
 Z.
 Zenzelinus.

SE QV

S E Q V I T V R

DICTIONARIUM, IN QVO

plerumque remissive promitti intelligas, nempe ut pones Doctores, qui singulis additionibus continentur, cuiuscunque conclusionis examen quærendum sit, ea enim fuit authoris cura potissima, licet quandoque rarissimas eiusdem annotationes inter textas reperias.

A.

ACTIONVM plerumq. exercitium quo pacto fit, eodem vel diversis libellis, super text. in proemial. §. 4.

N Administrative, an condemnatur in expensis iniustis quam sequitur, in rub. §. 66. num. 27. versic. idem in omni.

D Adulterio qui offenditur constante matrimonio, offenditur super in viduitate, in rub. §. 83. ad fin. versic. ex quo.

A Adulterio uxoris que pacto vir incurret dotem, in rub. §. 10. num. 1. versic. propter adulterium.

D Adulterium contra bonum, an sit permixtum in rub. §. 78. num. 9. versic. adulterium tamen.

D Adulterium quare non licitum sicut furtum causa extrema necessitate ibid.

B Alienatio fideicommissi, quod à testatore prohibitum est alienari, quomodo renovetur in vita alienanti, vel post eam mortem, in rub. §. 14. num. 5. versic. quia existente casu.

C Aliments aliquem, an satisfaciat si domi sue alere velit, in rub. §. 64. num. 6. versic. debet intelligi.

B Alendi an sint filij mariti ex altero matrimonio ex fructibus dotis posita in sequitro ob inopiam mariti, super text. in proemial. §. 19. in princip. versic. sed etiam filij.

I Aliments aliquem an liberetur, si faciat recipi in hospitali, cum qui alendus est, super text. in proemial. §. 23. n. 9. versic. sufficit.

B Alimenta que dantur misericordie causa, an debeantur secundum dignitatem, vel necessitatem vivendi, super text. 3. mot. §. 24. num. 2. versic. dicens quod alimenta.

H Alendi spiritum obligatio, an teneatur, si filius distet, super text. 3. mot. §. 23. num. 7. versic. verum etiam.

B Alimentorum appellatione, an continentur que famulatu necessaria sunt, in rub. §. 63. num. 6. versic. appellaturne alimentorum.

C Ante primas deliberationem, in rub. §. 23. num. 6. versic. ante.

A Auxilii donatio, quam sponsus facit sponsæ cum benedictione, an valeat, in rub. §. 4. num. 2.

B Appellari an possit à sententia favore mariti dotem petenti laici, & an pendens appellatione, ex fructibus dotis mariti subtrahendum sit, super text. in proemial. §. 15. num. 5. versic. & adverte quod adu.

C Apices inter qui dicuntur, super text. in proemial. §. 34. n. 9. versic. apices autem.

B Armetum portandorum materia, super text. 2. mot. §. 1. versic. licet statutum.

C Artificibus adificiorum quo pacto & tempore merces solvenda, super text. 6. mot. §. 33. num. fin. versic. tamen adificatores demerent.

A Arribarum appellatio quid proprie significet inter Hispanos, in rub. §. 2. num. 2. versic. proprie appellatur, & §. 12. num. 1. versic. secundum morem.

H Assertioni paterna de filij meritis quando ei donat, an credenda sit, in rub. §. 50. n. 29. versic. assertioni, vel confessioni, & §. 81. versic. & non probentur merita. num. 18.

B Astrictor parum legis in causa canonica potest remitti, idem si causa ingens sit in causa seculari, in prefatione rub. num. 4. versic. ex ista etiam.

H Assertio fraudulenta in contrahendo, quid assertioni noccat, in rub. §. 22. n. 11.

H Aum paternum & maternum quo pacto succedent nepoti relinquenti bona, que sibi promittuntur ex utroque ani radice, in rub. §. 39. num. 10. versic. Bona, in l. quod fecit.

A Aum an teneatur adoptare nepotes, super text. 3. mot. §. 26. num. 1. versic. an aum teneatur.

B.

P Bona quorum dñis prohibita est, an spectent ad maritum natu, licet eorum promoveatur a consuetudine non sit, in rub. §. 69. ad fin. versic. tanquam mariti.

C Blasphemia delictum gravissimum, & an possit cum accusatio prefigi, & an possit committi contra hereticum labem aut peccatum mortale, in rub. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.

C Blasphemia an gaudeat immunitate ecclesie, d. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.

C.

A Canoniam an debeat fivere leges & contraria, & an irrita continentur sit, super text. peritica, morali, & que facultatem peritica, in prefatione rub. num. 2. versic. sicut enim.

G Causela communi vitiu, ut tempore quo habent, inuicenturum fallent eorum que quilibet eorum fere ad matrimonium, in rub. §. 60. num. fin. versic. facient inuicenturum.

A Causela ductu à filiam sine consensu patris ne indotata maneat text. super text. 3. mot. §. 6. num. 1. versic. causi ergo.

Causio quadruplex, & quid continet ubi cum mentio fit

- fic à lege, vel ab homine, super text. in proemial. §. 11.
- C *Confessio finalis* quæ moritur contrahentis, quæ sit sit, super text. §. 101. num. 10. vers. quia forte.
- D *Clandestine* & occulte facta, semper in prim. sumuntur, in allegatione barf. §. 10. vers. alim clandestinum.
- G *Constitutum materia explicita*, super text. 6. mot. §. 9. num. 13. vers. quarto inferitur.
- G *Confessio ultra presentiam* cum cui sit, an requiratur eiusdem acceptationem, super text. 4. mot. num. 39. vers. in confessione.
- C *Confessio in criminalibus* & civilibus sit in decedens, in allegatione barf. §. 7. vers. confessio potest fundi, & res in §. 12. vers. verosimile.
- C *Citatio an requiratur* sententia principii, super text. in proemial. §. 34. num. 11. vers. requiritur.
- M *Clericus in patrimonialibus an consecratur laico*, super text. 3. mot. §. 23. num. 13. vers. in quibus clericum.
- N *Clerici in sacris constituti*, qui etiam matrimonium contrahunt, pena, & an sit hereticus suspensus, super text. in proemial. §. 18. num. 16. vers. ex quo inde inducitur.
- C *Cesum fortitum an impetret* subpoena, si cum eorum culpa cessante non excusabatur, super text. in proemial. §. 21. num. 10. vers. pro ista decisio.
- A *Citatio an debeat fieri ad iudicium* partium, super text. 1. mot. in princip. num. 1. vers. an citatio debeat.
- B *Citatio an potest* partem per iudicem committi, super text. 1. mot. in princip. num. 4. vers. sed etiam partem.
- A *Citationes facta per commissionem iudicis*, an presumatur precessisse petitionem partium, quæ non apparet, super text. 1. mot. §. 1. num. 1. vers. in dubio presumendum.
- B *Citatio quæ non apparet an presumatur* precessisse, super text. 1. mot. §. 1. num. 1. vers. in dubio presumendum.
- N *Clericus an possit filium alere* & dotare de bonis in iure ecclesiæ quæstis, super text. 3. mot. §. 23. num. 13. vers. sed etiam.
- E *Clericus an possit dotare* fororē de redditibus ecclesiæ, 3. mot. §. 27. num. 4. vers. aliam notabilium.
- C *Citari an debeant* hi quos incidenter negotium tangit, in proemial. §. 27. num. 14. vers. vide Innocent.
- B *Clericus dicitur miles Dei*, in rub. §. 39. num. 1. vers. clericum dicitur, & §. 42. vers. clericum enim.
- C *Clericus prepositus* regimini aliorum ecclesiæ, officium cuius illius loci, & ibi de domiciliis, & incolatus acquirendum ratione dignitatem, vel officiorum, quæ quæ certo loco administrant, in rub. §. 39. num. 5. vers. officium eorum.
- I *Clericus in patrimonialibus*, an velatus iure laicorum, in rub. §. 39. num. 11. vers. clericus in patrimonialibus.
- C *Clericus an habeat* pecuniam castrense, vel quasi, in rub. §. 42. num. 6. vers. si etiam clericum.
- D *Clericus in matrimonio contrahens*, licet non consecratus, an princeps beneficii & vacent in rub. §. 55. num. 7. vers. nobilemque vocant.
- B *Concessio per importunitatem à principio*, vel ab infirmis an valeat, in rub. §. 81. num. 3. vers. aliqua contrarium.
- D *Concubina clericorum an possint* puniri per iudicem ecclesiasticum, in rub. §. 39. num. 7. vers. concubina clericorum, & 3. mot. §. 21. num. 13. vers. quia sunt.
- C *Concubina aliquid recipiendo*, an peccet, in rub. §. 27. num. 7. vers. non peccatum.
- G *Concubinarius iustitiam*, an possit frater querelare testamentum, super text. 3. mot. §. 10. num. 10. vers. ex his inferitur.
- G *Concubinarius quo pacto* coercendus, & quo pacto & quomodo concubinarius procedendum aduersus eos, super text. 3. mot. §. 21. num. 11. vers. in primis iure.
- H *Concubinarius an ob id* quod in delicto apprehensus sit, possit condemnari, super text. 3. mot. §. 21. num. 12. vers. nisi apprehendatur.
- I *Concubina clericorum an sint* de foro ecclesiæ, super text. 3. mot. §. 21. num. 13. vers. quia sunt.
- L *Concubina clericus in minoribus beneficiis*, an legibus regni comprehendatur, super text. 3. mot. §. 21. num. 20. vers. admittitur.
- M *Concubina clericus si nuptia sit*, an possit deferri & denunciari, super text. 3. mot. §. 21. num. 21. vers. sententia mulierum nuptiam.
- A *Contra omnia an primo* tempore equalis & indifferens fuerit, in rub. §. 37. num. 2. vers. omnino tantum.
- C *Contra in meretricibus esse* denunciatus, in rub. §. 40. num. 12. vers. vixit cum meretricibus.
- L *Contra qui sunt prohibiti*, & quibus pena imposita, super text. 3. mot. §. 21. num. 20. vers. admittitur.
- Confessio dotis recepta per maritum hereticum facta an noccat fisco, in rub. §. 33.
- B *Confessio mariti quod aliquid ab uxore* receptum facta existante matrimonio, an sit suspensa & summatim, in rub. §. 51. num. 4. vers. est suspensa.
- B *Confessio dotis recepta per sponsum de presenti ante consummatum matrimonium facta*, an presumatur animus donandi, in rub. §. 55. num. 1. vers. etiam quando esset.
- C *Confessio dotis recepta an loco* traditionis habeatur, in rub. §. 76. num. 3. vers. idem dicat.
- A *Confessio mariti de dote recepta an obstat* uxori quæ minus eam petere possit à promissore, cum de solutione reali non constet, super text. in proemial. §. 30.
- B *Confirmatio sua habilitatio* ubi non pendet à voluntate approbantis, an possit ab eodem impugnari saltem per viam exceptionis, super text. in proemial. §. 21. num. 2. vers. ubi confirmatio.
- E *Confirmatio boni*, cui applicatur in patrimonium, quem habebat condemnatus extra testamentum condemnatus, in rub. §. 29. num. 7. vers. ubi est in patrimonium.
- F *Confirmatio hereditatis relicta per clericum filium spurium*, à laico tacite gravato, an sit ecclesiastica, vel seculari applicari debeat, in rub. §. 39. num. 9. vers. applicatur filio impuri.
- K *Confirmatio bonorum clericis cui applicetur*, Episcopo an,

- am, vel sum. Pont. in rubr. §. 39. num. 37. vers. de bonis clericorum.
- D Confessio boni uxoris heretica, quid iuris de suis donatis a consensu uxoris, in rubr. §. 45. num. 17. vers. commisit crimini.
- E Constatum, vel dignum alia a principe procedens, an transmittatur ad heredem suum, si sit alia quocumque res, in rub. §. 50. num. 15. vers. ita transmittetur.
- F Confessio in contrarium, an debeat ab uxore parte prelati simul consentiens eodem tempore, in rub. §. 50. num. 10. vers. quia non requiritur.
- H Confessio, vel licentiam necessarium ad alium, si quis denegat ab eo petentem, an cogatur prestare, vel index suppleat pro eo, in rub. §. 68. num. 30. ver. nam tunc cogitur, & in provincial. §. 17. num. 1. vers. vel saltem.
- E Confessio matrimonio, arbitrium confusum an valeat, in rub. §. 24. num. 2. vers. etiam constante.
- B Confessio clausula, quando & quomodo operetur reductionem, & de eate sit multa, in rub. §. 76. num. 2. vers. hoc enim clausula.
- D Confessio, vel precaria clausula an valeat, existens principali nullo, §. 76. num. 6. vers. sunt nulle.
- F Confectio an de muliere uxore, vel mariti, attendenda est in detrahendo & alij accessum matrimonij, in rub. §. 55. num. 12. vers. inspicendum. & versum. §. 60. num. 3. vers. considerandum.
- H Confectio Conducentis circa lucra inter coniuges quaerita, in rub. §. 60. ad §. vers. sicut Corduba.
- E Confectio loquendi cessante quomodo obsequenda, super text. §. 6. notat. §. 7. num. 13. vers. secundum maritum.
- A Confectio prohibita per legem, an possit iterum interdicta, super text. §. 60. num. 1. vers. gloss. qua ab omnibus.
- D Confectio in talis dicitur affectu animi, an sit licita in vitroque foro, super text. §. 6. num. 9. num. 5. vers. primo inferat.
- C Ceteris ad uxorem si coecidit, & cum equum percutiens accessu primum, an vincat primum attentione, super text. in provincial. §. 16. num. 10. vers. an autem si ceteris.
- A Confectio naturalis & effectus nunquid maritus, licet cum numero a partibus maritus, in rub. §. 7. num. 2. vers. lex hoc docet Bald.
- B Confectio aliquid requiritur ad alium, si denegetur an contra alium habeatur pro consensu, in rub. §. 11. num. 9. vers. in contrarium habetur.
- B Confectio an de tantum qui cum introductioni consensum necat, in rub. §. 11. num. 1. vers. iterum singulariter.
- D Confectio illorum qui dicunt se coniuges an flectam sit, in rub. §. 31. num. 5. vers. et voluit gloss.
- C Confectio apponit an subintelligatur sibi emissio, in rub. §. 6. num. 4. vers. de consuetudine apponit.
- A Confectio de a animo compensandi facta, cum effectum sit contra consensum & cum creditoribus, in rub. §. 10.
- B Confectio res an sint in collatione admittende quales tunc sunt, vel iuxta valorem, quem alio tempore habuerunt, in rub. §. 11. num. 3. vers. qualia sunt, & super text. not. §. 6. §. 11. num. 11. vers. quantum valent.
- D Delicti graviter arguitur ex qualitate peccati, in rub. §. 78. num. 4. vers. lex qualitate.
- B Delictum adulterij quam graviter sit, in rub. §. 78. num. 2. vers. uxoris enim.
- D Delictum meum an propria auctoritate capere possim, ubi periculum est in mora inducens adendum super text. 1. num. 2. prim. num. 14. vers. illi enim casum.
- C Delictum mihi, vel quod meum est, an possim propria auctoritate capere, vel retinere, ubi iure etiam illud assequi nequit, super text. 1. not. in prim. num. 13. ver. gl. 1. Cum autem gentium.
- A Doctor qui plures refert opiniones, an in dubio veritatem videatur probare, super text. in provincial. §. 14. vers. in dubio videtur.
- H Doctor legem viginti annos docuit, an possit reliquo tempore legere per substitutum, in rub. §. 37. num. 12. vers. si doctor.
- B Defuncto an possit in iura interrogari, in rub. §. 83. num. 4. vers. defuncto potest.
- C Delinquens in ecclesia sub spe immunitatis, an ex gaudeat, super text. in provincial. §. 10. num. 5. vers. qui delinquit.
- C Datum quod ex lucro promittit, an reputetur datum, super text. §. 2. num. 4. vers. gloss. singulariter.
- I Divisio omnium bonorum christianorum generi. quo pacto fiat inter coniuges soluto matrimonio, in rub. §. 62. num. 10. ver. ita disponit.
- A Debita contraria consistente matrimonio, an debeant per virumque coniugum solvi, in rub. §. 63. num. 1. vers. nam omne.
- C Dominum causa videns eam litigari suo nomen, an sibi praeiudicat non concedendo, in rub. §. 68. num. 24. vers. quod voluit.
- A Doctori offerenti consuetudinem, cum tantum loci fides danda ubi versum est, in rub. §. 21. num. 1. vers. intelligi.
- K Dominum recipiens equum deterioratum a conduttore sine aliqua protestatione, an sibi nocet, in rub. §. 65. num. 33. vers. quid sentit si dominum.
- A Dominum arbitrium penes quem coniugum sit, in rub. §. 27. num. 1. vers. scilicet est arbitrium.
- A Dominum dato an sit penes matrem, super text. in provincial. §. 6.
- F Donatio regis an perpetua apud donatarium, & cum heredes remaneant debeat, in rub. §. 37. num. 13. vers. perpetua apud donatarium.
- A Donatio an valiat inter coniuges Iudaei, in rub. §. 37. num. 1. vers. donationes inter eos.
- A Donatio an valeat inter coniuges patentes, in rub. §. 36. num. 1. vers. sed etiam.
- D Donatio inter coniuges post mortem, an morte donatoris infirmetur, in rub. §. 36. num. 7. vers. morte donatorum.
- E Donatio facta inter coniuges patentes, quorum uterque vel saltem donator, sunt impedimentum contrahendi matrimonij, an applicetur fictio, in rub. §. 36. num. 7. ver. applicatur.
- C Donatio militis facta concubinae an conformetur instrumentis, in rub. §. 37. num. 12. vers. nisi instrumentis.

- G Donatio quam rex facit laico de tertio decimarum an valeat & qualiter in rub. §. 37. num. 13. vers. de tertio decimarum.
- A Donationem facere an possit clericus sine concubina, in rub. §. 39. num. 1. vers. idem est dicendum in clericis.
- B Donatio facta publicis meretricibus an valeat, in rubric. §. 40. num. 2. vers. publicis meretricibus.
- A Donatio vel promissa facta mulieribus fornicariis, qua concubina, vel meretrices sunt an valeat in rubric. §. 41. num. 1. vers. alijs mulieribus.
- A Donatio an sit prohibita inter eos qui coniuges necis patrie potestatem contingunt, in rub. §. 42. num. 1. vers. amplius quarto.
- A Donata a consanguineo viro sponsa cui acquiritur in rub. §. 44. & quid in dubio §. 45. in princip. vers. recurrendum.
- C Donata ambobus foribus occasione ambiguitate, cui acquiritur in rub. §. 45. num. 6. vers. sed ut ipsi.
- A Donatio inter coniuges an confirmetur decreto iudicis in rub. §. 56. num. 1. vers. etiam si.
- A Donatio inter coniuges ita donum non valet, si donator ex ea pauperior fiat, & donatarum locupletetur, in rub. §. 47. num. 1. vers. facit pauperior.
- D Donatio uxori absenti verum posuit illa repudiare sine consensu mariti, vel consanguineorum, qui in alienationem mulierum per statum in requiritur in rub. §. 47. num. 2. vers. ex prelatu inferret.
- A Donatio inter coniuges vt donatarum alterum donet, an valeat, in rubric. §. 48. num. 1. vers. vt alteri.
- A Donatio remuneratoria inter coniuges, an permittatur, & qui sunt huius remuneracionis effectus, in rub. §. 50. num. 1. vers. donatio remuneratoria.
- B Donatio remuneratoria an consumatur in tertio, & quinto, in rub. §. 50. num. 12. vers. donatio remuneratoria.
- Donationis inter sponsores de futuro materia, in rub. §. 3.
- A Donata per sponsum sponsa cuius sunt, si de traditione animo non appareat, in rub. §. 6. num. 1. vers. in dubio.
- A Donatio propter nuptias facta consistente matrimonio, an possit excedere summam dotis, in rub. §. 24. num. 1. vers. excedere.
- I Donationem remuneratoriam, an perdat vxor per consummationem ad futurum nuptias, in rub. §. 50. num. 35. vers. vxor precipua nec illa perdit.
- A Donatio inter coniuges interata an valeat, in rubric. §. 51. num. 1. vers. nisi fuerit interata.
- Donare an possit vxor marito ex causa doli, quin à principio nuptis indotata, in rub. §. 53.
- A Donatio inter coniuges in quinto non renovatur ex causa filiorum superuenientium, vbi aliam lapso ante confirmatur morte donatoris, in rub. §. 54. num. 1. vers. disponit lex regis.
- A Donatio inter sponsores de presenti, antequam vxor sit tradita, an valeat, in rub. §. 55. num. 1. vers. si autem non.
- O Donare an possit maritus ex lucro consistente matrimonio quæsum, in rub. §. 66. num. 7. vers. debet ac bona communiter.
- A Donatio inter coniuges morte donatoris confirmata.
- Falacium Rex.
- ter, in rubric. §. 69. num. 1. vers. morte donatoris.
- B Donatio inter coniuges an similis donationi causa mortis, in rub. §. 68. num. 3. vers. videtur quodammodo.
- F Donatio facta an & quando & per qua censetur renovata, in rub. §. 69. num. 10. vers. ad decisionem quæsum.
- F Donatio qua mariti confessione de dote recepta, videtur tacite uxori facta, an videtur renovata, si maritus declarauerit fuisse falsam confessionem, in rub. §. 69. num. 12. vers. sed quæsum.
- G Donatio an renovari possit, vbi promissio de non renovando interuenit, in rub. §. 69. num. 11. vers. quæsum promittitur.
- H Donationem remuneratoriam, an renovare possit princeps, in rub. §. 69. num. 13. vers. renovare non potest.
- K Donatio regis Henrici, & clausula eius testamenti quomodo intelligatur, in rub. §. 69. num. 14. vers. ex his infirmitatibus.
- A Donatio an confirmetur morte civilis donatoris, in rubric. §. 71. num. 1. vers. morte civilis.
- A Donationem inter coniuges confirmatio, an retrotrahatur quoad fructum perceptum, in rub. §. 72. vers. trahitur retro.
- B Donationis inter coniuges renovatio, an retrotrahatur quoad fructum, in rubric. §. 71. vers. renovatio trahitur.
- A Donatio inter coniuges an confirmatur, si ambobus pariter moriantur, in rub. §. 74. num. 1. vers. idem est si ambobus, & quid hoc casu si uterque simul religionem intrat, & quid in statum vel pallo, de lucro dotis, d. §. 74. in fin. vers. ex hoc inferret.
- B Donatio inter coniuges an confirmetur mortuo utroque, si non appareat, vter prius, vel an simul decesserint, in rub. §. 75. num. 1. vers. melius est.
- A Donatus inter coniuges inter donum confirmatur morte donatoris si precesserit traditio, in rub. §. 73. num. 1. in vers. modo interueniat.
- A Donatio inter coniuges cum donum in qua simul habebant, an requiratur aliam traditionem, in rubric. §. 77. num. 1. in qua rursus, & quid sit huiusmodi donatio fiat causa mortis, ibid. num. 2. vers. idem dicat.
- Donat in inter coniuges, an confirmetur morte si donatorum bona gratis fiat inter eos, in rubric. §. 78. num. 1. in vers. si donatorum.
- A Donatio perfecta ex quibus causis renouetur tam inter coniuges facta quam inter alios, in rubric. §. 79.
- A Donatio ex frequenti mulieris petitione facta, an morte donatoris confirmetur, in rub. §. 81. num. 1. vers. ex frequenti.
- E Donatarum cui donatio renovata est alterum infirmum & consilium an habeat ut aliquid contra infirmum & consensum, & gratiam, an impediens alius commodum debeat illud renouari, in rub. §. 81. num. 11. in vers. tamen prius.
- A Donatio inter coniuges non infirmata, an confirmetur morte, in rub. §. 82. num. 1. vers. & non fuit.
- B Donatio inter coniuges putativas an confirmetur morte, in rub. §. 82. num. 3. vers. adde alium casum & §. 36. num. 7. vers. morte donatoris.

- D Donatio facta unico filio, an revocetur in totum, vel quoad legitimam tantum superius in intro. in textu 3. not. §. 12. num. 3. verfi. sed si potest.
- E Dos quo pacto conferenda, quando ab utroque parente filia data est. in rub. §. 49. num. 4. verfi. sed praedicta.
- B Dos data nepoti ab uno an impetretur in collatione nepoti, vel cum patris super text. 3. not. §. 17. num. 2. verfi. ex ista inferitur.
- D Dos data filia spuria in in quod alimenta excedit, an possit revocari consensu matrimonio. super text. 3. not. §. 14. num. 5. verfi. a marito tamen, & verfi. quatenus excedit. & per uno tamen casu.
- E Dos interuentu qua fit super text. 3. notab. §. 22. num. 11. verfi. intelligo.
- Dos & donatio propter nuptias, an possit constitui ex rebus primogeny & qualiter in rub. §. 13. & §. 14. num. 1. verfi. in subsidium.
- D Dos per meritum promissa filia, an solui debeat ex bonis consensu matrimonio quiescit. in rub. §. 66. num. 7. verfi. debet ex bonis communiter quiescit.
- A Dos an possit repeti ob inopiam viri, qui bona bene administrat super text. in proem. §. 14. num. 1. verfi. non potest.
- B Donatio propter nuptias quomodo possit alienari. in rub. §. 17. num. 4. verfi. si in tamen.
- Dos an possit repeti a marito qui antea pauper postea efficitur dives. super text. in proem. §. 15.
- Dos an possit repeti ob inopiam viri putatini. super text. in proem. §. 12.
- A Dos data marito & fructu, an possit repeti consensu matrimonio. si alter eorum ad inopiam vergat. super text. in proem. §. 12. num. 1. verfi. nam alter eorum.
- A Dos an possit filia devocari, in casibus quibus pater potest filiam exheredare super text. 3. not. §. 5. ver. ex quibus casibus.
- B Dos an & quomodo sit causa pia super text. 3. not. §. 12. num. 3. verfi. dos est causa pia.
- G Dotales res qua usu veteratione & deteriorantur, quo pacto reddenda per maritum super text. 9. not. §. 5. verfi. in quo inferitur.
- A Doti inofficiosa computanda tempus, quod debeat attendi super text. 3. not. §. 13. numer. 1. verfi. quo tempore.
- H Doti titulus in marito an sit onerosus super text. 3. not. §. 22. num. 7. verfi. est titulus onerosus.
- K Doti titulus ex parte filiarum dotei maternam petentium, an sit onerosus. super text. 3. not. §. 22. num. 8. verfi. sed totum ex parte.
- F Doti excusatio revocatio an possit fieri per fratres vivente patre super text. 3. not. §. 12. num. 3. verfi. & quod plm est.
- A Doti infusa qua fit iusta, & qua sine ad hoc attendenda. super text. 3. not. §. 22. num. 1. verfi. multa debet. & rursus ibid. num. 3. verfi. arbitrium.
- D Dote promissa per patrem in genere, an videatur promissum quantum alijs filiabus datur erat. super text. 3. not. §. 14. numer. 7. verfi. pro vi alius filialis.
- M Dote magna per patrem constituta, an in excessu legitima videatur fieri melior alio super text. 3. not.
- §. 12. not. 11. verfi. dando ergo dotei maritum.
- C Dote promissa per patrem mille ducatorum computato in ea omni debito ipsi filia ex bonis maternis sine paternis, an filia possit receptu mille bona materna petere super text. 3. not. §. 14. num. 1. verfi. an quo inferitur.
- A Dote filias officium paternum super text. 3. not. §. 14. num. 1. verfi. officium paternum.
- Dotalia an praescribantur ab eo tempore quo vxor potuit agere ob inopiam viri, super text. in proem. §. 1.
- A Doti restitutio an sit plena quando fit ob inopiam viri consensu mariti invenio. super text. in proem. §. 8. verfi. restitutio.
- A Donatio propter nuptias, an sit in usu & in quibus conveniatur cum dote in rub. §. 17. num. 1. verfi. si dos est.
- A Doti sequestrum ex l. si consensu. ff. solat. matrim. cum similib. an sine vbi mulier ab initio contraxit scienter cum marito paupere. super text. in proem. §. 9. num. 1. verfi. si tamen a princip. & rursus in proem. §. 23.
- A Doti conditio an deterior fieri possit cum ad naturam suam reseritur. super text. in proem. §. 12. num. 1. verfi. restituit solutio.
- A Doti sequestrum ex inopia mariti, qua ratione & quorum favore fiat. super text. in proem. §. 19. in princ. verfi. non solum. & §. 20. verfi. secundum dador. communiter & §. 33.
- A Doti sequestrum factu ob inopiam viri, an revertatur ad uxorem dominium rerum dotialium. super text. in proem. §. 21. numer. 2. verfi. si autem res mariti.
- B Doti estimata materia tractata in proem. §. 21. num. 2. verfi. intellige sent.
- A Doti causa an inter laicos spectet ad iudicem ecclesiasticum super text. not. 2. in princ. verfi. inter pauperes laicos.
- B Dimortium quoque sit in rub. §. 34. num. 4. ver. quod triplex.

E.

- H Eligendi scienter indignum an prius sit sacrilege eligendi super text. 3. not. §. 36. num. 13. verfi. an vice sacrilege.
- E Emens rem alienam bona fide ut domino restituat eam an recipere pretium in rub. §. 65. num. 7. ver. uno tamen casu.
- D Emptum consensu matrimonio, ex pretio redacto ex re alterum coniugij, tui eorum quater. in rub. §. 62. num. 4. verfi. efficitur propria.
- A Emphyteus sit bona, an possint obligari reposito domino super text. in proem. §. 38. num. 1. verfi. quia bona.
- A Exceptio excussionis, an sit de apicibus intro. super text. in proem. §. 43. num. 1. verfi. exceptio excussionis.
- D Exceptio aliquorum casuum etiam cum ditione taxativa, an extendatur ad alios similes. in rub. §. 16. num. 10. verfi. gloss. in loci alibi m. & super text.

text. in proemial. §. 19. num. 1. vers. etiam si extipularetur.

C Enitido in quod in contralla reciproca traditionis datum est, an pretium confirmationis debeatur, licet in ea permutatione commutatum sit, ne utroque teneatur de cessione. in rubric. §. 50. num. 14. vers. ubi tamen.

D Excommunicatio est gravissima pena super text. in proemial. §. 18. num. 14. vers. excommunicatio.

E Excommunicatio an inferenda sit per superiorem, quando praevidet non fore medicandem. super text. in proem. §. 17. num. 14. vers. si autem index.

G Excommunicandus an regulariter accusari possit sine contumacia. super text. in proemial. §. 18. num. 27. vers. regulariter.

K Excommunicatus per annum in culpa sua, quam penam incurret. super text. in proem. §. 28. num. 24. vers. per annum sustineat, & ibi: an possit etiam hereticum. & num. 25. vers. si detinetur.

L Exhereditatio an possit fieri ex alio causi similibus eorum, qui in lege continentur. super text. 3. not. §. 20. num. 15. vers. sed etiam.

G Exactor testamentarius quam graviter peccet ignorans differendo restitutionem pro defuncto sciendum. in rubric. §. 65. num. 19. vers. qui quam citius.

F.

A Familias indignissime expulsi ab hero, vi pro in resistit, an possit ei resistere. in rubric. §. 34. num. 3. vers. contra eum.

N Famula semel admissa ad servandum, vel primogenitum, postea natus masculo an primatus cilem, in rub. §. 69. num. 35. vers. non potest.

B Fandi bona an obligari possint à rebus domini. super text. in proemial. §. 38. num. 2. vers. & mox.

E idem fore dote dato, an cessat privilegium dote vi respectat ex bonis prohibetur alimari, text. in lib. vii. qua. C. communia de leg. super text. in proem. §. 11. num. 2. & in rubric. §. 24. num. 5. vers. sed quoniam.

C Fideiusor an possit iure Hispano conveniri non discussa principis. super text. in proem. §. 16. num. 10.

F Fideiusor dote an & quando possit dari. super text. 5. not. num. 8. vers. in quo pro dote.

L Femina quomodo succedat, vel excludatur in successione primogenii in rub. §. 69. num. 24. ver. tunc quod plim.

K Fidei recipiens restitum pro dote, à patre qui reliqua bona filio reliquit, an nihilominus legitime supplementum petere prohibetur. in rub. §. 16. num. 17. vers. per hoc non prohibetur.

A Fideiusor an solvatur postea ex substantia debitoris. in rub. §. 22. num. 9. vers. possunt solvere.

G Fideiusor an & quando priusquam solvatur pro reo, possit ab eo petere ut liberetur ab onere fideiussoris. in rub. §. 38. num. 11. vers. Bald. in l. si pro ea.

B Fidy an legitimetur per subsequens matrimonium putatum in in rub. §. 36. num. 2. vers. ita per matrimonium putatum.

Palacios Raa.

B Filius uxoris non quid quoad omnia pro emancipato habeatur. in rub. §. 45. num. 2. vers. quo ad omnia. & §. 73. ad fin. vers. considera contra.

C Filius uxoris etiam tempore conceptionis adultera, an matris proles presumatur. in rub. §. 60. num. 12. vers. etiam si probetur.

D Filium natum ex concubina domi retenta, an presumatur esse concubinari. in rub. §. 60. num. 13. vers. natum ex concubina.

C Filij alius ex pecunia, quam pater ad eorum alimentum natus suscepit, an possint ad eorum solutionem conveniri. in rub. §. 66. num. 6. vers. possunt agere contra alios.

B Filia post viginti quinque annos aetatis, an possit sine metu indigno nubere desque consensu patris. super text. 3. not. §. 16. numer. 4. vers. etiam cum indigno.

E Filium an teneatur revellere patris haereticum, & illum accusare super text. 3. not. §. 26. num. 8. vers. ex his inferretur.

B Filium famul. an consensu teneatur, quia ex subf. aucta patris laide, vel alius viciose perditur. super text. in proemial. §. 8. vers. quod si filium.

A Filium famul. an possit esse in iudicio, in casibus quibus patri non queritur usufructus, & rursus, an possit esse in iudicio idem filium. quibus casibus minores potest esse sine curatore. super text. in proem. §. 28. num. 3. vers. quia in hi.

D Filium spiritum legitimatum, an possit in spiritum etiam renovari, ex causis quibus pater potest filium exheredare. super text. 3. not. §. 14. num. 7. vers. renovari in primam.

B Filia meretrix, an & quae aetate etiam possit exheredari. 3. not. §. 5. num. 3. vers. si autem.

A Filia indigno nubens sine patris consensu an detori debeat. super text. 3. not. §. 7. num. 1. vers. nuptiae indigno.

B Filiatio legitima an probetur ex cohabitacione maritali parentum, qui sunt impari conditioni & statui. super text. 3. not. §. 7. num. 7. vers. quod in simili, & rursus §. 20. numer. 18. vers. per supra dicta.

A Filia spiritus an detenda & alenda, & qualiter. super text. 3. not. §. 10. vers. ita teneatur. num. 1.

B Filia incongrui dotata, an possit agere ad supplementum dote. super text. 3. not. §. 15. vers. possit agere. vers. non tamen.

G Filia spiritus mortua an transmittat ad heredes dote sibi datam. super text. 3. not. §. 24. num. 4.

F Filium primogenitum an teneatur fratri qui à patre legitimam non habuit, alere. super text. 3. not. §. 27. num. 4. vers. sed solum.

A Filia spiritus legitimam vel donatio salta, an possit excedere quantitatem necessariam alimentum. super text. 3. not. §. 24. num. 1. vers. sed solum.

B Filium spiritum quia infamia notetur, & an ad honores & officia publica admittatur. super text. 3. not. §. 10. num. 4. vers. & propterea.

I Filij nescari an sint alendi ex iure Canonico contra ius Civile. super text. 3. not. §. 10. numer. 14. vers. quomodo Bald.

K Filij illegitimi an reputentur de genere vel familia. super

Tt 1

super

- super text. 3. not. 5. 10. num. 15. versicul. an autem.
- C Filia sine patris consensu contrahens matrimonium spirituale, an possit haberi dotem, vel dote aut alimentum privari. super text. 3. not. 5. 11. numer. 2. versicul. sed ita est.
- B Filia dotes an à patre dotanda. super text. 3. not. 5. 14. num. 1. versicul. sed etiam.
- D Filia nupta an dotari debeat à patre. super text. 3. not. 5. 20. num. 4. versicul. & ita quantum. & num. 6. versicul. sic ergo.
- H Filij suscepti pater nobilem ex vili vxore, an legitimetur sine instrumentis dotibus. super text. 3. not. 5. 17. num. 20. versicul. non potest nisi.
- O Filij per subsequens matrimonium an legitimantur ignorantes & inuiti. super text. 3. not. 5. 20. num. 17. versicul. etiam ignorantis.
- D Filij an teneantur dotare matrem super text. 3. not. 5. 12. num. 1. versicul. an autem.
- D Filia naturalis vel spuria an per patrem dotanda sit super text. 3. not. 5. 23. num. 4. versicul. quod pater. & 5. 10. num. 1. versicul. ita tenetur. & rursus d. 5. 23. num. 7. versicul. ista tamen.
- I Filium spurium an praesentare possit, quia sibi à patre donata vel relicta sunt super text. 3. not. 5. 23. num. 5. versicul. etiam si possideret dictam dorem.
- I Filium spurium si sit in digneate possum, an cogatur laborare, vel in ovis alendum sit à patre super text. 3. not. 5. 23. num. 7. versicul. sed quod dixi.
- G Filium spurium quo pacto nomen alimentorum possit quantam partem bonorum patris petere, an in fructu vel proprietate, et dispositione patris vel legi super text. 3. not. 5. 24. numer. 4. versicul. non tamen. & rursus num. fin. versicul. nisi ex paterna dispositione.
- B Filij mortua matre, & ipsa mater vivens, an teneantur fructus pignoris dotalis in sortem computare. super text. 6. not. 5. 8. num. 4. versicul. sed vel faciat.
- E Fideiussores an liceat in utroque foro pretium aliquod pro fideiussione accipere super text. 6. not. 5. 9. num. 10. versicul. secundo inferitur.
- C Filijfamil. laborantium in te patris, an habeant partem lucri super text. 6. not. 5. fin. num. 3. versicul. quia cum suis laboribus.
- P Fraudans gabellam an teneatur in foro conscientie. super text. 6. not. 5. fin. num. 37. versicul. an fraudans.
- E Frater an teneatur alere sororem cui dos legata est, ne alimentum numeratur dos. super text. 3. not. 5. 20. num. 4. versicul. & inde est.
- C Fratres an teneatur dotare sororem super text. 3. not. 5. 27. num. 3. versicul. frat. & an alere debeat. ibid. versicul. compellitur.
- N Filia spuria dos an nomine alimentorum debeatur. super text. 3. not. 5. 10. num. 10. versicul. nec pater.
- P Filij hereticorum concepti ante heresim patrum commissam, an pater legalibus efficiantur. super text. 3. not. 5. 25. num. 17. versicul. pater de heresim.
- M Viscum succedens in bonis patris, an teneatur filium alere vel dotare super text. 3. not. 5. 24. num. 9. versicul. teneatur filium.
- H Frater an teneatur alere sororem etiam veteranem. super text. 3. not. 5. 20. num. 6. versicul. nam frater.
- H Frater an teneatur secundo dotare sororem, cui
- prior dos amissa est super text. 3. not. 5. 27. num. 5. versicul. debet intelligi.
- C Fructus pignoris dati in solutum, debeantur computari in sortem, & quo pacto creditori consuleretur in hoc super text. 6. not. 5. 8. numer. 4. versicul. sed vel faciat.
- A Fructuum sequestrum an fiat appellatione pendente, si de dilapidatione timor sit super text. in prohem. 5. 13.
- F Etiam quando & quomodo presumatur ob sollicitudinem temporis inter vnum & alium alium. in rubr. 5. 30. num. 13. versicul. ex brevitate temporis.
- E Filium spurium an possit institui in tempore cum capere possit, vel sub conditione si legitimeretur. in rubr. 5. 29. num. 4. versicul. cum capere possit.
- A Fornicatio simplex peccatum mortale semper & omni tempore in rubr. 5. 37. num. 2. versicul. omnis contra.
- B Viscum an possit vendicare quia donata sunt ob fornicationem, mulieri non concubina vel meretrici. in rubr. 5. 41. in princip. versicul. bene licet non poterit.
- D Fructus beneficij clerici in numerum constituti, an patri qui oratur in rubr. 5. 42. num. 9. versicul. non acquiritur patri.
- F Fructus omnium bonorum quia contingit habere, communicantur constante matrimonio. in rubr. 5. 62. num. 9. versicul. fructus omnium bonorum.
- G Fructus primogenii an possint capi & distribui pro debitis possessoribus, & an possit ita primogenium fundari, ne procedat hoc in rubr. 5. 62. num. 9. versicul. fieri excoctum.
- H Fructus nundum separati de solati matrimonii, an communicantur inter coniuges superfluum & heredes mortui in rubr. 5. 62. num. 10. versicul. nam & tunc dividitur.
- O Fructus & redditus ordinis sancti Iacobi an communicantur inter uxorem & maritum commendatarium. in rubr. 5. 65. num. 65. versicul. ex istis inferitur.
- H Fructus dotis qui superflui delictis omnium matrimonii, an possintur propter delictum mariti, quantum dos sit in sequestrum petente vxore. in rubr. 5. 66. numer. 23. versicul. illa ergo commoditas.
- M Fructus an intelligantur de illis expensis. super text. 6. not. 5. fin. numer. 18. versicul. meritis de fructibus.
- I Furca an non suspendatur dices sicut nobile, & vtrum alia pena vili damneri debeant velut fustis, ad triremes, palmodium recitandi, & similia. & an id privilegium perdant nobiles, dices, & in dignitate possint, qui delinquentur corporis, & in facinoribus quia à nobilitate maxime obligantur, velut furtum, proditio, crimina nefandam, & similia. in rub. 5. 9. num. 19. versicul. inde est quod fuit.

G.

- G Geminationis plures effectus. in rub. 5. 37. num. 17. num. 10. versicul. de actu geminationis.
- C Gesta per uxorem in iudicio, videm vilia an valeant si à principio opposuerint. in rubr. 5. 67. num. 7. versicul. quando à principio.

B Grad-

B *Gratiam legitima impoſitum ut filium cum viſitaret poſt mortem filio primogenito, & u primogenitum reſus ſuo filio an valeat ex conſenſu filii gratiam in rubric. §. 47. numer. 2. verſicul. ex quo inferret.*

H.

A *Heretici qui bona fide ex perſona ſua conſcripſit, an teneatur exonerare conſcriptionem deſuncti, in ſum malam fidem poſſeſſe morit. in rubr. §. 65. num. 24. verſ. ad prædiſtorum confirmationem.*

D *Hereditas patris eſt quaſi debita filio ſuper text. 3. not. §. 11. num. 4. verſ. hereditas eſt.*

D *Heredes mariti an teneantur dare uxori reſtes legibres, & an pretium, ſi ipſa in emendo eis preuenit. in rubr. §. 11. num. 8. verſ. teneantur heredes.*

H *Homicida vel percusſor teneatur ad operam quaſi ſalutem erat acceſſum vel percusſum. in rubr. §. 25. num. 5. verſ. teneatur ad operam.*

D *Hamitudo ſequitur ex brutalitate temporis præſumitur contra iudicem heredes homicida. in rubr. §. 30. num. 13. verſ. ex brutalitate temporis.*

E *Homicidus vel alio maleſicio perpetrato, an poſſeſſumatur quod opem præſtiterit ille qui delinquentem ſimul atque delinquenti comitatur. in rubric. §. 30. num. 13. verſ. ad ſocillationem.*

E *Homicidus quando teneatur, qui primus vulneraverit, ſi alium interfecit. in rubr. §. 70. num. 18. verſ. primus vulnerans.*

D *Heretica mulieri an denegetur beneficium vel eccleſia. in rubr. §. 33. num. 5. verſ. denegandum eſt.*

A *Hereticæ matris et aliorum diſcorum doctorem. in allegatione hereticæ ſub rubr.*

B *Hereticus vel blaſphemus lubrico lingue, an puniendus in allegatione hereticæ §. 4. verſ. per lubricum.*

O *Hereticorum filij catholici an priuati ſua legitima. ſuper text. 3. not. §. 23. num. 13. verſ. filij catholici.*

E *Hereticæ cauſa eſt more eccleſiaſtica ſuper text. 1. not. §. 1. num. 22. verſ. eſt ratio.*

F *Hereticorum poſitionem, quo pacto extinguitur poſtea ſeculari ſuper text. 2. not. §. 1. num. 12. verſ. poſtea ſeculari.*

Hypotheca pro dote competens an exerceri poſſit in meritis & rebus venalibus mariti meretur. ſuper text. in prædial. §. 35.

I.

I *Infamia perſona poteſt ſervire per ſubſtitutum. in rubr. §. 37. num. 13. verſ. per ſubſtitutum.*

E *Immunitate eccleſiaſtica gaudere an poſſit, qui dum a poſſeſſatū miſiſtro ducitur per locum ſacrum, vult in eo manere. in rubr. §. 38. num. 3. verſ. ſi aliqui miſiſterium.*

F *Immunitate eccleſiaſtica an gaudeat conſpiciens ad corpus Chriſti. in rubric. §. 38. num. 9. verſ. ſi conſpiciens.*

I *Inſuſus detinetur rei aliena, vel detinetur, quam cito & propere debeas ſoluere & reſtituere. in §. 65. numer. 35. verſ. debes ſtatim, & an ſi diſſerat poſſit ac-*

Palacios Rube.

cuſari merita per creditorem. vide ibid. per Gar-

C *Importunitate tractum ad ludum an teneatur reſtituere qua vincendo quaſiſit in rubr. §. 81. num. 6. verſ. teneantur. in cap. quia plerique.*

E *Inſtitutioſum reſtitutioſum an valide fiat. in rubr. §. 17. num. 6. verſ. fuerit reſtitutioſum. & quid ſi inter. ibid.*

A *Interſeſſe laici ceſſantū computatio qualis fiat ſuper text. 6. not. §. 1. num. 2. verſ. ad ecceſſum.*

D *Interſeſſe laici ceſſantū in poſſeſſatū vel venatore an peti poſſit ſuper text. 6. not. §. 1.*

D *Index qui deputantur fidelem & idoneum cuſtodem carcerū an teneantur de fuga capiti ſuper text. 6. not. §. 7. num. 10. verſ. quod ſuppoſit.*

D *Inducti eccleſiaſticis poſſeſſat, & inſta præxi procedendi ad excoſtationem & captivitatē contra laicum in bonū & perſonā eorum ſuper text. 1. not. §. 1. num. 17. verſ. procedet ergo index.*

A *Index an poſſit ex officio conſtituere dotem filio ſuper text. 3. not. §. 23. in princip. verſ. quoniam quod plim eſt.*

D *Index aſſertus qui in articulo mortis ſatetur, ſalſam & iniquam ſententiam tulſiſſe ob præteritū quid præſi ſuper text. 5. not. num. 10. verſ. de inducere vel reſte.*

F *Index conuictus in ſunditatem an poſſit aduerſarium compellere, ut peticulo & expenſis ſuis u prim a-*

get contra eum qui ex iniqua ſententia commoſum

in rubr. ſuper text. 5. not. num. 10. verſ. ex hoc etiam.

G *Index indicans contra conſuetudinem an ſatias licet ſuam an præſat. rubr. verſ. index eum.*

B *Index an poſſit tempore acceptandi lura matrimonialia uxori reſtingere. in rubr. §. 66. num. 3. verſ. qui poterit iud.*

B *Index an poſſit oblati perueniam ſimulato animo capere conuictum reſtibus, ut denotem iudicis ponat repetendum ſuper text. in prædial. §. 19. num. 2. verſ. ſi vixit aliterum.*

C *Interpretatio extenſa ex identitate rationis, an fiat per extenſionem, vel magis per comprehenſionem. in rub. §. 16. verſ. non eſt per extenſionem.*

B *Iudei ligantur legibus in rubr. §. 35. num. 1. verſ. ligantur.*

C *Iudei teneantur dote et filius in rubr. §. 35. num. 2. verſ. pater vel mater.*

C *Inuſitatio eccleſiaſtica & ſeculari an ſint diſtincta & ſeparata ſuper text. 2. not. §. 1. num. 15. verſ. poſteſtates.*

F *luri error an habeatur pro mala fide. ſuper text. 3. not. §. 13. num. 6. verſ. luri error.*

N *Inſtrumentum quatenus ſacrum extra regnum an mandatum executioni in regno. in præſat. rubr. num. 23. verſ. ex quo ceſſat.*

G *Inuentionum an valeat contra prohibitionem legum qua ſic perſona contrahenti in rubric. §. 24. num. 5. verſ. ſi. vixit deſuſo.*

N *Inuentionum operatur vim ſpeciali conſenſu ſuper text. 6. not. §. ſi. num. 23. verſ. vim enim.*

B *Inuentionum non ducendi nullam in uxorem an intel-*

ligatur ſi detetur ſuper text. 3. not. §. 2. num. 3. verſ. ex quibus inferret.

- H *Instrumentum an confirmetur contrarium a minore forte interius auctoritate quem habet in rubr. §. 22. no m. 11. versic. nisi ipse.*
- F *Instrumentum an confirmetur constitutio arbitrium Iocessum an rubr. §. 24. num. 4. versic. instrumentum.*
- O *Instrumentum an possit legem iudici prohiberi, & cum vo annullari super text. 6. no. §. fin num. 30. versic. quidquid sit.*
- D *In alium & suppositum locum facta à sponso sponsa, quo pacto reputatur vel diiudicatur mortui alteri eorum, ante vel post consummationem matrimonium in rubr. §. 6. numer. 13. versic. postquam ista scripsi.*
- H *Im accrescendi an habeat locum in legato alimentorum super text. 3. no. §. 24. num. 7. versic. non habet locum.*
- E *Im regum Hispania est im commune, non statuarum vel municipale an presat. rubr. num. 8. versic. qua antem.*
- K *Im civile Romanorum in Hispania non allegatur pro auctoritate sed pro ratione. in presat. rubr. num. 16. versic. maxime in curia regis.*
- I *Iuri regni deficiente, potius reuertendum est ad Canones quam ad ius Romanorum. in presat. rubrica. num. 15. versic. si deficiente.*
- II *Iure Canonico deficiente in foro Censico, reuertendum est potius ad ius regium quam Romanum. in presat. rubr. num. 14. versic. merita ergo.*
- B *Im primam tempore quam uiculam & agresse in rubr. §. 37. num. 2. versic. quod im non erat.*
- O *Im patronatus qui est in consensu matrimonio an communicetur conjugibus sicut alia iura. in rubr. §. 62. num. 13. versic. an istud im patronatus.*
- L
- G *Legatum an renouetur inimicitia capitali superueniente in rubr. §. 78. num. 16. versic. item adde.*
- D *Legato per maritum uxori annuum bonorum usufructu, quid inde obtineat uxori contradicendum filii propter legitimam suam in rubr. §. 15. num. 4. versic. an excedat quintam.*
- D *Legatum an rei legatæ alienatione consiciatur renouatum in rubr. §. 69. num. 7. versic. quomodo per alienationem.*
- C *Legatum à marito factum uxori an compescatur cum arbitrio in rubr. §. 27. num. 2. versic. legatum an debeat imputari.*
- C *Legatum ad pium usum, an & quando possit in alium commutare episcopus vel summi Pontifex. in rubr. §. 47. num. 10. versic. istis infero.*
- D *Legatum patris an computet filium datam quam ab eo uicineret recepat in rubr. §. 27. num. 3. versic. utrumque habebit.*
- E *Legatum datum an debeatur, ex patris testamento, qui post factum illud filium in vita detulit. super text. 3. no. §. 12. num. 8. versic. ad hoc facit.*
- E *Legatum datum an debeatur si tempore testamenti puella erat nupta ignaro testatore super text. 3. no. §. 10. num. 6. versic. ex hoc ducit Bald.*
- D *Legatum summa pecuniaria in gravamine, ut quando non soluitur, debeat per heredes legatario amitti quid, an in gravamine indubie usum super text. 6. no. in princip. numer. 8. versic. & ista faciant.*
- F *Lex hucana an possit colla distinguere lex divina. super text. 3. no. ab. §. 3. numer. 12. versic. potest tamem.*
- A *Lex Romana an quasi à Deo data, & ideo in Hispania observanda. super text. 3. no. §. 8. numer. 1. versic. Romana leges.*
- A *Lex an necessario de dubio casum esse, vel censori debeant constituta. super text. 3. no. §. 19. num. 2. versic. lex debet esse.*
- A *Lex Hispania vel Romana observantia errare induci quid intersit super text. 3. no. §. 8. numer. 1. versic. Romana leges.*
- A *Lex ratione habenda ignorata, non potest cum dispositio intelligi. super text. 3. no. §. 19. numer. 2. versic. lex debet esse.*
- A *Lex omnia hucana an ab aeterna deriuentur. super text. 3. no. §. 8. num. 1. versic. Romana leges.*
- I *Leges Imperatorum circa matrimonium disponentes an sint observanda. super text. 3. no. §. 20. num. 10. versic. illa iura.*
- D *Legibus prohibitis an tamen possit in rubr. §. 17. num. 5. versic. quidm etiam.*
- H *Legitima an ducatur filii debita vel quasi. in rubr. §. 16. num. 14. versic. legitima qua est quasi debita.*
- F *Licentia requisa ad actum an sufficiat tacita. in rubr. §. 68. num. 27. versic. sufficit tacita.*
- A *Licentiatum an gaudet privilegio doctorum. in rubr. §. 38. num. 1. versic. idem effect in licentiato.*
- B *Licentia datum an perdat in arum qui uxorem interfecit in rubr. §. 70. numer. 9. versic. tametsi ex patre vel consuetudine.*
- B *Licita in iudicis quæsitæ an meritis suis restituerentur posui. in rubr. §. 65. num. 10. versic. si autem meritis.*
- A *Licita in iudicis quæsitæ constante matrimonio an communicentur inter coniuges in rubr. §. 65. num. 1. versic. si quisque non communicantur.*
- Q *Licita quæsitæ constante matrimonio an communicentur inter coniuges, quando obtulerunt in loco, ubi non viget lex vel consuetudo de licita communicanda in rubr. §. 62. num. 31. versic. amplius prædilla tertio.*
- F *Licita quæsitæ post divorcium ex illa causa factum iudicio ecclesie, & sine culpa uxoris an communicentur in rubr. §. 64. num. fin. versic. similiter potest. & ibi an ista casus esset inter coniuges edictum uade vir & §. 78. num. 1. versic. divorcium fiat.*
- E *Licita quæsitæ non et ad illa uxori & cum pecunia dotali, an communicentur in rubr. §. 64. num. 17. versic. nisi forte cum dote.*
- A *Licita quæsitæ constante in matrimonio ut communicentur, an requiratur coniugum cohabitatio. in rubr. §. 64. num. 1. versic. uxor simul habitata: et tunc uxor.*
- I *Licita quæsitæ constante matrimonio, an transmittantur ad heredes uxoris non dum acceptata. in rubr. §. 62. num. 31. versic. quæritur bene.*
- F *Licita quæsitæ in matrimonio postea an communicentur, sicut quæsitæ in uxor in rubr. §. 62. num. 23. versic. in matrimonio patet.*

N Licita

- N *Luctu salutarium qua habens index, advocatum, medicum, aliosq. vesp. officiales, an communicetur, quæstio consistente matrimonio in rub. §. 62. num. 18. versic. maritus sustinetur.*
- E *Leiliu quom marte mariti habitura est vxor qualis debet esse. in rub. §. 11. num. 9. versic. quod forte intelligendum est.*
- B *Luctum legale non acceptatum an transmittatur ad heredes, in rub. §. 27. num. 1. versic. non transmittitur.*
- K *Luctum partem an perdat vxor per transfirum ad servu las nuptias. in rubric. §. 50. num. 35. versic. ex hui ego.*
- A *Luctu quæstio inter coniuges postquam simul habitant. in rubric. §. 62. num. 1. versic. postquam simul.*
- C *Luctum quæstio inter ceteros & dominum, an ipso inter communicetur coniugibus. in rub. §. 62. num. 3. versic. ipso iure. & §. 65. num. 11. versic. non videtur dicendum.*
- K *Luctum procedens ex consoludatione usufructum cum proprietate, vel dedit & vitu dominii, an communicetur coniugibus. in rub. §. 62. num. 13. versic. ex prædictis.*
- A *Luctum pecunia deposita apud mercatorem qui cum periculo suscepit, an sit licitum. super text. 6. not. §. 11. num. 1. versic. etiam si mercator.*
- B *Legitima assignata in vita patris, si postea cum bona augeretur, an possit filius agere ad augmentum. super text. 3. not. §. 23. num. 2. versic. si pater assignavit.*
- A *Luctus principis ad faciendum primogenium an necessaria debeat cum fundationem præcedere super text. in præmial. §. 10. num. 1. versic. ex quo inferitur.*
- A *Legu dispositio alternativa verbi ad inducendum vel ad inducendum sit electio. super text. in præm. §. 15. num. 1. versic. iudicium est electio.*
- B *Legitima filii an possit per patrem apponi gratiam, ne tam alienet ante legitimam aetatem. super text. 3. not. §. 3. num. 2. versic. ex quo inferri.*
- B *Latu contestata, an sit fundamentum iudicij super text. 4. not. num. 5. versic. latu contestata.*
- M.
- C *Mandatum an efficiatur irrevocabile, si in executionem sit non revocandum fore. in rubric. §. 53. num. 6. nec obstat gla.*
- D *Mandatum an revocetur procuratoru statu remanet in rubric. §. 67. num. 8. versic. factu est quidam rivalibus.*
- B *Maritus an accusare possit vxorem que auctor verberata fuit, & adulterium commissu in rubric. §. 20. num. 4. versic. auctor verberasse vxorem.*
- M *Maritum solui an possit alienare quæstia consensu matrimonio. in rub. §. 66. num. 25. versic. solui suo nomine.*
- D *Maritum an teneatur vxorem hereticam reconciliatam, & carere simul, an alere in rubric. §. 64. num. 7. versic. maritus non teneatur.*
- A *Maritum an possit expellere vxorem propter dotem non solui. in super text. 3. not. in præm. num. 1. versic. potest maritus.*
- B *Maritum qui longo tempore dotem amiserit non potest alimenta, vel usufructu doti, an præsumatur remississe. idæ super text. 3. not. §. 1. num. 1. versic. si tamen maritus.*
- A *Maritum vxorem indotatam an teneatur alere super text. 3. not. §. 2. num. 2. versic. nec potest.*
- L *Maritum qui ex lege vel pacto lucturum est dotem, an princeps luctu si pater dotanti promissu integram dotem restituere. 6. not. §. fin. num. 17. versic. si pater.*
- D *Maritus pauper quo pacto erroru constituere possit. in rub. §. 24. num. 3. versic. ad pauper.*
- A *Maritum an possit constituere dotem vxori consistente matrimonio in remuneratum nobilitatem vel incrementum in rub. §. 31. num. 1. versic. valet talu constitutio datur. & trans §. 32. num. 7. versic. valet ergo.*
- D *Maritum qui vxori simul adulterare peperit, an rursus adulterantem cum possit accusare super text. in præmial. §. 9. num. 18. versic. ex quo dicebat, scilicet.*
- B *Maritum fideiubens pro muliere an eamque male gerenti negotia sua, possit constituere matrimonium conventi per vxorem ad sequistrum datur. super text. in præmial. §. 18. num. 9. versic. fideiubendo.*
- D *Masculi consilium an præstatu formam, quando verque est excecator testamenti. super text. in præmial. §. 43. num. 3. versic. nam si discordant.*
- O *Masculum ex femina admittaturne ad primogenij successorem vel senci. in rub. §. 69. num. versic. unde nepos.*
- C *Martus obligante omnia bona sua alicui creditori, an cessatur datio temeraria, quam vxor fecerat.*
- A *Maritum an possit matrimonio consistente dotari vxorem in rub. §. 50. num. 1. versic. valet talu.*
- F *Matrimonium officium, vel obligatio an sit dotare si. Eas in rub. §. 21. num. 5. versic. quia non est.*
- C *Mater an princeps tutela filiorum, ipsosolui per verba de presentu contrahit, & nando in consummato matrimonio in rub. §. 55. num. 6. versic. si mater.*
- E *Mater an perdat tutelam filiorum transfirum ad secundum nuptias. in rubric. §. 67. num. 14. versic. si etiam fecit.*
- M *Masculinum an & quomodo concipiat femininum. in rub. §. 69. num. 25. versic. masculinum.*
- E *Mater si filium dotavit, an possit quod dedit, a patre repetere super text. 3. not. §. 14. num. 8. versic. poterit a patre.*
- C *Mater dives an teneatur dotare filium, si pater sit egenus & pauper super text. 3. not. §. 22. num. 3. versic. si mater est dives.*
- A *Matrimonium carnale & spirituale an æquiparentur super text. 3. not. §. 11. num. 3. versic. æquiparentur.*
- B *Matrimonium contrahere an possit qui compellitur cum aliqua de certo genere. super text. 3. not. §. 11. num. 1. versic. de certo genere.*
- E *Matrimonium propter dolum an rescindatur super text. 3. not. in princip. num. 2. ver. propter huiusmodi.*
- G *Matrimonium an possit contrahi per patrem filio presente & tacente, & an valeat super text. 3. not. §. 3. num. 19. versic. hinc est quod si pater.*
- C *Matrimonio contracto cum indigna, an inde susce-*

per proles legitima sit. *super text. 3. not. 5. 7. versic. nemo fortim. & 5. 20. numer. 17. versic. quod non bene.*

A Matrimonium an possit contrahi sine consensu patris *super text. 3. not. 5. 16. numer. 3. versic. consensu patris. & 5. 20. numer. 1. versic. non autem de necessitate.*

G Matrimonij potestatem effectum multum in rubric. 5. 21. numer. 3. versic. secundum si effectus nullum.

B Matrimonij bona sunt tria in rubric. 5. 28. numer. 1. versic. bona enim matrimonij.

A Matrimonij usus & origo in rubric. 5. 37. numer. 2. versic. amen uxor.

A Meretricem dicitur qua datus causa questum admisit in rubric. 5. 39. nu. 1. versic. meretricem dicitur.

D Meretricem licet sit peccatrix, an tamen toleretur dissimulatione in rubric. 5. 40. numer. 12. versic. alud tolerat.

B Miles an possit cum hoste confederationis animam simulare, ut melius ob simulationem eum saluet, & principii sui debetam fidem exhibeat. *super text. in proem. 5. 29. numer. 2. versic. quid sit rex.*

A Moxer uxorem quam habeat in bonis administrationem, & an liberetur a tutela, & habeat beneficium respectum in integritate. *super text. in proem. 5. 26. numer. 3. versic. lex filii.*

B Minor an aduersus omnesm reclamationem indicij resistatur *super text. in proem. 5. 27. nu. 9. versic. fici exceptio.*

C Minor an resistatur aduersus omnesm exceptionem criminis per quem repositus aliquem ab agendo *super text. in proem. 5. 26. numer. 10. versic. item non resistatur.*

D Minor in criminalibus agens an resistatur. *super text. in proem. 5. 26. numer. 11. versic. quia in executionibus paratur.*

E Minor an resistatur ad opponendum crimine contra testes aduersarij *super text. in proem. 5. 26. numer. fin. versic. ex ista inferitur.*

D Milites nostri temporis an gaudeant privilegio à iure militarum concessu in rubric. 5. 36. numer. 7. versic. de militibus nostri temporis.

A Melendina posita in flumine qua quotidie deteriorantur, an tanquam bona mobilia possint sine detrimento alienari *super text. in proem. 5. 17. numer. 3. versic. inferuntur hoc.*

C Meliorationis tertij & quinti computanda tempus quod attendi debeat *super text. 3. not. 5. 25. numer. 3. versic. & ista faciunt ad questionem.*

D Mixta nunquid in dubio de vendita iudicia intelligenda sint: & quid noceat eorum processu ubi sequatur delictum in rubric. 5. 7. numer. 3. versic. & inde est quod si Titium.

A Modica res tradita an censetur donatio, & qualiter ea valeat inter coniuges, alijs de munere tradita in rubric. 5. 11. numer. 1. versic. communiter approbata.

A Mora irregularis in petenda dote an contrahatur per bonum lapsum *super text. 3. not. 5. 1. nu. 1. versic. contrahitur mora irregularis.*

B Mulier an possit sub specie luctu ad matrimonium contrahi *super text. 3. not. 5. 21. numer. 1. versic. potest enim.*

N Mulier nupta an possit carcerari. *super text. 3. not. 5. 21. numer. 11. versic. mulier nupta.*

N.

D Necessario causa malicia permittitur *super text. in proem. 5. 27. numer. 11. versic. multa alia.*

K Nobilis quis dicitur an rub. 5. 9. numer. fin. versic. quia antum.

X Nobilitas quatuorplex, & quæ maior in rubric. 5. 9. numer. 20. versic. quia antum.

B Nobilitas à genere materno an derivetur in rub. 5. 31. numer. 1. versic. non imprimuntur, & an valeat consuetudo, vel statum in uenerarij. *ibid. numer. 4. versic. non valet consuetudo.*

I Nobilis an furia suspensio, vel alia vili pena damnari debeat, & quando id saluet in rubric. 5. 9. numer. 19. versic. non est quod ficiat.

C Nobiles habent pro se in praesumptionem in rub. 5. 9. numer. 7. versic. semper pro nobilibus.

D Nobilitas danda sine officio publico potius quam implebit in rub. 5. 9. numer. 8. versic. officia publica.

A Nobilitas proprium est liberalitatis exercere in rub. 5. 9. numer. 1. versic. propriam enim est.

K Nobilitas qui suam dignitatem condigne conservare non possunt licet habeant alimentum an possit pre executoris testamenti dari aliquid ex bonis inter pauperes distribuenda *super text. 3. not. 5. 23. numer. 8. versic. sed suam dignitatem.*

C Nobilitas arbitry an & quando possit tolli consensu partium sentitis in officio iuxta confirmata. *super text. in proem. 5. 11. numer. 11. versic. sed ubi uincitur, & versic. per l. 2. C. de communia utriusque iudic.*

M Notarius extra territorium cum à quo creatus est, an possit instrumenta conscribere, etiam de consensu partium, & ibi multa circa officium & creationem tabellionum in presat. rubric. numer. 21. versic. etiam ex consensu partium.

B Novitium an possit religiosum dici ante professionem in rub. 5. 38. numer. 5. versic. donec fici.

O.

R Obligatio naturalis an delinquenda contrahatur in rub. 5. 66. numer. 24. versic. quod in delictum.

A Obligatio naturalis an oriatur ex donatione inter coniuges in rub. 5. 21. numer. 1. versic. non oriatur.

A Occidere suspensum quam grave & decessit crime in rubric. 5. 70. numer. 2. versic. est enim.

H Opus & damnum quantum in nobilitate in rubric. 5. 9. numer. 18. versic. quoniam sola dicitur.

G Overgamento, Hispana vox, quid significet in rubric. 5. 63. numer. 27. versic. overgamento.

P.

F Pacto facto per maritum de restituenda dote patri detendi in omni casum quo iure communis restitui debeat, servabitur opinio Martini quæ consuetudine probata est in l. 1. de a. patre. C. solut. matrimon. licet conetatum sit de iure rigore in presat. rubric. numer. 11. versic. & proprietate.

C Pactum

- C Patrum lucranda dotis, vel donationis propter nuptias, utrum apponi possit fundo in dotem dato. in rubr. §. 12. num. 3. verbi idem dicunt.
- F Patrum appositionem donationis facta ecclesie, ut si certo tempore non soluat ecclesie, per dat quod donationem esse, an valeat in rubric. §. 16. num. 13. per quod valeat patrum.
- K Patrum & transactio super debitis mercatorum an valeat, quando debitorum decedunt & sunt in fuga. in rubr. §. 11. num. 15. verfic. mercator esset.
- E Paterfamilias an obligari debeat pro dote matris restitutione. in rubric. §. 11. numer. 3. verfic. et an grediamur.
- G Patris obligatio restituenda dote matris sua, an valeat super matrimonio nullo, & ibi de mulieris effectibus matrimonio patris. in rubr. §. 11. num. 8. verfic. scilicet si esset nullum.
- F Pater si donet ecclesie, & ecclesie donet filio spurio donatoris, an valeat secunda donatio propter fraudem presumptam in rubr. §. 30. num. fin. verfic. si aliquis habens filium.
- A Pater si impediat religionem quid iuris de patria potestate & usufructu, quem cum pater habeat in bonis filii. in rubric. §. 43. numer. 1. verfic. quod si pater.
- E Pater an possit legitima filii preiudicare contrahendo titulo oneroso in rubr. §. 50. num. 17. verfic. poterit pater.
Pater si filium dari impius videat, intelligitur dote constituta. super text. 3. not. §. 1. numer. 4. in verfic. non tunc indistincta.
- A Pater an crimen lesa maiestatis contra filium repellere debeat super text. in premissis. §. 16. num. 5. verfic. illud propalare.
- D Pater si dissipat bona filii an princeps administrationis super text. in premissis. §. 16. num. 13. in verfic. pater dissipat.
- E Pater si suis rebus tanquam prodigus abstinat, an princeps administratione, vel legitimam filio assignare cogatur. §. 16. num. 13. verfic. quicquid si pater.
- V Pater si in fraudem filii bona sua alienavit an filius revocet ad fraudulentum possidere etiam titulo oneroso. §. 16. num. 14. verfic. amo si pater.
- A Pater an teneatur dotare filium, que sine eum confesso nuptis super text. 3. not. §. 3. numer. 1. verfic. quia hoc casu. & §. 4. numer. 1. verfic. non teneatur.
- C Pater an magis amet filium quam seipsum. super text. 3. not. §. 3. num. 6. verfic. pater fortius.
- C Pater vel mater que in primogeniti fundatione eligat filium minus dignum, an peccet. super text. 3. not. §. 36. num. 1. verfic. peccat.
- B Pater egenus & pauper an teneatur docere filium. super text. 3. not. §. 22. in princip. verfic. si pater.
- A Pater an possit omnia bona filii fundare primogeniti, si reliqui filii habeant vnde alantur. super text. 3. not. §. 22. in princip. verfic. et qui confertur.
- N Pater qui in vita disposuit de tertio & quinto, an nunciet omnia primogeniti faciemus videndum, quod si reliqua bona sunt legitima filiorum. super text. 3. not.
- §. 12. numer. 14. verfic. ut ergo: & ibi an in quinto compensetur que pater in vita donavit.
- H Pater an teneatur secundo dotare filium cui prior dei amissa est. super text. 3. not. §. 27. num. 6. verfic. pater teneatur.
- O Pauper an quando probetur, maxime ea que fit in mariti sufficiens ad sequestrum dote constitutis matrimonio. super text. in premissis. §. 18. num. 30. verfic. constituit autem.
- B Pauper & miser ablu persona an possit laicum, etiam iudice ecclesiastico teneatur super text. not. 1. in prim. num. 5. verfic. potest laicum.
- C Pauperes qui dicuntur & an miserrabiles persona. super text. not. 2. in princip. numer. 6. verfic. pauperes dicuntur. & ibi pauperiarum plurima demum & commoda.
- D Pauperes an ad tributa teneantur super text. 2. not. in prim. num. 8. verfic. & propterea.
- A Pauper an possit officium iudicis implorare, ut sibi subornat dices super text. 3. not. §. 12. num. 2. verfic. potest pauper.
- A Patronatus dato in dotem qui presentibus maritum an vxor super text. in premissis. §. 43. num. 1. verfic. nunquid maritum. & quid si conceperit quis preteratur ibidem numer. 3. in verfic. sed si conceperit.
- L Pauperi an sufficiat pellen portare pecunia quod perit, & quibus probationibus liberetur castus. super text. §. fin. numer. 13. in 6. not. verfic. non sufficit pauperi.
- E Pax facta in rupta dicatur per eum qui offensa, ob noniam causam. super text. 4. not. num. 22. verfic. scilicet non tamen.
- C Pecunia deposita ad empionem pradiorum, an teneatur numeribus, & possit alienari sine decreto. in rubr. §. 38. num. 7. verfic. pecunia deposita.
- B Pena apposta certo loco habitandi promissum, an debeat in rubric. §. 2. numer. 3. verfic. valeret tamen.
- D Pena apposta contra alium nulli an debeat in rubric. §. 2. numer. 3. verfic. & consequenter.
- C Pena pecuniaria im semel questum ecclesie, per contramentionem patris, super quo apposta fuit, an possit tolli, remissione vel conciliatione eorum, qui contraxerunt, & quid iuris in fisco in rubric. §. 63. num. 4. verfic. non tollitur.
- F Pax temperanda ubi proceditur ex presumptionibus allegat. hanc §. 11. ver. ubi procedunt.
- B Percussor vel mutilator membri abscisum, an teneatur ad operam ei amissa super text. 6. not. §. 9. num. 4. verfic. ex predictis inferretur.
- F Prelatus si clericum concubinarum prandit detestorem fore, soluta sibi concubina, an sacrum faciat demittendo super text. in premissis. §. 38. num. 15. verfic. bene est.
- I Prelatus an pro leuitibus talibus facile excommunicari debeat super text. in premissis. §. 17. numer. 22. verfic. teneant tamen.
- G Prelatus promouens indignum, an teneatur ecclesie, ad id quod eum interfici, super text. 3. not. §. 26. numer. 11. verfic. ego credo quod prelatus.

- O *Prælati cathedralis ecclesie mortui, an sit procedendum ad electionem, nisi prius regi monuerit, in præfat. rubrica. num. 23. versic. hinc est quod mortuus prælati.*
- E *Prælatum quicquid post prælatum quisque, unde parasse præsumatur in rub. §. 60. numer. 27. versic. num. quicquid.*
- I *Principi an donationem ab alio factam modificare possit in rub. §. 69. num. 24. versic. quicquid.*
- C *Principi seculari, & ecclesiastici potestas, qualis & quæ sit in dispensando. in præfat. rubric. num. 6. versic. hinc singulariter.*
- D *Principi in collatione officiorum quid possit, & an concertat cum quolibet ordinario in præfat. rubric. num. 7. versic. nam concertat.*
- L *Principatum Hispania non subest imperatori, in præfat. rub. num. 23. versic. sunt enim reges.*
- D *Principi affectionibus qua fides danda in rubric. §. 8. num. 7. versic. in quibus principis.*
- C *Præsentatum à populo si est maior, an præferatur presentato à tertio. super text. in proem. §. 43. num. 4. versic. presentatum à populo.*
- H *Præscriptio in iudiciis, an procedat sine scientia regis super text. 2. not. §. 1. num. 33. versic. oportet interuenisse, & an ea scientia non probata præsumatur. ibid. num. 36. versic. ista autem.*
- A *Præscriptio arbitrium an procedat consensu matris. in rubric. §. 17. numer. 15. versic. ex quo etiam.*
- F *Prælati hostem producentem, an liceat quilibet ad eum & consilium etiam frangere, si iuri iudice sequi non possit remediis. super text. 3. not. §. 26. num. 9. versic. dummodo.*
- A *Prælatum vel donationem tertii & quanti ultra legitimam, an possit fieri à parentibus sine metu consensu. super text. 3. not. §. 26. in princ. versic. num. quid hoc faciat.*
- B *Prælatum vel feudum principis recepto pretio potius contractum emptione est, & efficitur irrevocabile in rub. §. 7. numer. 3. versic. & ideo renocari non potest.*
- I *Præscribendi bona fide, an superueniente consensu rei aliena sit ratio in fore anima. in rubric. §. 56. num. 24. versic. ad prædictorum confirmationem.*
- B *Primum legatum nomine reipublice vel ecclesie, à quo sit habitum expensis super text. in proem. §. 39. numer. 6. versic. adde etiam quod si primatum.*
- F *Procurator an possit esse infensus super text. 3. not. §. 10. num. 8. versic. idem dicit.*
- C *Probatum extremum an medium præsumatur. super text. 2. not. §. 1. num. 5. versic. probatum extremum.*
- L *Probatum incommuni, quo requiritur. super text. 2. not. §. 1. num. 43. versic. ad probandum.*
- D *Probatum eorum, qua sunt in collegio an possit fieri, cum hi qui sunt de collegio in rub. §. 21. numer. 2. versic. per illos de collegio.*
- D *Probatum obligatum quasi tacto pretio quanti valet, an consensu alienationis in rub. §. 69. num. 7. versic. pro tacto pretio.*
- F *Probatum an sit, qui clam clandestinum inimicum, inimicitia & iniuria quam fecit consensum, non ta-*
- men admodum nec provocatum occidit in rubric. §. 78. num. 24. versic. sufficit offensam.
- B *Pluribus delictum repetens quod plerumque penam ponendum super text. in proem. §. 10. num. 5. versic. qui delinquit.*
- A *Primogenij bona vitrum possint in decem vel donationem propter nuptias dari super text. in rub. §. 26. num. 1. versic. potest inferri.*
- I *Primogenij vel fideicommissi bona, an possint alienari pro debito fundatoris solvendo. in rubric. §. 16. numer. 4. versic. pro arte alieno opus vincit lentis.*
- G *Primogenij partem licet frater non habeat, an tamen primogenium teneatur fratri partem fructuum communicare saltem usque ad compensationem legitimam. in rubric. §. 47. numer. 17. versic. poterit pater.*
- A *Primogenium quo pacto ex primogenio constituitur arbitrat in rubric. §. 25. num. 2. versic. sed si erant.*
- C *Primogenium an bona primogenij tacite videatur obligare pro debiti super text. in proem. §. 38. num. 4. versic. non videtur.*
- D *Primogenij commoditas an confiscetur quemadmodum datur vita possessioni delinquentis primogenij. super text. in proem. §. 38. num. 6. versic. commoditas bonorum.*
- A *Primogenij successores an teneantur canere de resistendo succedenti in gradu super text. in proem. §. 44. num. 1. versic. vitrum succedens.*
- A *Primogenio proximo in gradu succedendi possessori mortui, an eo vivente possit in finem in inductione deducere, ut super in ex præfatis declaratur in finem super text. in proem. §. 44. num. 1. versic. vitrum succedens.*
- B *Primogenij ad feudum vel fideicommissum argumentum an valet super text. in proem. §. 44. num. 4. versic. de illis sicut de fideicommissis.*
- K *Primogenium an pereat in primo successore, fundatum ha verbis, relinquo filio meo mortui pro vitam maiestatis super text. 3. not. §. 26. num. 20. versic. ex quibus potest.*
- I *Primogenia & scripta per principem ad illorum fundationem ecclesie an sint utilis vel favorabilia, & an utilis reipublice super text. 3. not. §. 26. num. 20. versic. est odiosum.*
- D *Primogenium à natura demum an succedat in primogenitura. super text. 3. not. §. 26. num. 8. versic. quod intelligit.*
- B *Primogeniorum fundationes cum licentia regis an fiant contra labem peccati. super text. 3. not. §. 26. in princ. ver. de illo qui habet.*
- K *Publicatio in concubinatione qualis requiritur, ut super eo procedi possit per iudicem. super text. 3. not. §. 21. num. 17. versic. ex quibus omnibus.*
- L *Publicatio boni filij an publicationem sui patris profectum in rub. §. 66. numer. 24. versic. non est publicationem.*

R.

- A *Rationis potestatem omnes mortales comprehendit. super text. 3. not. §. 5. num. 1. versic. Romana leges.*

A Ratio

- A Ratio & causa propter quam donatio inter vivos & uxorem prohibetur in rubr. §. 28. num. 1. vers. de causa ratione.
- Raptus penna an inuenerit contrahit matrimonio inter raptam & raptorem in rubr. §. 58.
- E Raptus que cum raptore nupti an perdat bona eius. super text. 3. not. §. 3. num. 13. vers. perdat bona.
- G Reditus vitalitatis an possit sine lebe vsura emi. super text. 6. not. in princip. numer. 10. vers. ex ipso.
- K Regni iura & res an possint per regem alienari super text. 2. not. §. 1. num. 4. vers. res & iura regni.
- F Regnum an transeat in dotem. super text. in proem. §. 43. ad fin. vers. regnum non transeat.
- C Repetere qui possint artibus excusari in rub. §. 24. num. 1. vers. repetere qui possint.
- E Remissio principis secunda super homicidio an sur-reptitia sit si de prima gratia alterum homicidium nihil minus attum sit super text. in proemial. §. 9. num. 25. vers. facit optime. & quid iuri vbi prima remissio procedat ob infam causam. ibid. & vide 4. not. num. 11. vers. nihil valet.
- A Rescripto commissionis delegatorio, an debeat narrari litem pendencia coram ordinario. super text. 4. not. §. 1. vers. sic etiam debet.
- D Rescripto pedagii colligendi, an debeat narrari quod loca illa vbi colligenda sunt; sicut alio pedagii onerata. super text. 4. not. num. 11. vers. vbi decidit.
- F Rescriptis impediendis an debeat fieri mentio eorum qua nulla sunt super text. 4. not. num. 22. vers. litem quito.
- E Revelare crimen alterum an possit, qui venditum probare non poterit super text. 3. not. §. 26. num. 9. vers. da mmodo.
- B Rem succurre omittens defensiones que sibi competunt an peccet in rub. §. 70. num. 5. vers. ex quo infero.
- M Rex in suo regno Hispania, an & in quibus habeat iurisdictionem suam fundat an de iure communi. super text. not. 2. num. 43. vers. rex in suo regno.
- N Rex an sit iudex & competens in causa propria. super text. not. 3. §. 3. num. 48. vers. rex est.

S.

- E Senes an dolantur persona miserabiles. super text. 2. not. in princ. num. 12. vers. idem patet.
- F Socium qui contradicit negotiationi, vel mercatura certa res vel casus, an habeat partem latri, quod alter socium sine periculo quaesit. in rub. §. 47. num. 15. vers. alter contradicit. & trasi §. 63. num. 1. vers. ex his infero.
- B Societas perpetua & nunquam revocanda pactum simplex, vel utrum an valeat inter vivos & uxorem in rubr. §. 54. num. 3. vers. sed est pactum dubium.
- A Societas in bonis querendus qualis inter coniuges sit. in rubr. §. 61. numer. 1. vers. universale societas.
- A Socius an liberetur a damno & periculo alienius negotiationis & mercatura, si protulerit de negotiatione consensum in ea in rubr. §. 63. num. 1. vers. ex his infero.
- B Socium an possit ex communi actio ante reformationem uxorem aliquid delatere. super text. 6. not. §. 11. num. 25. vers. eodem modo.
- A Societas an possit contrahi sine damno conscientie, saltem extrinseco, vbi alter socium solum operem & industriam ponit. super text. 6. not. §. fin. numer. 3. vers. sic intelligat. & num. 3. vers. ex his secundo.
- B Socj vxor an delatet pretium laboris, quem rebus societatis impendit. super text. 6. not. §. fin. num. 2. vers. si vxor vxor.
- K Socium qui negat societatem, an ita deuenit perdat beneficium ne committatur ultra quam suare possit si perseverauerit in negatione super text. 6. not. §. fin. num. 25. vers. hoc intelligit.
- E Societati ratio intra quod tempus reddenda per administratorem. super text. 6. not. §. fin. num. 9. vers. in fine primi anni.
- F Societate finita, quo pacto dividendum capitale inter socios, quoniam alter pecuniam, alter operem posuit. super text. 6. not. §. 11. num. 9. vers. siquidem finita.
- C Societas ex causa supervenientis an possit dissolvi ante tempus. in rubr. §. 2. num. 3. vers. facit text.
- B Solennitas extrinseca an presumatur. super text. 1. not. §. 1. num. 4. vers. solennitas extrinseca.
- C Spes duby incertum ratio quando habeatur. super text. 6. not. §. 9. num. 4. vers. multa & his similia.
- I Spiritus ad bonos venire non potest. in rubr. §. 38. num. 16. vers. spiritus ad bonos.
- Sponsalia an transeant in matrimonium in traditione sponsa sequenti in rubr. §. 57.
- Sponsus qua pena puniendus, si rapiat sponsam non traditam. in rubr. §. 58.
- B Statutum laicorum contra arma portantes an liget clericos. super text. 2. not. §. 1. num. 33. vers. licet statutum.
- F Statuto carcerandi pro certo crimine, an satisfiat si nobilis delinquens incarceratione amplo loco palatii, vel tutum populi in rubr. §. 9. num. 13. vers. flante flatum.
- B Statutum excludens monachum a sedis sacrosancte, an procedat in canonico regulari in rubr. §. 16. num. 4. vers. idem erit in Canonico.
- D Statuto prohibente ex cimitate ad vim deduci mercem, an possint ex vno loco trahi ad alium per civitatem traduci in rubr. §. 37. num. 8. vers. poterit etiam.
- E Statuto vel pacto flante, quod vxor sine liberis mortua, vir lucratur dotem, an lucro locum sit vxor defuncta aut confirmatio matrimonium. in rubr. §. 55. num. 8. vers. si dicitur statutum.
- G Statutum quod vxor sine mariti licentia lucet restari an valeat. in rubr. §. 81. num. 13. vers. quod autem statutum.
- B Statuto quod primo castro intraverit detur premium, si plures simul intrent, an omnium premium sit. super text. in proemial. §. 16. numer. 3. vers. & plures simul.

D Statu-

- D Statutum laicorum coercens libertatem matrimonij contrahendi an valeat super text. 3. not. §. 3. nu. 9. versic. quod valeat.
- E Statutum vel consuetudo an possit legitimam tollere filio habenti unde se alar. super text. not. 3. §. 4. nu. 3. versic. sed ubi filium. & §. 20. in princ. versic. ex quo inferitur.
- F Statutum quod primogenitus succedat exclusi alius an valeat super text. 3. not. §. 4. nu. 3. versic. ex istis inferitur.
- G Statutu an induci valeat quod spiritus infirmi possint super text. 3. not. §. 10. numer. 12. versic. not. valeat.
- H Statutum minimum legitimam filiorum relicti alimendi an valeat super text. 3. not. §. 24. nu. 7. versic. valere statutu. & versic. quod tamen.
- I Statutum quod maritus lucratur datam uxore sine liberu mortui an procedat in dote filie spurie. super text. 3. not. §. 24. numer. 8. versic. alio etiam casu.
- A Stuprator virginis quid restituere teneatur. 6. not. §. 9. nu. 3. versic. in eo qui stupravit. & in rubr. §. 30. nu. 3. versic. dotabit eam.
- A Stuprator minorem duodecim annorum atque qua pena punitur. & an illa minor possit virginisatem perdere. in rubric. §. 56. nu. 2. versic. si quis defloravit.
- C Studere an liceat in templo. vel diebus feriatis super text. in proemial. §. 27. numer. 10. versic. diebus feriatis.
- M Sumpsit factus in fundo. quod revertitur ad dominum. an repetat vasalum in rub. §. 62. nu. 18. versic. potuisset expensu.
- N Suspensio iurisdictionis an debeat contribuere contra se. tanquam vniu. rtae qui litigat cum illa. super text. in proemial. §. 39. nu. fin. ver. adde etiam quod si priuatum.

T.

- B Tempus quod attendi debeat in computatione donationis propter nuptias in rub. §. 24. nu. 1. versic. commensuratur.
- D Testes domestici ad domesticam probanda an admittantur in rubric. §. 21. nu. 22. versic. probantur per domesticos.
- E Testes masculi an preferantur feminis super text. in proemial. §. 46. nu. 6. versic. duo testes.
- D Testis emendatus dicentis in articulo mortis quod falsu testificatus fuerit super text. in §. not. nu. 10. versic. de iudice.
- C Testis vniu. qui filium adulterum sit an admittatur ostentari. & an sit plena probatio duorum testium quorum alter spiritus sit. super text. 3. not. §. 10. nu. 5. versic. in quo ipsi inferunt.
- C Testis oratio an iuxta mentem eius potius quam verba debeat accipi in rubr. §. 7. nu. 6. versic. unde si testis.
- B Text. cum plures. §. cum tutor versic. solennia munera. §. de administ. tut. explicatio. in rubr. §. 6. nu. 3. versic. solennia munera.
- B Text. in l. si credider. §. fin. de districtione pigno-

- rum in rubr. §. 16. nu. 14. versic. in l. si credider.
- B Text. in l. hereditatem ad leg. falcid. circa computationem vite alium. ad interesse estimationem. in rub. §. 25. nu. 2. versic. lex hereditatem.
- A Text. l. 3. tit. 2. lib. 3. fori. an formetur de consuetudine. in rubr. §. 16. versic. non formatur.
- C Text. in l. asidui. C. qui potiores in pign. habeant. an habeat locum in dote concessa in rubr. §. 30. nu. 11. versic. non habet locum.
- H Text. l. penult. ff. de milite. test. per quem vulgo dicitur quod de proximo accingendus habeatur pro accinctus. in rubric. §. 38. numer. 13. versic. per dicit l. penult.
- M Text. l. 2. C. de prioribus qui fili. dist. & alij iuris regum cum in concordantibus declarantur in rub. §. 65. nu. 45. versic. l. 2. C. de prioribus.
- F Text. l. quoties. C. de rei vindic. declaratio.
- A Text. l. Atticilium de pall. dot. cum simul. declaratio. super text. in proemial. §. 12. nu. 1. in versic. refutatur solutio.
- B Text. in l. infirma. §. penult. ff. de inoff. test. an declaratio super text. in proemial. §. 15. nu. 5. versic. & aduerte quod addo.
- A Text. l. 207. fili. declaratio super text. in proem. §. 26. versic. lex fili.
- I Text. l. penult. ff. de iure dot. declaratio super text. 3. not. §. 27. nu. 7. ver. lex penult.
- C Text. l. vtile per mortale de reg. iuris declaratio super text. 5. not. nu. 10. versic. quia forte.
- C Text. inde queritur. ff. eademmodat. declaratio super text. 4. not. nu. 10. ver. & l. inde queritur. Text. in l. curabit. C. de adion. empt. super text. 6. not. §. 6.
- A Text. l. salubriter de v. foris declaratio super text. 6. not. §. 8. nu. 1. ver. qd. casus.
- F Text. cap. final. de v. foris declaratio. super text. 6. notabil. §. 9. nu. 12. versic. vt dicit & fin.
- D Tabellus. vel testis an possit esse spiritus. super text. 3. notabil. §. 10. nu. 6. ver. quammis.
- B Tabellus an possit esse infamis. super text. 3. not. §. 10. nu. 8. versic. infamis enim.
- H Tutor. an miles possit aliquid accipere ab sponsa pupilla. vt cum sibi dec. uxorem. super text. 3. notabil. §. 3. nu. 12. versic. interpret accipit.
- G Tutor qui non gessit. an possit petere. vt periculo suo prim. agatur contra rem qui gessit super text. 5. nu. 10. versic. idem dicit.
- A Tutor qui vniu. & an interesse debeat hodie pupillo prestare super text. 6. notabil. §. 7. nu. 2. versic. ita hodie tenebatur. & versic. secundum mercatorem.
- C Tutor an & quando pecuniam pupilli sibi lucrari apud mercatorem. vt cum ea negociatetur possit depone. super text. 6. notabil. §. 7. nu. 3. versic. si quidem talis erat.
- B Tutoris nobilitas. vel eorum curatores. an & quibus possint aliquid ex bonis pupilli donari. in rubr. §. 9. versic. verum etiam.
- B Tutor nobilis an possit rem pupilli emere per interpositam personam. & ibi quid iure regis. in rub. §. 9. nu. 11. versic. sed si per interpositum. & in allegacione hares. §. 10. versic. tutoris permittitur.

F Tutor.

F Tutor, vel curator qui deposuit pecuniam papillarum apud campiforem, ad cuius fidem conveniuntur recurrebat, an tunc sit de periculo, & damna possit sequi. in rub. §. 9. num. 16. versic. & per ista ducatur.

E Tutor quatenus popilli sui animam interficit, an possit ei debitas vires ad conseruare. in rub. §. 65. num. 17. versic. ad cuius confirmationem.

V.

E Vestes non eadem & aequales omnibus continentur, personerumque qualitas in vestitu & habitis & gratificatione, plurimum valet. in rub. §. 11. num. 9. versic. non tamen omnes.

B Venditum inter coniuges non valet, in re quod plus valet res vendita, quasi illud sit donatum. in rubric. §. 29. numer. 2. versic. cum illud quod magis valet.

C Vir nobil mobilis caput ab uxore sicut contra. in rub. §. 32. m. 1. versic. non efficitur nobilis.

C Vidua committens stuprum an perdat dotem. in rub. §. 67. m. 6. versic. quod si vidua. & §. 83. m. 6. in versic. perdit dotem.

I Vidua transita ad secundas nuptias an perdat lucra primo matrimonio in quaesita. in rub. §. 67. versic. quatenus.

G Vidua luxurians perdit tutelam filiorum. in rub. §. 67. m. 1. 6. versic. item perdit.

H Vidua luxurians perdit executionem testamenti mariti. in rub. §. 67. num. 16. versic. item ducendum.

B Vidua vel corrupta an arbitrio daretur posset. in rub. §. 12. m. 1. versic. vidua, vel corrupta.

A Virgo an sit prohibita de iure domino naturali, civili, vel canonico. super text. 6. notab. in princ. n. 4. versic. rursus a sunt prohibita.

B Virgo quocumque sit, & qua licita ratione cum quod interfit. super text. 6. notab. in princ. n. 4. versic. tametsi semper habetur ratio.

F Virginitas restituenda obligatio, an sit diuidua & quare. in rub. §. 65. num. 18. versic. defunctuorum anima.

H Virginitas an nequeat bona sua alienare, tamen in hypothecam in dato sit in quibus virgo restituenda fuit. in rub. §. 65. num. 23. versic. ex quo inferitur.

H Virginitas exactione an fieri possit, ut restituatur ex fundo dato in dotem filia pro patrem virginitatem. in rub. §. 65. num. 23. versic. ex quo inferitur.

C Virgo aliumque quod contrarium presumatur. in rub. §. 25. versic. qui vivit.

B Virgo nobilis nunquam tenetur ad obsequia seruilia & vilia. in rub. §. 31. numer. 2. versic. non tenetur.

D Virgo ignobilis plebeia an liberetur a solutione tributorum in nobilitate mariti. in rub. §. 31. num. 7. versic. & inde est.

F Virgo an possit virum condemnatum ad poenam aliquam, indignam sua conditione a carceribus liberare. in rub. §. 32. num. 8. versic. puta si cum vir esset. & rursus. §. 50. m. 24. versic. potest poenitentiam.

Falcio. Raz.

C Virgo putativa an perdat dotem sicut vera propter adulterium. in rubric. §. 33. numer. 3. versic. sic etiam.

F Virgo an efficitur post lucra querenda renouare. in rub. §. 63. m. 2. versic. ampliare potest. & §. 47. m. 13. versic. infero ad vnum.

C Virgo an possit efficitur promittere aliquid pro dote filia ignorante matris, & ultra dotem ab in consuetudinem. in rub. §. 48. num. 4. versic. ex quo si verum est.

E Virgo si in pudica officia, vel in matrimonium talium permittatur, an in dote omitti possit. in rub. §. 78. m. 10. versic. quatenus.

A Virgo an efficitur dote marito, ut ex re donata filiam dote. in rub. §. 49. m. 1. versic. talis donatio, & quid si in casu rei donata sit dote ibidem. num. 3. versic. hoc tamen.

D Virgo promittendo simul cum marito dotem filia, an presumatur hoc facere animo intercedendi pro matris. in rubric. §. 49. numer. 3. versic. magis videtur.

D Virgo qua iuramento promisit alicui dotem non alienare, an possit postea alienare. in rub. §. 54. num. 6. versic. si uultis iurare.

A Virgo luxuriosa post mortem viri, an perdat qua maritum sibi dedit. in rub. §. 83. num. 2. versic. nam tunc.

A Virgo an possit in detentione domus, & rerum mariti, iuncta filius & redditores & heredes manere donec sibi dos solvatur. in rub. §. 59. & §. 66. m. 23. versic. sua propria auctoritate.

A Virgo qua acquirit, an presumatur acquisisse ex bono mariti. in rub. §. 60. m. 1.

C Virgo da n. an vnamque habere liceret, & quae sit hodie huius casus poena. in rub. §. 60. num. 6. versic. duas uxores. & rursus in princ. super text. §. 18. num. 25. versic. si in simili.

B Virgo ad qua servitia & opera tenetur mariti. in rubric. §. 62. numer. 6. versic. intellige de servitiis.

B Virgo si culpa sua non habitat cum viro, an habeat partem lucrorum quatuordecim consensu matrimonii. in rubric. §. 63. numero 1. versic. quando ergo. & ibidem. quid in alijs casibus adversus coniugem, cuius culpa separatum habitatur.

D Virgo an possit elemosinam satore de suis & viri bonis, & quoniam pacto male quae sit restituere possit. in rubric. §. 65. numer. 17. sicut de proprio bono viri. & §. 48. num. 3. versic. ex illis etiam inferitur.

E Virgo obligata cum viro pro dote filia communis an teneatur vel Ecclesiae. in rub. §. 65. num. 10. in versic. idem si virgo.

F Virgo an teneatur in bonis lucrativis contribuere ad condemnationem perennariam propter viri delictum. in rub. §. 66. numer. 18. versic. prudenter procedat.

A Virgo qua post mortem mariti luxuriose vivit, an perdat partem lucrorum consensu matrimonii quatuordecim. in rub. §. 67. num. 1. versic. omnia bona.

Vu

B Virgo

- B** Vxor licentia sine viuentis mortuo marito, an perdat que ab eo sibi donata, vel testamentis relicta sunt. in rubr. §. 67. numer. 3. versicul. idem si mortuo.
- F** Vxor recepta ad secundas nuptias, an prout ex executione testamenti sui mariti. in rub. §. 67. numer. 16. versic. utem perdit.
- A** Vxor tradita an possit sine mariti licentia contrahere. in rubr. §. 68. numer. 1. versicul. non potest.
- D** Vxor sine licentia mariti, an possit efficaciter dotem sibi promittere. in rubr. §. 67. numer. 14. versic. vno tamen casu remissum.
- A** Vxor an in foro actum debeat stare contradii quom fecit sine licentia mariti, & an quod in casu dicit ipse, nisi possit per accipientem retineri. in rub. §. 68. n. 1. versic. non potest.
- B** Vxor an quocunque reusatur super virtute quon rogandum non sit à principio, cum ei iussit. super notula proxi. §. 9. numer. 16. versicul. si tempore contradii.
- A** Vxor ab impium viri, an possit repetere dotem, sine eius licentia. super text. in proxi. §. 27. numer. 1. versic. absque eius licentia.
- B** Vxor ab amante adultero rogata, verum possit si malete quod redimat, quo magis ex consensu & industria mariti capiat adulter. super text. in proxi. §. 29. n. 2. versic. quod si vxor.
- B** Vxor dotata copulata an cogatur cooperari viro. super text. 3. not. §. 20. numer. 1. versicul. non cogatur.
- D** Vxor quatenus est culpa sua in seruicio viri, an sit ab eo alenda. super text. 3. notabil. in primi. numer. 2. versic. non tenetur tam alere.
- A** Vxor appellatione an contineatur sponsa, & quid ista differant inter se, & unde dicatur vxor. & quid intersit inter maritum & sponsum, sponsalia, & nuptias. in rubr. §. 55.
- E** Vxor qua recessit à marito crudeli & senienti, an sit ei restituenda & sub qua cautione. super text. 3. not. §. 21. numer. 7. versic. nec ei restituenda.
- F** Vxor an possit maritum compellere, vt dimittat concubinam. super text. 3. not. §. 21. numer. 11. versic. poterit compellere.
- F** Vxor an delinquere & puniri possit. super text. in proxi. §. 28. numer. 36. versicul. imputatur.
- B** Vxor an renuntiatione, an opus sit vbi mulier interat. super text. in proxi. numer. 7. versicul. non est necess.

F I N I S.

IN VESTIGANDIS
D. O. M. I. O.
I. O. A. N. N. E. T. A. M. E. R. A.

I. A. T. I. C. A. O.
I. N. T. E. R. P. R. E. T. A. T. I. O.
M. A. G. I. S. T. R. A. T. I. O.
I. N. T. E. R. P. R. E. T. A. T. I. O.

GLOSSEMATA

LEGVM

T. A. V. R. I.

Q. V. A. S. V. V. L. G. V. S.

DE TORO APPELLAT,

OMNIBVS IN IVRE VERSANTIBVS

NIMIS PROFICVA.

Vu s

ILLV.

ILLVSTRISSIMO D.
 DOMINO
 IOANNI TAVERA
 CARDINALI
 TITVLI SANCTI IOANNIS
 ANTE PORTAM LATINAM
 ARCHIEPISCOPO TOLETANO
 HISPANIARVM PRIMATV ET MÖDERATORI

Alfonfus Perez de Biüero Cæsarei iuris
 Licentiatus. 1

Cvm amplissime Præsul, ab ineunte ætate, & primis (vt aiunt) vñguiculis, negotiorum procellis reiectis me alijs literarum studiis iniecissem, & semper huic rei intentus, liberalioribus disciplinis curam præstare inuigilaremque, forte fortuna incidi in paternum opus Doctõis de Palacios Ruuios, paruum quidem volumen (quippe qui occupationibus, iurgiorum strepitibus, & articulari morbo distractus tandem fatali morte præuentus, non potuit ad vmbilicum perducere, vt huius operis initium testatur) sed materia maximum, & apud nostrates iureconsultos magno in pretio semper habitum. Scribit enim hoc in libello noster patens in leges quas catholicus rex Ferdinandus & inclyta regina, Elisabeth apud Octodurum, aut campum Gotiorum, siue (vt vulgus appellat) Toro tulere, non sine maxima omnium expectatione, obliterata & sopita longa aduocatorum disceptatione. in cuius opusculi editione (Antistes eximie) multoties subdubitavi. Videbam namq. (si chalcographis traderem) eius breuitatem, gloriam patris penitus obruere, qui maximis operibus apud exteros & nostrates laudem tanto viro dignam, sibi comparauit: vt hac in tempestate, disciplina & scientia nullus Hispanus gloriosius surgeret. At ego publico ductu semolumento, mihi ipsi persuasi, cunctis, licet cum aliquali paterni nominis iactura, adesse, in lucemque hoc opus edere: vt vnusquisque harum legum labyrinthos anfractus, patre duce, ramquam altero Thesæo, adiret. Quis etenim melius, verius aut diligentius de hac re conscribere poruisset, quam is noster

noſſet genitor, qui Regum imperio obtemperans, eiſdem legibus condendis interfuit, & inter cæteros à Rege præſignitos, ſapientiſſimus ac doctiſſimus iuriſconſultus hæc iura fixit ac reſixit. Hæc tamen mea poſterior ſententia validiores radices emittet: ſi tu Præſul ornatiffime, hoc opus tuo ſinu reponas, & auctoritate & poteſtate (quibus polles) tuearis. Tunc ſilebunt inuidi, & operis breuitati parcent, atque fata telam intercidentia, culpam reſerent. Quare huic operi tantum præſta, quantum eius artiſte x ſe tibi deditum eſſe cognouit. Mihi quoque ea tribue & elargire, vt omnes noſcant, quo animo ijs, qui ſe in tuam familiam addixere, faucas. vale diuque bene ac felix vale.

D Oña Iuana por la gracia de Dios, Reyna de Caſtilla, de Leon, de Granada, de Toledo, de Galizia, de Senilla, de Cordoua, de Murcia, de Iacn, de los Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Yſlas de Canaria, Señora de Vizcaya, & de Molina, Princeſa de Aragon & de Sicilia, Archiduqueſa de Auſtria, Duqueſa de Borgoña, Al principe don Carlos mi muy caro & muy amado hijo, & a los Infantes, Duques, Perlados, Condes, Marqueſes, Ricos omes, Maeſtros de las ordenes, & a los del mi conſejo & oydores de las miſ audiencias, & a los comendadores & ſubcomendadores, Alcaydes de los caſtillos & caſas fuertes & llanas, & a los alcaldes de la mi caſa & corte & chancillerias: & a todos los corregidores & aſſiſtentes, & alcaldes, & merinos, & otras juſſicias y juezes qualeſquier, de todas las ciudades & villas, & lugares de los miſ reynos & ſeñorios, aſſi realengo como abadengo ordenes & bebetrias y otros qualeſquier ſeñorios, & perſonas de qualquier condicion que ſeñan, & a cada vno & qualquier de vos, a quien eſta mi carta ſuere moſtrada, o ſu traſlado ſignado de eſcrivano publico. Salud & gracia. Sepades que al Rey mi ſeñor & padre & ala Reyna mi ſeñora madre, que ſanta gloria aya, ſue hecharelacion del grand daño & gaſto que recebian miſ ſubditos & naturales a cauſa de la gran diferencia & variedad que auia en el entendimiento de algunas leyes de los miſ reynos, aſſi del fuero, como de las partidas, & de los ordenamientos & otros caſos, donde auia menefler declaracion, aunque no auian leyes ſobre ello: pro lo qual acaeci que en algunas partes deſtos miſ reynos & aun en las miſ audien-

Palacios Reas.

Vu 3

cias

cias se determinaua y sentenciava en un caso mismo unas vezes de una manera, & otras vezes de otra: lo qual causava la mucha variedad & diferencia que avia en el entendimiento de las dichas leyes entre los letrados de estos mis reynos, & sobre esto por los procuradores de las cortes, que los dichos Rey & Reyna mis señores tuvieron en la ciudad de Toledo, el año que passo de quinientos & dos, les fue suplicado que en ello mandassen proveer de manera, que tanto daño & gasto de mis subditos se quitasse & que ouiesse camino, como las mis injusticias pudiesen sentenciar & determinar las dichas dudas, & acatando ser iusto lo fuso dicho & informando os del gran daño que desto se recrecia, mandaron sobre ello platicar a los del su consejo & oydores de sus audiencias para que en los casos que mas continuamente suelen ocurrir & aver las dichas dudas, viesse & declarassen lo que por ley en las dichas dudas se devia de allí adelante guardar: para que visto por ellos lo mandassen proveer como conueniesse al bien de los mis reynos & subditos de ellos: lo qual todo visto & platicado por los del su consejo & oydores de sus audiencias & con ellos consultado, fue acordado que devian mandar proveer sobre ello, & fazer leyes en los casos y dudas de la manera siguiente.

L E X I. *Leg 2, tit 1, lib 2 Recop.*

Primera mente por quãto el señor Rey doo Alfonso en la villa¹ de Alcalá de Henares, era de mil y treientos & ocbenta & seys años, fizo vna ley cerca de la orden que se deuia tener en la determinacion & decission de los pleytos & causas, el tenor de la qual es este que se sigue. Nuestra intencion & voluntades, que los nuestros naturales & moradores de los nuestros reynos sean mantenidos en paz y en iusticia, & como para esto sea menester dar leyes ciertas por do se librasen los pleytos, & las contiendas que acaescen entre ellos, & maguer que en la nuestra corte vñan del fuero de las leyes, & algunas villas del nuestro señorio lo han por fuero, & otras ciudades & villas han otros fueros departidos, por los quales se pueden librar algunos de los pleytos: pero porque muchas son las contiendas & los pleytos que entre los omes acaescen, y se mueuen de cada dia, que se no pueden librar por los fueros. Porende queriendo poner remedio conuenible a esto, citablesçemos & mandamos, que los dichos fueros sean guardados en aquellas cosas que se vsaron saluo en aquello que nos fallaremos que se deuen enmendar & mejorar, y en lo al que son contra Dios & contra razon & contra las leyes que en este nuestro libro se contienen; por las quales leyes deste nuestro libro mandamos que se libren primeramente todos los pleytos ceuiles & criminales & los pleytos & las contiendas que se no podieren librar por las leyes deste nuestro libro, & por los dichos fueros mandamos que se libren por las leyes de las siete partidas que el rey don Alfonso nuestro visahuelo mando ordenar, como quier que falta aqui, no se falla que fuesen publicadas, por mandado del rey, ni fueron auidas ni recibidas por leyes: pero nos mandamos las requerir & concertar, y enmendar en algunas cosas que complia, & assi concertadas y enmendadas, porque fueron sacadas & tomadas de los dichos de los sanctos padres & de los derechos & dichos de muchos sabios antiguos, & de fueros & collumbres antiguas de España, damos las por nuestras leyes: & porque sean ciertas & no ayan razon de tirar y enmendar en ellas cada vno lo que quisiere, mandamos hazer dellas dos libros vno sellado con nuestro sello de oro, & otro sellado con nuestro sello de plomo, para tener en la nuestra camara, para en lo que ouiere dubda que lo concertedes con ellas, & tenemos por bien que sean guardadas & valederas de aqui adelante en los pleytos y en los juyzios y en todas las otras cosas, que se en ellas continen en aquello que no fueren contrarias alas leyes deste nuestro libro & alos fueros sobredichos, & porque los hijos dalgo de nuestros reynos han en algunas comarcas fuero de aluedrio, & otros fueros, porque se juzgan ellos & sus vassallos, tenemos por bie que les sean guardados sus fueros a ellos & a sus vassallos, segun que lo

30, han de fuero & les fueron guardados fasta aqui. Otroli en hecho de los
 rieptos sea guardado aquel vfo & aquella costumbre que fue vñada &
 guardada en el tiempo de los otros reyes y en el nuestro. Otroli rene-
 mos por bien que sea guardado el ordenamiento que nos agora fezi-
 mos en estas cortes para los fijos dalgo: el qual mandamos poner en fin
 deste nuestro libro, & porque al rey pertenece & ha poder de hazer
 fueros & leyes & delas interpretar y declarar y enmendar donde vie-
 ren que cumple. Tenemos por bien que si en los dichos fueros o en los
 libros de las partidas sobredichas, o en este nuestro libro o en alguna o
 en algunas leyes delas que en el se cõtienen, fuere menester declaraciõ
 & interpretaciõ, o enmendar, o añadir, o tirar, o mudar que nos que lo
 hagamos & cumplamos, & si alguna cõtriedad pareciere en las leyes
 sobredichas entre si mismas, o en los fueros, o en qualquier dellos, o al-
 guna dubda fuere hallada en ellos, o algũ hecho, porque por ellas no se
 pueda librar que nos que seamos requeridos sobre ello, porque faga-
 mos interpetracion & declaracion o enmienda do entendieremos
 que cumple, o fagamos ley nueva la que entendieremos que cumple
 sobre ello, porque la justicia y el derecho sea guardado; empero bien
 queremos & sofrimos que los libros de los derechos que los sabios an-
 tiguos fizieron que se lean en los estudios generales de nuestro señorio,
 porque ha en ellos mucha sabiduria, y queremos dar lugar que los nue-
 stros naturales sean sabidores & sean por ende mas honrrados, & ago-
 ra somos informados que la dicha ley no se guarda ni executa enteram-
 ente como deuia, & porque nuestra intencion & voluntad es que la
 dicha ley se guarde & cumpla como en ella se contiene. Ordenamos y
 mandamos que todas las nuestras justicias de los nuestros reynos &
 señorios ansí de realengos, & abadengos como de ordenes & behe-
 rrias y otros señorios qualesquier de qualquier calidad que sean, que en
 la dicha ordinacion, decisiõ & determinacion de los pleytos y causas
 guardé y cumplan la dicha ley en todo y por todo: segun que en ella se
 cõtiene, y en guardádola & cumpliéndola en la dicha ordinacion & de-
 cisiõ & determinaciõ de los pleytos & causas, assí ciuiles como crimi-
 nales se guarde la orden siguiẽte, que lo que se podiere determinar por
 las leyes de los bordenamientos & prematicas por nos hechas, y por los
 reyes dõde nos venimos, y los Reyes que de nos viniẽre, en la dicha hor-
 dinacion & decisiõ y determinacion se figuan y guarden como en el-
 las se contiene no embargante que cootra las dichas leyes de hordenamien-
 tos & prematicas se diga y alegue que no son vñadas ni guarda-
 das; y en lo que por ellas no se pudiere determinar mandamos que se
 guarden las leyes de los fueros ansí del fuero delas leyes como las de-
 los fueros municipales que cada ciudad, o villa, o lugar runiere en lo
 que son, o fueren vñadas y guardadas en los dichos lugares; & no fue-
 ren contrarias alas dichas leyes de hordenamientos & prematicas: assí
 en lo que por ellas esta determinado como en lo que determinaremos
 ade-

adelante por algunas leyes de hordenamientos y prematicas y los Reyes que de nos vinieren: ca por ellas es oueſtra intencion y vlnuntad que ſe determinen los dichos pleytos & cauſas no embargante los dichos fueros & vſo & guarda dellos, & loque por las dichas leyes de hordenamientos & prematicas & fueros no ſe pudiere determinar. Mandamos que en tal caſo ſe recurra alas leyes de las ſiete partidas fechas por el ſeñor rey don Alfonſo nueſtro progenitor: por las quales en deſeto delos dichos hordenamientos, prematicas & fueros, mandamos que ſe determinen los pleytos & cauſas aſſi ciuiles como criminales de qualquier calidad o cantidad que ſean, guardando lo que por ellas fuere determinado como en ellas ſe contiene, aunque no ſean vſadas ni guardadas y no por otras algunas: & mandamos que quandoquier que alguna dubda ocurriere en la interpretacion y declaracion delas dichas leyes de ordenamientos & prematicas & fueros, o delas partidas, que en tal caſo recurran a nos, & a los reyes que de nos vinieren, para la interpretacion & declaracion dellas: porque por nos viltas las dichas dubdas declararemos & interpretaremos las dichas leyes como conuiene a ſeruicio de Dios nueſtro ſeñor & al bien de nueſtros ſubditos & naturales, & ala buena adminiſtracion de nueſtra juſticia. Et por quanto nos ouimos fecho en la villa de Madrid el año que paſſo de nouena & nueue ciertas leyes & ordenanças: las quales mandamos que ſe guardaffen co la ordenacion & algiurias en la deſiſion delos pleytos & cauſas en el nueſtro conſejo en las nueſtras audiencias, y entre ellas hezimos vna ley & ordenança que habla cerca delas opiniones de Bartolo, & Baldo, & de Iuan Andres y el Abad, qual dellas ſe deue ſeguir en dubda a falta de ley: & porque agora ſomos informados que lo que fezimos por eſtoruar la prolixidad & muchedumbre delas opiniones delos doctores ha traydo mayor daño & inconveniente; por ende por la preſente reuocamos, caſſamos & annulamos en quanto a eſto todo lo contenido en la dicha ley & ordenança por nos fecha en la dicha villa de Madrid: & mandamos que aqui adelante no ſe vſe della, ni ſe guarde ni cumpla, porque nueſtra intencion & voluntad es que cerca dela dicha ordinacion & determinacion delos pleytos & cauſas ſolamente ſe faga & guarde lo contenido en la dicha ley del ſeñor rey don Alfonſo y en eſta nueſtra.

I. **O** Miſſo prologo, lex 1. que incipit *primamur* re citat legem ordinationis Alſonſi regis in Alcala, que diſponit quibus legibus cauſe & lites veniant decidende.

II. **¶** Aduerte, quando vna lex facit mentionem alterius legis, que forſan non reperitur in huiusmodi ſtatutis legi referenti. textus in *Ladmonet de ſe de iuramentis* & ibi notat Bar. col. 2. verſ. *Et hoc facit ad queſtionem*. vbi dicit, quod ſi priores ciuitatis fecerunt legem, quod quilibet ſoluat collectam infra decem dies ſub pena quadrupli

ſecundum formam ſtatuti: ſed de hoc nullum reperitur ſtatutum: nihilominus dicta lex ſuſtinetur effectum. Quia priores ſe referentes ad ſtatutum, poruiſſent legem predictam facere: quamvis ſtatutum factum non eſſet. **¶** Ad idem facit quod voluit Bar in *litem qui. §. In hanc verſ. quere facit ad queſtionem, §. de conſil. pecu.* vbi dicit quod ſi index in ſententia condemnat aliquem ad dandum vnum par caponum quolibet anno tali domino, ſecundum quod antecellentes illius conſueuerant: iſta verba non faciunt condicionem, vt debeat prius conſtare quod

quod antecessores illius confueverunt dare: immo condemnatus teneretur licet de illo quod antecessores dare confueverunt non constet. Ad hoc l. pen. c. de iustis. & subditur traditur per Cynum in l. Scire C. de contrah. stipulati. facit gl. in capeniam abbas de officio deleg. secundum Bar. vbi sup. faciunt notata infra hunc titulum. Si quis in aliquo documento. C. de edendo. vbi per Bart. Bal. & alios restrictio Spec. in de iust. edit. §. 3. & de app. §. 1. vers. & nota. L. ex fructibus in repetitione. quoniam contra saltem de probat. in parte sequitur instrumentum productiones col. 10. in fine vers. quare modo vram. vbi concludunt quod si instrumenta facta sunt inter easdem personas, probantur talis fecus. Hinc dicitur Dominus de Rota decisio 427. quod instrumentum episcopi de institutione faciens mentionem de presentatione patroni, probat presentationem.

III. § Item si index dicit in sententia, viso libello & litis contestatione, &c. probatur intervenisse, quamquam de illis alias non constet: vt vult gloss. in c. Andam in vers. prohibemus & ibi Abbas §. col. de decimis. Abbas in d. e. quoniam contra. & in c. bene de elect. & in c. in presentia de renunc. notatur in l. sciendum §. de verbis. obligat. Bald. in l. c. de desipimus.

IV. § Ista factum ad dubium quod si aliquis in instrumento fideiussoris ita dixit, Ioannes pater Mariz tanquam principalis debitor promissit ei dare in dotem mille denarios, prout in instrumento super hoc confectio continetur: pro quo ego Petrus fidei iubeo: teneor, quamuis de instrumento debiti ipsius patris non appareat. Sed si tantum diceretur, debeo centum Martino vel patet in publico instrumento quod est apud illum. vel dicam, lego Martino centum quae mihi dedit: vt patet ex tali instrumento: si non apparet, non probat: vt habetur in Spec. tituli de confis. §. 3. vers. sed nunquid patris, &c.

V. § Ad regem spectat leges condere generales: vt hic & infra proxima dicitur prope medium. traditur per Bart. & alios in l. non ambigis §. de legibus gloss. §. in leg. §. quod quique iuris. & in §. quod principi placuit, iussu de iure na. potest similiter rex leges à se conditas interpretari: vt hic & l. fin. & ibi Bart. C. de legibus. illius enim est interpretari, cuius est coadegere dicunt iura vulgaria. vbi ergo lex regni requirit interpretationem suae declarationem; recurrendum est ad regem: vt per Bart. in l. omnes populi §. 3. §. de iustis. & iure & in leg. ex facto in principio. & ibi Angelus & alij §. ad Trebellianum. Bar. & Bald. in l. omnes nationes cessante. C. de sacrosanctis ecclesiis. Albericus de Rosas in l. 1. col. 2. in fine, §. si certum pr.

VI. § Non tamen pro qualibet interpretatione recurrendum est ad regem. nam & doctoribus data est potestas interpretandi iura: vt L. uia. C. de professio & medicis qui in urbe Constantiensi poli. l. 10. in cuius signum quando efficiuntur doctoris, dicitur sibi libi: vt per gloss. in clem. 2. de magistris, verba insignia. Ista tamen doctorum interpretatio est probabilis, non necessaria: vt l. 1. §. certum pe. nisi sumatur ab habente potestatem

legis condendi: sicut iuriconsulti habent, nō tūc est necessaria: vt d. l. 1. & ibi Albericus & alij, notatur in §. responsa prudentum iussu. de iure na. & in l. Septimo mense. §. de statu boni. gloss. in c. 1. de postulat. & in c. fin.

§ Item indices possunt interpretari iura in causis coram se veteribus secundum domos. in c. cum speciali, de appell. facit authentica infra idem quod praefatur abbas col. 2. vide Abbatis & alios in praedictis c. cum speciali & in c. 1. col. 4. vers. tertia species de postulat. & in v. l. de consuet. col. pe. Quid autem in arbitrio: vide Bart. in l. retribuis. §. de pedit. Spec. de arbit. §. fin. vers. sed nunquid & Abbas in dicto c. 1. col.

§ Tunc ergo recurrendum est ad principem, vel regem quando insurgit maxima dubitatio. nec potest per inferiorem decidi commodè: iuxta notata per Abb. & alios in c. 1. de consuet. Absurdum enim videretur pro qualibet pama-dubitatione principem adire, vt per Bar. in dicta l. omnes populi. §. de iustis & iure.

§ Appellatione iuris in regno isto venit ius regni: vt plenè dixi in repetitione n. de donationibus inter virum & uxorem in introductio. verificante etiam vide Bald. in c. cum venissent, de in quibus iuritur in po. Andream Scaletam in n. de consuetis col. 3. in principio.

§ An leges regni astant clericis & forensibus vide Bart. in l. omnes populi col. 4. §. 1. §. de iustis. & iure. plenius per Abb. & Felinum, in c. ecclesia sancta Maria de consuetis qui plurima dicit quibus adde Martellianum in suis singularibus 107.

§ Deficiente lege regni recurrendum est ad regem, vt hic dicitur & in l. llogi sacrasima in fine, C. de legibus vbi dicitur quod super dubia lege recurritur ad principem. Alqui dicit quod immo recurrendum est ad consuetudinem: quae est legum interpretes, l. minime & l. si de interpretatione. §. de legibus. c. cum dilectus de consuetis. Vel recurritur ad rationem naturalem. c. consuetudo 1. dicit l. scire oportet. §. sufficit §. de exco. sat. n. tenet Ioan. Andam c. pistor alij de fide instrum. facit c. secundo requirit de app. c. cum sint bonorum, de decimis. & ibi Abbas. facit c. Ratio nulla permissit de preben.

§ Ad praedicta vide gloss. in §. 1. ex non scriptis infl. de iure nat. quae ponit tres consuetudinis proprietates imitatur legem, quia succedit loco legis, vbi deficit lex. c. consuetudo 2. di. 2. in v. 11. dicit. Interpretatur legem. d. l. si de interpretatione. & d. c. cum dilectus. Item derogat legi: c. fin. de consuetis. quae omnia facit consuetudo ex legis consensu, d. l. omnes populi. Alias inferior nullo pacto potuisset tollere legem superioris, c. cum inferior de maior. & obedi. clem. ne Romani de electis. tenet Abbas in c. clerici de indic. pen. col. vers. tertio nota. & in c. 1. fin. col. vers. & vt habeam, de consuetis.

§ Si tamen intellectus legis est multiplex: benignior est sequendus. Quod si ipse §. de in quod certo loco. c. fin. de iustis. vnde tunc non est ad regem recurrendum pro legis interpretatione. Si autem non est dare viam vel intellectuam benigniorem: si per alias leges reperitur simile; proce-

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

proceditur de similibus ad similes, *exemplum de consuet. LN. non possunt ff. de legibus*. Si non est dare simile: ita quod iudex nescit quod faciat, tunc debet ad regem recurrere: quia alius est interpretari, cuius est condere. *Lex de nouis. C. de legibus. inter alios, de sent. ex.*

¶ Nec est verum quod aliqui ausi sunt dice-

re quod in defectum legis recurratur ad opinionem Bartol. *102. And. vel Abbatis per legem regni fero non sunt ordinati ut. de las leyes. lib. 6.* que per istam expressè, non reprobat. immo approbatur per *legem 27. in Madrid.* que approbatur opinionem Bart. & Ioann. Andree. Cogita.

L E X II.

Porque nuestra intencion & voluntad es que los letrados en estos nuestros reynos sean principalmente instrutos & informados de las dichas leyes de nuestros reynos, pues por ellas & no por otras hao de juzgar. Ca nos es fecha relacion, que algunos letrados nos sirven, & otros nos vienen a servir en algunos cargos de justicia sin auer pasado ni estudiado las dichas leyes & ordenamientos y prematicas y partidas: delo qual resulta que en la decision de los pleytos & causas algunas vezes nos se guardan & platican las dichas leyes, como se deuen guardar & platicar, lo qual es contra nuestro seruicio. E porque nuestra intencion & voluntad es de mandar recoger y enmendar los dichos ordenamientos para que se ayan de imprimir, & cada vno se pueda aprouechar dellos porende por la presente. Ordenamos & mandamos que dentro de vn año primero siguiente & deinde en adelante contado desde la data destas nuestras leyes, todos los letrados que oy son, o fueren assi del nuestro consejo, o oydores delas nuestras audiencias & alcaldes de la nuestra casa, & corte, & chancillerias, o rricenen, o tuieren otro qualquier cargo, o administracion de justicia ansi en lo realengo como en lo abadengo, como en las ordenes & behetrias, como en otro qualquier señorio destos nuestros reynos, no puedan vsar de los dichos cargos de justicia, ni tener los sin que primeramente ayan pasado ordinariamente las dichas leyes de ordenamientos & prematicas & partidas & fuyero real.

I. Omnes iudices tam maiores quam minores tenentur leges regni singulas perlegere. alioquin non possunt officij sui iudicantes ergo contra leges regni, vel consilium prestantes, puniuntur secundum *glos. in L. argenteum. §. fin. ff. de elendo. & in istis. de oblig. qu. ex quib. delicto nascitur in principio. & ibi in l. tales. C. qu. ad prius non est nocere. & in l. cum sit generalis de iuris tempore. vide pragmatiam sanctionem huius regni que reperitur folio 77. 119.*

II. Ex quamquam ista lex de folis iudicibus disponat, idè videtur de aduocatis qui tenentur scire leges regni. alioquin non diceretur peritus iuris, vt *l. 1. §. postulare. & ibi glos. & notat. ff. de post. & lege regu. ar. la. in l. 13. par. 2. 3. & vide in pragmatiam folio eodem. in fine. De iure imperatorum debet aduocatus studuisse per quinquennium. alias prohibetur aduocare. *l. peritorem. & ibi Bart. & alij. C. de aduoc. de iure. in l. 1.**

vbi etiam per *sal. tenet etiam Bart. in prima consuetudine. C. pen. col. vbi* amplius etiam si sit filius aduocati. unde si aduocatus in causa minus bene allegat, tenetur parti lese resarcire omne damnum sibi proueniens: vt *pragmaticis fol. 104.* Si autem scholaris in causa propria minus bene allegaret: etiam si sit minor & doctor & approbatus, non retribuitur in integrum: vt *valde Bart. in l. circa medium. & ibi Bald. 1. col. vbi. & ff. si iudex. argumentum C. qui & aduersus quos. licet l. 1. §. puerum. ff. de post. & quod ibi notatur.*

¶ Aduocatus qui semel allegauit & obtinuit in vna causa affirmatiue, non debet patrocinari in alia simili negatiue. contra huc exdmat *Andree. Sa. in l. 18. col. de iustis.*

¶ Causa inibiles non debent committi grossis aduocatis, secundum *Bald. in l. fin. col. 16. C. de heret. milis. sequitur Andree. Sa. in l. fin. §. in autem.*

autem, col. 12. de officio deleg. & in C. dilecti colum. 5. de iudicis, Felinus in C. ex literis. col. 6. de confis. la-
sus in l. apertissimi. 3. col. C. de iudic. ego alias scrip-
psi in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.
in introductione, col. 2.

- Y. Leges regni debent obseruari in decisio-
nibus causarum, vt hic dicitur; si ergo rex

committit causam terminandam secundum
leges vel ius; debet intelligi secundum le-
ges & iura regni: non per leges Impera-
torum, vt plenè dico in repetitione rubri-
ce de donationibus inter virum & vxorem,
in introductione, colum. 5. & 6. cum sequen-
tibus

LEX III. *leg. 2 tit. 4 lib. 5. Recop.*

Ordenamos & mandamos que la solemnidad de la ley del orde-
namiento del señor rey don Alfonso, que dispone quantos te-
stigos son menester en el testamento, se entienda & platique
en el testamento abierto, que en latin es dicho nuncupatiuo, agora
sea entre los hijos o descendientes legitimos, ora entre herederos es-
traños: pero en el testamento cerrado que en latin se dize in escriptis,
mandamos que interuengan alomenos siete testigos con vn escriua-
no, los quales ayan de firmar encima de la escriptura del dicho testa-
mento ellos y el testador, si supieren o pudieren firmar, & sino supie-
ren y el testador no pudiere firmar que los vnos firmen por los otros,
de manera que sean ocho firmas, & mas el signo del escriuano. E
mandamos que en el testamento del ciego interuengan cinco testigos
alomenos, y en los codicillos interuenga la misma solemnidad que se
requiere en el testamento nuncupatiuo o abierto, conforme ala dicha
ley del ordenamiento, los quales dichos testamentos & codicillos si-
no tuuieren la dicha solemnidad de testigos, mandamos que no fagan
fuerza ni prouea en juyzio ni fuera del.

Quot testes debent intervenire in testa-
mento nuncupatiuo, & in scriptis, & in
codicillis & in testamento cæci, venit ad de-
clarationem legis prime tit. de los testamentos, ordina-
cionum lib. 5.

- I. ¶ Præmitte, quod testamentum est duplex,
nuncupatiuum, & in scriptis: vt l. hac consulti-
sima in principio, & l. in testam. C. de test. iust. co.
§. 1. & §. per nuncupationem, & 6. partita. tit. 1. l. 1.
vnde appellatio testam. inter verumque co-
ordinatur. L. que super. C. de iust. re. sed respectu so-
lemnitatis aliter testam. fit inter filios, al-
iter inter extraneos. inter filios quidem, sola
voluntas testantis, de qua constat, scriptura
manus testatoris conscripta sufficit, vel duo tes-
tes etiam feminæ: vt l. hac consultißima, §. ex im-
perfecto, & authentica quod sine, & authentica hoc in-
ter liberos eo rit. cum similib. & 6. partita. tit. 1. l. 7. v-
bi vide gloss. in verbo duobus.

- II. ¶ Regulariter in testamento nuncupatiuo &
in scriptis requiruntur septem testes. Sed in
scriptis debet intervenire tabellio. d. §. per nuncu-
pationem. 6. par. tit. 1. l. 1. cum similib. nisi in testa-
mento militis in castris testantis. m. tit. 1. 4.
- III. ¶ Et si quis principis indulgentia efficiatur

testabilis secundum ius commune debet tes-
tari. m. tit. 1. §. præterea valet testamentum in
quo solus rex est testis, m. tit. 1. §. Præterea in-
dultum est rusticis, vt in rure deficientibus sep-
tem testibus; cum quinque subscribentibus,
vel vno pro aliis testentur. In eorum tamè præ-
sentia testamentum ordinetur. m. tit. 6.

¶ Sed dicta lex l. arden sit testamentum, dicit
quod in testamento, in quo non interuenit ta-
bellio, quinque testes ad minus requiruntur. Si
autem interuenit tabellio, ad minus requirun-
tur tres testes, non computato tabellione in
numero testum. Quam legē declarat ista lex,
vt habeat locum in testamento nuncupatiuo,
etiam si testetur inter suos, vel inter extraneos.
Quod est satis notandum.

¶ Ex quo inferitur, quod substitutio pupilla-
ris coram duobus testibus in testamento inter
liberos, non valet, etiam si sit facta de liberis;
quia non interueniunt quinque testes, vel sal-
tem tres cum tabellione. quoniam contrarium
consulerit P. de Castro, consilio 354. cum specia-
liter vbi enunciat, illa enim solemnitas quæ requi-
ritur in institutione, requiritur in substituo-
tione. leg. 1. in principio. C. de impub. & alijs re-
net

per Bald. in rubric. C. de. quia substitutio est secunda institutio. ut ibi.

- VI. § Hi autem testes debent esse vicini eius loci, in quo fit testamentum, non transientes nec foranei: ut vult *prolegata lex prima*. & tenet Bart. in *1. sciendum* ff. de verbor. obligat. & in *1. fin. fin. autem*, C. de iur. edil. testum & Bart. in *ambus*, de testib. § si verò ignoti, sol. 7. quod quid dixerit glossam dicit *1. hac consiliosissima in principio*.

- VII. § Ex istis inferitur, quod ad essentiam testamenti nuncupatio sufficiens testis, nec est scriptura necessaria. Vnde si notarius in scriptura testamenti nuncupatio aliqua omisit apponere: non propterea vitatur testa. arg. *1. bona fides*, C. de post. & *1. contrahitur* ff. de pig. & tenet Bald. in *1. error*, O. de testam. & sequitur ibi Lud. Ramen. facit in simili textus & multa que ibi cumulantur per *Lesum*, in *1. vatem*, ff. si certum per. & quod voluit *Abbas* in *cap. bone colum*, 3. de elect. ubi dicit quod ubi non erat necessarius libellus si offeratur ineptus, non vitatur. tra dicitur in *cap. cum dilecti*, de captiv. & vendit. Hinc est, quod ubi alias non requiritur scriptura, si non sit sollemnitas, non presumitur falsa: ut *1. incertum*, in *fin.* C. de testam.

- VIII. § Testamentum nuncupationum factum coram tabellione debet legi ipsis testibus, alias non valet. *1. fidelicommissa*, § quoniam. & ibi doct. dicit *1. 3. lex ca.* & ibi Bart. ff. de testam. *1. hac consiliosissima*, §. at cum humana. C. qui testamentum facere possunt.

- IX. § Secus in testamento in scriptis, cum debet fieri clausum & sigillatum, ut per Bartol. & alios in *1. § quomodo*, de testam. ap. & d. §. at cum humana. 6. part. tit. 1. l. 1.

- X. Item quando fit inter liberos, legi non debet secundum Bart. in dict. *1. fidelicommissa*, § quoniam. Sed Bald. contra in dict. *ambus*, quod sine, col. 1. vers. & ex predictis determinatur questio. C. de test. & hoc tenet per istam legem in ratione sui. Vnde quantum ad hoc nulla est differentia inter suos & extraneos quo ad formam testandi, & quoad sollemnitatem testamenti propter falsitatis suspicionem, que facile posset fabricari, si testamentum testibus non legeretur. Item non esset integer testis qui non videt nec auditur que in testamento sunt contenta. *1. si non specia-* *li*, C. de testam.

- XI. § Idem videtur dicendum in quolibet contractu qui fit in scriptis, quia debent legi ipsis partibus & testibus. *Abbas* in *cap. cum P. tabellio col. 2. in vers.* infero etiam ad aliam questionem de *1. de iustit. per 1. contrahitur*, C. de *1. de iustit.* & ibi Bartol. Idem *Abbas* in *cap. 1. col. 4. vers.* videtur requirere. ad *1. iur.* & ibi *1. ten. aud.* & in *additionibus* ad *Specul. de iustit. causa*, §. ostendo, vers. illud quoque Bart. in *1. Galen*, §. idem credendum, ff. de liber. & posthum. de hoc habemus pragmaticam sanctionem Segovie anno millesimo quingentesimo tertio.

- XII. § Si autem scriptura non lecta pars se subscribat, vel scedula vacet, non per hoc videtur *Palacios Rax*.

tur approbare, contenta in scriptura vel scedula: ut vult *Iuon*, in *cap. 2. de fide instrum.* Angel. in *1. ita stipulatus*, §. *Chryseum* ff. de verbor. oblig.

§ De publicatione testamenti tenetur, quod si est factum coram tabellione cum sollemnitatibus alias requisitis, cum sit scriptura publicum non est necessaria alia publicatio. sine testamentum sit in scriptis sine nuncupationum: ut vult glossa in *cap. 2. in verbo publico* a *mano de fide instr.* & ibi *Abb.* & alij doctores tenet Bart. in *1. §. quomodo*, admodum *1. de testam.* Bald. in *1. 2. C. de testam.* & in *1. hac consiliosissima in fine*, C. qui testam. fac. poss. & in pluribus aliis locis, etiam si testes in scriptis decesserint. glossa in dict. *cap. 2. & in 1. 2. C. quomodo*, admodum *1. de testam.* ap. & ibi Bart. Angel. & Ludovic. in *1. col. 6. in fin. vers. in eadem glossa*, C. de testam.

§ Testamentum vero factum sine tabellione est publicandum, ut *1. publicari*, l. testamentum a *omnis*, l. *omnis*, C. de testam. & ff. & C. quem admodum *1. de testam.* ap. alioquin nihil valet decessit vno ex testibus necessariis adhibito. glossa in verbo *obsequenter*. C. quem admodum *1. de testam.* ap. in *1. 2. & ibi Bart.* in *vers. quid si testis*, & in *1. 2. §. si decessit* nisi viuo testatore huiusmodi publicatio, vel recognitio facta fuisset, ut per Bald. in *1. 2. C. de fideicommissis* & in *1. 2. col. 1. vers. inter alia*, C. de testam. & in *Specul. de instrum. edic. vers. si decessit*, tale enim testamentum sine tabellione factum est prius a scriptura, que per se non subsistit: ut per *Abb.* in *cap. 2. col. 1. vers. item inferitur de fide instrum.*

§ An autem testamentum nuncupationum XV. possit probari per publicam scripturam, vide glossa Bald. & doctores in *1. 2. C. de testam.* notatur in *1. fin. C. de fideicommissis* ff. & in *1. 2. C. de bon. poss. secundum 1. 2. & in 1. heredes palem in *primis* ff. de testam.*

§ Tunc dicitur testamentum publicatum, XVI. quando apud iudicem & notarium publicatur. Bald. in dict. *1. 2. C. quem admodum* *1. de testam.* ap. ad petitionem eorum quorum interest, l. *testamentum a omnis*, C. de testam. glossa in dict. *1. publicari*, & ibi Bald. & 6. part. tit. 1. l. 3. 4.

§ In hac publicatione citantur hi, quorum XVII. interest *1. de vnaquoque*, ff. de re iud. l. *item ita datus*, ff. de adops. l. 4. §. illud, ff. de fideicommissis. l. *7. glossa*, & doctores in *1. in iur.*, C. de post. Paulus de Castro consil. 214. per *1. recurre* in *princip.* ff. ad Trebell. Ad idem *1. in causis*, §. *1. causa*, ff. de minor. l. *1. §. quando*, C. de testi. l. *1. solam* ad *1. 2. in nomine Domini*, ord. nunt. cum similibus.

§ Ex hac aduersarius est certus, debet specialiter citari, argum. *ambus*, non inter *1. responsio*, C. de pona iudic. qui male indicant, vi autem aduersarius certus non est, sufficit proclamatio generalis. *cap. fin.* de maio & obed. l. *cum in tua*, qui in *extremis* accipit *1. §. non tempore*, C. de remissione *1. pignus*, doctores in dict. *1. publicari*.

§ An autem debeat dari interrogatoria & sententia ferri, videas Bald. in dict. *1. publicari*, & ibi an sit distinctio, an interlocutoria. *cap. fin. de re iud. lib. 6. l. 1. in rub. ff. de re iudicata*. Vbi concluditur quod est interlocutoria, à qua non appellatur, idem *1. 4. tu de appell. lib. 2. ord.*

X x

§ Quis

- XX. § Quis autem sit iudex competens ad faciendum huiusmodi publicationem testamenti, vide *Ludovic. in dist. l. publicati. qui dicit, quod* est apud quem veniret ventilanda questio testamenti, per l. cum ibi, §. *et assensu, ff. de transact. cum ibi notatis.*
- XXI. § Modus pronunciandi in publicatione est, quod index dicat, Pronuncio testamentum huc haberi pro publicato, ut sentit *Immo. in cap. Albericus de test. quem allegat Bald. in autent. si quis in aliquo documento. C. de eden. et in l. publicati praallegata, et ibi Ludovic.*
- XXII. § Si clericus est relictus haeres in testamento vel executor, an teneatur comparere coram iudice seculari: vide *Bald. in l. testamenta omnia. vers. ultimo sermo. C. de testam. qui dicit quod sic. idem l. 4. tit. de testament. lib. 3. ordin.*
- XXIII. § Forma testamenti in scriptis traditur. 6. part. tit. l. 1. et hic et in Spec. de iust. et lib. §. *compendios chart. 2. et vnum* est precipue necessarium quod interueniat tabellio & testium subscriptio. Si autem tabellio non interueniat, oportet quod fiat publicatio coram tabellione eo modo quo diximus ut per *Bartol. in l. 1. et 2. ff. quomodo testam. aperietur. post gloss. vbi alij doctores.*
- XXIV. § Testes qui debent esse presentes in testamento, debent esse alii habiles, alioquin testamentum non valet, ut per *Bald. in l. fin. col. 3. vers. perretra ista prohibitio. C. de bon. poss. contra t. p. testam. §. conditionem. ff. de testa. vnde si sunt inuiti, non sunt legitimi testes. l. qui testamenti, §. fin. in fin. ad tit.*
- XXV. § Si tamen testamentum est subscriptum a relictis infamibus, non propterea viciatur, sentit *Bald. in cap. prope medium. an remoueri debeant testes qui pares esse desierunt, et in l. 1. col. 2. interdictum est nuncupationum. C. de testament. vbi plenè an & quando infamis sit legitimus testis.*
- XXVI. § Hec autem testium habilitas requiritur quando testamentum fit ad testam. §. *conditio nem. ff. de testam. inst. l. 5. sed cum aliqui, et ibi Bartol. et alii. Bald. in dist. 1. an remoueri, etc. Bald. et Lud. in dist. l. 1. C. de testam.*
- XXVII. § Fides vnius testis non supplet imperfectionem alterius, in testamentis: immo omnes debent esse habiles: ut traditur in *dist. l. 1. C. de testam. Bald. in l. 1. C. de bon. po. contra t. p. testam. 6. part. tit. l. 9. vide Bald. in l. ex argentiarius, §. 1. ff. de eden. et gloss. fero legum, lib. 2. tit. de l. testam. l. 1. vide Bald. in l. 1. vers. ibi in textu et vers. ex hoc habet determinatum. C. de questionibus. vbi per illum textum dicit quod si in approbatione actus requiratur certus numerus testium: si interueniant decem testes, vel plures, quorum duo vel tres sunt infames, vel excommunicati, si ceteri sunt legitimi, quibus desideratus numerus restat, sufficit idem per illum textum, tenet *Bald. in l. 1. apertè. C. de falsis dicentis quod si quis probauit per testes, obtinebit, quoniam prodoxor instrumentum de falso suspectum,**
- per *dist. l. 1. et l. 3. et de falsis instr. quia velle per inutile non vitiatur.*
- § Idem dicimus de duobus tabellionibus, XXXIII. quorum vnus est infamis, alter bonæ fame: coram quibus factum est instrumentum, vel testamentum. valebit enim ratione tabellionis bonæ fame. *Bald. in l. imperator, la l. colom. 3. vers. nota etiam quod si duo notarii, ff. de statu hom. per dist. l. si quis ex argentiarius, §. sed cum omnes. Idem in auctoritate duorum tutorum, quorum alter sit falsus, alter legitimus. Valet enim auctoritas l. 1. in principio app. §. 1. et ibi Bartol. ff. quod falsis tutori actio.*
- § Vbi defuit numerus testium, corrumpit testamentum, nec potest suppleri per iuramentum partis supplementum, quia non potest recedi à lege requirente certum numerum testium, regula iudicium de reg. iur. lib. 6. nec defectus numeri, vel probationis suppleri per iuramentum, vel extraneas coniecturas. Immo debet probari per testes substantiales. gloss. not. in l. cum propinquetur de legat. 2. et in l. cum de caducis, C. de probation. Bald. in cap. 2. de contr. §. *monet. 5. item v. falsum solam. 2. vers. quæro vitrum numerum testium. lib. fenderum. idem Bald. in l. 2. in vers. sed nunquid. C. de bon. po. secundum t. et in l. in bene fidei, C. de rebus creditis. Ludovic. in dist. l. 3. colom. 2. in vers. viterim extra gloss. perretra testis idoneus non dicitur, qui in defectum assumitur. Bald. in l. 1. col. 1. vers. item nobis. C. qui et aduersus quos. vnde testes in minori numero quam necessarii vel statuti, quamuis faciant iudicium, non tamen probationem. Bald. in l. cum citra in fine. C. de iur. dotum.*
- § An testator carceratus vel tempore pestis siue in mari, vel alias legitime impeditus possit testari cum minori numero testium, vide *Bartol. Bald. Paul. et Alexand. in dist. l. fin. C. de testam. Bartol. in l. 1. ff. de bon. poss. ex testa. m. Angelus in autent. de iura alien. §. quod autem in fine. col. 2. tenent quod non, intellige quando septem possunt reperiri vel secus hoc de mente legum regni arden. lib. 3. tit. de testam. l. 1. et hic, quæ requirunt quinque testes in testamentum nuncupatorio: vbi plures haberi non possunt, ad hoc bonus textus in simili in cap. de iuribus de bigamis. vbi si ad substantiam actus aliqua solemnitas requiritur, nisi interueniat, nō valet actus, etiam si propter necessitatem non fuerit adhibita.*
- § Probatur autem plures testes haberi non posse, ex sola allegatione, nisi probetur contrarium. l. cum res. C. de probat. Bartol. in l. i. in forma quest. anteq. ff. de iure iudicialium. cuius tamen putat, quod notarius scribat in testamento presentibus testibus istis, cum facta perquisitione plures haberi non poterunt. de consuetudine generali in his regionibus in testimonio nuncupatorio soli quinque testes adhibentur, quamuis plures haberi possint.
- § An autem tot testes requirantur ad probandum testamentum, quot requiruntur in eius consecratione, vide *Bald. Ludovic. et alii in*

dicta l. 2. C. de bonorum poss. secundum ta. Bald. in l. fin. col. 3. vers. querit hic. C. de fideiuss. Bart. & alij in l. 3. r. de palam in principio. ff. de testam. Bald. in l. testam. palam. 2. vers. ultimo nota. C. de testam. Spec. de instr. edicto. §. compendiosi. vers. quid si vult ex testibus. vide gloss. in dict. l. heredes palam. & in dict. l. 2. C. de bonorum poss. secundum tabu. & in dict. l. final. C. de fideiuss. & ibi Bald. 3. colum. in fin. vers. & f. a. Bart. in l. 1. §. 1. in fin. vers. quot testes de leg. 2. gloss. in l. qui ex libere. §. testam. etiam in vers. litteras. ff. de secundum tab. & in l. 1. in vers. indicium. C. de cod. & in dict. l. heredes palam. §. sed si notam, & ibi Dynus. ff. de testam.

XXXIII. § An duo testes ex eadem domo probent. *textus in dict. l. ad testam. in principio. ff. de testam. dicit quod sic. quid si sunt legatarii, vel haeredes: & quid de alijs, vide l. anfrancum in repetitione cap. quoniam contra falsam de probat. in verb. testimon. de depositioni. can. 2. 6. querit vltimus. Bald. in l. distantiis. C. de testam. 6. part. 2. tit. 1. l. 11. & fero legem lib. 3. tit. de las mandas. l. 3.*

XXXIV. § An omnes testes testamenti debent esse masculi, an sufficiant feminæ, videt. qui testamento. §. mulier ff. de testam. iussu. cod. §. testis, & ibi Fabrum & Arzo. & Specul. 3. part. tit. de testibus l. 17. & 6. part. tit. 1. d. 9. & fero legem, lib. 2. tit. de testibus. l. 8. vbi concluditur quod regulariter mulier in testamento testis esse non potest, nisi inter liberos legitimos naturales, vel bastardos secundum Bald. in dict. §. mulier. Item in codicillis. gloss. & Bald. in l. final. in fin. C. de codicillis & in dict. §. mulier, & in dict. §. testis. Item in testamento ad pias causas cap. cum esset de testam. & ibi Abb. Bart. in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. & ibi Bald. per. querit circa solemnitates. fin. ad aliam.

XXXV. § Quod autem inter liberos sufficiant duo testes etiam feminæ, videtur textus & ibi gloss. in archiep. quod fin. C. de testam. aliqui tamen narrantur tenere contrarium, immo quod mulier non potest esse testis in testamento, etiam inter liberos propter sexus fragilitatem. Quin immo nec in codicillis, vt per Bart. in l. an mulier, ff. de statu homin. sed communiter tenetur contrarium.

XXXVI. § An consuetudo potest minuire numerum testium in testamentis. Bald. & alij in l. fin. C. de testam. dicunt quod non. pro quibus bene facit l. 1. sup. cod. quæ prohibet consuetudinem contra has leges. sed Innocent. & Hostiens. in eam dilectum de fide instrum. & Bald. in l. 1. vers. sed hic querit. C. ad velle. tenent contrariū. gloss. in elem. statutorum de electione. Hinc dicit Abb. in dict. cap. cum dilectum, quod valere consuetudo quod instrumentum notarij credatur sine testium subscriptione. quia consuetudo habet potestatem principis. l. domini preclorum. C. de agriciis & censuris. l. 11. Bald. in l. 3. colum. 2. vers. sexto nota. C. de nuntio senore. & in l. nec exceptio. C. de probat. Item consuetudo facit, quod clericorum instrumentis credatur, quamuis nō sint notarij etiam extra territorium, Bald. in ru. C. de fide instrum. fin. col. vers. septimum. Quinimo potest consuetudo in-

Palacios Ruz.

truducere, quod sacerdos etiam sine testibus possit conficere testamentum. Bald. in l. si non specialis. C. de testam. potest enim consuetudo derogare solemnitatibus instrumenti, & approbare vel reprobare contractus secundum Innocent. in cap. 3. fin. col. vers. item nota, de fide instrum. Bald. in l. per diuersum, col. 2. in fin. C. mandati, quia consuetudo habet vim constitutionis. l. 1. §. denique, et 2. & ibi Bart. ff. de aqua plu. ar. Quæ quidem consuetudo ad vnguem seruanda est, cum sit actus practicus. Bald. in Spec. de iussu. edicti. col. 1. o. vers. Consuetudo potest relaxare. vbi firmat, quod valere consuetudo de studio minoris numero testium.

§ Sed prima opinio quod consuetudo non possit minuire solemnitatem testamenti nisi per principem approbetur, probatur in l. fin. C. de testam. per quam hoc firmat Oldrad. congl. 2. 4. 6. & 10. an. And. in speculo de iussu. edicti. §. compendioso. vers. sed nunquid de consuetudine. Quos refert Landon. in dict. l. si non specialis. col. 1. qui recitatis omnibus finaliter distinguit vt per eum videre poteris. vide etiam Antem. & Abb. & recentiores in c. 2. de probat.

§ Tabellio debet interuenire in testamento confessione creatus a rege, vel ab eo qui potest conficere iuxta notata in cap. cum F. Tabellio, de fide instrum. & in cap. final. cod. tit. & in cap. accedendum, de con. preben. notatur per Bart. & alios in l. 1. ff. de offic. procurator. & in l. nec vi. ff. de adopt. & in l. 1. C. de emanc. li. & in archiep. de tabell. §. vt tamen collat. 4. & in pluribus alim locis, & in 2. ord. tit. de las escrituras del numero. l. 4.

§ Alij verò tabelliones a papa vel imperatore creati non possunt in his regnis laicorum testamenta vel contractus colligere, vt dicitur lex ordin. prelatos, & in quatuor gabellarum 10. nisi in defectum, quando alius tabellio regni non potest reperiri: vt per Angel. in l. si vacantis, 2. oppo. vers. item patet ex predictis. C. de bonis vacantibus. l. 10. sicut & conuerso, tabelliones regis possunt colligere contractus instrumenta & alia inter clericos in defectum ecclesiasticorum. idem tenet Abb. in cap. decernimus. pri. col. vers. lexm de indic. & in cap. sicut, ne clerici vel monachi. vide legem regni ordin. lib. 1. tit. 3. l. 26.

§ Idem dicimus de alijs tabellionibus regni qui non sunt de numero. Possunt enim colligere testamenta & instrumenta laicorum, quando alij de numero haberi non possunt, vel quando sumus in curia regis: nam ibi quilibet notarius regis potest togari, quamuis non sit de numero. & valet instrumenta vel testamenta ab eō facta, etiam si alius tabellio de numero haberi possit. extra curiam verò, tunc demum quando alius non reperitur, quod probari oportet per id quod dicit Bartol. in l. consueuerunt, quest. anteqm. ff. de iure codicillorum.

§ Quod autem dictum est de notario apostolico, idem dicendum est de presbytero parochiali: qui potest rogari de testamento ad pias causas laicorum: vt in cap. cum esset de testam. secundum vnum intellectum, vbi per Abbatem in

XX 1 lectura

XXXVII

XXXVIII

XXXIX

XL

XLI

lectura & repetitione. Ad hoc cap. relatum. d. l. i. ad. i. vel quando testamentum fit in terris ecclesie. d. d. cap. cum esset, secundum aliam lectionem. In terris vero unperij vel aliorum regum quid sit. vide ibi *Isan. And. Anton. & Abbatem.*

XLII.

¶ De consuetudine regni tam laici quam clerici qui non sunt notarii, rogantur de testamentis laicorum. non vt publice personæ, sed vt priuata, iuxta d. d. l. i. de testam. ordin. lib. 3. traditur in l. hac consilissima, vbi gloss. & doctores. C. de testamentis, vt supra dictum est. itaque illa scriptura est priuata, & debet publicari, & si negetur, plene probari eo modo quo diximus.

XLIII.

¶ Quare notarii apostolici vel imperiales non possunt rogari in regnis istis, dixi plenè in repetitione mbric. de donat. inter virum & uxorem in introductione. col. 4. versu. constituerunt etiam. Vbi etiam dixi quod instrumentorum factum in terris unperij vel papæ, à notatio papali, vel imperiali, facit fidem in his regnis, vel alibi extra: vt per doctores ibi allegatos. quibus adde Bartol. in l. i. cunctos populos. C. de summa Traus. 7. quæst. principali, & in l. i. ff. de officio proconsulis & legat. & in l. nec vi. ff. de adopt. & Isan. And. in cap. romanus de appell. lib. 6. Rotam decisit 294.

XLIII.

¶ An sicut tabellio rogatus æquiualeat duobus testibus: vt cap. quoniam contra falsum de probat. & ordin. lib. 3. simul de testam. l. i. vbi dicitur quod in testamento debent intervenire quinque testes, vel saltem tres cum tabellione, & sic habet tabellio vicem duorum testium propter eius auctoritatem: ita & notarius apostolicus, vel imperialis habebit vicem duorum testium, per d. d. cap. cum esset de testam. veritas est quod non. quoniam non regatur, vt publice personæ, sed vt priuata, vt supra dictum est, quando autem tabellio regis interuenit in testamento vel alio contractu, vt testis, non vt tabellio: habet vicem vnius testis tantum. cap. nuper de testib. Solus princeps coram quo fit testamentum probat integrè. Lomium, C. de testamentis. l. 6. part. i. tit. 1. §. ad predicta vide gloss. in verbo quodlibet in cap. cum Ioannes de fide instrumenti. Idem dicimus de clerici parochiali.

XLV.

¶ Sed quamvis ista non habeant vicem duorum testium: magis tamen creditur eis quam aliis. d. d. cap. cum esset. & sic quodammodo supplent aliorum defectum, vt patet ex his quæ supra dicta sunt.

XLVI.

¶ Testes in testamentis adhibiti, vel rogati, debent se subscribere vt l. 6. part. i. tit. 1. l. i. & l. i. & hic. quæ leges sumuntur ex l. hac consilissima in principio. C. de testam. Specul. de instrum. edicione. §. instrumentum, versu. item quod testes, vbi dicit quod in testamento in scriptis testes debent se subscribere. in alijs autem instrumentis sufficit scriptio. Tenet etiam Bald. in d. d. l. hac consilissima. Paulus de Castro consil. 206. incipit. non nullum videretur necessarium. Signilla autem testium quæ æquiuant leges predictæ, validant testa-

mentum, non probant, vt per Bald. in Spec. de instrumentis. versu. subscripciones.

¶ Testes quantumcumque inhabiles tempore iudicii ex quacunque causa possunt deponere ad confirmationem testamenti, vel instrumenti publici, vel priuati, in quo retro reperiuntur esse subscripti. nam ipsa scriptura dicitur esse depositio: vt notat. in d. d. l. hac consilissima. §. penult. C. de testam. Bald. in l. 1. i. column. in fine, versu. potest etiam dici. C. de testam. Secus si testis non deponeret ad confirmationem scripturæ, in qua repetitur esse descriptus: vt per Bald. in d. d. l. i.

XLVII.

¶ Subscriptio restatoris facienda est per testatorem, quamuis testamentum propria manu scripserit: vt l. 6. part. i. tit. 1. l. i. quoniam Bald. contrarium velut in l. cum antiquitas, §. cum autem in fin. C. de testam.

XLVIII.

¶ Si alter testium scribere nesciat, alter pro eo subscribit: vt hic & l. 6. part. i. tit. 1. l. i. & l. i. hac consilissima in principio. C. de testam. habetur in Spec. de instrum. edic. §. instrumentum, versu. item quod testes.

XLIX.

¶ Tabellio debet ponere signum suum in testamento de quo est rogatus. Quod quidem signum mutare non licet, vt l. final. ff. de offi. gloss. in authentic. de tabellio. column. 2. versu. secunda, column. 4. Spec. de instrum. edic. §. i. versu. in fine authentic. Bald. in prima consilium. C. alius commisit falsum. Bald. in l. comparatione final. column. C. de fide instrum. Lantfrancus in cap. quoniam contra falsum, in parte sequitur instrumentum producit, column. 2.

L.

¶ Ultra signum tabellio debet apponere nomen suum cum signo, secundum Paulum de Castro consil. 2. vel saltem ex præcedentibus, vel sequentibus debet constare de eo, vt per Paulum ibi & per Lantfrancum vbi supra. Si autem tabellio mutaret nomen suum: puniatur de falso ac si mutaret signum, vt per Lantfrancum ibidem. debet ergo ponere signum & nomen consuetum. alias non valet testamentum, vt per Bald. & Philippum in cap. significans de appell. per illum textum, & per d. d. l. final. ff. de offi. & in fin. de publicis iudic. §. item vendidit. Si tamen notarius non habet signum proprium: potest vti signo alterius, si non facit in fraudem, secundum Bald. in l. i. C. quæ res vendi non pot. etiam si sic præscriptum à prohibente, vt ibi per eum. in his regnis ante creationem tabellionum postquam examinatur ad officium, apponitur signum in pagina tabellionarius, quod mutare non possunt. quoniam tale signum assimilatur signo alterius notarii. alias puniatur de falso: vt supra dictum est.

LI.

¶ In testamento in scriptis debent adesse septem testes, qui debent subscribere testamentum sua manu, quod sufficit, licet non apponant sigillum suum, quod ante requirebant in antiqua. l. hac consilissima. C. de testam. in principio, & l. 6. part. i. tit. 1. l. i. 2. quæ in hoc per hanc legem contriunguntur. Item hæc lex addit legibus supradictis, quod tabellio interit ipsi testa-

LII.

LIII.

testamento in scriptis, & in eo suum apponat
figillum. Sed recte instrumenti utraque forma por-
teat servari, coram septem testibus sine tabel-
lione, vt dicitur l. 1. & l. 2. sed non dicitur scriptura
publica, vt l. 1. & l. 2. ff. quomodo modum testamenti. ap-
er. vbi Bart. propterea requiritur publica, vt plu-
res dictum est supra, vel potest quis testari co-
ram septem testibus & tabellione, vt hic. & ta-
le testamentum dicitur scriptura publica, &
non est necessaria eius publicatio, vt per Abb.
in cap. 2. de fide infra. & dictum est supra.

LIII. § Sigillum aliquando dicitur annulus, vt
per Innocent. in cap. 2. colum. 2. super verbo sigillum,
C. in versu. item nota de fide infra. Specul. de probat.
§. 3. versu. decimo per litteras. Sed nos quando lo-
quimur de signo, intelligimus de eo quod no-
tarius facit propria manu, in charta. de quo lo-
quuntur leges regni, ordin. lib. 2. tit. de lib. assiliter
§. 1. sibi per unum. & rui. de hereticis de la audientia,
& in plurimis pragmaticis sanctionibus regni
tabelliones curie signant proprio signo, & in-
super regis sigillo, de quo loquuntur leges pre-
allegatæ. § Carteo verò tabelliones pro-
prio videntur signo, quod aliquando mutare
licet, vt per Bartol. in Lud. testum, §. 2. ff. de testa-
menti. per illum textum, & in istis. ord. §. pos-
sunt. Item Bartol. in leg. si procuratorum, circa me-
diū versu. secundo potest approbati, ff. de procur. In-
nocent. in dict. cap. signifi. aut. de appellat. in gloss. l. 1.
in versu. sigillum. Item potest quis sigillare cum
alio no sigillo, si committatur, alias non. Bald.
in leg. 1. in principio, versu. item quæro. C. pro socin.
& tunc debet fieri iuxta expressa, quod sit
alienum. Bartol. in dict. l. ad testum. Specul. vbi su-
pra. Ioann. Andr. in cap. 2. de fide infra. & ibi alij
doctores.

LIV. § Sigillum debet habere suos characteres,
dict. l. ad testum. §. signum ff. de testum. Ioann. Andr.
in cap. 2. de fide infra. Bartol. in l. Lucius ff. de fideiussor.
& hoc vocatur sigillum, cum quo est sigillan-
dum, vt supra dictum est.

LV. § Testamentum in scriptis debet fieri co-
ram septem testibus & tabellione si reperitur
si autem non reperitur, loco ipsius adhibetur
aliqua persona approbata ad hoc per interlo-
cutoriam iudicis. argum. cap. quoniam contra de
probat. & in l. si quis ex corpore de interlegum lib. 11.
tenet Ludovic. in l. hac consiliosissima, in tertio nota.
C. de testament. hac scriptura ibidem facit ac si in-
teruenisset tabellio, vt l. curare magistrum ff. de
testib. secundo modum viam leuam. & in dict. l. hac
consiliosissima, C. ord. quod reo menti, quod mal-
tories accideret potest.

LVI. § In testamento ceci requiruntur quinque
testes. vt hic. Intellige in testamento nuncupa-
tione, non in scriptis, vt l. hac consiliosissima, C. qui
testamentum facit poss. & l. casus iussu quibus non est per-
missum facere testam. sic intelligenda est lex regni,
6 par. tit. 1. l. 1. 4. quæ requirunt septem tes-
tes. hodie sufficienti quinque, vt hic dicitur.
taro in nuncupatio, quæ in scriptis. Sed si in-
ter liberos testetur, sufficienti duo testes, per

Delacour Rom.

l. final. C. familia her. & l. hac consiliosissima, §. ex im-
perfecto, C. de testam. tenet Bald. in l. hac consiliosis-
sima. C. qui testamentum facere poss. & sequitur gloss.
Mouet. in dicta l. 1. 4. patris enim casus non de-
bet filij obesse argum. in istis de iurigenis in princi-
pio. vide latius per Bald. vbi supra, & plenius per
Ludovic. Rom.

§ Codicillus dicitur parvus codex, id est, LVII.
quasi testamentum, gloss. & dicitur in rubric. C.
de codicillis, & sexta par. tit. de las escritas que ha-
zen los hombres, l. 1. & venit appellatione testa-
menti. gloss. in l. 2. versu. personales, C. commenda
de legat. & in istis de testam. in principio Bartol. in l. 2. versu.
quæro si iuratum probetur, de legat. 1. Bald. in l. final. co-
dillum. versu. quid si faceretur, C. de testam. & in dict. l.
hac consiliosissima, colum. 2. versu. item dicitur hic. C.
qui testamentum facere poss. Sed hac largo modo, vt
per Bald. in l. final. C. de edict. dñi adria. 10. Item
venit codicillus appellatione vltimæ voluntatis,
vt per Bald. in l. 2. §. finem per illum textum in ver-
seruapula §. de excolet. int.

§ In quo differunt codicillus & testamen- LVIII.
tum, vide 6 par. tit. de las escritas que hazen los
hombres & de codicillis, l. 3. Qui potest testari,
potest codicillare, Bartol. in l. 1. tit. in principio,
ff. de seru. corrupte. vbi maior 14. annorum, & mi-
nister maior 12. possunt codicillare, vt dict. l. 1. C. de
codicillis.

§ In codicillis requiruntur quinque testes, LIX.
vel ita cum tabellione, qui æquialit duobus
testibus. Concordat l. 2. de testam. si. ord. & l. fin.
C. de codicillis. Specul. de iudic. §. 2. versu. si vero. Bartol. in l. 2.
in fine, versu. sed quid si statutum de leg. 1. & licet co-
dicillus sit coram quinque testibus, ita eodē
testibus confirmatur gloss. l. 1. versu. indicium, C. de
codicillis. & ibi Bald. & Bartol. in versu. contra a finem dictum
gloss. etiam in codicillo ceci, vt hic & dict. l. hac
consiliosissima, & ibi Bald. 3. talium. versu. sed quæro,
numquid requiruntur tres testes, C. qui testamentum facere
poss. reprobata gloss. ibi, in versu. ad codicillis. quæ con-
tra voluit. Codicillus aperitur sicut testamentum,
l. final. & ibi Bald. C. quomodo modum testam.
aperiant.

§ Solemnitas interueniens testium in tes-
tamento vel codicillis, vitatur ipso iure, si de-
ficiat, hoc est, si non interueniat numerus tes-
tium: vt hic & dict. l. hac consiliosissima in principio,
& l. testamentum, C. de testament. Intellige quan-
tum ad institutionem heredis, legata verò &
fideicommissa firma manent. aut bene, ex causa,
C. de liberis præteritis, & l. regni, ordin. de testa-
menti. l. 1.

§ Ex his inferitur quod vbi prætermittitur
necessaria in actu, corrumpit actus, vel testa-
mentum. quia obmissio modi vel forme, semper
vitatur actum, etiam fauorabilem l. qui Roma,
& l. an in heredes ff. de verborum oblig. forma enim
est, quæ dat esse rei, & conservat eam in esse: vt
vocatur in l. iulianus, §. sed & si quis ff. ad exhiben-
dum. Ad idem facit lex diligenter, ff. mandari, cap.
cum dilecti de rescriptis, vbi latissime per Felinum.
forma itaque non est aliud nisi ordinata series

X x j rem

item ad substantiam adduceros. *Barol. in dñ. §. Flamin. quod duplex est forma, tradit Bald. in cap. 1. in princip. de noua forma fidei.*

LXII.

Ex his inferitur quod si forma vel solemnitas requisita in contractu, non seruetur per mulierem contrahentem, est nullus contractus, vt l. 55. infra eodem, tenet Ludovic. Roman. in l. pactum, §. column. C. de collat. etiam si solemnitas deficiat in parte, vt cap. 1. in gloss. & ibi dñ. de baptismo. forma enim idem est quod status perfectus rei vel dispositionis, secundum Baldum in l. penultim. column. C. de condi. inferri. Vnde cum illa forma sit data à principe, non potest omitti, alias actus vitatur, quia actus dicitur substantia secundum Baldum, in l. prolatam, C. de sententijs. etiam si illa lex ultra non processisset annullando testamentum. Bald. in l. comparationes, §. column. C. de fide instrum. & in leg. 1. C. in possessionem le. & in l. si tutor. C. in quibus casibus in integrum restitutio non est necessaria. Ista ratiō forma magis debet attendi quam ratio. *Bald. in l. 1. §. de lube. & postum.*

LXIII.

Solemnitas dicitur quicquid precipuum requiritur ultra consensum, & quicquid additur formæ iuris gentium. *Baldum in leg. & in e. postula ad finem, in versicul. ultimo quare, C. de fidei commissis.*

LXIV.

Solemnitas quedam est substantialis, quæ dicitur grauis & magna. Alia est accidentalis. Aliæ super substantialis, de quibus statim dicemus. Substantialis est illa quæ multum obstat, si omittatur, secundum *Bartholam in leg. final. §. si res postquam in fin. C. de iure delicti & in dñ. leg. 1. §. quod autem si de venet. inspi. & in leg. 1. §. si plura, versicul. quarto quare, §. de excusat. in. & dicitur ista solemnitas grauis, quia ex omiſſa potest contingere mutatio circa substantiam eius de quo agitur: vt per Baldum in dñ. rubric. versicul. & si in predictis, C. de successore illius. de illa solemnitate substantiali & graui loquitur ista lex & aliz concordantes. Vel dicunt substantialis, quando requiritur aliqua solemnitas: qua non adhibita obligatio naturalis tribuitur, vt cum deficit consensus. *Bald. in l. ad exhibitionem, versicul. sed quando, C. de dñ. promissione, & in leg. §. ex pretio ad finem, C. si certum petatur. vide Bartholam in l. cum lra. versicul. ultra predicta. §. de fideiussor. qui videretur tenere contra. potest tamen saluari dictum Baldi. regulariter, aliquid quando tamen in defectu probationis, statuit iuramento partis, in l. bona fidei. C. de rebus creditis, cap. final. de iure iurand. Secus quando numerus testium pro forma substantiali sequitur, vt hic nam tunc eius oblatio vitatur actum, vt dictum est.**

LXV.

De solemnitate accidentalī quæ sit, & an possit remitti, vide *Specul. de sententijs, §. in extra column. 7. versicul. & sunt hac in argumentum, & de appell. §. de officio quocunque, versicul. penultim. & final. Bald. in l. & in epistola ad finem, versicul. ultimo quare, C. de fidei commissis.*

An ista testium solemnitas possit per te-

statores remitti, videtur quod non, quia non potest facere testator, quod leges in suo testamento locum non habent. *Lucina potest. di leg. 1. Item quia hoc inuoductum est in fauorem publicum, & renunciari non potest, vt l. in publicum, §. de pall. cap. §. diligenti de for. comper. Bald. in l. final. §. nata. C. si certum petatur. etiam si factum esset inter partes, non posset manus solemnitas testamenti secundum *Barol. in leg. 3. §. column. n. 1. versicul. circa faciendam §. de testam. & in dñ. 1. nemo potest.**

Testes qui interueniunt in testimoniis, debent rogari. *Bartholam in fine de testament. l. hac consuetudine in principio, C. cod. §. final. cum gloss. insinuat. cod. auibent. de testib. §. & licet in fine, colat. 7. 6. parta aut. l. 1. & 2. foro legum, lib. 3. tituli de lra. mandas, l. 8. debentur autem testimoniis rogatione, testamentum est nullum, vt per Bartholam in l. sciendum, §. de verbor. obligat. non solum in testamento in scriptis, sed etiam in nuncupatio. *Bald. in §. per nuncupationem insinuat. de. Et secundum hoc dicit intelligendum §. final. insinuat. de testament. vide Specul. & Bald. de testament. column. antequam in. versicul. testes. Bald. in auibent. rogati, de testi. & in rubrica de fide instrum. 7. column. Bartholam leg. final. column. final. versicul. ultimo venio. C. de codicill. & in l. scripturas, column. 1. ibi adhibere, C. qui potuerit in pignori hab. vbi dicitur quod rogare, nihil aliud est quam eis denunciare, vt assistant: nec est necesse rogare eos genibus flexis, sed debent vocari: vt lib. 3. ordin. tituli de testament. l. 1. vbi solum dicitur, quod testes debent esse presentes. hic dicitur quod testes debent interuenire. Itaque leges regni volunt quod testes debent esse presentes, vel interuenientes, nam hoc ipso presumuntur rogati. l. denuntio, §. de testament. facit lex cum ostendimus, §. de fideiussor. in. quia testes passim sunt se subicribi in testamento, vt ibi.**

De iure canonico testes non rogamur in testamento. *cap. reprobam, 1. de testam.*

Idem dicendum est in tabellione qui debet esse rogatus, id est vocatus, secundum Baldum in dñ. lege hac consuetudine, in principio de testamentis. *Specul. de probat. §. breuiter, versicul. sed pone. & ibi Baldum in adducimus. versicul. final. & de instrum. edit. versicul. tabellio. vbi tabellio eo ipso quod se subscribit vt tabellio, presumitur esse rogatus. notatur in authenticis de tabell. §. nri autem, coll. 4. licet vart. contra in dñ. l. sciendum, §. de verb. oblig. & in dñ. Bartholam in dñ. §. in testam.*

Quare in testamento requiritur, quod testes sint rogati, id est vocati, vide Baldum in dñ. lege finalis in fin. versicul. quare ergo, C. de codicill. qui dicit quod testibus rogatis magis creditur, cum fides eorum sit electa & approbata à testatore. Hinc est quod testi non hinc digno rogato creditur. *Gloss. in l. inuerti, la. 1. in fin. §. de testib. & in auibent. de testib. §. & licet in fine, versicul. simpliciter & colat. 7. Bald. in l. partem, C. cod. Vnde frater potest testificari pro fratre, si est reſſus instrumenti rogatus ab vtraque parte, quia*

LXVI.

LXVII.

LXVIII.

quia rogatio est approbatio quo ad rogatores, propterea etiam inuicem cogitur testificari. Si ergo est testis, testamentarius est idoneus secundum Baldum in *dist. 1. parentis*.

LXXIX.

¶ Testis non rogatus sponte veniens, est suspectus, ideo non admittendus. Bald. in *authenticis. sed non in re. 2. notat. C. si certum petat. l. cit. gloss. & Bartol. in l. post legatum. §. in his vero ad finem. §. de his quibus vt indignis. vbi dicunt quod testis sponte veniens pluries presumitur inimicus, de quo per Lamfrancum in *capit. quoniam contra falsum. 2. de probat. in parte testium depositum. 2. vide tales testes non probant, vt ibi per eos. & per Bartolum in l. que omnia. §. si si aduersarium. 2. notat §. de procer. & in l. libertorum. & ibi Bald. C. de testib. & in *dist. 1. parentes. column. 2. versu. sed nonne testis. intellige de sponte veniente. secus de sponte iurante. gloss. in *dist. 1. post legatum. §. in his vero. proxi. aduersarij. §. de his quibus vt indignis.****

LXX.

¶ Excommunicatus non potest esse testis in testamento. immo testamentum in quo fuit testis non valet, secundum Baldum in *lege final. 3. column. versu. prater ista prohibito. Lad. testium. §. condicemus. §. de testamentis. l. qui testamentum in sua. eodem titul. nec potest approbari per testatorem, quia non dependet ab eius potestate, vt per Abbatem in *cap. 2. de except. cum iste excommunicatus in totum repellatur à testificando. Secus dicat in alijs qui non repelluntur in totum, nam tunc partis approbatio reddit eum habilem ad testificandum.**

LXXI.

¶ Et secundum hoc intellige quod voluit Bald. post glossam in *si quis ex agentibus. §. 1. §. de edendo. quod vnus testis fide dignus supplet defectum alterius, quando iste in totum non repellitur à testimonio.*

LXXII.

¶ Pater & alij consanguinei possunt esse testes in testamento filij testantis de peculio castrensi, vel quali, & in catibus sibi permixtis, & in contrahibus, L. qui testamentum, §. per contrarium, & ibi Bartol. in verbo qui nungue. Specul. de testib. §. 2. versu. utem quod est pater, in testamento vero extranei, in quo huiusmodi sunt, pater non potest esse testis. *versu. de testamentis. §. pater.*

LXXIII.

¶ Testamentum in quo non interuenit numerus testium hic requisitus, est nullum ipso iure. *authenticis hocum perrebat. C. de sacrosanctis ecclesiis. l. cum hi. §. de testibus. l. hac consuetudine. C. de testamentis. in principio. cap. dudum de elect. vnde non creditur tabellioni sine testibus. quamvis alias in iudicijs sibi credatur. vt per Iam. & alios in *cap. quoniam contra falsum de probat. & in ead. audientiam de prescrip. C. in l. si quis. C. de falsis.**

¶ An hic testium numerus derogetur per LXXIV. *cap. cum istos de testamentis. vide ibi plenissime per doctores, signantes per Abbatem, tam in testibus, quam in repetit. & in cap. quod clerici. col. 6. versu. per hoc de foro compet.*

¶ An infirmus in testamento minus loquens, sit citius in foro saltem interiori. Franciscum Argemum in *capit. moris de iudic. tenet quod non. Contrarium tenent ibi Anton. & Abb. column. 16. 17. & in cap. quia plerique de iuramentis. testis. & in cap. cum omnes de consuetudine. immo quod infirmus potest facere venientibus ab intestato denunciationem euangelicam, vt ibi per eos. vide And. etiam in regula possessor. de regulis iuris. lib. 6. Bald. in l. si non spiritali. in versu. sed ego duo. C. de testamentis. & in *authenticis. ad hoc. C. de versu. & Bartol. extra magis ad reprimendam. versu. ad denunciationem. vide modernos in cap. final. de prescriptione.**

¶ Infra quantum tempus debet testamentum seu quiuis alius qui debet, facere publicari testamentum, vide in *lib. articulationum. tit. de testamentis. l. 4.*

¶ Si testamentum noncuparium fuit factum coram notario & testibus rogatis, & aliqui qui pretendit aliquid habere communem ex illo testamento, & hoc iuret se credere, quamvis aliter non probet, teneatur notarius ad eius petitionem ostendere tenorem testamenti, vt notanter decidit Paulus de Castro in l. 1. C. quem admodum testam. aper. refert, sequitur & commendat Iaf. in l. 2. column. 1. C. de testamentis. tene menti.

¶ Si de testamento noncupario facta est scriptura solemnis manu notarij coram testibus rogatis, talis scriptura plene probat, quamvis testes sint mortui. *gloss. nota. in prelat. a. l. 2. in principio. §. quem admodum testamentum aper. quam approbat Bartol. Bald. Angel. & Salute. in l. 1. C. de testamentis. & Iaf. in l. 1. C. de bon. poss. secundum te. Si autem in testamento noncupario nulla inseruerit scriptura publica, sed sola nuncupatio in presentia testium cum scriptura priuata testatoris vel alterius qui non erat notarius tunc si index authenticauit talem scripturam, vel eam fecit publicari citatis iurandis, vt l. publicata. C. de testam. facit fidem abique eo quod alij testes examinentur: vt per Iaf. in *dist. 1. 2. si autem nulla interuenit scriptura publica, nec secuta fuit publicatio iudicis, & agitur de probatioe, quod testator fecit tale testamentum in quo talem instruit heredem, & tunc examinandi sunt testes, vt per Iaf. in *dist. 1. 2. post antiquiores quos videas.***

L E X I V.

MAndamos que el condeñado por delicto a muerte ciuil, o natural, pueda hazer testamento & codecillos, o otra qualquier vltima voluntad, o dar poder à otro que lo faga por el,

X x 4

como

como si no fuisse condemnado, el qual condemnado y su commissario puedan disponer de sus bienes salvo de los que por el tal delicto fueren confiscados, o se onieren de confiscar, o applicar a nuestra camara, o a otra persona alguna.

Condamnatus ad mortem, potest facere testamentum per se vel per commissarium, & disponere de bonis suis. Exceptis illis quæ propter delictum essent confiscata, vel confiscanda, vel alias fisco applicanda. hoc dicit.

I. *¶* Antiqua iura disponebant quod damnatio ad poenam, per quam perditur civitas, vel libertas vel vita, impedit testamenti factionem, & rumpit iam factum. Secus in damnatione per quam fama tantum perditur. *Item qui, §. cui aqua, ff. de testam. Ex quo dicebat ibi Bartol. in versu. quæro quid de illis qui damnantur ad mortem in civitatibus, quod non possunt testari, quia statim efficiuntur semi poenæ, ut ibi & in l. qui ultimo ff. de poenæ.* *¶* Deinde superuenit lex qui dicitur *latronibus, §. si quis capitali ff. de vi. ubi dicitur quod valet testamentum damnati de crimine capitali decedentis appellatione pendente, quia appellatio extinguit vel saltem suspendit primum iuramentum. Et ad fin. ff. ad temp. Ex hoc voluit restringere dict. §. si quis in capitali.*

¶ Postmodum edita est lex si quis filio exheredato, §. sed & si quis, ff. de testam. ubi statim quod quis capere damnari, vel ad bestias traditur, vel ad gladium, vel alia poena quæ vitam admittit puniri, testari non potest: nec valet testamentum aures factum, licet sententia nondum fuerit executioni mandata, quia sententia trahit secum executionem, ut dict. leg. qui ultimus.

II. *¶* Demum accessit authentica sed hodie, C. de donation. inter virum & uxorem, sumpta ex authentico de nuptiis, §. quod autem, collatio. quarta. Per quam dicunt doctores quos sequitur Salicern ubi versum quæro sciendo, & glossa dicto §. sed & si quis & in dicta lege cui, ff. de testam. quod supradictæ leges sunt correctæ per authenticam. Immo quod ingenuus, id est bene natus, condemnatus ad mortem per sententiam, non efficitur servus poenæ, nec per consequens intestabilis. Immo si superiuit ante executionem sententiæ, potest testari. Ex quo dicit Bald. in lege final. C. si a non competenti iudice, quod licet isti banniti ad mortem qui sunt in carcere, non possint testari, tamen si evaderent de carcere, & conferrent se ad locum securum, forte possint testari. Ideo li habent proprium, in eadem civitate, vel in alia possunt testari. Subdit tamen Bald. ibi, quod communis opinio habet quod non valent testamenta eorum quousque disintine damnari ad mortem, si est secuta executio. allegat *l. tenens Andream in No. vel. in cap. quousque de usuris, lib. 6. ubi dicitur, quod licet non valeat, ut testamentum, valet*

tamen, ut quedam dispositio, si iuberet male ablata restituere.

¶ Sed Bartolus in dicta lege qui ultimo, in principio & in dicto §. sed & si quis per illam textum, & in l. canonicos populos, penultima colum. de summa Trinitate & fide ca. & per dictam legem si quis filio, §. irritum, & ibi Angelus & Imola dicunt, quod etiam si esset arripus de manibus familie per vim, non valeret testamentum, quia statim per sententiam & ante executionem condemnatus efficitur servus poenæ & intestabilis. Baldus in l. qui, C. si pendente appellatione mori interveniret. Idem in effectu voluit Bart. in d. l. qui ultimo.

¶ Præsertim si damnatus ad mortem erat præsens, nam tunc non potest testari. Secus si absens, ut per Bald. in l. servus legatus, §. fin. de legat. 1. quem sequitur ibi Imola.

¶ Post has leges facta fuit l. 15. titul. 1.6. part. quæ sumper est ex pæzalligatis legibus, quæ disponit quod condemnatus ad mortem vel deportatus in insulam, ademptis bonis, non potest testari, nisi pendente appellatione facto testamento moriatur, aut sit miles, qui de militari crimine ad mortem sit damnatus, quia potest de castrensis testari, nisi per huiusmodi rationem vel proditorie damnetur. Sed si pro alijs criminibus quæ etiam non multos committunt, tunc potest, ut paganus testari: non iuste militari, ut de adulterio, furto, & alijs similibus, quia privilegium illud perdidit per sententiam, ut ibi.

¶ Ex his omnibus legibus, iuncta authentica ad hoc, de qua supra, colligitur quod tunc condemnatus ad mortem naturalem propter delictum efficitur servus poenæ & intestabilis: quando condemnatus est præsens per dict. leg. qui ultimo, & ibi l. 15. Secus si est absens, ut dict. authentica, sed hodie. si deportatus est ingenuus, alias non, ut ibi. Sed ista lex disponit, quod damnatus ad mortem civilem vel naturalem propter delictum, possit testari regulariter, nisi in certis casibus in ea contentis, & ita patet quomodo utilis sit ista lex, & quid addat leges antiquas: eritque ius novum quod damnari ad mortem civilem, vel naturalem propter delictum, possunt testari, vel codicillari, vel donationem vel aliam ultimam voluntatem facere, quia per sententiam ante eius executionem non efficitur semi poenæ, nec intestabilis, & ita quodammodo videtur concordare cum d. authentica sed hodie.

¶ Damnatus autem ad membri mutilationem, testari poterat olim & multis foris hodie. l. qui marit. & ibi Bartol. Bald. & alijs, ff. de testam. quousque Specul. de instrument. dicit, §. cum-

§ *compositio*, contrarium tenet. *verf. qd de ex-*
heretis. Bald. in l. si veritas. verf. qd & alius de se-
dit. C. de fideicommissis. et per primam opinionem.
& in l. C. de sacrosanctis eccles. tunc enim mutila-
to auferit testamentum factionem, quando sit ex
causa quæ infamat & auferit testamenti factione-
memia not. dicit Bart. in dist. Legum maxime, & in l.
in qui lege. §. sed. vbi per eam an & quando infam-
ia auferit facultatem testandi.

- VI. § Mortem civilem appellamus deporta-
tionem, quæ olim auferbat testandi facultate-
rem. *dist. Legum qui. & l. si quis filio. §. utrumque*
ad 5. cum qui. §. de iustitia iura iurorum. testamentum.
Spec. de procur. §. 2. in principio, quia deportatus
habebatur pro mortuo, ut per Specul. ubi supra.
sed mortuus testari non potest. Bartol. in lege qui
ultimo. §. de pen. Bald. in lege in qui. C. si per appell-
mors interuenit. & in cap. 1. in principio. vers. al ex quo
nota quæ. mod. final. dist. post. sed hodie tam depor-
tatus quam damnatus ad mortem propter deli-
ctum, testari possunt: ut hic. ideo cessat qua-
estio de qua supra.

- VII. § Ex istis apparet quod mors est duplex,
civilis & naturalis. Item alia plus quàm civilis,
ut per Baldum in lege tam quæ. C. de fideicommissis.
col. 1. a. *vers. triplex est mors. vide etiam Bald.*
in l. 1. quæst. 3. C. de sacrosanctis eccles. & in l. C. de bñ
qui ante apert. te. & in l. 1. 2. a. col. 1. in vers. est
autem mors. C. de confis. de duobus primis na-
turali & civili loquitur ista lex. quando natura-
lis prouenit per sententiam, ut per Baldum in
cap. 1. column. 1. quibus mod. feud. emittitur. gloss. in
lege qui sub condicione. §. quæstus. §. de condi. iur. et in
& potest dici ista mors contra naturam, quia
condemnat ad mortem, naturaliter non mori-
tur: ut per Baldum in dist. cap. 1. quibus mod. feud.
emittit.

- VIII. § Damnatus ad mortem civilem, id est, de-
portatus, similiter est bannitus nostri tempo-
ris. gloss. in §. *relegati. infra. quibus mod. in pa. po.*
sol. Bartol. in leg. illucum. §. qui numerati §. de offic.
presid. & l. 1. §. final. de contra tab. Bald. in leg. cum
maior. column. 1. 10. vers. al. ex quo arguitur, §. solus.
maior. & in l. cum maior. column. 1. vers. sed
pro gla. C. de noui iur. poen. & in l. 1. col. 1. C. de
heredi. infra. vers. idem descendit. vbi inter cetera
dicit quod bannitio est, quasi à bono iure,
ibi similiter ponit formam bannitionis. col. 1.
3. vers. de forma aut cum tenenda. & ibidem col. 7.
vers. sequitur videtur. dicit illud verum nisi cer-
ta forma reperitur statuta. hodie lege segre
constituta est: per legem lib. 1. tit. 1. de l. compla-
mentis. l. 4. & 3. part. tit. 1. de l. asinus. in l. 7.
approbata per quandam pragmatiam quæ
repeitur fol. 137. vide lib. 2. tit. 1. de l. compla-
mentis. l. 9. cum sex sequent.

- IX. § Mors dicitur vltimum terribilium. Bald.
in tractatu *submissis. final. col. 1. a. vnde facile*
conueniunt omnia, qui semper cogitat se mor-
titurum, ait Hieronymus in prologo biblia. 8. cap.
in fine.

- X. § An testamenti factio sit de iure civili. vi-

de Bartol. in l. interdem. §. de condi. indet. & in l. qui
à latronibus §. de testam. gloss. in l. 1. §. de acquiritur iu-
rum dem. §. vltim. infra. de iur. & habet. Ludovicus in
l. si testamentum, col. 1. C. de testam. qui concedat
opinionem.

§ Qui potest testari. potest codicillum si. XL
certe, ut hic & per Bartolum in l. in testam. in prin-
cipio §. de ferni corrupto. & qui prohibitus est tes-
tari, similiter prohibetur codicillum facere.
Vide Bartol. in l. 2. vers. al. quæ statum probat
deleg. 1. & in locum. de iur. & Alexander. Bald. in l.
fin. in fin. vers. quod si statum. C. de testam. &
secunda pars titulu de l. scriptis que habet locum
in hominibus, l. 1. & per legem lib. 3. tit. 1. de l. man-
dat. l. 1.

§ Damnatorum bona quibus debentur XII.
antiqua iura dicebant quod isco. l. cum qui. §. si
cui aqua. in fin. §. de testamentum. nisi sit san habent
filios legimos, quibus certa portio referuatur.
ut l. 1. §. de bonis damnatorum. postea omnia bona
paterna fuerunt filijs concessa. l. final. §. si plu-
res. cod. tit. §. Per iura C. deportatus in quazis-
tis, post deportationem non habet heredem
nisi fiscum. l. deportati. C. eodem. & in l. metatam,
cod. tit. & l. deportatorum, C. de pen. sed l. si depor-
tatum. C. de bonis damnatorum. bona deportati fi-
lij referuat etiam emancipans, & filibus
dotem.

§ Deinde l. final. cod. tit. 1. damnata bona de XIII.
crimine capitali, si non habet nec habere sper-
rat, confiscantur. liberi tamen superstintibus, si
damnatus est curialis aut decurio: dimidia bo-
norum pars liberis referuatur: alia dimidia
confiscatur, ut ibi plenius dicitur. §. Postmo-
do superuenit ius authenticum, quod omnia
bona damnatorum filijs darentur, *authen-*
tica, ut nulli iudicium. §. final. col. 1. & authentic.
bona damnatorum, C. de bonis damnat.

§ Ex quibus bonis filij non tenentur pa-
trem alere, ut ibi dicit Bald. Cuius memini in
repetitione rubricæ donationis inter virum &
uxorem, §. 64. vel column. 314. in vers. &
hinc est, vbi alios doctores idem sentientes
commemorauit. quibus addo textum singula-
rem & vnicum in cap. 1. §. si quis hominem, vers. si
verò de pace tenenda & cum violat. & ibi notantes
per doctores & per Bald. in dist. *authen. bona dam-*
natorum. col. 1. 2. vers. hic quæ dicit statum. cum
ista opinio videtur transire Angelum Arriem in
tractatu maleficium in parte, & cum bona publica-
um. in l. 1. vers. quæ statum tenetur.

§ Ego semper fui dubius de ista decisione XIV.
propter pietatem quæ est inter patrem & fi-
lium super alimentis hinc inde prestandis: ut l. 1.
§. qui à liberis. §. de liberis agnoscendo. & in *authen-*
tica. dicit, & ibi Bartol. C. de natur. lib. Spec. de aliter, §.
post vers. Item quod est filius similis, gloss. infra, de
patris potestate, §. in autem, gloss. 1. Paulus de
Castro, in leg. 1. §. cum naturale, §. de iustis. & iura.
§ Et in l. 2. tit. 19. part. 4. etiam si filius sit
emancipatus. *dist. leg. §. qui à liberis in prin-*
cipio, & in leg. alimenta in l. 1. a. l. a. cum spuriis, vel

allegi-

illegitime natus. *cap. cum habetur de in qui duxit in matr. quem possit per adult.* Ab ista regula non est recedendum nisi contrarium reperitur in iure, vt per Speculum de officio amonici indicum. §. *postremo, column. 6. versic. quinto dicimus.* Vnde ecclesiastici septimo dicitur, Honorat patrem tuum, & gemitus matris tue ne obliuiscaris: memento quia nisi per ipsos non fuisses. Et retribue illis, sicut & illi tibi. Quo enim in patrem agnoscimus: eodem iure ei subueniendum indicamus. ita dicit Henricus in *cap. si a patre, de infantibus longitudo & expositio.* refert Mentelium *foro legum, lib. 3. tit. de las herencias super rubrica, & in l. 1. Amos* namque & beneuolentia erga parentes in ipsis tempore necessarii alendus consistit ad quod omnia iura diuina & humana filios astringunt: vt habetur in *l. 3. ord. tit. patrem* ergo etiam bannitum filius a iure tenetur: vt vult Bart. in *dist. l. si quis a liberis, §. 2. & in authentic. incestus. C. de incestu nuptio, & ibi Bald. in versic. ibi ab eis allegatur.* vbi per illum textum, & in *L. corruptionem in fine. C. de usufructu*, dicitur quod filius patrem exulem alimentate tenetur. Idem Angelus de incestu nuptio in principio colat. 2. Bartol. in *tractatu alimentorum, versic. quero in quo loco & sequenti.* Ioannes Andreas in *addition. ad specul. tit. qui filij sunt legit.* vbi miratur de doctoribus iuris positum dubitantibus de hoc cum alimentorum exhibitio sit de iure naturali communis potestatis. Ex quo sequitur quod indubitanter tenendum est patrem inopem etiam malum & infidelem, nutriendum & alendum per filios: vt per Ioannem Andream in *cap. cum sit, de iudeis, & Henricum in dist. cap. si a patre.* videns Mentelium *foro legum, lib. 3. tit. de las herencias in parte gubernum.* Ad predicta facit *cap. non satis. 36. dist. 1.* vbi tenetur quis subuenire proximo suo in necessitate constituto, multo fortius patri, vt per Henricum in *dist. cap. si a patre.* Ad dictum *cap. 1. §. si qui hominem de pace tenenda, & cum violat. lib. feud.* dicendum, quod ibi est casus specialis in bannito ratione pacis fractæ secundum Ludovicum in *l. 1. column. 4. ff. de in iur. voc. vel dic* quod ibi filius exculatur propter preceptum principis sub grani potestatis hoc precipientis & liberatur ab illa naturali obligatione, alias non excusandus. Cogitabis.

XV. § Redeo ad propositum vnde paululum me auerti. vbi non supersunt libeti eius, cuius bona publicantur, supersit tamen vxor: illa succedit, *authentic. preterea. C. vnde vi & vxor.* omnibus tamen deficientibus predictis, bona omnia confiscantur. vt in preallegatis iuribus.

§ Tandem superuenit lex ista quæ damnato ad mortem de facultate disponendi & testandi de bonis suis, etiam si non supersunt filij legitimi descendentes, ac si non esset damnatus. Itaque vel hæc lex permittit condemnatos ad mortem facere testamentum, vel saltem non prohibet. ille autem qui non prohibetur testari, per consequens potest. *secta partit. tit. 1.*

per mirum *foro legum, lib. 3. tit. de las herencias cum similibus.* signanter l. 3. *eiusdem tituli & titulo de las herencias, l. 1.*

§ Sed quid si damnatus ad mortem interitus decedit, quis habebit eius bona? dicas quod cognati & agnati *authentic. bona damnatorum.* ibi, quamquam ab intestato & in defectum consanguineorum succedat vxor. *l. vna, C. vnde vi & vxor. l. 1. §. vltimum, ff. ord.* intellige de consanguinitis iure ad decimum gradum, & secundum legem patris vsque ad duodecimum. *secta partit. tit. de las herencias. l. 6. tit. 4. finem.* Ad predicta l. §. *vnica. C. de bonis vacan. lib. 10.* Itaque in defectum consanguineorum & vxoris succedit fiscus; vt *foro legum, lib. 3. tit. de las mandas, l. 3. in fine.* probatur hic si recte legis verba considerentur, cum vult quod tunc demum bona damnatorum confiscantur: quod per legem vel per iudicem expresse confiscantur, sed quando non confiscantur, in dubio videatur consanguineis relictis. *Bald. in lege secunda in fine. C. qui testantur. facere possunt, & in cap. 1. in principio, 2. column. versic. quæro ergo de intellectu, & versic. adiectis si quis de pace tenenda, & in tit. de pace tenenda. §. nos Romanorum. column. 1. versic. sed hic dubitatur.* & gloss. in lege secunda. C. quemadmodum testantur. *aper. & illa meo: commendata.*

§ Bonorum confiscatio ipso iure facta, testandi facultatem tollit, vt est crimen hæresis propter quod ipso iure bona confiscantur, *cap. cum secundum legem de heretico lib. 6. cum concordantibus.* § Item crimen læsæ maiestatis. *authentic. bona damnatorum, cum similibus. C. de bonis damnatorum. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis.* § Item traditor pacis factæ. *l. 1. & 2. ord. lib. 1. tit. de las trayciones. l. 1. & 7. partit. tit. de las trayciones. l. 2.* § Item qui contrahit matrimonium clandestinè cum filia alicuius contra voluntatem parentum, vel eis incertis. *4. partit. titulo de los desposorios clandestinos, l. 49. in fine.* § Item qui seipsum occidit, si filios non habet, *authentic. bona damnatorum preallegata. 7. partit. titulo de los desposorios. l. 2. & titulo de las accusaciones. l. 2. 4. & lib. 1. ord. tit. de los homicidios, l. 9.* per quas leges corriguntur iura antiqua, quæ simpliciter disponebant, quod sic occidens perdit omnia bona sua fisco applicanda: quarum filios relinquit: vt ff. *de hi qui mortem sibi constituunt, per totum. & si quis filius, §. si quis si quis ff. de iur. iur. testantur gloss. & Bart. in l. finis ad finem. ff. de iur. fisci. lib. 10. & l. finem titulo. Baldus in l. 2. column. 1. versic. item si quis vsque ad finem legum. C. qui testantur. facere possunt. Angel. & Alex. ibi column. 4.*

§ Item qui indecens occidit, *lib. ord. lib. 1. titulo de los homicidios, l. 6.* hi omnes testari non valent de his bonis quæ propter delictum confiscantur, vt hic dicitur.

§ Sunt & alij qui propter sensus defectum XVIII. non testantur. *l. furiosum. C. qui testantur. facere possunt.* Alij iudicio instabilis. *l. fin. C. de test. in. Alij*

Alij ratione interdicti & prodigalitatis. *l. in bonis. ff. de testament. & istorum bona non confiscantur: sed venientes ab intestato succedunt in eis: ut in prædictis iuribus.*

§ Testamentum autem iuribus non parit obligationem, immo nec retentionem eorum bonorum quæ confiscantur. *Bald. in l. veritas ad finem. C. de fideicom. quia nullum est testamentum, & consequenter non potest dici testamentum. l. 2. §. 1. ff. quem admodum testamentum aperiatur. contra dicta inualidus tunc dicitur contra dictum. l. 1. & in doli. C. de exhered.*

XXC.

§ Adverre, si bona alicuius confiscantur propter delictum, vel ex forma iuris, vel statutorum; intelliguntur etiam confiscari omnes fructus à tempore commissi delicti: non sic quando confiscatio debet fieri per sententiam iudicis. nam tunc veniunt fructus à tempore sententiæ. *gloss. not. in arbitrio. de ingressu nupt. in princip. collat. 2. quam approbant Bartol. & Angel. ibi, & Authorem in cap. solus. 9. eodem. de penus. lib. 6.*

XXI.

§ Sunt enim quedam crimina quæ quàm primum sunt commissæ, statim administratio bonorum delinquenti est interdicta etiam ante inquisitionem vel condemnationem de ipso delicto factam. Unde si quid interim est alienatum etiam bona fide & titulo oneroso, reuocatur. de quibus criminibus habetur in *l. ex iudiciorum. ff. de accusat. cum similib.* Nemo quidem prius debet rerum suarum dominio ipso iure. Si autem propter delictum delinquentis bona veniunt publicanda, ante sententiam dominum non perdit nec administrationem. Propterea alienationes factæ ante & post delictum, & ante condemnationem valent: secus quando lex prius ipso iure, ut in præallegatis iuribus: nam tunc alienationes postea factæ veniunt rescindendæ, etiam si per mille manus transierint, & fiscus non restituit pretio vendicabit res illas. nisi pretium solum, vel aliud loco pretij esset in bonis delinquentis. ita voluit *loan. Andr. post Archiep.* quos sequitur *Authorem in dicit. cap. cum secundum legem. Bartol. in l. 3. ad finem. ff. de his qui in fraud. credit. & ibi alii doctores.*

XXII.

§ Quando lex venit verbo futuri temporis in bonorum confiscatione, est ferenda sententia. *gloss. in cap. si diligenti de foro compe. & in cap. quicquid de electione, & in regula in prim. de regal. irr. lib. 6. si ergo dicitur quod bona veniunt confiscanda, intelligitur per sententiam: ut per Bartol. in l. final. §. fin. eodem. i. versu. quare verum bona ff. de his qui in iurtem sibi constituerunt. ubi distinguit: & Bald. in l. 1. eodem. i. super verbo de forma eorum tenenda. C. de hered. instit. & in dicit. cap. l. eodem. i. versu. sed pone index, de pace tenenda & cum viela. & in tit. de pace constituenda. §. nos Romanorum, & in Spec. de accus. §. sequitur videre poss. versu. qualiter fec. ubi vide.*

XXIII.

§ Si index dixit in sententia; Et eius bona publicamus: sententia trahit legem executionis.

nam, & statim transfert dominum in fiscum ipso iure: ut notatur in *l. aduoc. §. idem fecit, ff. pro socio. lare per Angelum Arretinum in tractat. maleficiorum, in parte & cum bona publicamus, col. 10. versu. & etiam diligenter.*

§ Erybi vide nunquid bona fici in alieno tementorib, videantur etiam confiscata. Et nunquid in publicatione bonorum veniant ea quæ alienari non possunt, & multa alia ad hoc propolium ibi sunt cumularia, quæ videas per te.

XXIII.

§ An si cuius bona publicentur ipso iure vel per sententiam, possit de his bonis ad pias causas aliquid disponere, vel inter viros donare. *Bald. in l. final. penult. eodem. versu. extra a quibus pium bonis. C. si a non compe. index. tenet quod sic. Quod est verum de male ablati, ut per Bald. in tit. de pace constituenda. §. nos Romanorum, & in l. 1. eodem. i. in princip. versu. tertio quæ. C. de sacrosanct. ecclæ.*

XXIII.

§ An statutum possit disponere quod damnatus ad mortem possit testari de bonis confiscatis. vide *Bartolum in l. si queramus. fin. eodem. in princip. versu. circa istum questionem. ff. de testament. Bald. in authenticis defuncto in fine. C. ad tert. teneas quod non.*

§ Condemnatus ad mortem non caret ecclesiastica sepultura. *cap. quæstionem, 13. quæst. fin. si est confessus & contritus: & apparent in ea signa contritionis, alias secus: ut per Speculum de dispensatione, §. nunc de Episcoporum. versu. 78. per cap. quicunque, 13. quæst. 1. & cap. placuit, 23. quæst. 3. gloss. in clem. 1. in versu. penult. de penit. & remission. cap. final. de sigal. l. 2. & 3. C. de cadaveribus penitentium. fallit in occidente seipsum. dicit. cap. placuit. gloss. cap. ex parte 1. in parte commemorat. de sigal. Item in ea qui occidunt deprehensus in delicto. cap. fuerit, 13. quæst. fin. intellige nisi appareant in eis signa penitentis, vel contritionis: ut supra diximus.*

§ An autem & quando sepultura potest interdicti. vide *Archid. in cap. si quis ausus, 1. quæst. 1. Bald. in l. si quis sepulchrum, §. hoc edictum, ff. de religio. & sumptibus funerum gloss. in dicit. cap. ex parte.*

XXV.

§ An sepultura debet negari reis criminis lite pendente mortuis, vide in *l. 1. §. quies, & ibi loannes de Imol. ff. de iuribus. Angelum Arretinum in tractatu maleficiorum versu. qui index videtur quod inquiri. 8. eodem in fine & Bald. & in l. 1. in princip. versu. prima igitur pars. C. ut ex delict. defunctorum. dicit non posse sepeliri sine licentia iudicis condemnantis, & ita servatur de consuetudine.*

XXVII.

§ An corpus debitoris defuncti, potest detineri ne tradatur ecclesiasticæ sepulture ad petitionem creditoris: quousque satisfiat sibi de debito, vide in *arbitrio. ut cum de appellacione cognoscitur, §. maximum. §. ad. 8. ubi dicitur quod non. nisi stante statuto quod instrumenti habeant executionem paratam ad petitionem creditoris. ita dicit Angelus in arbitrio, & in d. defuncti*

defuncti seu defunctorum corpora & cruciatus non innotescunt. *versu. Item per hanc legem sollet. §. cuius contrarium sumat doctor egregius Thomas de Caneis olim collegialis in collegio sancti Bar-*

tholomaei Salmanticensi. in quo ego funditur sui collegialis, in sua elegans repetitio cap. fin. de sepulchris charta. 4. 1. quem rogo videas, & Felinum in cap. si quis talis, col. 1. de iudiciis.

L E X V. *leg. 4. tit. 4. lib. 5. Recopil.*

EL hijo o hija que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima para hazer testamento, pueda hazer testamento como si estoviese fuera de su poder.

I. **F**ILII, vel filia familias liberè potest testari, si est ætatis legitimæ. Per hanc legem corriguntur intra antiqua quæ prohibebant filium familias testari. *L. qui in potestate. ff. filiusfamilias. l. si filiusfamilias. ff. de testamentis. l. senum in fine. C. qui testem facere possunt. in fin. cod. §. per æter hoc, cum similibus. & quibus sumpta fuit lex regis. 6. partit. tit. 1. l. 13. vnde superflua videtur disputatio Menalcas & aliorum in l. 1. tit. de las herencias foro legem, quæ super hoc facta est. vbi per nra prædicta concludatur quod non: præterquam de castrensis vel quasi. insit quibus non est permixtum facere testamentum. in princip. & l. pen. & l. fin. C. qui testem contra facere possunt. Hodie per istam legem filius familias potest testari de omnibus bonis suis.*

II. **¶** Ex hoc fuit satis rationabiliter constitutum. Nam si potest facere omnes contractus & se efficaciter obligare sine patris consensu: nisi in mutuo & voto. *l. item ex contradi. ff. de iud. l. si filiusfamilias ff. de action. & obligat.* multo fortius deberet permitti, quod possit testari potius quam contrahere. Adules enim curatorem habens æquiparatur populi. *l. si curatorum habens. C. de integram restitu. & non potest contrahere sine auctoritate curatoris. l. auctor. §. Gaius ff. de liber. l. cum pater, §. curator de leg. 2. & tamen potest testari sine curatoris auctoritate, in decimo quarto ann. si est vir, vel in duodecimo, si est femina. l. qua ætate. ff. de testem.* Ad contrahendum autem quando non habet curatorem, requiritur legitima ætas. *l. 1. & fin. C. de his qui veliam ætate imple.*

III. **¶** Pro vberitate huius legis intelligentia præmittitur, quòd olim filius vel filia familias, cum patre consentiente, testari non poterant. *L. qui in potestate ff. de testem. l. senum. & l. pen. C. aud. vbi solum in castrensis vel quasi filio famil. testari vel codicillari permittebatur. Idem in aduentitij quorum vñsuftrictio patri non quærebatur. l. fin. §. filius ætem. C. de bonis que liber. athen. ut licet matri & aia. in fin. princip. versu. quo volens modo dispenere. & quibus sumpta fuit lex regis 6. partit. tit. 1. l. 13. Contrarium tamen voluerunt doctores in prælegat. l. pen. quos finaliter sequitur *Lafos*. vbi respondentes ad itera præallegata, ut ibi per eos, quos per te videas.*

III. **¶** Ex prædictis aliqui audebant dicere quod

filia familias non poterat de sua dote testari propter generalitatem dict. *leg. senum*, vbi hoc tenent communiter doctores, quos sequitur *de las cõra dict. l. pen.* sed hodie mihi videtur contrarium in dote, quia filia familias per matrimonium exiit à patris potestate: ut dicitur infra, l. 47. de qua statim dicemus item per istam legem. vide *l. regis. §. partit. tit. 4. l. fin.*

¶ Donare autem causa mortis poterat filius V. familias de voluntate patris. *l. nam hic. §. 1. ff. de donat. caus. mort.* etiam inter vivos cum patris consensu. *§. partit. tit. 4. l. 3.* An autem pater qui dabat licentiam filio, ut donaret causa mortis, poterat penitere, vide *Bald. in dict. l. senum, C. de testem. Cynum in l. nec fratris. C. de donat. caus. mort. Bart. in §. 2. §. 1. quest. final. ff. de donat.*

¶ Quare filius familias poterat cum patris VI. consensu donare causa mortis, & non testari assignat rationem gloss. in dict. l. qui in potestate, ff. de testem. quam *Bart.* sequitur, sed *Laf.* in dict. l. senum, aliter sentit contra *Raphaël. Cuman. & Arden.* quos per te videas.

¶ Sed quod hodie filius famil. possit testari VII. de omnibus bonis suis, intellige, dum tamen non excedat terminos legis infra proximæ: vbi permittitur sibi testari de omnibus bonis suis excepta legitima parentibus debita. hoc est de tertia parte bonorum suorum solummodo. & ita per legem sequentem restringitur ista lex: ex qua colligitur quod licet filius familias possit testari, non tamen præterire vel exheredare.

¶ Filius familias potest eligere sepulchrum. VIII. cap. licet de sepul. lib. 6. *Bart. in dict. l. filiusfamil. & dict. l. qui in potestate.*

¶ Filius familias dicitur qui est in patris potestate: ut insit de patria potestate per nram. mater autem vel aia non habet filium in potestate: nisi sint turces filij aut nepes. nam tunc mater dicitur habere filium in potestate. text. notat cum gloss. secundum *Bald. & Proposum* in cap. ex parte de appell. ibi dum disti: sub potestate. videas *Menasalexum foro legum lib. 2. tit. de pat. l. fin. in princip.*

¶ Quibus autem modis filius liberatur à X. patris potestate: vide insit. quibus modis ius patris potestatis soluitur, & *Spens. de tutoribus. §. 3. versu. sed queritur.*

¶ Aetas legitima ad faciendum testamen- XI.

quæ

lum, quod tractu temporis, hoc est adveniente
legitima ætate, non convalescit, vi regula iuris
dicit. Hinc est quod testamentum hæretici nul-
lum est, & ipso peritente & ad ecclesie vni-
tatem reconciliato, non convalescit: quia cum
fuit hæreticus testari non potuit. c. excommuni-
catus, ff. credentes de hæretico, gloss. in leg. si quæra-
mus, ff. de testam. Bald. in l. si col. 1. vers. secunda con-
clusio, C. si a non competente iudices, & in l. 1. §. si qui
pleni. de leg. 1. abbas in rubrica de testam. columna 2.
vers. hæreticus, & in c. parochiano de hæretico. 6. par-
tit. tit. 1. §. 16. super legem, l. 3. col. tit. 1. §. alius, tit.
de his mandatis. Idem si catholicus condidit testa-
mentum tempore habili, si superuenit inhabi-
litas, irritatur, ut puta si postea factus est hære-
ticus, vel Sarracenus: ut nota. in d. §. si quis filius,
& ibi Bald. & alii doctores, & in l. si quis filio exherede-
dato, §. irritum ff. de iuriso raptis. quam aliqui vi-
dentur sentire contra. arg. l. 1. §. si quis, ff. de foun-
da tabula.

XVII.

§ Si maior 14. an. minor 15. fecit testamen-
tum & fuit latus, an restituiatur adversus eum.
Bartol. in d. §. fuit quæsitum; dicit quod non, & in
l. si quis aliquem testa prohib. & in l. verba cau-
te exisse, ff. de verborum sign. doctores in l. si frater. C.
qui testam. fac. po. & procedit hoc etiam in eius
herede, ut per doctores in d. §. Gaim. § In-
testigge nisi minor dolo institum fuit circumven-
tus & inductus ad testandum, nam tunc rescin-
ditur testamentum principis beneficio ad in-
staurum venientium ab intestato. Bald. in d. l. si
frater. C. qui testam. facere possunt. § Minor autem
restituatur adversus ea que gessit in contradi-
ctibus, non in vltimis voluntatibus: ut per Bartol. in
d. l. 1. §. fuit quæsitum, ff. ad Trebellianum. Item quia
competit minori revocatio testamenti, quod
est remedium ordinarium, ergo cessat restitu-
tio, quæ est remedium extraordinarium leg. in

casu in principio, ff. de minorum. ita dicit La don-
Remen. in d. l. si frater. C. qui testam. facere possunt.
§ Sed contra donationem mortis causa si quis
competit restitutio minori. Bald. in l. si curatorem
haberi. C. de in integrum restit. an. Cum contrarium
tenet in c. 1. §. item sacramenta de pace in forma.
col. 2. in fine.

§ Minor in casu quo potest testari, potest in
testamento filio suo curatorem dare. l. si plures,
& quædam, & ibi Bartol. ff. de admi. tu. c. in l. quæro. §. In-
cui alius in l. Lucius in l. testam. titula.

§ Cum autem hodie filius familias possit fa-
cere testamentum: poterit similiter facere codi-
cillum. Bartol. in l. in tantum in fine principij, ff. de
seruo corrupto. Bald. in l. si quis, ff. si statum, C.
de testam. sicut contra prohibitus testari, pro-
hibetur codicillum facere. Bartol. in l. si cum
vers. statum prohibet, de legat. 1. Item prohibe-
tur legare. gloss. nota. in c. 1. incursus de testam. gloss.
& plenius ibi per Abb. & alios. poterit tamen ali-
quam elemosinam dare, a qua non de testam.

§ An statum potest habitare inhabilem
ad testandum, vide Bartol. in d. l. si quis, co-
lum. 2. ff. de testam. & in l. in tantum in principio, ff. de
seruo corrupto: tenet quod sic: quæ testandi habi-
litas est iuris publici, & potest de publico con-
cedi. l. restari, ff. de testam. intellige in terris ubi
princeps habet iurisdictionem, non extra. Iam
de Legum in tractatu de sent. excommuni. c. 10.
vers. alius statum permittitur. Exci. & a nobis sunt
sent. excommuni. & c. ut ætem ætem de censuris. l. 6.
Alibi vero sita spectant ad venientes ab inte-
stato, non ad heredem scriptum in testamento
facto in loco testamenti secundum Bartol. in l. si
arrogator. col. penult. versal. valet ad quæstionem in
imitate, ff. de adoptioibus, & in l. 1. §. 7. C. de summa
trinit. & fide i. c. & ibi Bald. col. 12. & in arbitrio. de
iunctio. C. ad Trebellianum.

XVIII.

XIX.

XX.

L E X VI. leg. 1. tit. 2. lib. 5. Recopilati.

LOs ascendentes legitimos por su orden & linea derecha suce-
dan ex testamento, & ab intestato a sus descendientes, y les
sean legitimos herederos, como los son los descendientes a ellos
en todos sus bienes de qualquier calidad que sean en caso que los di-
chos descendientes no tengan hijos o descendientes legitimos, o que
ayan derecho de les heredar; pero bico permittimos que no embar-
gante que tengan los dichos ascendentes, que en la tercia parte de
sus bicoes puedan disponer los dichos descendientes en su vida, o fa-
zer qualquier vltima voluntad por su alma, o en otra cosa qual qui-
sieren, lo qual mandamos que se guarde salvo en las ciudades & villas
& lugares, do segun el fuero de la tierra se acostumbraon tornar los
bienes al trooco o la rayz ala rayz. *Unge hanc legem cum leg. 23.*

I. **D**escendentes tenentur instituire ascen-
des, sicut e contrario, quibus omnia bona
sua relinquere tenentur: excepta tertia bono-

rum parte: de qua liberè possunt disponere.
hoc dicit ista lex notabilis. Ab intestato verò
succedunt eis in omnibus bonis, si ipsi non ha-
bent

bent filios aut alios descendentes legitimus, vel naturales.

II.

¶ Pro intelligentia voluntatis quæ ex editione huius legis sequitur, præmittendum est quod antiquius parentum legitimam de iure designatum & c. erat quarta eius quod debetur ab intestato, vt l. 1. *quintum*, §. *quintum quarta*, §. *de iussu*, §. *testam. l. nam & si parentum*, *ind. tit. de her. gl. & doctores in authentica monissima, C. eo.*

¶ Postea superuenit ius atheneticorum, quo filiorum legitimam fuit aucta, vt *dicta authent. monissima*. Eodem modo fuit aucta legitima patrum, vt probatur in *authentica de iure & sensu* in verbo *hoc observatum*, & *in gl. & in dicta authentica monissima*, quam sequitur ibi omnes doctores, & *notat. in l. si pater col. antepen. §. de iussu*, *notat.* Itaque eo iure parentum legitima est tertia pars bonorum. Concorat est in hoc lex regni *6. part. c. tit. 13. l. 8.*

¶ Postea superuenit lex *seri. l. 3. tit. de her. ciam. l. 1.* quæ dicit quod si testator non habet filios, potest testari. *¶ Iudex in matre in iure parentis glo. pacha. c. ubi arg.* Quæ verba vt in præcedenti lege retigi, diuersimode intelliguntur à doctores. *¶ Nam alii ibi dicitur ea debere intelligi, dicit, non videntur patria potestate: verum tamen in matre, excludit illum intellectum, cum filius non sit in matris vel alterius consanguinei potestate, cuius ratione possint petere legitimam in bonis filij.*

¶ Ad tollendam huiusmodi ambiguitatem, condita fuit ista lex, quæ disponit, quod si filius etiam familias non habet descendentes legitimus: succedat ei ascendentes, quorum legitima est duæ partes eorum quæ sibi debentur ab intestato in bonis filij. de reliqua tertia parte bonorum potest filius ad libitum disponere. Hæc idem constitutum est in ciuitate Cernisina, vt refert *Paulus de Castro in dicta authentica monissima col. 1.*

III.

¶ An ista legitima debet relinqui parentibus titulo institutionis: communiter tenent doctores in *dicta authentica monissima*, quod sic, vt late ibi per *teson* contra *Bart. mult.* videtur quod hodie, nec legitima patris nec filij habet necesse relinqui iure institutionis vel titulo institutionis, vt sentit *Bald. in l. maximam iurium col. penult. C. de liberis pateris*, vbi dicit quod si per ius municipale augeatur legitima derogando iuri communi, nõ recipit interpretationem à iure communi, sed simpliciter debet intelligi, prout iacet, nec aliquid licet addere vel detrachere, vt *C. de institutione col. 2. confirmando l. 5. de iure corp. de ascendendo legitimam col. 2. l. 1. §. superius. C. de l. 1. in libertate col. 2. l. 1. in principio. de testam. c. Reynaldus*, vbi sufficit statutarium portionem relinquere quoquo relicti titulo. ita *Bald. ibi supra*, quem refert & sequitur *Paulus de Castro in dicta authentica monissima, col. 2. & in l. 5. in compo. forme, C. de iure delib. Calder confilio 82. rubrica de testam. de cuius veritate vide addit. ad Bald. in dict. l. maximam.*

Palacio Rem.

¶ Sed quare non fuit aucta legitima parentum ad limitres legitimæ filiorum, cuncto ad patia videantur indicari: vt *l. l. nam & si parentum & c. authentica de iure & sensu. versum. hoc observandum, & in gl. & in authentica vt cum de appellat. in cognoscitur, §. sententia*. ¶ Dicitur quod ista equiparatio non est generaliter in omnibus, nam filius potest detrachere duas quartas, Trebellanicam & debitam iure nature, vt *l. Reimundus, & c. Reynaldus de testam. Bart. & alii in l. quædam §. ad legem Ed. patertamen, vel alius ascenden. non nisi vnam, vt per Bald. in l. si à matre, §. fin. §. de testam. in. ita si pater alienauit bona in fraudem legitimis filij: & in ea quæm fuerunt alienata, participauit de fraude, filius reuocat vique ad legitimam suam: non tamen e contrario: vt per *Bart. in l. non vique, §. si quis à parente suæ. manus. traditor in §. item si quis in fraudem matris de alij. Item l. hoc constitutum, §. ex imperfecto, C. de testam. de testam. legitimam filio instituto in minus solemnem testamentum cum duobus testibus, non tamen è conuerso: vt per *Sperul. cir. de iustitiam. addit. §. compendioso versum. quod si filius, Bald. & Salicetus in leg. final. C. familia hereditaria. Bald. in dict. leg. hoc constitutum, §. final. per illam textum. Albericus in dict. §. ex imperfecto*. Item quando filij succedunt descendentibus, conferunt bona inter se; non e contrario, secundum *Bald. & Alexand. in l. si cum equari. C. de collat.***

¶ Ascendentes legitimus. Legitimi ascendentes dicuntur, quando in facie ecclesiæ conuincti sunt bona fide, credentes se legitime copulatos: sufficit quod aliorum tantum credat, vt filij sunt legitimus, & ex matre qui filij sunt legi, notatur in *l. qui contra, C. de incestu nupt.* licet si scilicet contraxerunt, vel saltem clauderent. nam tunc præsumitur ignorantia esse elata, vt *l. cum in iudicio de elem. desponsat.* vt infra latius suo loco differemus.

¶ Ascendentes sunt pater, mater, avus, avia, proavus, proavia, abavus, abavia vique ad tritavum & tritaviam. *authentica de hereditatibus ab intestato veniens. §. si igitur defunctus col. 9.* ibi cum dicitur vique ad tritavum, supra parentes superiores seu vteriores dicuntur. & *sero legum libro 3. titulo de ius hereditas, leg. 1. §. E si iure.*

¶ Ordo iure seruandus est, quia primò succedunt pater & mater defuncti: exclusis omnibus aliis ascendentibus. Si tamen pater vel mater non stant, succedunt avus & avia, & sic de aliis ascendentibus seruato ordine supradicto. qui ergo sunt proximiores in gradu, primò succedunt, vt in *prolegatorum iuribus & in ant. in successione, C. de leg. hered.*

¶ Per su in den. Vocabuntur ergo primò pater & mater simul, si stant; his deficientibus, vocabuntur avus & avia, proavus & proavia. *l. quod fuit, C. de bonis qua liberis. authentica de pado, C. ad Tertulian.*

¶ Pater quod stant mater & avus parentum: *Y y 1 an*

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

an simul succedant, vide gloss. Bald. & alios in *dis. authentic. de fidei.* vbi communiter concluditur quod mater praeferatur. Idem disponit lex regni *fero iugo, simul. de las herencias, l.2.* ibi cum dicit: *Si no oviere fijos ni nietos, ni viñietos, ni padre, deuen lo enter los abuelos.* Idem videtur de morte huius legis cum dicit, *por su orden & linea hereda.*

- X. ¶ Si vero avus & avia, proavus & proavia ex utroque parente pariter concurrunt, ex æquâ hereditas dividitur inter eos; ut medietatem quidem accipiant omnes à patre ascendentes, quantumque fuerint medietatem verò reliquam à matre ascendentes, quantumcumque eos invenire contingerit: ut dicit. *§ si qui inter. tenet Bald. in Liquid scitu, C. de bonis qua liberis.* vbi dicit quod inter avos ex parte patris & ex parte matris, servatur aequalitas. Itaque in bonis vnde cumque provenierint, aui pariter succedunt. Bartol. tamen in *l. quod scitu*, tenet contra. immo quod avus paternus succedit nepoti in his quæ à patre provenierunt & maternus in his quæ proveniunt à matre. In aliunde quæstionibus, aui succedunt aequaliter. Idem disponit lex regni *fero legum lib. 3. titul. de las herencias l.10.*

- XI. ¶ Aliter dicit *secta partita. co. titul. de las herencias. l.4.* quod si defunctus filios non habet, succedunt pater & mater per capita vna cum fratribus defuncti. Sed si non sunt parentes nec fratres, succedunt aui pro dimidia. & ita videtur approbata omnino opinio Baldi, de qua supra. Sed cave quia in lege infra proxima dicitur quod fratres defuncti non incedunt vna cum parentibus, & consequenter corrigi legem partitæ præallegatam. Item quo ad ipsos avos in successione nepotum, non loquatur prædicta dispositio, scilicet quod succedant pro dimidia, sed secundum dispositionem *l. 10. in de las herencias fero legum*, quæ lex per consuetudinem approbat, quæ servanda est vbi hoc consuevit fieri.

- XII. ¶ Quando lex iubet servari gradus prærogationum in successioneibus; intelligitur gradatim, ut proximiores primò, deinde remotiores, ut per Bald. in *l. final. C. de verborum significatione. Authentic. in c.1. quest. 14. versicul. occurrunt de consuet. lib. 7.* Itaque pater & mater in successione filij excludunt animum paternum & maternum, ut in præallegatis iuribus, & *ambien. de fidei, C. ad Terriliendum.* vbi gloss. & doctores, præsertim, Bald. Idem Bald. in *leg. si infantis. quest. 4. C. de in-10 deli.*

- XIII. ¶ Item nota quod iste ordo perverti non potest, alias nihil agitur, secundum Bald. in *l. penult. quest. 4. C. de condi. infortis.* ¶ Dicitur autem ordo traditus à lege, cum ex verbis legis iacit, vel expresse colligi potest, secundum Bald. in *l. 1. co. colum. 3. C. de appell. Hic autem ordo servandus est ut dictum est, etiam si ordo vel forma detur à consuetudine secundum Bald. in c. 1. §. item facta moneta, colum. 2. de pace intra firm. di. fender-*

rem. Nec est opus quod lex, vel consuetudo tradens ordinem, aliter procedat annullando. quoniam si ordo non servetur, est nullum quod agitur. Bald. in *leg. non daturum, C. de legibus, & in c. in nomine Domini de testibus, cum similibus.*

¶ Ex istis inferitur quod si filius vel nepos instituit proavum, vel extraneum patre omisso; testamentum est nullum, quia contra ordinem istius legis est testatus: ut hic patet, & in *l. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testam.* forma enim tradita à lege, in dubio est de substantia: quæ omnia vitiantur actus: ut paulo ante diximus, & tenet Bald. in *l. comparationes, colum. 2. versicul. ultimo nota, C. de fidei iussu & in l. in principio, versicul. & forma. C. vi in po. le. & in l. si inter, C. in quibus casibus, in integrum restit. non est necessaria, & in l. final. C. de fidei & legi. here. & in authentic. hoc amplius, versicul. non dicit gloss. C. de fidei commissa, & in l. ambiguitatem, C. de testam. probatur in *l. si, ff. de appell.* quia in tali ordine constituit statum legis secundum Bartol. in *l. 2. §. primo, ff. de vulgari & pupillari substit.* ¶ Sicut dicimus in iudiciis quia si ordo præfixus est, non potest extra ordinem procedi. Bald. in *l. fin. quest. 1. in fin. C. de edicto dñi Adriani restit. Ad hoc l. 4. per conclusionem §. de actio. in ppi & vendi. l. quintus, §. si de amodo legat.* ¶ Hinc est quod vbi datur certa forma procedendi, processus contriv, non solum si aliquid attentatur directe contra formam, sed etiam circa. quia verum est, istum exceßisse formam mandati. cap. prædictam in principio de offic. de leg. & ibi notat Abb. est gloss. nota b. in c. si cui de electione lib. 6. videas Abb. qui pulchre loquitur.*

¶ Item inferitur ex prædictis quod si filius non instituit, immo forsitan exheredavit patrem & matrem, vel ascendentes, quos instituit tenetur secundum dispositionem huius legis, & *l. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testam.* testamentum est nullum, ut ambien. in *reglato C. ad Terriliendum.* tenet Bald. in *l. in modo art. 1. vers. venio ad questionem, C. de inoffic. testa. Bart. & Bald. in ambien. ex causa. versicul. circa secundum, & col. 3. versicul. tertio oppono, & colum. 8. versicul. tertio quæro. C. de liberis præteritis vel exheredatis.* vbi dicit quod parentes possunt facere querelam inofficiosi contra testamentum filij; si exheredantur vel præteruntur in eo.

¶ Item excludunt substitutum vulgare à XVI. substitutione filij vel eius successione: quia possunt adire hereditatem filium relictam & repudiatam. *l. final. in principio & ibi Bald. l. 1. colum. & ibi alij, C. de bonis qua liberis, Bartol. in l. 1. colum. 3. versicul. sed quid dicitur, ff. de vulgari & pu. Bald. in leg. cum proponas, colum. 2. C. de heredi. institut.* vbi hoc intelligit quando testator verisimiliter non cogitavit de patre heredis. vnde pater potest adire hereditatem filio delatam & recusatam. Bald. vbi supra, & in lib. 3. C. de herediabus instit. & in l. 1. oppo. 11. C. qui admittit.

¶ An

XVII.

¶ An autem substitutus pupillaris, qui ratione substitutionis habet ius succedendi filio in bonis suis, excludat matrem, videtur quod sic per hanc legem in fine, & per c. si pater de testam. lib. 6. videas *Ordinem consue.* 25. & notata per Bartol. & alios in l. i. *moribus.* ff. de vulgari & pupillari, Bald. & alios in l. i. *procurator.* C. de impubertem, & alij & in l. p. *quatuor.* s. si nos. ff. de offic. testam. & l. ex tribus. vide Bald. in *Lexem non solum.* s. 1. C. de bonis quae h. *Mentem aliam fore legem.* li. 3. titul. 6. l. 1. in verbo, *quae h. in eadem.*

XVIII.

¶ Aduerte quamquam pater debeat heres à filio institui, vel alij ascendentes, ut hic dicitur potest tamen grauari fideicommissio à filio. *J. filius & ibi Bart.* ff. ad legem Fal. & etiam ibi *Angeli.* qui inter cetera dicit per illum textum quod pater heres filij ex testamento fideicommissio grauatus, imputat sibi fructus in Trebellianicam. idem tenet in *Liquid de bonis.* s. quod autem, in fine, *cod. tit.* non e contra, vt *Limham.* C. ad tit.

XIX.

¶ An mater praeferatur patri in bonis filio quaesitis per lineam maternam & e contrario. & eadem quaestio est in suo uterino & paternino. Bartol. dixit quod sic, per dict. *Liquid scilicet.* C. de bonis quae liberis, Bald. in d. *arbitraria defuncto* tenet contra, per illud textum, & in corpore vnde *sumitur.* in quibus non fit mentio rerum; sed graduum. ideo seruatur per omnia aequalitas, cum mater & pater sint in eodem gradu. & hoc videtur verius per istam legem ibi, *et les scilicet legitimos heredes como la son los descendientes à ellos en todos sus bienes de qualquier calidad que sean.* In successione ergo filiorum à parentibus non debet attendi qualitas bonorum. vnde cumque ergo fuerint acquisita bona filijs, parentes aequaliter admittuntur habere gradus praerogatiua, nisi forte sint loca nuptialia secundum Bald. in dict. *Liquid scilicet.* ubi vide additionem quae refert plures opiniones. vide ibi *Paulum in gloss. finali.*

XX.

¶ Quid de filio naturali tuorum cui sepe est pater & mater. olim mater succedebat ei, non pater, vt per *Salicetum in arbitria defuncto. final. colum.* quem rupo videas. tu adde quod olim stante legitima sobole, testator non poterat relinquere filio naturali nisi vnâ vnciam. *arbitraria. quibus non autem. ff. si. s. si quis in l. 7. vt per Salicetum in d. arbitria licet & in l. si. C. de naturalibus liberis.* Si autem fassent parentes vel ascendentes legittimi, quibus legitima relinquatur, omnia alia bona poterat testator relinquere filijs naturalibus, vt infra l. 10. quae debet intelligi ex testamento. ab intestato autem vbi non sunt ascendentes nec descendentes, vocantur filij naturales, & succedunt in duas parentum bonorum vncias, *dict. arbitria licet.* s. ab intestato, s. *partes.* titul. 13. l. 8. & in hoc est immutatum per legem istam, nec per legem decimam infra, praesertim quia d. l. 8. in fine decidit hanc dubitationem, approbans opinionem *Salicet.* dum ad paria iudicat patrem naturalem & filium naturalem, quod successione in vniuersumque.

Pelaez Ray.

¶ Como la son los descendientes à ellos.] Olim per *Arbent. defuncto*, filium & sorores vtrinque coniuncti, simul admittuntur cum patre & matre & alijs ascendentes in gradu proximis ad successione fratris, & habent vniuersas portiones. publica superuenit l. 1. *in delictis homicidii fore legem.* quae videtur sentire quod stante patre, vel matre simul, vel altero tantum, ille solus admittatur ad hereditatem defuncti. His deficientibus admittatur avus & avia. Sed deficientibus ascendentes, admittuntur fratres. stantibus ergo ascendentes & excluduntur fratres, ita intelligebat illam legem *Mantales ibi:* vt conueniat cum *Arbent. defuncto.* Sed ista lex & sequens videntur aliud velle in successione fratrum simul cum parentibus in eo quod hic dicitur: *scilicet legitimos heredes como la son los descendientes à ellos.* Sed ita quod filij soli admittuntur ad patris hereditatem simul cum alijs, quibus deficientibus admittuntur nepotes, *arbitraria in successione.* C. de suis & legitimis. hereditibus. ergo eodem modo admittuntur parentes soli ad liberorum hereditatem, quia sicut se habet linea descendens ad successione deficientis, ita & e contra, vt vult Bald. in *arbitraria licet patri.* C. de naturalibus liberis.

¶ Sunt plures casus in quibus pater non instituitur à filio, non potest querelare testamentum filij, quorum octo posuit *lex regni sexta partita,* titul. 7. l. 1. 1. *qua incipit como & per que razones.* ¶ Item quando filius qui testatur est clericus, qui non tenet patrem heredem instituisse, vt per *Abb. in c. quia nos de testam.* per illum textum.

¶ Idem in milie seculi dicit *ibidem Abb.* ¶ Item si pater est baptizatus. nam perdit legitimam in bonis filij. Bald. in *capit. 1. colum. 2. de pace tenenda. li. feudorum.* ¶ Item in feudo filij in quo pater non succedit. Bald. in l. si paterem in fine, C. de condit. inferru. nec acquisit sibi aliquid in vita de feudo concessio filio suo, Bald. *ibidem.* ¶ Item in officio filij, in quo pater non succedit. l. final. s. final. & ibi Bald. C. de bonis quae liberis. ¶ Item si pater contradicit filio monasterium ingrediendi: Bald. in *Specul. de flara mo. versul. 3. & ibi Spec. versul. quinto queritur & vers. quarto.* vbi vide. ¶ Ratio praedictorum casuum quia pater in his non habet legitimam, & consequenter nec competit sibi querela contra testamentum filij. Bald. in *arbitraria in successione.* 3. & in l. si fratres. *column. 1. C. de iust. offic. testa.*

¶ Quamvis de iure C. pater solus succedit filio ab intestato exclusa matre, de iure tamen authenticis. & regni, mater succedit filio simul cum patre. *Arbitraria defuncto.* C. ad *Tortudianum.* *fore legem in li. 3. in delictis homicidii.* l. 1. & l. 10. & l. 4. *and. titul. 6. parte.* à quibus sumpta sunt haec lex. nec succedunt cum eis fratres defuncti, nec alij qui sunt disparis gradus, vt *arbitraria cessante.* C. de legib. & infra lege proxima.

XXIII.

Yy 3

¶ Si

XXIV. ¶ Si pater fuit a filio prætectus: potest parte approbare testamentum filij. *ver. bald. in l. filio prætecto ad finem ff. de in iustitia testam.*

XXV. ¶ Nota quod sicut legitima debetur filio in bonis patris de iure naturali. *dictum e. in materia bonis* & habetur *num. 27. c. 17. quæst. 4. textus in l. cum ratio ff. de bonis dam. 3. ver. Bald. in l. si filius. C. de bonis qua liberis* & facit illud apostoli, Filius ergo heres, quæ quidē legitima succedit loco alimentorum quæ a iure nature, seu natura distantes debentur, ut *leg. si quis liberis ff. de liberis agnos. in notat in cap. cum haberes de in qui ducit in matrimon. quon possit per adulterium*. ita debetur parentibus in bonis filij eodem iure. *l. nam & si parentibus. C. de inofficiosa testam. tenet bald. in authenticis. novissima 1. quæst. C. de inofficiosa testam. facit l. licet & ibi Bald. C. de naturalibus liberis*, ubi pater & filius a pari iudicantur, etiam quod ad legitimam, ut hic aperte dicitur & vide *Mentalem fore legem lib. 3. titul. de las herencias in verbo padre ni madre*. Sed idem Bald. in l. de emancipatu. C. de legi. heredibus. dicit quod legitima non debetur parentibus de iure naturali, nec naturali obligatione vel ratione. Sed potius de iure positivo seu artificiali, ut per eundem in l. 5. in naturalibus ff. de iustis & iure. Sed tu tene quod ratione naturali debetur, ut dictum est. quoniam ea ratione qua pater tenetur alere filium, tenetur filius alere patrem: cum autem legitima succedat loco alimentorum, ut paulo ante dicebamus: igitur, &c.

XXVI. ¶ Hic potest cadere vna quæstio satis dubia & apud antiquos & apud modernos: pater nuptum tradidit filiam dotatam quæ peperit filium, ea defuncta post eam obiit similiter filius. Ad cuius successione concurrunt maritus, idemque filij pater, & avus maternus: quis præferatur de qua per gloss. & doctores in l. post dotem ff. solut. ma. vbi Bartol. 2. vel. quid in dote profectitia, ubi recensiter. Ad idem gloss. in l. dos a patre profecta, C. solut. ma. & ibi doctores. Bald. in authenticis, sed & sequi, finali talum versum hoc est considerandum, C. de secundis nuptis. vide Azo. in summa solute matrimonii, circa finem. Paulum de Castro post Bald. & alios in l. Senum, C. qui testamenta facere possunt. Ioan. de Imola in Lupa. 5. quatuor ff. solut. matrim. Bartol. in l. si cum dotem, 2. colum. versum. oppo. extra gloss. & versum. si autem moritur cum liberis. Paulum de Castro consilio 122. Bartol. in leg. quod sitis, C. de bonis qua liberis. per illum textum quem reputat vnicum & singularem.

XXVII. ¶ Sunt etiam quædam leges regni quæ faciunt ad hoc propositum, 4. partita titul. 31. l. 1. quæ dicit quod dos est proprium patrimonium filius. sumpta ex l. Pompeian. ff. familia hereditanda. & Lidenque. 5. sed virum. ff. de iuribus. Item fore legem l. 3. titul. de las herencias, l. co. 5. etrosi. & form municipalis de Sepulveda l. 3. 4. lib. 3. quæ faciunt pro avo materno. Item ista lex videtur facere pro patre.

XXVIII. ¶ Ego ex omnibus quæ scripta sunt in hac

quæstione breviter concluderem; quod si pactum super lucranda dote factum est in favorem avi materni, vel mariti, statibus vel non statibus filiis, illud servandum est, ut C. de pactis dotibus per totum, & authenticis de nuptis, 5. soluta in principio, collectionis quarta, & l. filia. ff. de reposit. & in l. ex morte, ff. de pactis commentis, & in leg. cum alijs, 5. aliud. C. de secundis nuptis, & per bald. in dicta l. 3. C. de bonis qua liberis, & in dicta authenticis, sed & si quis sol. 3. versum. modo contra illud oppo. & in dicta l. dos a patre, versum. si autem retineatur, ubi concluditur quod pactum in favorem mariti factum hoc casu servandum est.

¶ Idem si favore avi materni pactum de lucranda dote fuerit appositum, ut per Bald. in dictis locis & Paulum de Castro in dicta l. si cum dotem in principio, & dicta 5. cum inter, & l. si cum dotem, secundum veram lectionem. & ibi Bald. & Angeli, & in l. dos a patre, versum. si autem dos & in l. 3. C. de bonis qua liberis.

¶ Cessante autem pacto tacito vel expresse, cum bodie filia per matrimonium patris potestatem exierit: ut fore legem lib. 2. titul. de pactis, l. final. & filio l. 107. & infra l. 7. mortua filia in matrimonio dos debet remanere penes maritum pro filiis (si qui sunt) matris hereditibus, leg. illam, C. de collectionibus, cum multis alijs. & in hoc omnes sunt concordēs in præallegatis locis, a quibus fuit sumpta lex regni 4. partita. de las dotes l. 23. & 30. vbi per Mentalem. Intellige si filius fuit baptizatus, & vixit per viginti dies, ut dicitur infra l. 13.

¶ Ex quo inferitur quod dos quæ pervenit ad filios, matre mortua, eis similiter mortuis, deferatur ad patrem & ad suos heredes, excluso avo materno. Sicut patre vita defuncto bona paterna deferuntur ad filios, eiusque defunctis deferuntur ad matrem, excluso avo paterno, ut per Bartol. in leg. Lucium, ff. de iure fisci, & in l. hereditas, 5. filium, ff. de castrensibus pecuniis, & in l. si insenti. 4. columen. C. de iure delicti. & in l. 1. C. de his qui ante apertas tabul. & ibi Bald. & in dicta l. si insenti. intellige semper prædicta quando filius est natus integer & baptizatus, & vixit per viginti dies, ut infra l. 13. ad idem fore legem lib. 3. titul. de las herencias & fore iura, lib. 4. tit. 2. l. 19. vbi dicitur quod si pater moritur relicto filio, & vxore, & filius postea moritur baptizatus; intellige ut supra, mater succedit filio etiam in his quæ filius habuit a patre. idem e contrario, si mater moritur filio superfluo, & marito. nam si filius moritur baptizatus pater succedit etiam in bonis quæ filio proveniunt a matre, excluso avo materno. Si tamen moritur ante baptismum, succedit avus maternus in his quæ processerunt a patrimonio suo, ut d. l. 13. infra eodem.

¶ Intellige & limita prædicta, nisi pactum vel stipulatio inter partes aliter se habeat. nam tunc pactum est servandum per superdicta. nisi foris municipalis, vel consuetudo præscripta aliter disponat. nam & illud est

servandum, ut vult ista lex in fine.

XXXIII.

§ Filius legitimus vel naturalis in successione patris vel matris excludunt ascendentes ea testamento vel ab intestato, ut hic & l. 9. & l. 10. infra. Intellige de naturalibus, non statutibus legitimis, ut ibi.

XXXIV.

§ Filius potest per testamentum vel aliam dispositionem disponere inuitis parentibus, de tertia parte bonorum suorum, ut hic dicitur, & de quinta, ut infra l. 17. in fine infra. Secus est in ascendentibus, qui extra filios, vel nepotes non possunt relinquere tertiam partem, *foro legum* lib. 3. titulo de las mandas. & infra l. 18. cum similibus.

XXXV.

§ Nota ex fine huius legis, quod foras municipalis circa successione bonorum est servan-

das, quia cum sit ius speciale, derogat generali totius regni, ut per *lucum* in c. 1. de regiscriptis, & in regula generi de regulis iuris, lib. 6. dixi in repetitione rubricę de donat. inter virum & uxorem in introductione colum. 4. Intellige dummodo iste foras sit viciatus ut hic, & l. 1. prope medium super eodem, & per *Bartol.* in *Lumen populi* ff. de infra. & *merc.*

§ Sed est pulchra, & quotidiana dubitatio. XXXVI. Filius qui ex successione materna vel alias habebat bona, ingressus est monasterium religionis approbatur monasterium petiti eius bona. pater contradicit, dicens ea ad se pertinere, saltem duae partes per hanc legem. quid iuris de cibo pendet ex notatis in cap. in presencia de probat.

L E X VII.

EL hermano para heredar ab intestato a su hermano, no pueda concurrir con los padres, o ascendientes del defuncto.

I. Rarer defuncti in successione fratris non concurrunt cum ascendentibus. Concor- dat cum lege 1. §. *E si una, vsque ad finem tituli de las herencias foro legum*. & corrigi auctoritate defuncti, C. ad Tertullian. & in corpore unde sumitur. in auctoritate de hered. ab intestat. veniens. §. *consequens* & §. *si vero collat.* 9. & §. *partita titulo de las herencias*, l. 4. fratres ergo prateriti non rumpit testamentum fratris. l. *si post mortem*, §. *liberi* ff. de contraria. quoniam si sunt descendentes, non debet legitima fratri in bonis fratris defuncti. qui enim nullam partem est habiturus ab intestato, non dicitur ei deberi legitima. *Lexm quatuor*, & ibi *Bald.* C. de iussu. testam. idem *Bald.* in l. maximum vitium, colum. penultimam in fine, C. de liberis prater. vel exhered. Si vero non sunt descendentes nec ascendentes, frater ab intestato succedet fratri, ut l. fratres, C. de iussu. testam. & §. *si vero infra an*, & dist. l. 1. tituli de las herencias foro legum. Itaque frater in testamento potest fratrem praterire, & extraneum instituire, ut dist. l. fratres: nec poterit querelare testamentum fratris, ut dixi, nisi turpi persona instituta: quia tunc potest, ut ibi & auctoritate de hered. & sal. §. *primus itaque collat.* 1. tenet *Bald.* in dicta leg. fratres, & auctoritate ex causa, colum. 2. periculo, tertio praterito. C. de liberis pra. vel exhered. vide ad hoc legem regni sexta partita titulo de como pudes querelantes el testamento, l. 1. & 3. quos nota in hac materia. & foro legum titulo de las mandas l. 10.

II. Intellige praedicta, quod frater potest querelare testamentum fratris, turpi persona instituta, quando est frater consanguineus; secus in vicinno, ut l. 1. fratres. tenet *Abbas* in c. cum & ego. in fine de verborum signi. ubi videas.

§ Item intellige hanc legem de fratre carnali, qui est in primo legis gradu coniunctus, ut per *Bartol.* in l. Lucum, §. *quodam deleg.* 3. *Bald.* in l. 1. C. de success. edita. Antonium Rosellum in tractatu de successione ab intestato colum. 47.

§ De iure tamen civilis, fratres sunt in secundo gradu l. iurisconsultus, C. de gradi. tenet *Bald.* in l. merumimus, C. de legi. hered. sed de iure canonico sunt in primo gradu, c. non debet de consangu. & affi. & sunt fratres de linea transversali. dicto auctoritate de heredib. ab intestato veniens. §. *si quis ipius*, collat. 9. & sunt in primo gradu consobini, id est, filij fratrum in secundo, nepotes fratrum in tertio, propinquiores eorum in quarto. de quibus omnibus habetur in l. 1. §. 4. tit. del parentesco quarta p. v. in.

§ Si autem ad successionem fratris ab intestato concurrunt plures fratres, quomodo succedent fratres utrimque coniuncti? aequaliter per caput habebunt hereditatem, ut nota. in auctoritate cessante, C. de legi. hered. & foro legum tituli de las herencias, l. 5. 6. 13. & infra l. proxima: Si autem vnus est utrimque coniunctus, praefertur consanguineus & vicinno, & solus succedit aliis exclusis. ut l. 12. ad fin.

§ Quando agitur de successione patris vel matris, frater consanguineus succedit patri, vna cum aliis fratribus utrimque coniunctis, ut dist. l. 12. in principio semper ex auctoritate in successione, C. de sui & legi. hered. Idem dicendum de fratre vicinno, quando agitur de successione matris, qui concurret cum fratre utrimque coniuncto, ut dist. l. 12.

§ Si vero agitur de successione fratris, ut in casu legis doctus, succedunt fratres utrimque coniuncti, tantum exclusis aliis fratribus, per

d. l. 12 §. *utroque & authentic. itaque. C. communis de successione*, & l. 1. & *authentic. post fratres. C. de legi. here. & ad. 3. & 6. tit. de la herencia 6. partia.*

VII.

¶ Si tamen non sunt utrumque coniuncti, sed uterini & consanguinei tantum, consanguinei succedunt fratri suo in his quæ fratri proveniunt à patre, & uterini in his quæ proveniunt à matre. In his vero quæ frater aliunde quaesivit, consanguinei & uterini æqualiter succedunt, vt *dist. l. 11. & d. 5. utroque & l. de emancipati. C. de legitimis heredibus, clarus in dist. l. 6. tit. de la herencia 6. partia.* Itaque in bonis lineæ paternæ paternus frater præfertur, in bonis lineæ maternæ maternus. In reliquis vero succedunt æqualiter, sed utrumque coniuncti excludunt omnes.

VIII.

¶ Ex istis videtur inferendum vnum quotidianum, quod si frater defunctus habet in communi partem suam cum alio fratre; sed ab alijs fratribus disijctam, omnes fratres æqualiter succedunt fratri defuncto, cum omnes æqualiter se habent ad fratrem defunctum ex utroque parente.

IX.

¶ Sed aliter videtur sentire Baldus in l. final. colum. C. quando non petatur pars & in l. vna. §. in 1. vers. si verbo empti thesauri co. 3. C. de cadu. & in speculo de locato, §. aut accrescendi, ver. quid si rui: loquendo in feudo, ubi dicit quod si aliquid remansit fratri de feudo, portio fratris defuncti accrescit ei, alias secus. vide notata in l. qui Roma §. duo fratres, & ibi Bartol. quest. 11. ff. de verbo oblig. & Bald. in c. 1. & ibi gloss. in tit. Imperator Lotarius & in l. si familia, ff. familie hereditanda. Bartolus in l. si mihi & Titus, ff. de verborum oblig. & Bald. in l. quest. 11. ff. de rerum divi. qui dicunt quod ista portio accrescit fratri in communitate existenti cum fratre defuncto tantum. facit l. vna. §. huius itaque, C. de cadu. vbi res aliquibus relicta coniunctim re & verbis, accrescit collegæ, non alijs disijunctis, quia unitas sermonis, significat coniunctos esse quasi vnum corpus. Separatorem autem separata debet esse ratio, vt ibi per Bald. Unde si legatur aliquibus coniunctim, videtur tacite inunctum à lege testatorem voluisse, quod vno defuncto, alius coniunctis accresceret. quod nota. & in aliquibus locis huius regni viget forus municipalis, dictans quod frater habens bona communia cum fratre defuncto, succedat ei, exclusis alijs fratribus.

X.

¶ Ex istis inferitur aliud non minus practicabile, quod si aliquibus coniunctim re & verbis relinquitur, & vnus ex coniunctis est incapax relictus, portio incapax accrescit coniuncto, per *dist. §. huius itaque.* quia incapax habetur pro defuncto. Bald. in l. eam quam final. colum. vers. modo iuxta prædicta quero, C. de fideicommissis, & in authentic. ingressi. col. 1. vers. circa primum, C. de sacrosanctis eccles. Bartol. in l. 3. ff. de huius qui pro non scriptis habentur.

¶ Ista faciunt ad questionem, pater in testamento legitimam duobus filiis suis in vna vel pluribus rebus reliquit, alijs vero filiis in alijs rebus disijunctim, & vnum ex disijunctis substituit coniuncto; nunquid mortuo coniuncto, veniat coniunctus re & verbis: an substitutus, tene quod substituitur, quia primò defertur substituto, & in eius defectum coniuncto, per dictum §. in primo leg. vni. C. de cadu. vel quia potentior est substitutio iure accrescendi, vt l. penultim. ff. de inoffi. te.

¶ Coniunctus tamen quomodo sit tacite substitutus, vt per Baldum in lege inoffi. C. de inoffi. & alij, non excludit matrem, vt per eundem Baldum in l. finali. colum. 1. C. de institutione, & substitutione. & in l. precipitur, colum. prima & 3. C. de impub. & alijs. matre igitur in medio existente, excluditur coniunctus.

¶ Ius accrescendi quoddam est tacitum, quoddam expresse, vt per Bald. in l. quidem eulogio candito. penultim. colum. C. de iure delib. & alijs. Ius autem accrescendi tacitum non impedit transmissionem. transmissio autem potest hoc est iure accrescendi, vt per Bald. in l. prima in principio, C. de huius qui ante apertis tabulis. Item filij transmittit bona paternam ad matrem, vt per Bald. in l. si infanti. colum. 3. C. de iure delib. & alijs. ergo mater excludit coniunctum re & verbis.

¶ Ex consequente frater in hereditate fratris, non concutit cum patre, vel matre, etiam in legato re & verbis coniunctum relicto fratri vno & defuncto, id est, in portioe fratris, quæ est magna extensio ad istam legem, nisi forte sit forus municipalis, vel statum loci, quod immobilia deolvantur radici, nam tunc frater in bonis ex paterno lucro quaesitis, excludit matrem per ex quæ dicta sunt supra lege proxima.

¶ Ascendentes hic intellige vsque ad tritavum & ultra, quia cum sint ascendentes de secundo capite per *dist. §. si figuræ & transuersales de tertio, vt authentic. de hered. ab intesta. vni. §. si vero colla. 9. & in d. antea defuncto, C. ad Terrul. præferri debent ascendentes collateralibus tamquam proximiores in gradu, id est, in ordine successionis, vt hic aperte colligitur. Etiam concutitur d. antea defuncto & antea, vt frater filij. §. hoc itaque, colla. 9. & antea post fratres, la. 1. & d. antea cessante, C. de legi. hered. & lex 4. tit. de la herencia 6. partit. per quam fratres excludunt auos & proavos, & succedebant vna cum patribus in capita.*

¶ Sed pone quod frater habens fratres & sorores extraneum instruit herede dem; an institutus eum bona conscientia retineat. vide notabiliter Ancharra. in regula male fidei possessor. de reguli iuris libro sexto. Montalium, iura legum libro 3. tit. de la herencia 1. 13.

I E X

LEX VIII.

M Andamos que succedan los sobrinos con los tios ab intestato a sus tios in stirpem y no in capita. *S. 5. ff. de leg. 2. l. 6. Recopil.*

- I. **I**N successione fratris patris & consobrini concurrunt in stirpem, non in capita. sumitur ista lex ex *anteb. Cessante in principio*, C. de legitimis heredibus: ubi *Iacob. Su. post. Acanem & Bald.* quorum opinio hic approbatur reprobaque glossa sibi quæ contrarium dicebat. eam sequebatur *Cynus, Petrus, Bart. & alij.* Idem quod ista lex, antè disponebat *lex regni. 6. par. tit. de las herencias. l. 5.*
- II. **R**atio huius decisionis fuit, quia nepotes siue consobrini filij fratris defuncti, veniunt ad successionem ex persona patris per representationem, ut *dict. anteb. cessante*, & *l. 5.* Sed si pater eorum viveret, unam tantum partem de hereditate fratris haberet: ergo & filij quæquam mulo sunt, illam habebunt partem quæ pater eorum habiturus erat: ut *l. 5. & ibi Montalvan.*
- III. **A**dverte quando agitur de successione ascendenti, omnes filij succedunt in capita, ut *foro legem, tit. de las herencias. l. 10.* sed si unus est filius, & duo, vel tres sunt nepotes ex uno patre, succedunt nepotes cum patruo in stirpe, non in capita, ut *secta parit. tit. de las herencias. l. 7.* Idem si est contentio inter nepotes super successione auij, nam si sunt plures ex uno filio, & unus ex alio, hic solus habebis medietatem hereditatis, & omnes alij aliam dimidiam, & sic succedunt in stirpem, non in capita. quia nepotes veniunt per representationem patris, non per se ipsos, ut in prædictis legibus 3. & 7. dicitur. & *dicta anteb. Cessante.* Idem quando agitur de successione alicuius ascendenti per iura prædicta.
- IV. **S**i agitur de successione transverfali, & est cõron inter fratres super successione fratris: omnes æqualiter succedunt. *secta parit. tit. de las herencias. l. 5.* Sed si inter fratres & filios alterius fratris, ista lex dicit quod filij fratris succedunt in stirpem non in capita.
- V. **I**ntellige hanc legem, quando frater mortuus de cuius hereditate agitur: & alius frater vivus, & pater consobrinoz erant utrimque coniuncti. nam tunc consobrini succedunt in stirpem non in capita: ut hic dicitur.
- I**dem, si omnes fratres erant consanguinei tantum, vel utriusque tantum. **S**i tamco fratres unus est defuncto coniunctus ex parte patris sed pater consobrinoz ex parte matris; in bonis lineæ paternæ, patris, in maternæ matris frater & eius filij succedunt defuncto. in aliunde tamen quævis, succedunt in stirpem, ut *dict. l. 12. & l. 6. in fin. 6. parit. & d. anteb.*

itaque, & *l. 1. C. de legitimis heredibus*, & *d. anteb. Cessante*, & *anteb. post fratres l. 1. & l. de consanguinis cum similibus*, C. de legi. hered. & in hoc ultimo habet locum dispositio huius legis.

Si autem est contentio super successione patris inter ipsos consobrinos; licet plures sint ex uno fratre, omnes succedunt æqualiter, id est, per capita. & in procedit *l. 13. tit. de las herencias foro legem*. Ad idem *l. 5. cod. tit. 6. parit.*

Si autem frater vivus est defuncto fratri utrimque coniunctus, & pater consobrinoz consanguineus vel utriusque tantum, & tunc consobrini non concurrunt cum patruo in successione fratris: quia pater eorum, si viveret, non curreret, ut *l. 12. tit. de las herencias foro legem*, & *l. 6. in fin. 6. parit.* quia oportet in successione quod gradus ante se sit successibilis. nam destructo ordine, destruitur definitio. *l. 1. tit. prædict. §. de servit. prædict. & ad destructionem antecedentis, sequitur destructio subsequentis. l. 1. §. cum qui. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdic.*

Item si pater expressè veller plures in stirpe transire in filios, quam ipse habet in successione fratris, non possit per regulam *verum potest plus in stirpe* l. 6. ergo nec tunc. Item filius non debet esse maior vel melioris conditionis, quam pater in successione fratris: ut per *Bald. in d. anteb. cessante*, & in *l. 13. de qua supra.* Sed frater consanguineus istius conditionis est, quod non succedit dicto fratri utrimque coniuncto, ergo nec eius filius.

Si vero sunt tres fratres, unus consanguineus, duo utrimque coniuncti, unus de coniunctis de cuius successione agitur, decedit sine filiis: alter coniunctus est etiam via defunctus, ceteri duo vel cõbus filijs, qui concurrunt cum patruo consanguineo super successione patris, non succedunt cum patruo in stirpem; sed ipsi consobrini tantum succedunt, excluso patruo consanguineo, per *l. 12. & l. 1. de consanguinis cum similibus*, C. de legi. hered. unde in casibus istis non habet locum dispositio huius legis, nec servatur gradus, sed qualitas conditionis fortioris & duplicis, quia duz rationes vincunt unam, ut *dict. anteb. cessante*. ubi est casus in *§. 4. quædam*. Et per ista habes declaratam hanc legem. Post fratres autem & filios fratrum, is succedit: qui proximior est in gradu, ut *dict. l. 6. in fine. tit. de las herencias, 6. parit. cum similibus.*

Ex prædictis inferitur quod si dicat stirpium quod proximiores consanguinei ex latere patris succedant defuncto; debet intelligi secundum

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

secundum ius commune, scilicet quod praeferatur utrimque coniunctus. itaque non veniet consobrinus filij fratris consanguineus ad successionem cum fratre utrimque coniuncto. ita decidit *Pos. de Ancherrano in repetitione c. canonum de consub. versal. accurrunt alia quæstiones.* de quo in *Lauben post fratres la. 2. in additionibus, C. de legiti. heredi.* & quod in simili notant doctores moderni in *Leum ita, §. fin. post gloss. in vers. proximo delegat. 2.*

¶ An ista lex procedat cum agitur de successione fratris naturalis: dicas quod si habet descendentes legitimis illi succedent, & in eorum defectum ascendentes. quibus deficientibus, succedit frater legitimus ex parte patris, exclusis aliis fratribus naturalibus. deficientes fratre legitimo, praefertur naturalis ex parte matris: quo deficiente, succedit naturalis ex parte patris. Idem de filiis fratrum naturalium 6 *partus de la brencas l. 11.* quam tene menti.

XL

L E X I X. l. 7. ff. de lib. 5. Recopil.

LOs hijos bastardos, o ilegítimos de qualquier calidad que sean; no puedan heredar à sus madres ex testamento ni ab intestato en caso que tengan sus madres hijo, o hijos, o descendientes legítimos: pero bien permitimos que les puedan: en vida, o en muerte mandar hasta la quinta parte de sus bienes dela qual podrian disponer por su anima, & no mas ni alleode. y en caso, que no tenga la muger hijos, o descendientes legítimos aunque tenga padre, o madre, o ascendientes legítimos, mandamos que el fijo, o hijos, o descendientes que touiere naturales, o espurios por su orden & grado les sean herederos legítimos ex testamento & ab intestato: salvo si los tales hijos fueren de dañado & pugnible ayuntamiento de parte dela madre; que en tal caso mandamos que no puedan heredar à sus madres ex testamento ni ab intestato. Pero bien permitimos que les puedan en vida, o en muerte mandar hasta la quinta parte de sus bienes & no mas dela que podian disponer por su anima. Y dela tal parte despues que la ouieren puedan disponer en su vida, o al tiempo de su muerte los dichos hijos y legítimos como quisieren. Y queremos y mandamos que enronces se entienda & diga dañado & pugnible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento iocurriere en pena de muerte natural. salvo si fueren los hijos de clérigos, o fraýres, o freyles, o de monjas professas que en tal caso aunque por el tal ayuntamiento no incurra la madre en pena de muerte, mandamos que se guarde lo contenido en la ley que hizo el señor rey don luan el primero en la ciudad de Soria, que habla sobre la successión de los hijos de los clérigos.

- I. **F**ilius bastardus sine illegitimus non succedit matri ex testamento nec ab intestato: stantibus legitimis. Potest tamen mater filio bastardo relinquere quintam partem suorum bonorum in vita vel morte, quam poterat relinquere pro anima sua. non stantibus legitimis succedunt matri ex testamento & ab intestato, excluduntque ascendentes legitimis ex parte matris, dummodo tales illegitimi non sint nati ex damnato & punibili coim ex parte matris pena mortis. Potest tamē eis relinquere quintam partem bonorum suorum: de qua

libere possunt in vita, vel morte disponere ad libitum. in filiis autem clericorum aut religiosorum aut monialium, seruanda est lex Soriae.

¶ Ante hanc legem consuetum erat, quod stantibus descendens vel ascendens legitimis, filij illegitimi non succedunt matri ex testamento neque ab intestato: vt *L. Marcellus ff. de regulis iuris. l. 1. & l. cum acutissimi in fine. C. de fideicommissis gloss. in rubrica. ff. de censibus. & in c. nisi cum primum in §. persona, in verbo in d. cetero, de restitutione. Bar. & Angel. in lex. salu. §. si quis rogatus ad faciem, resquero an bastardus, ff. ad Trebell. A quibus*

II.

bus sumptus fuerunt leges regni *foro legum lib. 3. de la herencia l. 1. & 7.* cum quibus lex ista concordat. per quas corrigitur 6. *partita tit. de la herencia l. 1.* quæ disponebat quod spurijs legitimè succedunt matri, quia est certa. similiter corrigitur 1. si qua illastra, C. ad Orficiendum in fine, & ibi gloss. quæ dicit quod naturales succedunt matri stantibus legitimis ab intestato. *et l. pen. ord. tit. & 5. non solum infamia ad Orficiendum.* nisi mater esset illustris, vt d. athen. si qua illastra. & ibi notatur. fine enim mater sit illustris sine notantibus filiis legitimis excluduntur illegitimi, id est, qui non sunt de legitimo matrimonio procreati. de quibus in *authentica ex complexu, C. de incestu nuptijs. & in istis de adoptionibus in principio et 6. partita tit. de la herencia l. 10. & 11.*

III. Quod autem legitimum de matre, idem est dicendum de patre, cui naturales vel alias illegitimi non succedunt ex testamento vel ab intestato, stantibus legitimis, *authentica quibus modis na. eff. sp. si quis legit. calat. 7. & 6. partita tit. de la herencia l. 8. & foro legum, cod. tit. l. 1. in principio, & tit. de modis l. 10. & fin. & infra l. proxima.*

IV. Non stantibus descendentibus legitimis, filij illegitimi succedunt patri & matri, præteritis si sunt naturales nati ex concubina vnicæ & in domo retenta in schemate uxoris, vt l. in concubina ff. de concubinis. Hi enim dicuntur legitimi, si alij legitimi non sunt, vt notat et voluit Spec. de testam. 5. q. versum de naturalium. & sequenti. & probatur in hæc lege, talitè quod & successione matrem. inique sunt de primo capite liberorum, non de capite vnde cognati, proptèr olim qui non habebant in bonis patrum bonorum possessionem secundum Bald. in l. certum 3. arum. versum. ex quo apparet Baldard. C. vnde cognati. Bartol. in l. i. arum. ff. de capite demeritatione. Nec dicebantur coniuncta persona, nec eius filius secundum Paulum de Castro consilia 181. sed extraneus. nec excludit locum contrahentem secundum Bald. in l. i. ad finem. C. de donat. causa mortis. dicuntur tamen liberi, vt leg. cognoscere, 5. bonorum. ff. de verborum signific. tenet Bartol. in l. heredibus. 5. Titum. ff. ad Trebelli. Spec. in supra.

V. Legitimi propriè dicuntur omnes qui vocantur ad successione em senatus consulto, vel de iure ciuili, vel prætorio, vt per Bald. in rubrica, C. vnde cognati, & vnde legitimi. Sed hi sunt de retro, vel vltiori capite liberorum, filij vero naturales sunt de primo capite liberorum per istam legem.

VI. Ex quo inferitur quod in bonis matris, debetur legitimis filiis naturalibus: adeo quod si exheredentur, possunt infringere testamentum matris, si non sunt legitimi descendentes, sicut possunt legitimi, vt habetur in athen. ex causa. C. de liberis præteritis, vel exhered. & ibi dicitur.

VII. Et per hoc corrigitur lex finalis, C. de naturalibus liberis, & l. si quis in iustis. C. de incestu nuptijs

per quæ iura dicunt de dotes, quod naturales non possunt infringere testamentum, quia non debetur eis legitima. notatur etiam in l. 1. 5. ff. de contra. 14. & in l. xxi. 5. naturalis. & ibi gloss. & Bart. de leg. 2. tenet Angelm. in athen. quibus modis na. eff. sp. 5. ff. collat. 7. Bald. in l. fratris. l. 1. versum ad te in iustis, C. de incestu testam. & in athen. res que. col. 2. versum quænamq. hæc athen. C. de filiis emancipis. & in l. humanitati col. 7. versum scilicet vnde am. C. de impuberis & alij suis filijs Angelm. in l. xxi. 5. q. 1. ff. de vulgari & post. probatore.

Quod proce dit etiam turpi persona instituta, vt per Bald. in d. l. i. fratris, per illam textum, & in l. si quis in 5. ff. de hoc propter vitium in continentia, quia iniurat patrem ad delinquendum.

Et per hoc alias fuit consilium, quod statutum admittens filios spurios ad succedere dum non valet, quia contra bonos mores, vt refert Bald. in d. l. fin. in parte primam incontinentia, C. de naturalibus liberis. Bartol. in l. 3. col. 2. versum quæro an per statutum, ff. de testam. Bald. in l. 1. col. 10. versum. quæro de effectu. C. de summa trinitat. & ibi gloss. & in l. unica. 4. appo. versum. & prædicta faciunt ad questionem, C. de bu qua p. nomine, & in l. 1. col. 1. versum dicitur, C. de iure ante. actual. & in l. & si contra. C. de nuptijs. Angelm. de artem in 5. Senatus consultum. de iure nat. Bald. in l. decedenti penult. col. versum. ætem posui dispenare. Qui scilicet dare possunt, lib. fideram.

Propterea Bald. in l. ætem quæ. penult. col. versum tertio genere, dicit quod spurij non possunt heri successibiles, per nouam legem imperatoris generalem Sed contra tenet idem Bald. in d. l. & si contra in fin. C. de impuberis & alij suis filijs. & Bart. in l. Scm. circa principium ff. ad legem fal. Bartol. & Bald. in l. cem. muni. in. C. de natu. li. Non obstat ratio, quia inuitat patrem ad delinquendum: quia istud odium videtur irrationabile quod filio noceat delictum patris, vt C. ne filius pro patre per totum. Ideo valet statutum quod spuria succedat matri in defectum legitimorum descendendum, vt per Bald. in d. l. final. & in iustis p. ad legem. vide quæ scripsi in c. per vestras de donat. inter vium & vxorem, 5. 10.

Ex prædictis similiter infero quod naturales siue bastardi ex testamento & ab intestato faciunt deficere conditionem si sine liberis decederint: quia succedunt tanquàm legitimi, vt per Bart. in l. heredibus. 5. Titum, vt patet, ff. ad Trebellianum.

Ante promulgationem istius legis bastardi excludebat agnatos defuncti: sed excludebatur ab vxore, cui postea succedebant agnati, vt athen. licet, C. de nat. li. & in l. 1. C. vnde vir & vxor, & l. plane de leg. 1. & refert l. 9. in principio, tit. de la herencia, sexti a partit.

Inferitur etiam quod si filij naturales sunt legitimi quoad matrem, quando non sunt alij filij legitimi de legitimo matrimonio nati, possunt retrahere pro tanto rem à matre venditam: vel à patre à quo etiam sunt instituti, quod nota ad legem regni *foro legum, tit. de la ventu. l. 13.*

Ex

XIII.

§ Ex predictis inferitur ad decisionem questionis. Si stantibus filiis, vel descendebus legitimis mater instituit bastardum, vel illegitimum, an testamentum est nullum, dicas quod si instituitur vni cum legitimis, quoad incapacem, testamentum est nullum, & quoad legitimos valet, argum. eius quod dicit Bald. in l. eam quam in fin. C. de fideicommissis. Similiter est nullum quando ipse solus fuit institutus. 6. partia. tit. 1. l. 4.

XIV.

Ad:

§ Et per hoc dicit nota. Bald. in anteb. in pref. sa. col. 3. versu. circa primam penam conclusionem, C. de sacrosanctis ecclesiis. quod si testamentum continet institutionem incapacis puta spuriæ cui datus est adiunctus, vel substitutus, testamentum non est nullum, sed valet in personam coheredem, vel substitutum. Bart. in l. 3. C. de bu qui pro non scriptis ha. Bald. in l. eam quam, col. fin. versu. modo iuxta prædicta quero, C. de fideicommissis, & in l. 1. §. in primo, q. penult. C. de caducis toll. textus nota in l. 1. versu. hac nempe omnia, C. de secundis nuptiis. vbi mulier secundo nubens non potest institui ab extraneo. & si instituitur, hæreditas non debet remanere apud uxorem, quia est incapax illius hæreditatis. Sed remanebit hæreditas coheredi, si fuit datus coheres. Alias debet remanere in testatore, facit etiam quod habetur in l. ex affe. §. ad legem Fal. & in l. si Titus de legat. 2. vbi legatum incapaci factum, accrescit aliis legatis.

XV.

§ Sunt tamen duo casus, in quibus valet testamentum, in quo instituitur spurius. primus quando spurius est natus ex tyranno, vel rege uxore & ex aliqua pollicita muliere, nam tunc spurius potest institui & ab intestato succedere. Bald. nota in d. l. eam quam col. 7. versu. & sciam quod in istis, C. de fideicommissis. vide quæ ibi addo.

§ Secundus casus est quando filius est ortus ex matre per vim cognita: ut per Bald. in d. l. si qua instituitur, col. 1. versu. quid ergo si mater, C. ad Orf. quia sine culpa nemo punitur: ut regula iuris habet.

XVI.

§ Et per ista limita dictum Bald. in l. id quod pauperem, fin. col. versu. queritur etiam an executor, C. de epis. & cler. vbi dicit quod executor datus ad distribuendum inter pauperes, non potest eligere filium spurium testatoris: nisi forte spurius sit habitus ex muliere per vim cognita: per supra dicta.

XVII.

§ Nota quod mater potest relinquere filio spurio, vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum in vita, vel in mortis articulo. Idem antea disponebat lex regis fore legem aial. delus hereticus, l. 1. & tit. de las mandas. l. 9. & his & infra l. proxima. Sicut ergo pater sic & mater potest relinquere quintam partem bonorum suorum, cui voluerit, etiam filiis spuris, vel alias illegitimis.

XVIII.

§ Ex quo datur notabilis ampliatio ad textum in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium. quem possit per adulterium. vbi æquitas canonica permittit aliquid relinqui filio illegitimis ra-

tione alimentorum, quia ex quo geniti sunt non sunt perdendi: ut illa quantitas quæ alias relinquebatur arbitrio iudicis, hodie sit taxata ad quintam partem bonorum eius qui habet filios, vel descendentes legitimos, vel non poterat eisdem filios hæredes relinquere.

§ Si igitur alimenta sunt spurio præstanda: vel dos filia constituida, non poterunt excedere quintam partem bonorum constituentis, modo ista constituantur à patre vel matre, modo à iudice: ut per Bald. in l. fin. col. 1. §. de bu quibus, ut indigne, & consilio incipientis ad eundem, quem refert & sequitur Rayssia in d. l. si qua instituitur, antepenultim. vbi. C. ad Orficiam. vbi concludit quod pater filiam spuriam dotare potest usque ad quantitatem alimentorum, ita quod habeat alimenta perpetua secundum qualitatem status sui. quia quod ob causam permittitur, ab eius causa limitatur & moderatur, quia limitata causa limitatur pariter effectum. l. in agris. §. de acquir. rerum domo. unde arbitrio iudicis committitur secundum Bald. ubi supra. & in hoc ius canonicum & civile concordant. ut d. c. si haberes. & l. lucum. §. de insti. & substitutio. Sed hodie taxatum est hoc in quinta parte bonorum: ut hic & infra lege proxima. Reprobata l. 10. delus hereticus. 6. partia. quæ prohibebat nihil posse dari, vel relinqui filio spurio, vel adulterino: vel saltem intellegatur, ultra quintam partem bonorum relinquens. Item reprobat anteb. ex complexu de incestu nupti. vbi vide Bart. & alios & Barbolesum Socinum in l. 1. §. si mater. vbi agit de dotanda filia spuria, sicut erat alimentanda, quia legitima succedit loco alimentorum: & dos succedit loco legitimæ: videas quæ scriptum est per vestras de donat. inter virum & uxorem, §. 10. vbi multa de spuris cumulant. & §. 23. vbi de filia spuria dotanda dicebam, & §. 24. in fin. vbi de hac lege memini.

§ Ex istis inferitur quod licet alias alimenta quæ dantur misericordis causa, debent præstari secundum necessitatem vivendi: ut notanter dixit Bald. in l. si maritus, §. si filius. mater. cuius memini in repetitione c. per vestras de donat. inter virum & uxorem. §. 24. col. 1. versu. quinimo, hodie per istas leges est taxata quantitas quæ præstari potest, scilicet quinta pars bonorum.

§ Inter cetera nota & tene menti istam legem, in quantum disponit quod mater potest dare filio spurio vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum: de qua potest filius ad libitum disporre, quantumvis pro alimentis sibi detur. Cuius contrarium sentit Bald. in l. eam quam 10. col. 1. C. de fideicommissis. & dicit plene in prædicta repetitione cap. per vestras de donat. inter virum & uxorem, §. 24. versu. aliud adhuc. & ibi in additionibus ad finem illius §. feci mentionem istius legis videas per te.

§. R.

XIX.

XX.

XXI.

XXII. § Bastardi dicuntur filij naturales tantum, secundum Bald. in leg. si quis illud. C. ad Orficien. Et in leg. generaliter, § cum autem, C. de iustis. Et substat.

XXIII. § Spurius dicitur natus ex concubina quæ non fuit retorta in domo ex indubitato affectu. *Id est, nisi cum patre. § persona, de romanis. Et ibi gloss. Et alij ad. dicitur spurius proprie, qui ex tali concubitu natus est, quod non possit legitimiari per sublequentes matrimonium.* Secundum Angelum in § omnesque, in fine, ad Orficien. ad hoc lex, *velgo. § de statu hominis. Et lex regni 6. partit. tit. 13. l. pen. in fin.*

XXIV. § Quomodo probetur aliquem esse illegitimum, vide Bald. in l. in manu. c. 7. col. 1. vers. ex hoc sequitur, C. de impub. et alijs substat. Paul. de Castro consilij 176. incipiens super primo datus. vbi dicitur quod probatur per causas extrinsecas, id est, per assumptionem, ut quod fuerit habitus & reputatus pro filio tali, vel quod fuit natus ex concubina talis, ut per gloss. in c. Michael de filiis presbyt. Et infra l. 11.

XXV. § Filij nati ex coitu aliæ lege imperiali damnato, nullo modo succedebant matri vel patri nec alius ascendentibus, quia erant indigni omni legis beneficio. *autem, quoniam non nati sunt. § si solus. 7. autem ex complexu, C. de incestu. sup. Et ibi gloss. Et in d. l. si quis illud. Et in d. l. final. Et § non sime, in fine, ad Orficien. Et ibi per Angel. Ad idem dicitur lex regni secunda partia titulo 13. l. penultima, Et lex ista.*

XXVI. Si mulier illi filium habuit filium vulgo quæsitum, qui non filius natus ex damnato coitu, qui vocatur spurcius, ut dicitur l. penultima. Et l. vulgo quæsitum, § de statu hominis. iste talis olim non admittetur cum legitimis ad successionem matris, ut dicitur § si quis illud. Et l. penultima. Si tamē mater filius ex legitimo matrimonio nō habebat, admittetur in distinctione exclusis parentibus, ut dicitur § si quis illud. a contrario sensu. ut ibi per Salicetum. Sed in hoc nihil est hodie innovatum. immo hoc idem disposuit ista lex ibi. *Auque non per patrem, o matrem, o ascendentes legitimos, mandantes que el hijo, o hijos descendentes matris alios, o esposos por su orden. Et quando lex seu heredes legitimos ex testamento o ab intestato.* Et sic est hic casus apertus pro illo argumento a contrario sensu, quod sumitur ex dicta leg. si quis illud.

XXVII. § Si necem filius natus est ex patre ligato, & matre soluta, cum non sit natus ex damnato coitu, ut l. 1. C. de natis liberis. talis filius est successibilis, quia non damnatur talis coitus de iure civili, licet de iure canonico poenitentia imponatur. Et sic spiritualiter tantum damnatur. ita dicit Salicetus in dict. l. si quis illud. Angelum in dict. § non sime, in fine, ad Orficien. Ad hoc lex regni 7. partia titulo 17. l. 1.

XXVIII. § Item si mulier per vim fuit stuprata, nam respectu matris nō dicitur filius natus ex damnato coitu, quia membris terribilis eam excusatur, § de adulterio. l. vim passa. ideo talis filius succedit

Palacios Ruy.

matri, in fine, de agna. successione, § vulgo, tenet Bald. in d. l. § si quis illud. Et in l. eam quem, C. de successione. col. 1. §. hunc est quod filius tunc deum non succedit matri quando ex damnato coitu nascitur, ex quo mater debet poenitentia. *autem, quoniam non nati sunt. § si penultima. gloss. in dicta leg. si quis illud. Bartol. in l. si quis de his quibus vi indignis.*

§ De iure civili natus ex damnato coitu, non dicebatur filius, nec a patre vel matre poterat ei aliquid relinqui, nec alendus erat. *autem, ex complexu. C. de incestu. sup. Sed illud erat de necessitate, de paterna tamen pietate alimentari poterat, textus & Salicetus ibi. de iure tamen canonico alij potest & debet filius etiam spurcius. et cum haberet de eo qui duxit in matrimonium in quem potuit per adulterium. unde pro alimentis potest aliquid ei relinqui. Et si femina est filia & non habet alimē, potest pater ei aliquid pro dote relinqui, ut ibi notatur, & sumas Bart. in d. l. fin. de his quibus vi indignis. de quo dubitat Salicetus in d. autem, ex complexu. quia & si a patre debeantur alimenta, non sequitur quod ab hereditibus patris debeantur, unde de facili feret frater legi. Ratione tamen alimentorum, non est modus in legando vel relinquendo ex ceteris. nam presumitur frater l. 1. C. de natura. Et Bald. in d. l. eam quem. arbitrio ergo iudicis relinquitur quantum potest filio pro alimentis relinqui. Iudex tamen non arbitrabitur ultra quintam partem bonorum parentis per ex quæ dicta sunt. Aliqui, ut Bald. in d. autem, ex complexu, C. de incestu. sup. intelligebat d. leg. cum haberet, in spurcis simpliciter. scilicet in necessitatibus incestuosis. Sed hodie per istam legem potest pater vel mater relinqueret filio etiam spurcio vel incestuoso quintam partem bonorum suorum, alimentum tamen præterito vel alias. quoniam ex quo geniti sunt, non sunt perpendendi.*

§ Nota & tene mentem hanc legem quæ declarat quādo coitus dicitur damnatus, ut filius inde natus non succedat parentibus. Antiquitus enim ante huius legis compositionem coitus damnatus dicebatur, vbi aliqua poena temporalis imponebatur per aliquam constitutionem iuris civilis, ut poena adulterii, incestus vel stupri, in fine, de publicis iudiciis. Item lex ista de adulterio, autem, quoniam modo natus esse sui. § fin. Idem si alia poena extraordinaria imponebatur, ut quādo quis plures retinet concubinas. nam iste coitus est damnatus quoad utrumque, licet extra ordinem veniant puniendi, quia est rei malis exempli, ut l. 1. C. per totam § de versis & extraneis. c. 1. § de crimine. § si quis illud. filij autem exinde geniti nullo modo succedebant ab intestato patri nec matri. *autem, quoniam mod. naturalis esse sui. § si vero effusa. Et ibi videtur de mente gloss. § si quis illud. in fine, in integrum. Item facit autem de iure & sententia, § non sime, col. 1. tenet Angelus in dict. § non sime. licet Bartolus contra in d. final. § de his quibus vi indignis.*

Z

scilicet

scilicet quod tales possunt matribus succedere ab intestato. *vt infra de success. cognat.* Sed eius opinio non placet Mathesiano nec Angelo in dicto loco.

XXXI.

¶ Et per hoc dicebat ipse Angelus, quod si habens uxorem, accipiat concubinam in domo, filij inde geniti, non poterunt matri succedere, cum talis coitus sit damnatus. *l. 1. ff. de concubinis.* hoc idem est de mente Bald. in *l. cum quam col. 6. C. de falsis commissa.* Vbi concludit quod si virgo violenter oppressa peperit filium ex quodam tyranno coniungato vel ex rege, potest ipsum filium heredem insinuare.

XXXII.

¶ Ex hoc infertur quod cum vidua, & virgo saltem quæ in obscuro loco nata non est, non possit accipi in concubinam, vt vult gloss. in *l. 1. ff. de concubinis.* filij ex ea nati, vbi pater non ignoratur, tanquam nati ex stupro, vt *l. stuprum, ff. de adul. non succedebant matri*, quia damnabilis erat coitus, cum saltem extra ordinem poterat puniri, nisi mater per vim fuerit stuprata. hoc fuit de mente Bald. in *d. l. 1. ff. quæ illa in principio vers. quæ.* de quo stupro loquitur iste textus. Hodie tamen per istam legem ista omnia sunt sublata, & tunc damnatus coitus est damnatus quoad matris successionem, quando ei poterat poena mortis imponi, vt in adulterio & incestu. vt habetur per legem regni. *7. partit. tit. 18. l. 1. ff. de lib. ordinationum tit. de lib. adulterii l. 1. vel si iugena quæ natus filium alicuius, & est in domo eius & ministrat seruitia, si fornicata fuerit cū famulo eiusdem domini.* vt disponit *lex ordinationum prelati.* Secus si tantum ministraret seruitia, quis tunc non poena mortis, sed fustibus castigari potest. Idem dicitur ibi de concubina vel consanguinea domini, si cum famulo eiusdem domini fuerit fornicata. Vnde natus ex tali coitu, non potest matri succedere per istam legem iunctam cum ista, quod est mirabile, intellige nisi fuerit vim passa, vt supra dictum est.

XXXIII.

¶ Et pondera hanc legem, cum disponit quod tam damnatus debet esse coitus quod mulier possit damnari ad poenam mortis naturalis, vt mortem excludit et civilem. quæ autem dicitur mors naturalis & quæ civilis, diximus supra in *l. 4.* Item vt excluderetur mors spiritualis. nam licet coitus meretricialis vel concubinarus, nullam poenam temporalem habeat de iure civili, vt *l. fin. ff. de adulterio C. l. si ea & l. quæ adulterium, C. de concubis.* poena tamen spiritualis imponitur, quia mortaliter peccat quis, qui cum alia quam cum propria uxore commiscetur, vt *37. q. 3. c. meretricis gloss. in c. ad nostram 5. 7. de hereticis.* de ista morte spirituali non loquitur ista lex. Sicut enim propter cognationem spiritalem nepos admittitur ad successionem, vt traditur per *Abb. in c. tanta qui filij sunt legitimi*: ita nec propter damnationem spiritualem debet excludi.

XXXIV.

¶ Nota quod filij nati ex damnato & punibili coitu, non succedunt matri, etiam legit-

imis non stantibus, ex testamento nec ab intestato, vt hic dicitur. Semitur hoc ex *l. 1. ff. quæ illa in l. 1. ff. de adulterio, vbi gloss. & doctores & Lina. C. de materibus quæ proprii serui si immiscuerunt, & 6. partit. tit. de las herencias l. 11. fore legem. tit. de las mandas l. 10.* Quis autem dicatur natus ex damnato & punibili coitu, vide in *d. l. 1.* ista lex declarat, quando mater propter talem coitum incurrit poenam mortis in hoc tene menti hanc legem. Et vide *authenticam quibus modis naturaliter efficitur. fin. 5. final. collat. 7. gloss. doctores & Baldus in d. l. 1. ff. quæ illa in l. 1. ff. de adulterio, vbi gloss. numerari, iustit. de nuptu & in c. 1. vt clericorum mores in fine de vita & bon. cle. vide etiam Bartolin. ff. adulterium cum incestu column. 3. vers. & videtur declaranda ista materia. ff. de adulterio. Angel. de Aretio in tractatu masculinum in parte que nec habet adulterio, etc. quasi per totum titulum de adulterio. 7. partit. & fore legem & lib. ordinationum, & iustit. de publicis iudiciis, 5. item lex in l. de adulterio cum familiis.*

¶ Non omnis coitus est punibilis, vt puta cum meretrice. *lex ff. qui uxori. 5. sed sic & l. verum. ff. de adulterio.* Iste autem non fore legem, item coitus cum concubina alterius, non est punibilis, secundum Bar. in *l. 1. ff. de uxore in principio, ff. de adulterio.*

¶ Quando mater propter coitum punitur ultimo supplicio, vide *l. 1. & 2. tit. de las adulterio lib. ordina.*

¶ Saluo his hijs de *heredes, o clerigos freyres a non-jur. professor.* Ista lex quantum ad declarationem legis de Mena & Bureuista de, quibus facit mentionem, in quibus tantum facit mentio de filiis clericorum, non monachorum vel monialium. Item prædictæ leges clericorum filios excludunt a successione patris clerici, unde nec titulo donationis seu legati, vel venditionis possunt aliquid habere a patre clerico vel alio eius consanguineo. nihil tamen dicunt illæ de successione materna. ista autem lex videtur extendere dictam legem de Soria, vt non solum habeat locum in filiis clericorum, quod non succedant patri clerico, sed etiam in filiis monachorum & monialium. Item quod ibi dispositum est de successione patris extenditur hic ad successionem matris. nam hic solum disponitur de successione materna, quia de paterna iam erat dispositum per illam legem.

¶ Item in quantum dicta lex excipit filios clericorum, exceptio fit à regula, vt notat *Idem. And. in rubrica de regulis iuris lib. 6.* etiam in illis verbis loquitur ista lex de successione materna, & est sensus, quod & si non sit poena mortis naturalis imposita moniali quæ genuit filium, nec concubing clerici vel monachi, tamen eius filius non poterit succedere matri sicut nec patri, itaque quodammodo redimus ad primū quibus imperatorum, quod qualitercumque per constitutionem coitus esset damnatus ordinatione vel extraordinarie, filius de e succedit patri nec matri, vt dictum est supra.

¶ Inaudi-

XXXIX.

¶ Intelligo tamen dictam legem de Sortia, dum loquitur de filiis clericorum quando clerici sunt in sacris, vel saltem sunt beneficiati, & rebus sic se habentibus filij fuerunt ex concubina procreati, quia utroque casu concubina non potuit esse vxor deici, unde non possunt filij dici naturales, vt l. nam & contra, C. de nuptiis, nec legitimantur per subsequens matrimonium secundum Bartolam. l. 2. ff. de concub. facite & ante a qui filij sunt legi. tenet expresse Ioan. And. in regula sine culpa, de regulis iuris lib. 6. in mercatoribus. immo quod plus est, tales filij dicuntur incestuosi. Et clericus dicitur commississe incestum, gloss. & Bald. in l. 1. C. de epi. & cle.

XL.

¶ Si tamen clericus esset in minoribus, nec haberet beneficium, filius ex concubina habitus, dicitur naturalis, quia tunc temporis cum ea matrimonium contrahere poterat: ideo legitimatur per subsequens matrimonium secundum Bart. in d. l. 1. & notatur in d. 2. ante, & consequenter talis filius poterit succedere matri simul cum legitimis, vt supra dictum est de aliis filiis naturalibus.

XLI.

¶ Sed quid si monachus vel monialis infra annum professionis habuit filium ex concubina, an dicatur naturalis & possit succedere matri? Videtur quod cum rebus sic se habentibus monachus seu monialis matrimonium contrahere non poterat, talis filius non sit naturalis, non succedit matri, nisi forte contingat quod tempore conceptionis nondum fuerat ingressus vel ingressa monasterium, vel autem natiuitatem filij exiit a monasterio, cum saltem altero tempore poterat esse matrimonium inter eos, quo casualis filius erit naturalis & succedet matri, vt infra eadem l. 1. quæ considerat alterum tempus natiuitatis seu conceptionis. Sed adhuc cogita si hoc ipsum dici possit de filio concepto & habito durante anno professionis etiam existente monacho vel moniali in monasterio, quoniam certum est, quod & tunc potuit esse matrimonium inter ipsos concubinos vel fornicarios, vt videtur textus in c. beneficium de regularibus lib. 6. vbi infra annum probationis clericus beneficiatus potest retinere, & retinet beneficium & potest illi tenuere, & dicitur beneficium vacare per eius renuntiationem ooo per religionis ingressum. Item si infra annum probationis collatum esset illi beneficium & ille acceptaret: quis dubitat quin talis collatio esset valida, vt ibi notatur. Si quidem infra annum probationis potest contrahere matrimonium spirituale validum, ergo & temporale; cum valeat argumentum de vno matrimonio ad aliud, vt c. secundo de translatioe prelatorum. disi. plene in repetitione mea, cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem. Vnde quicquam infra anni probationis in favorabilibus censetur religiosus, & gaudet privilegio religiosorum, vt c. religiosi de iur. ex lib. sexto non in tamen has quæ non sunt sibi favorabiles, imo odiosas, vt id quod

Palacio Rex.

enim favore introductum est, retorqueatur in eius odium, l. quod favore de legibus. regula, quod ob gratiam, de regula iuris libro sexto cum similibus. præsertim cum ex hoc crearetur fauor & utilitas filio qui non peccauit. Cogitabis.

XLII.

¶ Filij clericorum non succedant parentibus duplici ratione: prima, quia clerici ecclesiam, monachi monasterium habent heredem. cap. in præsentia de probacionibus, cum similibus. Secunda, quia sunt intestabiles, & omnia quæ habent, videntur acquiritur intestum ecclesie, & deficientibus legitimis, ecclesiam habent heredem, vt dictum est i. de puelis clericorum, i. de testamentis. vti dixi in meis re-collectis.

XLIII.

¶ An filius clericus succedit matri, scripsi alias late in quodam meo consilio, vbi videri poterit.

XLIV.

¶ De accessu ad monialem vide c. si qui, & c. virginibus 27. q. 1.

XLV.

¶ Virum promouat ad coitum. 26. distinctione c. violentum, gloss. in c. carnem de consecratione dist. 5. Cognoscens moniale carnaliter, si est clericus, deponitur & detruditur in monasterium c. si qui c. si qui episcopus, 27. q. 1. si laicus, de capitulato, & bona monasterio applicantur. c. si qui requirit, eadem causa & q. legi sequi non deum regere. C. de epi. & cler.

XLVI.

¶ Que peccata committat habens accessum ad monialem, vide gloss. in c. de virginibus eadem causa & q. vide Abb. in c. clericus de coha. clerico. & mulierum. vide l. titulo de las que jaceren con mugeres de orden septima partida & in lege eadem titulo foro legum, vbi vide.

XLVII.

¶ Hæc lex, ad quam se refert lex nostra in fine, de filiis clericorum, &c. habetur in libro ordinationum reale de las herencias. leg. finali. com qua concordat lib. 22. de los porlados. eodem libro ordina. 1. & coniungitur l. 2. tit. de las que jaceren con sus parientes, & con mugeres de orden. fore legum.

XLVIII.

¶ Pone quod mater habuit filium ex legitimo matrimonio & alterum ex damnato coitu, propter quod veniebat ei imponenda poena mortis, an poterit mater tali spurio relinquere quantam partem bonorum suorum; ista questio non deciditur per hanc legem, quæ in prima parte loquitur stantibus legitimis de filio naturali tantum vel spurio simpliciter, quo casu mater potest relinquere quantam naturali vel spurio. Secunda pars legis loquitur de nato ex damnato coitu non stantibus legitimis, quo casu potest tali filio quantum relinquere. cum tunc non stantibus legitimis vel naturalibus, non est qui eum impediat, etiam si sit ascendentis & videretur quod nec tunc relinquere potest in casu de quo agitur, mater tali filio quantum in testamento, quoniam tunc deum relinquere potest quando soli ascendentis subsistunt. Stantibus autem filiis legitimis, ad nihilum admittitur, vt hic dicitur in secunda parte. si tamen legitimis subsistant, excluditur omnino

Z z 2

nino

nino iste filius, ergo nec quintam habere potest ex testamento vel ab intestato, nisi dixeris quod quintam habet ex dispositione materna, non ut filius, sed quasi extraneus.

XLIX. § Præterea ista lex est correctoria, & consequenter non extendenda. *regula odia de reg. m. l. 6.* oam tunc in materia exorbitanti fieri debet restrictio ad verba & incotem ex verbis sumpta specificè, vt notanter dicit *loan. de imol. in d. 1. de respectu post. Antonii.* & ita dicit debere intelligi gloss. in c. 1. de tempo. ordi. l. 6. maxime quia in casu propositæ questionis non videtur eadem ratio, & per consequens videtur remanere sub dispositione *authentica ex complexu.*

L. § Præterea videtur hæc decidi in lege sequenti in principio. dum dicit, *que in caso que el padre, u la madre sean obligados a dar alimentacion a alguno de sus hijos ilegítimos.* Sentit ergo quod non semper tenetur mater alimentare filium, vt notatur in *d. 1. cum haberes, de co qui duxit in matrimonium.* & videtur de mente *Bald. in d. 1. authentica ex complexu,* cum vult quod *dictum cap. cum haberes.* habet locum in spuris simpliciter. secus in nefariis incestuosis. dicuntur autem nefarii propriè, nati ex coitu inter ascendentes & descendentes. Incestuosi vero nan ex coitu inter collaterales consanguineos vel affines. *l. qui etiam et l. fin. C. de nuptis, infra in 5. ergo gloss. in rubrica. C. de incestu nuptis.* vnde intelligendo propositam questionem quod filij nati ex damnato coitu, sicut nati ex nefariis seu incestu nuptiis, vnde quantum ad hoc, nil videtur hodie innovatum. itaque nil potest eis relinquere a patre, vel matre etiam alimentorum ratione, sicut antea de iure imperatorum. vt *dicta authentica ex complexu:* oer de iure canonico alimenta eis debentur, etiam si alij filij legitimi non subsistant.

LI. § Sed si tales filij non sunt nefarii aut incestuosi, sed adulterini tantum: quibus alimenta debentur. vt *dicto cap. cum haberes,* quod expresse loquitur de filiis adulterinis: an hoc procedat si supersint alij legitimi, in *d. cum haberes* nihil dicitur, nec in lege ista. immo potius videtur eis alimenta denegare, cum sint nati ex adulterio, propter quod mulieri adulteræ imponitur poena mortis. Cogita.

LII. § In casu tamen quod talibus filiis, vel aliis illegitimis debeantur alimenta ex acquireta canonica: per *dictum cap. cum haberes,* alimentorum præterea, sola quinta bonorum potest ubi relinquere, vel in viâ concedi per patrem vel matrem per legem istam, quæ solum disponit quid supersint ascendentes. non autem quando filij legitimi: vt supra dictum est. Vnde satis est eam extendere ad casum existentie legitimorum, non tamen debet excedere quintam, vt

dictum est in precedentibus. & tenet *Bald. in l. eam quam, C. de fideicommissis. col. 1.*

§ An autem possit statuto permitti quod filij spurij succedant in bonis parentum. *Barr. dicit quod no, in l. Sems Angerum, ff. ad legem Faliscam.*

§ Item an spuris habeat quædam contra testamentum matris, si fuit ab ea præteritus vel exheredatus, vide textum & gloss. in *l. si iuxta. l. 2. ff. de testis testis.*

§ De filiis illegitimis & eorum speciebus, vide gloss. & doctores in c. *misericordia* in *præd. de reuocacione in parte man. et c.* Et qualiter admittuntur ad successionem, vide *Petrum de Ferrara in sua practica in libello de successibus ab intestato, & Nicolauum de Vhalde in tractatu de successibus ab intestato.*

§ *Edela tal perpepuda disponer despuer que la o-niere en su vida, &c.* Nota bene istam legem, quæ permittit filio illegitimo disponere ad libitum de quinta bonorum parte sibi pro alimentis relicta a patre vel matre, etiam post mortem suam, quod videtur mirabile, nam cum parentes filius teneantur alimenta præstare, vt lege *fiquis a liberis, ff. de l. vii. agnoscentis.* etiam spuris, vt *dicto cap. cum haberes.* & loco alimentorum succedat quinta prædicta. illud autem quod pro alimentis relinquimus, non debet quintam excedere ne fiat frans, vt supra dictum est, ad hoc lex sequens, quæ expresse hoc vetat, & similiter non debet durare nisi per vitam eius qui est alimentandus, & non transmittitur ad filios: vel heredes, vt per *Bald. in allegata l. eam quam. C. de fideicommissis. col. 10. per l. xxi. bi. § fin. ff. de transf. acti.* vbi vide *Bald. Ad idem l. desin. § fin. ff. de usufructu.* vide *Bald. in l. fin. ff. de his quibus vt indigne, & consilio 456. Baptisam in repetitio. l. si qua illib. col. antepenult. C. ad Orficiam m.* vbi expresse hoc tenet, ego alias scripti in cap. per vestras de donationibus inter vium & vxorem, col. 349. in mea repetitione. Hodie tamen per hanc legem deciditur contrarium, immo quod de ista quinta pro alimentis relicta, potest filius disponere ad libitum in viâ & morte, ratio est quia leges istæ faciunt filium illegitimum expacem huius quintæ partis etiam tantum a suis filiis legitimis: non solum quantum ad usufructum pro alimentis, sed etiam quo ad proprietatem ipsius quintæ: quapropter efficiunt transmissibiles ad heredes vel posteros.

§ An autem filius spurus est expas ab alio, quam a patre, vide *Farr. & alios in l. § de iure f. f. & in l. quod conditio. ff. de donat. & in l. si u. qui. ff. de vulgari & prep.*

§ Parentes spuriorum succedunt eis sicut ipsi parentibus. *Barr. in l. fin. col. 1. ff. de his quibus vt indignis. vers. quod contra. & vide textum & Bald. C. de naturalibus liberis.*

L E X X. *Lex 3. tit. 3. lib. 5. Recop.*

MAndamos que en caso que el padre, o la madre sean obligados a dar alimentos a alguno de sus hijos ilegítimos en su vida, o al tiempo de su muerte; que por virtud de la tal obligacion no le pueda mandar mas de la quinta parte de sus bienes de la que podia disponer por su anima. Y por causa de los dichos alimentos no sea mas capaz el tal hijo ilegítimo. De la qual parte despues que la ouiere el tal hijo, pueda en su vida, o en su muerte hazer lo que quisiere, o por bien tuuiere. Pero si el tal hijo fuere natural, y el padre no tuuiere hijos, o descendientes legítimos, mandamos que el padre le pueda mandar justamente de sus bienes todo lo que quisiere, aun que tenga ascendientes legítimos.

I. In casu quo pater vel mater tenentur alere filium spurium, vel illegitimum alimentorum praeceptum, non nisi quintam partem bonorum suorum in vita vel morte relinquere potest, de qua potest libere dispoere. per hoc tamen non efficitur ad alia capax. hoc dicit.

II. ¶ Pater & mater tenentur alere filios, ut lege si quis a liberis, ff. de liberis agnoscenda: etiam illegitimos. caput. cum haberes de in qui duxit in matrem. quam possit per adulterium, concordat quarta pariter titulo 19. lex quinta, & supra lex proxima, ubi dixi. Reprobatur authentica ex exemplo 128. C. de inoffi. nuptiarum.

¶ Quamuis ergo parentes in suo testamento ea dare prohibuerint, nihilominus, dabuntur natura cogence. Baldus in lege id quod pauperibus, finalis solutio versu 1. ultimo queritur, C. de episc. & de de quo per Speculum de successu. ab intestato. versu 1. non ducimus. probatur in authentica, libet, & ibi Baldus. C. de natu. li. & in d. cum haberes, & d. lib. 5. in principio. ibi cum dicit son tenetis delectari. Vnde hac obligatio est naturalis: quia paternum suorum non expirat, ut l. 2. titulum 19. 4. pariter.

III. ¶ Ex quo sequitur quod pater tenetur dotare filium naturalem, quia dos succedit loco alimentorum, ut per Baldum in l. cum quam colunt. 7. versu. pone dicit decretum, C. de fidei iuramentis & in l. 1. titulum 4. versu 1. iuxta a hoc queritur, C. de sacrosanctis ecclesiis in l. iura & in repetitione colunt. 1. 4. per super quod dicitur, Abbas post aliam in d. cum haberes. ego dixi plene in repetitione. & per vestras de donat. inter virum & uxorem. Non est ergo mirum: si eo modo quo tenetur filium naturalem alere, teneatur similiter dotare, secundum Baldum in d. l. quod pauperibus, quamuis contrarium teneat in authentica res qua, versu 1. quere, nam quid, in fine. C. canonica de legatu, de quo plene scripsi in dicto c. per vestras.

IV. ¶ Si autem pater & mater hac alimenta praebare nequeunt, avus & avia & alij ascendentes Palacios Ruy.

res omnes ad hoc tenentur de potibus naturalibus vel spuris, ut dicit l. 5. arbitrio boni viri. glossa in authentica de tunc & semper, 3. consideremus colunt. 3. & ibi Angelus versu 1. nota in illa glossa. que loquitur in filio naturali, Baldus in dicto. authentica res qua, colunt. 2. versu. quere an tenent, & in dicto. authentica licet patri: ubi dicitur quod sicut filius naturalis debet aliis parentibus, ita debet alere parentes, quod est oia. secundum Bartolomaeum & Baldum ubi de hoc habemus leges regum. 4. partia rural. 19. l. 4. 5. 6.

¶ Aliqui sunt casus in quibus pater non tenetur alere filium naturalem adultum in incestuolum vel spurium, ut puta quando matrem dedecet alimentare filium, quia forte est magna princeps, aut monialis professa, vel est infirma, aut aliter impedita. huius enim casibus laetabitur expensis patris. arg. ff. de liberis agnoscenda l. si quis a liberis.

¶ Item pater tenetur pro dimidia alere spurios, secundum Abbas in d. cum haberes per illam sectionem de eo qui duxit in ma. sed mater tenetur alere filium spurium intra triennium, postea elapso triennio, tenetur alere pro dimidia, ut per glossam in d. cum haberes, & ibi doctores.

¶ Item si filius accusauit parentes criminaliter, ut cum haberes & ibi glossa & 4. partia rural. 19. l. 4. & 6. & ibi glossa. ponit sex casus. Adde Baldum in authentica nisi rogati. C. ad Trebel. ubi dicit quod pater spiritualis tenetur alere filium spiritualem, si indiget.

¶ Omnes causae sufficientes ad exheredandum filium, sufficientes ad priuandum eum alimentis. Ibi patrem, C. de alimdo liberis. de quibus habetur in authentica cum de appellat. cognos. 3. causas, colunt. 8. glossa. in c. quoniam casu de int. iura. & ibi doctores.

¶ Item si filius non habet alia bona praeter ea que per legem sibi fuerint acquisita per delictum patris. nam de his non tenetur filius alere patrem, nec econtra. Ita notat l. cum Baldus &

Z z 3

Angelus

Angelum in antebu bona damnatorum, C. de bonis damnatorum. Cuius memini supra l. 4. colum. 4.

- X. Nota hanc legem, quod potest pater vel mater relinquere filio etiam spurio vel illegitimo quintam partem bonorum suorum de qua potest ad libitum disponente, concordat lex supra proxima ubi plene dixi.

- XI. Si pater relinquit filio spurio, vel alias illegitimo pro quinta vnam rem quæ plus valet, in eo quod excedit quintam, non valet. Bart. in l. fin. C. de his quibus et indignis, nald. in l. eam quam 7. col. resp. p. de iust. de iur. Ad hoc l. Lucius, ff. de exhered. Causa enim certis finibus circumscripta, effectum producit limitatum, l. si in qui animo ff. de acq. poss. l. in agris, ff. de acquir. rer. domini. nec transit ad hæredes spurii, nec ratione proprietatis in quo non valet legatima, nec ratione alimentorum, quia cum vita finiuntur. l. cum bi. si pater ff. de test. l. ad domum, ff. fin. ff. de usufructu. & si aliter fecerit, daretur modus fructandis legitimis contra dispositionem istius legis, quæ dicitur quod parentes non possunt vitra quintam partem bonorum relinquere suis spuris. Pondera tamen hanc legem & præcedentem, nec transit ad hæredes spurii, nec ratione proprietatis in quo non valet legatima, nec ratione alimentorum, quia cum vita finiuntur. l. cum bi. si pater ff. de test. l. ad domum, ff. fin. ff. de usufructu. & si aliter fecerit, daretur modus fructandis legitimis contra dispositionem istius legis, quæ dicitur quod parentes non possunt vitra quintam partem bonorum relinquere suis spuris. Pondera tamen hanc legem & præcedentem, nec transit ad hæredes spurii, nec ratione proprietatis in quo non valet legatima, nec ratione alimentorum, quia cum vita finiuntur. l. cum bi. si pater ff. de test. l. ad domum, ff. fin. ff. de usufructu. & si aliter fecerit, daretur modus fructandis legitimis contra dispositionem istius legis, quæ dicitur quod parentes non possunt vitra quintam partem bonorum relinquere suis spuris.

- XII. An rex potest donare filiis spuris vitra quintam bonorum suorum, vide Bald. in c. de iust. col. refert ibi Andreas Siculum gentilem col. resp. subdit etiam naldus, qui videntur concludere quod non, ad hoc l. fin. C. de nat. li. resp. si pater non ritum referendam affirmaverunt, quæ ratio regem vel principem sicut alios inferiores ardeat, ut l. princeps ff. de legum. & l. digna rex. C. cod. Thomas 2. l. 4. q. 96. arg. vltimo, qui pulchrè loquitur de intellectu illarum legum, posse regem congruè dici patere legi quam ipse tulerit. c. cum omnes de consuet. non ergo poterit rex magnas facere donationes filiis suis spuris, nec amplas dotes filiabus spuris vel illegitimis concedere, nisi forsitan talem genuisset filiam ex virgine oppressa, per ea quæ dicit nald. in d. l. eam quam col. 7. resp. & scias quod in istis, C. de fideiuss. recellit Andreas Siculus in d. c. de consuet.

- XIII. Quamvis filius natus ex damnato coitu vel naturalis tantum vel spuris simpliciter, non sit capax, nisi quo ad quintam partem bonorum patris vel matris, ut in præcedenti lege dicitur, ab extraneo tamen patre est ad recipiendum in quacumque quantitate quocumque relicti titulo, gl. notata in antebu quibus modis natu. eff. sui. ff. fin. tenet Abbas in c. cum haberes in fine, de eo qui ducit in m. eam possit per adal.

- XIV. Si dicat statutum quod statibus masculis feminis non succedat, possent tamen dotari arbitrio boni viri, tunc dos non debet esse minor legitima, vide notanter conclusit lasen in leg. voluntat. C. de fideicommissis.

- XV. Sicut filius adulterinus non potest esse be-

re patris vel matris, ita neque eius nepos, ut videtur de iocunde Cyni & Bald. in l. maximum ritum, C. de liberis pateris. refert & sequitur Montaleoni sermo legum in 3. 2. de iud. l. 1. 10. vide Bart. in l. Gallus, ff. quid si n. ff. de liberis & post. melius per Salic. in l. fin. C. de nat. li. ubi distinguunt, ut ibi per eum, vide Angelum de arbitrio in §. non sumus, iustit. ad Orsimum col. 3. & Mathesium in suo tractatu de successione ab intestato. nald. in l. si quis iocit. C. de iustis nuptiis.

Si An nepos naturalis vel spurius excludat substitutum datam ab avo, vide nald. in l. generaliter, C. de conditio. milit. ubi concludit quod non.

Punda mandari. Hoc ideo dicitur quia ab intestato filius naturalis tantum potest succedere patri in duabus viciis, hoc est in hereditate totius hereditatis, non solum de iure civili, sed etiam canonico, ut per glossam in l. causam pradem de reu. Hospit. & Abbas in c. tanta qui filii sunt legitimi, licet Goffredus contra, ut ibi per eum.

Intellige concurrentibus filiis, primo quod pater sit certus, & cum traçet ut filium, nam si mater erat publica meretrix, & pater penitus incertus, in nihilo poterit ei succedere filius, ut §. vulgo, in fine de legitimis aagnatuum successione. Secundo quod mulier cohabitauerit cum amasio in eadem domo ad instar uxoris alius secus, aut ibi quibus modis naturales eff. sui. §. si quis autem defunctus collat. 7. glossa in l. 2. ff. de concubitis, & ibi Dynum, Bartol. & alij, Angelus in d. §. non sumus, iustit. ad Orsimum. Sed certe hoc non est necessarium, ut vult nald. in antebutu a licet, C. de natur. li. hoc decidit lex sequens. Item requiritur quod non sit liberi legitimi & naturales. Item legitima vxor, ut dicit §. si quis autem defunctus, & dicitur authentica lueri, & sexta partia, tit. 17. l. vide Angelum in dicto §. non sumus, ubi plene de his.

Quid si filius illegitimus est natus ex libero & ancilla vel ex seruo & libera, vide plenissime in præallegatis locis, præsertim per Angelum in dicto §. non sumus.

Qualiter & quando parentes succedant filiis naturalibus vel spuris, vide plene Angelum in dicto §. non sumus, iustit. ad Orsimum. Bartol. in l. fin. ff. de his quibus et indignis, colum. 2. & legem regni sexta partia, tit. 17. l.

Quis succedit spurio si matrem vel lineam matrem non habet. Bald. in l. si quis iustit. dicit quod uxori non habet uxorem, tutor, ff. de reg. iur. l. qui tutela. ubi suppositis apud hospitale succedit hospitale. & ultimo loci huius.

Qualiter & quando transuersales naturales sibi inuicem succedant, vide eandem Angelum in §. vulgo quæstio, iustit. de agnat. successione.

Bona parentum omnia debentur filiis legitimis etiam de iure diuino, ut dicitur est supra l. proxima, notatur in l. scriptis, ff. unde cognat. Bald. in tit. de parentibus, & in viola 3. colum. resp. item bona parentum, licet contrarium veniat in l. si legataris, §. fin. de leg. 3. & glossa in l. lex Cornelia, resp.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

XXI.

XXII.

verbi. nulla *ff. de vulg. & p. & sine causa* non possunt à legitimis auferri, vt *secunda pars tituli 7 l. 4. cum similibus.*

- XXIII. Nota hanc legem in eo quod vult quod filius spurius vel alias illegitimus potest liberè disponere de quinta bonorū sibi à parente donata vel relicta post traditionem. Ante traditionem vero non posset hoc facere, cum pater posset illam vsque ad mortem reuocare, etiam si filio legitimo esset facta, vt *l. 17. infra eod. non solum expressè, sed etiam tacite per conualescentiam donatoris, non secuta traditione, vt dict. l. 17. & per Bartol. in l. 1. §. quæst. principali, C. de sacrosanctis ecclesiis per l. non omnes, ff. si certum per. si tamen traditio interueniat, potest filius illegitimus de ea liberè disponere, quia perfecta est donatio, vt hic, quæ reuocari non potest, vt dict. l. 17. & l. perfectio donatio. C. de donat. & fore legum ius de l. donatoris, l. 2. Maxime post mortem donatoris dicitur perfici donatio, & confirmari, & recta via transferatur dominium in donatarium. l. 2. ff. de publicis. tenet Bald. in l. 2. C. si quis alteri vel sibi. notatur in l. 1. C. de donat. causa mortis.*

- XXIV. La que quisiere. Ante huius legis editionem poterat pater relinquere filium naturalibus si parentes superessent, reliquum quod superest, relicta parentibus legitima, vt dict. aucten. licet. hodie per istam legem & exclusis parentibus omnia bona filius relinquere.

- XXV. Scantibus legitimis & naturalibus, tantum olim poterat pater relinquere filio naturali vnam viciam. aut bene quibus modis naturales efficiantur. §. differet & ff. de naturalibus libe. & ibi Salicetus. & in dicta auctenencia licet. An autem hodie potest relinquere quintam sicut potest mater, vt habetur in *l. pateredent. quom. relinquere poterat pro anima; videtur quod non, quia lex hoc non dicit, & crebescimus dum sine legelocumur. l. litem, C. de collat. maxime cum hic agatur de legum correctione.*

- XXVI. Aduerte tamen, quod licet filius naturalis prohibeatur succedere patri stantibus legitimis, nisi in vna vicia, vt paulo ante dicebamus; pater tamen potest eum pupillariter substituere filio legitimo, & non prohibetur, & succedere patris in dicio, & habere ex bonis paternis statutam portionem, & succedere fratri in solidum ex bonis propriis. l. si iustus ff. de vulg. & p. Idem est in spurio secundum Bart. qui allegat gloss. in §. fin. quibus mo. nam. effi. fin. sed gloss. hoc non dicit aperte. Idem tenet Bald. in l. eam quam. C. de fiduciis. col. 11. vbi videtur additionem, & Angelicum in d. §. fin. Vnde cum filio naturali stantibus legitimis possit pater relinquere vnam viciam, & spurio alimentam, vt d. c. cum haberet. Si pater habens legitimū, & naturalem & spurium, cui relinquat alimentam, & insuper eum substituere filio legitimo pupillariter, legitimo prædefuncto, spurius habebit ex bonis paternis viciam vel alimentam, & forte reliqua omnia bona patris, etiam aliunde quæsit. Cogitabis super

hoc, an virtute substitutionis pupillaris habeat filius spurius bona patris quæ reliquit filio legitimo.

¶ An autem filius spurius potest capere ex tacita vulgari comprehensione in pupillari expressa, vide Bald. in l. eam quam. C. de fiduciis. col. 11. vbi concludit quod non, licet nec ex expressa vulgari.

¶ Filius naturalis vel spurius non potest capere ultra modum collegæ taxam causa conditionis implendæ, secundum Bart. & Bald. in dicta l. eam. quia isto modo succeditur defuncto.

¶ Cui deferatur id quod filius naturalis, vel spurius capere non potest, tigit Bart. in d. l. si ius ff. de vulgari & pupillari. Intellige de his quæ pater sibi reliquit ultra id quod de iure potest. vide Bald. in dict. l. si ius. qui dicit quod venientibus ad intestato, non autem fisco, prout dicebat glossa in l. eam nostram. ff. de regul. iur. videas alios doctores in dict. l. si u. qui communiter tenent hanc opinionem.

¶ Si pater filio naturali & extraneo aliquid ultra quintam reliquit, stante filio legitimo, aliquid quod auferatur à naturali, cui applicabitur an extraneo, an legitimo? dic quod communiter per ius accrescendi, non legitimo. Bald. in l. eam quam. C. de fiduciis. col. 1.

¶ An institutus à patre spurio, potest spurium instituere? dic quod sic, nisi testator expressè grauasset institutum de instituendo spurio. vel institutus patiatur post mortem testatoris spurium possidere bona patris, vt per Bartol. Bald. in d. l. eam & Paulum in d. l. si ius qui ff. de vulgari, vbi per alios.

¶ Frater indistinctè potest instituere fratrem spurium, vt concludit Bald. consilio 5. primo volumine.

¶ An pater habens filium legitimum & alium bastardum, potest ambos simul heredes instituere, bastardum in quinta, legitimum in reliquo. Bald. disputat in l. si quis instituit, C. ad Orficea, concludens quod institutio bastardi non valet, videas per te.

¶ Si pater habens filium legitimum dotauit filium naturalem ultra quintam bonorum suorum, non poterit legimus constanter matrimonio dorem tamquam inofficiosam in eo quod excedit repetere, quia dos est nulum onerosius. ita concludit Bart. in l. finali. §. si a fecerit, ff. de his quæ in frau. credi. vbi per alios doctores communiter sequentes Bart. vide ibi bonā additionem. Idem vult Bald. in dicta ex complexu, C. de iuribus nap. qui omnes loquuntur in simili quæstione de filia sacerdotis dotata, quæ secundum aliquos est adulterina tantū, vt vult Cynus in l. 2. C. de quæst. si. aucten. quæ refert & sequitur Bald. in l. si quis in iur. C. de iur. iur. quæ calosa res est clara. Alij vero dicunt filia clericæ esse adulterinam & incestuosam, vt notat in dicta l. 2. incestuosus autem non debentur alimenta, vt vult Bald. in dicta aucten. ex complexu & dictum est in præcedentibus. & tunc dubia est de casu prædicto.

dicta in filia clerici. ego alias repetendo cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem, hanc dubitationem differui. vide quæ ibi scripsi.

XXXV. ¶ An rex vel princeps potest maritare duas filias spurias. vide Bald. in l. i. de consuet. & gloss. in §. penultim. in autem. quibus modis natur. effus. fin. & in additionibus ad Bart. in d. l. fin. ff. de his qui non sunt indigenti.

XXXVI. ¶ An pater naturalis teneatur dotare filiam naturalem, vide Bald. in l. fin. C. de doti. promissione. ego latius profecto in dict. cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem, in mea repetitione.

XXXVII. ¶ Quamquam filius naturalis ad patris successorem admittatur, secundum vel præter eius voluntatem: vt sepe dictum est, contra eius tamen voluntatem admitti non potest, gloss. l. i. §. i. ff. de contra. tabular. vide Ioan. de Imola in Lex. facta ff. de vulgari. & sup. in principio.

XXXVIII. ¶ Stante filia legitima, an filius naturalis possit vniuersaliter institui sub conditione si legitimitur? vide Angelum consilio 227. incipit pro defensione.

XXXIX. ¶ An filia renuncians supplemento legitimæ cum iuramento, possit agere ad supplementum legitimæ. Angelus in dicto consilio 227. vide ad futuritatem in l. c. quoniam pactum de pactu lib. 6. prædictum per Georgium Natam in sua repetitione: qui multa cumulat.

XL. ¶ An donatio facta filio naturali valeat statim, vel confirmetur morte donantis, sicut facta filio in potestate, vt l. donationes. C. de don. inter virum & uxorem. dicas quod statim valet, et si fiat omnium bonorum, eo casu quo fieri potest, vt l. omnes. §. i. l. ius. & ibi Bartol. ff. que in fraudem credi. Ludovicus consilio 43. incipiens ad primum quaesitum in secundo dubio. Iam in l. frater & fratre. ff. de condi. indebitis. in repetitione vltima col. in fine.

XLI. ¶ Res donata vel legata non transmittitur in hæredem donatarij vel legatarij, si donatarius vel legatarius moriatur, antequam donator vel testator, vel antequam impleatur conditio, vt per Bart. in l. si per §. xxxv ff. de donat. & ibi per Bald. & alios reuocatores per Bald. in l. 2. C. de iure doti. intellige quando res donata vel legata, non erat tradita, alias secus, vt d. l. 17. ad idem l. pretia rerum ff. ad legem Fal. Bald. in leg. quoniam in principio, C. de iure debite. quia quod nondum est, transmitti non potest.

XLII. ¶ An autem illud in quod donatarius habebat ad rem donatam vel legatam, potuit spurius transmitti in finos, vide Bald. in l. si amia. C. de iure debite. & gloss. in l. huius causæ. ff. de actio. & obli. Bald. in l. i. in princip. C. de his qui ante apertam tabulam.

XLIII. ¶ Quamquam legatum vel donatum alimentorum causa, morte legatarij vel donatarij finitur, leg. cum hi. §. modum. ff. de transactio. Bald. in authentice. cum restitum. C. de iudicia. viduitate tollen. & in Lex. quam colunt. 7. C. de fideicommissis, vers. pone dicit decretum. quinta tamen spurio vel illegitimo relicta, secuta traditione, transit ad suos

hæredes. & potest filius de ea libere disporre, vt hic dicitur & in l. præcedenti. tenet Bart. in l. 4. §. fin. de aliment. & ibi leg. & in d. Lex. hi. §. si p. ni. & ibi Angelus & alij ff. de transactio. Bald. in l. i. C. de fructibus & litis expensis. & fore legum, titulus delat. herentius. l. i. illi in d. c. capit. per vestras §. 2. 4. in mea repetitione.

¶ An autem legatum pro alimentis dicatur pium, videas Bald. in authentice. similitur. C. ad legem Faladem. & ibi Ludovicum in repetitione. Angelum in authentice. vt cum de appellat. cognos. §. siquis, collat. 8. qui tenent quod ioc.

¶ Filio naturali potest pater in defectum legitimorum relinquere omnia bona sua: vt l. fin. C. de natura. & hic, non tamen aliis illegitimis: vt hic à contrario sensu. & fore legum titulus delat. herentius. l. i. in principio. Calus enim excepti firmat regulam in contrarium, l. que finem. §. denique, & ibi Bart. ff. de fundo instruitio. l. nam quod liquide ff. de pen. leg. naturales enim favorabiliores sunt quàm alij illegitimi, l. 1. §. 1. q. 7. titulus delat. herentius. l. 9. & 10. 6. part. vide Bald. in d. Lex. quam col. 5. vers. item excipitur, C. de fideicom. illa ergo lex que loquitur de filiis naturalibus, non habet locum in aliis spuris incestuosus vel alias illegitimis, quia limitata causa limitam pariter effectum, l. in agris ff. de acquir. rerum d. l. & ita. §. ex hoc edito, ff. de ius. & tempo. stabularij.

¶ Sed quamvis pater filio naturali in defectum legitimorum potest omnia bona sua relinquere, vt hic non tamen cogitur concordare illa lex cum l. item, C. de natura. vide legem regni 6. part. titulus delat. herentius. l. 3. & ita filius naturalis non stantibus legitimis succedit matri ex testamento vel ab intestato. pater vero ex testamento solum, vt hic & supra proxima. vide gloss. in l. 1. §. i. ff. de contra. tabular. secundum Ioan. de Imola, Lex facta in principio, §. col. ff. de vulgari. & p. ni.

¶ Ex istis inferitur quod si legitimus instituitur à patre habente filios naturales; si legitimus renunciat hereditati paternæ, hæreditas transmittitur ad legitimos ascendentes, non ad fratres naturales: quia hi, vt dixi, succedunt ex testamento, non ab intestato. & hæreditas non adita transmittitur ad eum qui adire potest vel repudiare, non ad alium. Bartol. in l. si quis filius. §. i. ff. de acquir. heredi. Bald. in l. 1. C. de his qui ante apertam tabulam. facit l. final. §. cum autem, & ibi Bart. C. de cadu. p. ni. & l. 1. C. de secund. nuptis. Ad idem Bart. in l. si amia. C. de iure debite. vbi hæreditas non transmittitur ad incapace, quia est extraneus. naturalis autem est extraneus patri suo ab intestato, vt hic colligitur. Ergo succedunt ascendentes iure transmissionis, exclusio naturali testatori. hæc procedunt in hereditate paterna, non in materna. nam si filij legitimi rependant hæreditatem sibi delatam à matre ex testamento vel ab intestato, succedunt filij naturales, cum sint de primo capite liberorum, quoad matrem: non autem ascendentes legitimi, qui sunt de secundo capite liberorum, vt dictum est supra lege proxima.

¶ In

XLVIII.

¶ In emphytheosi quam suscepit pater pro se & filijs, succedit naturalis in defectum legitimorum. *glos. & Dyum in l. Lucum, §. de iur. delict. 2. Spec. de iur. iur. v. 67. & sequenti. Item An. & alij in c. in praesentia de probat. Bar. in d. Lex facta. §. si qui rogati. ff. ad Trebell. Bald. in Legem aliter, §. cum antea. C. de testib. & subseq. sub iure factu. quia com pater legitimus non habet filios, videtur de his sensisse Abbas in d. c. in praesentia. nec fraudantur in hoc legitimi cum non sint, nec ascendentes, qui non veniunt filiorum appellatione. preferunt cum pater nihil videatur donare de suo filiis naturalibus, propterea quod filij videntur capere non à patre, sed à primo domino, secundum Bart. & Bald. in Liberto. 4. col. in fine. C. de operib. lib. Andr. Sicul. in rubrica de fensu. col. 5. ¶ Hinc est quod filius potest repudiare hereditatem paternam & capere emphyteusim. c. 1. an ingratum vel filium defuncti. lib. fructuorum.*

XLIX.

¶ Filij naturales excludunt ascendentes, ut hic, & l. sup. proxima. unde corrigitur antea, licet patri. C. de naturalib. lib. & sexta partia. tit. de la herencia l. 3. ¶ Item limitatur lex 6. sup. eodem, itaque hodie naturales possunt instari ascendentibus exclusis. Ab intestato succedunt ascendentes exclusis naturalibus, ut disponebant in antiqua. Si tamen non sunt ascendentes vel descendentes, succedunt naturales ab intestato in duobus viciis. per d. autem licet patri, & d. l. 3. gl. in c. nisi cum prolem de renuncia. & in c. si qui filij sunt legi. Abbas in c. cum haberes de eo qui duxit in matrimonium.

L.

¶ De la qual puede disponer la que quisiere. Ex ista lege colligitur vnum latu notabile quod ante eius editionem mihi fuit satis dubitabile, & forsitan ego in terminis istis primus ortus fui hanc dubitationem enim repeterem, & per vestras de don. inter virum & uxorem col. 352. alias fol. ... in nouiter impressis. & illud quod ego antea ibi scripsi de diti causam editioni huius legis. vult enim ista lex facis notabiliter quod filius naturalis vel spurius sit capax quintae partis bonorum patris, & consequenter poterit pater inuitis filiis legitimis, relinquere, vel donare filio naturali vel spurio quintam partem bonorum suorum, non solum quoad usufructum, verum etiam quoad proprietatem. quamuis istud reliquum videatur heri quoad alimenta, vel pro alimentis quae durant solum in vita alimentanda, & cum transmittuntur ad filios vel heredes, ut in praecedenti lege diximus. Limitatur ergo per istam legem alimentia quae olim iudicis arbitrio limitabantur secundum qualitatem & dignitatem alimentantis, & alimentandi, & secundum quantitatem patris omnij patris de bonis praestare alimentata, ut *Lex. alimentata. ff. de alimentis & cibariis legatis. l. sed & sequi. ff. de usufructu. tradit Bald. in suis tractatibus alimentorum.* Unde licet augmenta-

tis fructibus debent augeri alimenta; & econtrario, ubi fructus & accessiones eius qui debet praestare alimenta, minouuntur, similiter alimenta diminouuntur; quia non cogitur vendere proprietatem ad praestandum alimenta. arg. *l. maritus. ff. ad legem Fal. & Liberto. ff. de annu legat. tenet Paulus de Castro in l. Imperator ff. ad Trebell. Bar. in d. Lex alimentata.* Hinc est quod si pater haberet res magni pretij vel quibus alius qui teneretur alimenta praestare, ut si habebat rurum magni valoris, sed parum fructuantem, tenebatur praestare secundum quantitatem fructuum, & non secundum proprietatis valorem, ut *l. qui tenet. ff. qui bonis cedere po. quod est mirabile secundum Paulum in post. Bald. & Angelum in d. Imperator.* & secundum ista poterat tenere casus in quo pater esset dives, ex qualitate rerum quas habebat, quia erant magni valoris, parum tamen fructuantes, & filius fame periret: si tantummodo esset ex parte alimentorum quae praestanda erant ex redbus. Ad tollendum ergo huiusmodi ambiguitates, visum fuit nobis quod ista lex diceret, in qua duo singularia constituerunt, primum quod facit filium spiritum capacem quintae partis bonorum patris, non solum respectu usufructus, sed etiam proprietatis. Secundo taxat alimenta filii vel filij spiritus vel naturalibus praestanda, ut possint praestari usque ad quintam partem bonorum patris, & non ultra. sicut enim pater ante huius legis editionem poterat liberè disponere de quinta parte bonorum suorum dando etiam extraneo, quia non est legitima filiorum, ut disponebat antea *lex regni fero legum lib. 3. tit. ... l. ...* multo instans videtur quod hac quintam possit dare vel relinquere filio naturali vel spurio. ista consideratione ducti omnes regij consilij frimms concordēs in huius legis editione. iustissimum arbitantes, quod alimenta iam essent taxata filiis naturalibus vel spiritibus in quinta parte bonorum paternorum, necdum respectu usufructus, verum etiam proprietatis. multum etenim est quod illud, quod iudicij arbitrio haec tunc relinquebatur, ubi index aliquando errore, aliquando prece vel pretio poterat corrumpi, per legem vel aliam dispositionem sit taxatum: ut in simili concludit *Paulus de Castro consilio 3. alias 53. & in additione quadam ad Bart. in l. si cum decem. §. fin. autem. ff. solut. matrim.* videas plenus ista discussa in dicto cap. per vestras. Et ita concludamus quod non solum filius naturalis tantum erit capax huius quintae partis bonorum paternorum, etiam respectu proprietatis, ut possit ad suos heredes transmittere vel aliter de ea in vita vel morte disponere, ut ego plene firmavi in dicto cap. per vestras, verum etiam spiritus & alius illegitimus filius, quem pater vel mater alimentare tenebatur per istam legem singularem.

L E X

die standum est dispositioni huius l.

- X. Ex qua inferitur vnum, quod si vxoratus cognouit vxorem alterius, & ex illo concepit postea mortuo marito, & vxore adulteri nati puer, dicitur naturalis. Videtur sentire Sabertum in d. d. l. super periculum testamenti. facit inferitur. de nuptiis, §. si quis d. l. Concepit enim non dum natus pro nihilo reputatur. l. final. C. de post. h. et d. inferitur. Item quando lex videtur verbo potest, quod verificatur in principio valido, & illud inspicitur. l. cum secunda, §. de test. testam. l. quod scriptum est ibi gloss. §. de condi. ob causam. Sed si principium est inuaidum, inspicitur tempus validum. l. si ita de leg. 2. n. d. consilium quidem conditum testamentum.

- XI. Ex hoc etiam inferitur quod conceptus in concubinato, natus in alterius matrimonio, dicitur naturalis concubinarij & concubinae postea coniugatae. quia inuenit principium validum, scilicet conceptionis, concubinarij poterant matrimonium contrahere, nec erat contentio inter ipsos concubinariorum.

- XII. Ex istis similes inferitur, quod si alienigena venit hic, & accepit concubinam forte pregnantem, per quinque menses eam retinuit, & peperit, iste autem appellatur & nominatur est filius concubinarij, iste dicitur naturalis huius concubinarij & concubinae. quia natiuitatis tempore poterat esse matrimonium inter istos concubinariorum, si fuerit heres institutus à patre putatio, excludit ascendentes testatoris per istam legem. Intellego quidam summa in dubio, si tamen sumus certi, quod iste uox est filius concubinarij, secus per leg. 13. infra eodem. nam cum filiatione raro vel nunquam potest certitudinaliter probari, probatur per coniecturas praesumptioe, textus cum gloss. in cap. Michael de filij probat. Bald. in leg. si uirum scientiam, C. de nupt. & in l. item, C. de appell. sed contra istam praesumptionem, admittitur probatio in contrarium: unde veritati standum, C. plura ualere quod agitur. quam quod simulare concipitur cap. l. l. etiam de praesumpt. opinio enim credit veritati.

- XIII. Concubinae proprie dicuntur cum qua matrimonium esse potest, authenticis quibus res. natus esse. sui. §. si qui. cum & §. palam & ibi gloss. in vers. indubitatum collati. 7. & in authenticis de triente & similia, §. & hoc dicimus & ibi gloss. in vers. praeter. collati. 3. quia in hoc solummodo comparatur.

- XIV. Haec est ratio potissima, quare clericus non potest legare suam concubinam, ut per auct. & de d. d. in l. d. l. mulier §. de test. in l. & in l. si quis d. l. in l. de nupt. & in l. concubina de leg. 3. quia clericus non potest concubinam in matrimonium ducere, unde concubinae clerici, dicitur proprie focaria, cum qua habitare non licet. l. final. §. de concub. l. 2. & clericus & quia per totum de concub. clericus & mulier. Bald. in l. si uirum conditione, C. de condi. inferius. clericus enim est ligatus ecclesiae per matrimonium spirituale, ut plene dico in reple-

uione rubricae de donationibus inter viros, & vxorem columna. 171. vers. coll. & secundum ista.

§. Quid autem si clericus in prima tonsura beneficiatus habuit concubinam, ex qua habuit filium cum qua poterat esse matrimonium tempore conceptionis & natiuitatis, & filius fuit habitus & nominatus illius clerici, an iste dicitur filius naturalis. per istam legem videtur quod sic. Sed contrarium tenet Iuan. Andreas in regula. . . de regulis iuris libro sexto in memoratibus, quem plures doctores in d. uersu co. referunt & sequuntur.

§. Ex istis inferitur quod si solutus habuit filium ex coniugata, quae communi opinione reputabatur soluta, & talem esse credebatur concubinarium, non erit naturalis, sed ipsius, ut hic probatur, quoniam nec tempore conceptionis nec natiuitatis poterat esse matrimonium inter eos. hoc uoluit Iuan. And. in l. 2. ante qui filij sunt legit. super gloss. 1. dicens quod filius solum conceptus in adulterio non legitimatur, etiam si alter ignorat adulterium. §. Nisi forsitan intervenisset matrimonium, nam tunc ignorantia alterius coniugum facit prolem legitimam & ex tenore, referente qui filij sunt legitimi & cum inhibitione de clau. desum. & ibi gloss. in vers. si ambo pariter fore legitimum tit. de las herencias l. 4. §. Ratio diuersitatis, quia in primo casu datur opera rei illicitae, in secundo rei licitae, quo casu ignorantia prodest. regula ignorantis de regula iuris, lib. 2. tenet Andreas, & sequitur Abb. in d. d. l. 2. ante.

§. Filiationis reputatio requiritur, ad hoc, XVII. ut filius dicatur naturalis. ut quia appellatur cum filio, ut hic & cap. per uiam de probat. c. per eam qui filij sunt legit. vel hoc apparet per scripturam. sicut dicitur in le. primo. authenticis quibus mo. natus esse. l. 2. §. si uero u. qui. collat. §. authenticis. Item si qui. C. de natus. libe. & ita appellatio & attestatio parentis fidem facit de filiatione. de quo per doct. in prelat. c. in locis, & per Iuan. in c. transmissa qui filij sunt legit. Eodem. Rom. in l. errore. quam legit sub l. nec professus. C. de testam. colum. 2. Bartol. in l. 2. §. idem per contrarium, §. de liberis agnoscendis.

§. Filio non probatur sed praesumitur ex hoc quod quis appellatur filius in testamento. l. non natus & l. non epistola. & ibi Bald. C. de probat. l. nec. & ibi Bart. & Bald. §. de test. a. Stabitur ergo praesumptioni, nisi contrarium probetur. ut ibi & cum dilectum de causa possessionis & propria. L. si quis in c. quoniam contra falsam de probat. in parte re. Ruy. praeuentiones.

§. Filio probatur per coniunctos. Bald. in l. 2. C. ad Carbonem. & l. 3. §. duo esse. cod. tit. & sufficiunt duo testes. Paulus de Castro in l. error. C. de testam. ruis.

§. Filio non probatur ex eo, quod assimiliatur is qui dicitur filius et qui dicitur pater, quia ex cogitatione feminae tempore conceptionis contingit partus assimilari ei de quo femina cogitant. L. quare aliquis, §. de uerbisum

ſignificatio. Bald. in l. Gallus in principio. ff. de liberis & poſtibus. & ibi Bart. ſin. col. gloſ. in l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu hom. Paulus de Caſtro conſilio 173. & facit illud de ouibus.

¶ Unde regina accuſata de adulterio, quia peperit filium nigrum, ſanata fuit, quia innotuit fuit quidam niger depictus in paramenia leſti, ubi dormire conſueuerat com rege.

XXII.

¶ Filiatio qualiter probetur, vide Bart. in dicto §. per contrariam & in l. flamm. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iura & in d. l. non audit, Bald. in c. decedenti. col. 4. qui ſeu dero po. Bartol. & Bald. in l. 1. & ibi tex. C. quoniam honoraria. Hodie tam cu probatur probando filium eſſe natum ex ſoluta & ſoluta, & ſuit nominatus à patre in filium ut hic. hæc duo ſufficiunt ad probandum filiationem præſumptiue tantum, cui præſumptioni præfertur vera probatio per dicta cum dilectum de cauſa poſſeſſ. & proprietas: cuius ſupra meminimus.

XXIII.

¶ Concubinarus hodie probatur ex hoc ſolo, quod poterat eſſe matrimonium inter concubinaros, ut filius dicitur naturalis, nec eſt opus quod teoatur in domo, ut antiqua iura requirerant in l. in concubitu. ff. de concubinis & ibi Bartol. & in l. eam quem adu. 6. verſicul. & nota quod licitum concubinari, C. de ſideiſcommiſſis. & in authenticis licet patri. C. de natur. lib. & lex regni quæſta partia. tit. 1. §. 1. in quibus locis ad concubinarum requiruntur plura, quod ſunt ſolutus, & ſoluta, vnica retenta in domo. proteſtatio quod tenetur in concubina, & taliter natus legitimatur per ſubſequentis matrimonium, ut in pæſallegatis iuribus, & per Bartol. in l. final. C. de concubinis, & in dicto cap. 1. cum qui filij ſunt legitij. vide gloſ. in c. monachus in verbo contingat in fine de electione & in cap. qualis 30. quæſt. 5. ubi doctores canonice concludunt illud, quod iſta lex diſponit. vide Bartol. & Iacuum de ſententia in leg. ex ſoluto, §. ſiquis rogatus. ff. ad Trebellian. & in l. Lucius, ff. de vulgari & populari. Specul. de ſucceſſionibus ab interſtato.

XXIII.

¶ Quando al tempo que natiorem, o fueren concubidos. Pondera hic quod ad paria iudicatur, quod filius ſit cõceptus vel natus tempore quo poterat eſſe matrimonium inter concubinos, ad hoc vi filius cõceptus vel natus dicitur naturalis propter verbum, o, quod latine eſt aut, quod eſt diſiunctiuum: ad cuius veritatem ſeu verificationem in ſufficit alteram partem eſſe veram, ff. de verbo. ſignifi. l. has verba ille aut ille. & ibi plene notatur. & in l. cum quod l. ſepo & l. conſuetudine, ff. de extra & argente le. & l. quoniam Matrus, & l. ſi uia legenerit, & in c. inter cetera de reſcriptis. Aliquando tamen ponitur improprie pro, &, dict. l. ſepo & l. cum qui in provincia, ff. ſi certum petatur & in l. cum quidam, C. de verborum ſignifi. & ibi per Cynum.

XXIV.

¶ Ex iſtis inferatur ad de diſionem dobij quod mouet gloſſam l. & ſi contra. C. de nuptijs. contraxit quis matrimonium in provincia cõtra prin-

cipis prohibitionem, quo tempore filius fuit cõceptus, deinde poſt depoſitam adminiſtrationem fuit natus. An erit legitimus, decidit ibi Bald. & Salicetus quod non, quia oportebat quod eſſet cõceptus & natus tempore permiſſo, ut ibi probatur, cum dicitur compulſiue cõceptus & natus ſecundum Salicetum.

¶ Ex hoc inferit Bald. in d. l. & ſi contra, quod XXV. ſi aliquis deſponſauit ſibi concubinam, deinde ſuſcepit prolem, poſtea papa diſpenſauit, filij ante diſpenſationem cõcepti non ſunt legitimi, nec obſtat c. cum qui filij legitimi quia debet intelligi, quando matrimonium eſt poſſibile tempore cõceptionis, ſecundum gloſſam in d. l. & ſi contra per l. Paulum, ff. de ſtatu hominum. Ad idem Lex libera C. de ſuis & legit. heredi. ſecundum Paulum de Caſtro ibi & Salicetum in l. filium eodem tit. unde matrimonium poſtea ſequens, non trahitur retro ad tempus, quo eſſe non poterat ſecundum eum, ex his ſumpta ſunt lex regni quæ hoc idem diſponit, 6. paria tit. 13. l. 8. dum dicit, & que fuerit alio tempore natus, & que el non onſit magis legitima.

¶ Ex quibus omnibus videbatur dicendum in caſu de quo agitur in lege noſtra, licet tempore quo filius natus eſt, pater & mater poſſent licite matrimonium contrahere, non conceptionis tempore aliquod impedimentum ſubſiſtebat, filius non erit naturalis, nec per ſubſequentis matrimonium legitimabitur. niſiſimiliter deciditur hic cõtrarium intelligẽdo proprie diſtinctionem diſiunctiuam, o, hic poſitam, ut in principio diximus. Hoc ipſum antea tenebat Nicolaus de Marha. ut reſert Salicetus in d. l. filium per l. imperialem in fine, C. de natur. lib. ubi cum de ſtatu liberorum eſt dubitatio, non conceptionis, ſed partus tempus inſpicendum cenſetur. Ad idem l. ſeruum §. ingenui, ff. de ſtatu hom. quibus iuribus non poſſit commodè reſponderi, quamquam Salicetus reſpondere coactus, ut per eum videbitur. iura ergo illa quæ in filiationis fauorem generaliter diſponant, generaliter ſunt intelligenda. cap. ſi Romanorum. 19. diſt. 1. ſoluta de maior. & obedi. cum ſimilibus. Fauore igitur proliu alterum tempus conceptionis vel natiuitatis ſufficiet, ut expreſſe diſponit hæc lex notanda. quæ tollit de medio ambiguitatem prædictam.

¶ Aduerte quod iſta lex diſponit quando ſi XXVII. lius dicitur naturalis, & dicit quando tempore conceptionis vel partus poterat eſſe matrimonium inter patrem & matrem, ut non poſſit à patre vel matre heres inſtitui iuxta ſententiam ab his legibus traditam. Et hoc nouo eſt tantæ importancie quantum eſt in caſu quo loquitur lex ex libera & lex & filium, & lex & ſi contra præſallegata: ubi agitur de legitimatate filij, quo caſu deſertur ſibi hereditas patris ad interitum, à qua niſi ex iuſta cauſa ex hereditati non poſſit, quæ cauſe ponuntur in authenticis, ut cum de appellatione cognoscitur, §. alius quoque caputem & per gloſſam in cap. quinquanalla de iura iurando. &c.

& isto secundo casu de grauiori re tractatur. unde non est mirandum, si ad legitimatorem proles vtrumque tempus copulationis requiratur, & in primo alterius repositis concurrentia sufficiat. ista ergo lex non est contraria legibus predictis, cum in diuerso casu disponat.

XXVIII.

¶ Si ergo filius conceptus tempore prohibito, tempore permisso nascatur, nec erit legitimus, nec per subsequens matrimonium legitimabitur, vt dicitur *l. tertia*. non enim sequitur, si filius est naturalis, ergo per subsequens matrimonium legitimatur, nisi intelligas de illis qui proprie dicuntur naturales nati ex soluto & soluta vnica retenta in domo, inter quos poterat esse matrimonium, vt supra dictum est, & firmat *Idem. And. in Specul. titul. qui filii sunt legi*. Nec sequitur, legitimatur quis per subsequens matrimonium, filius ergo erat naturalis. Cum etiam non naturales legitime nati aliquando per sequens matrimonium, vt puta filius natus, & conceptus ex furioso accessu ad virginem, non est naturalis, si tamen parentes matrimonio copulenter, efficiunt legitimos. Si tamen matrimonium non sequatur, non erit naturalis, nec succedet patri vel matri, tamquam naturalis ab intestato in illis duabus vocis, quas iura cilia sibi concedebant, vt occantes vult *Abbas in cap. inuenerit de electione*. licet per verbum credo. Hodie tamen per hanc legem

ego contrarium sentirem. Cum indistincte velit subsumi hoc tempus conceptionis vel partus, quorum aliquo possit esse matrimonium inter parentes, vt filius dicatur naturalis.

¶ Quamquam mulier non fuerit tertia in domo in schemate concubinae, prout requirebatur iura antiqua cilia, de quibus supra, & per *add. in l. fin. ff. de his quibus vt indignus per gl. & Abb. in d. inuenerit de elect. & in d. l. tertia qui filii sunt legi*. hoc ante huius legis constitutionem voluit, licet non ita clare, *lex regni sexta partia. titul. 13. l. 8.* quae solum exigebat, quod filius sit habitus ex aliqua muliere quam indubitanter pro sua habuit amasius. itaque non erat opus eam domi tenere. Sed hoc dicitur hic clarius.

¶ Et secundum hoc filius meretricis qui olim dicebatur spurcius, vt *secta partia. titul. 13. l. 11.* & supra dictum est, etiam si pater certus esset per confessionem patris & matris, secundum *Bald. in l. si qua illudris ad finem. C. ad Officia*. hodie per hanc legem dicitur naturalis. Vide *add. in l. eam quam col. 6. C. de fideicom.*

¶ Nec similiter requirit illa lex, quod concubina sit vnica, prout requirebatur iura antiqua, de quibus diximus in principio huius legis. & clarius explicat haec lex, per quam hodie talis filius erit naturalis, licet pater plures habuerit amasias vel concubinas, & habeat omnia iura naturalium per hanc legem.

LEX XII. Leg. 10. tit. 3 lib. 5 Recop.

Si alguno fuere legitimado por rescripto, o preuilegio nuestro, o de los reyes, que de nos vinieren, aunque sea legitimado para heredar los bienes de sus padres, o madres, o de sus abuelos, & después su padre, o madre, o abuelos ouieren algun hijo, o nieto, o de secundo de legitimo, o de legitimo matrimonio nascido, o legitimado por subiguiente matrimonio, el tal legitimado no pueda succeder con los tales hijos, o descendientes legitimos en los bienes de sus padres, ni madres, ni de sus ascendientes ab intestato ni ex testamento. Saluo, si sus padres, o madres, o abuelos en lo que cupiere en la quinta parte de sus bienes que podian mandar por su anima, les quisieren alguna cosa mandar que falte en la dicha quinta parte, bico permitimos que sean capaces y no mas. Pero en todas las otras cosas así en succeder a los otros parientes como en honrras & preeminencias que han los hijos legitimos, mandamos, que en ninguna cosa difieran de los hijos nascidos de legitimo matrimonio.

I. Filius legitimatus censetur legitimus, excluditur tamen à legitimis in successione parentum, avorum & ascendencium. idem consuevit *Bal. in glo. incipientes de natus. & c. & Palam de Castro consil. 221.* Intellige hanc legem in Palacios Ruz.

legitimatus per rescriptum, non per sequens matrimonium. ille enim efficitur vere legitimus, & succedit vna cum legitimis, *cap. l. tertia qui filii sunt legitimi*. Si autem non sunt legitimi, legitimatus per rescriptum principis, succedit per seipsum

A a a

bus

bux fore legem. *titul. de las herencias l. fin. & hic Bald. in Lexem quam columen. l. 1. C. de fideicommissis. Antiquo in tractatu legitimacionis. lib. 4. parte 2. quest. 3. non tamen succedere aui aut alius ascendenti- bus. autibus. quibus modis naturalis efficiatur sui. § filium vero vide. collect. 7. & ibi Anglus: nec aliis agnatis ex parte patris. nec e contra aui & agnati succedere legitimar secundum gloss. in d. l. fin. C. de naturalibus liberis. Bald. in autibus. licet. cod. sur. Bart. in autibus quibus mo. na. eff. sui. §. sequi igitur collect. 7.*

II. § Legitimatus per rescriptum principis remanet in famis, sicut bastardus non legitimatus. Bald. in l. generaliter. §. cum autem. C. de infir. & sub- stit. sub conditione factu. Unde legitimatio tan- tum valet, quantum sonat, unde si legitimeur ut succedat patri vel matri, non succedet aui, nisi de his facta fuerit mentio in legitimacione, ut supra dictum est.

III. § Sicut Rom. Pont. dispensat & legitimat il- legitimos quo ad spirituale, sic rex quoad tempo- ralia, 4. partit. si. 25. l. 4. & fore legem lib. 3. tit. de las herencias l. final. traditur plenissime in c. per venerabilem qui filij sunt legi. & in autibus. quibus modis naturalis effe. sui. est autem legitimatio donum principis, per quod deducitur quis de non esse ad esse, ut ibi dicitur in §. si vero. videas Montal- num in d. l. fin.

IV. § Solus princeps legitimat, & ei convenit per excellentiam, ut l. 1. & ibi Bald. C. de iure au- rorum annuorum in terris suis, in temporalibus: in spiritualibus solus papa. nota. in c. per venerabilem quibus filij sunt legitimi. lex. regni quarta partica titulo de las leyes que son legitimas. l. 4. & l. finali. ubi vide Montanum. & fore legem titulo de las heren- cias l. finali.

§ Item ad solum principem spectat veniam ætatis concedere. l. 1. C. de his qui veniam æ- tatis impetraverunt. § Item interpretari legem uniuersalem dubium, l. 1. supra eodem & l. finali. C. de legibus. § Item interponere decretum super arrogatione. l. 1. C. de adoptioni. l. 1. in fine titulo de las prohibiciones quarta partica.

§ Item facere gratiam de instrumentis l. finali. § de municipales.

§ Item restituere spurium natalibus. Authentica quibus modis naturalis efficiatur sui. § finali colla. 7.

§ Multa alia soli principi conueniunt, de quibus in Lpauities. C. ubi senatores vel clarissimi & in l. dani. § de parci & in l. i. in fine. § de questio. & in l. i. in fine. § de fideicommissis. lib. 4. & in l. 2. in fine. § de pignori esse datur. & in l. i. in fine. C. de testamentis. per lon- nos. in c. cum p. beatus de fide instrumentorum. doctus in l. rescripto. C. de precibus imperat. offer. & in l. 1. § de qua. § de postu. nota. in l. 1. § de public. mds. & in c. cum in de re mds. ubi dicitur quod solus princeps restituat. § Item in flumine nauigabili nem o potest facere clufas, nec molendinum, si impe- dit nauigationem, nisi de licentia principis, ut plene per Bald. in l. si maniffest. colla. 1. C. de ferri. & aqua. § Item nullus imponit noua vectigalia citra principem. C. noua vectigalia imponi non pos- se. inuenimus de censibus.

§ Lex & familia facit princeps de plenaria di- ne potestatis. Est autem plenitudo potestatis, ar- bitrij plenitudo nulli necessitati subiecta, nulli- tit. iuris publici regulis vel clausulis limitata, ut per Bald. in l. 2. col. 5. in fine. C. de ferri. & aqua. ubi dicit Bald. quod si imperator facit me Comi- tem ad legitimandum spurios, iuxta notata in l. 1. § de reu. & cura datur ab his, hoc facit de pleni- tudine potestatis, quod ego non potero legiti- mato, si per hoc pradiocaretur filiis legitimis, vel ini quæsim, & in altero radicato. tenet etiam Bart. in l. amos populi. l. 2. col. 1. § de infir. & iure. ubi vide de potestate principis.

§ Legitimatio fit pluribus modis. vno modo per papam vel principem, ut paulo ante dixi- mus, per suum rescriptum, de quo fore legem tit. de las herencias l. 1. 7. § Secundo per copositionem patris vel matris, dicendum contrarium esse matrimonium inter eos, quo casu pena forni- cationis vitatur gloss. in l. penult. C. de fide. Tenet Bald. in Lexem quam col. 10. C. de fideicommissis. Abbas in c. cum inter de renuncie. § Tertio fit legitimatio per subsequens matrimonium. cap. tanta qui filij sunt legi. Bald. in d. l. 1. cum quam col. 9. & in Lex libera. C. de fin. & legitimis heredibus. § Quarto per in- gressum religionis. Bald. in l. 1. in l. 1. col. 4. col. 4. vers. iuxta hoc quærit. C. de sacrosan. eccle. § Vide alios modos 4. partit. si. tit. de las leyes que son legiti- mas. l. 1. § 6. 7. 8. quæ autem commoda ex legiti- matione proueniunt. cod. tit. l. 8. & 3.

§ Desponsa su padre, & in adre. § De iure autem nati- corum & paritarum legitimati legitimorum iura adipiscer baneur autibus quibus modis natu- ales efficiatur sui. § quoniam 4. partit. tit. 1. § finali. & non existentibus filiis naturalibus & legiti- mis succedebat parentibus in totum. Si autem legiti- mi & naturales stabant, succedebat simul cum eis, ut dicitur legibus & per assem in summa. C. de naturalibus libe. has leges ista lex nec corrigat nec moderatur. com loquuntur, quâdo aliquis habens filios legitimis & naturalis, facit legiti- mare illegitimum. quo casu vult eum esse eis æqualem in omnibus. Ista autem lex loquitur quando non habens filios, facit legitimat per rescriptum principis filium illegitimum, deinde habuit filios legitimis, an per huius- modi superuenientiam filiorum legitimorum reuocetur, vel cassetur legitimatio illegitimi.

§ Videbatur enim quod sic, sicut reuocatur donatio quæ fit propter carentiam filiorum, nisi filij superueniant, ut l. si inquam. C. de reuoca- tionibus & 5. partica titulo de las donatio- nibus.

§ Contrarium tamen fuit hic decisum. quia beneficium principis debet esse mansurum, in regula decet concessio de regulis iuris lib. 6. cum concordantibus. Ad idem l. 1. § de iurere aliaque prima. & lex. penultima. C. de naturalibus libe- ris. legitimato ergo quæ est principis be- neficium, debet permanere, & non reuoca- ri preterito filiorum legitimorum postea habi- torum.

§ Cum

IX.

¶ Cum effemus dubij super hoc, post longas altercationes, tandem omnes fuimus concordem medium eligentes vires: ut nec in totum legitimario subliteret, nec in totum renovaretur. nam cum legitimatio regis duplicem inducat effectum ipsi legitimato, scilicet quod autem ad purgandam maculam illegitimitatis, ut sit capax honorum, dignitatum & officiorum. & ex hoc nullum inferat praeiudicium legitimis postea habitis, propter hoc visum fuit nobis iustum, quod ipsi legitimario quantum ad hoc illa remaneret. Secundus legitimacionis effectus est habitare legitimam ad succedendum in bonis parentum, consanguineorum, & aliorum. In successione parentum veritas preiudicium filium legitimorum & naturalium, qui postea supersenerunt, non sic in aliorum successione. quapropter quantum ad successorem parentum & ascendentium modificatur dicta legitimatio, ut non praeiudicet legitimis, & naturalibus. In successione vero aliorum remanet illa legitimatio. Ad hoc faciendum nos induxit *lex regis fore legum libro tertio titulo de las herencias legi quinta*, quae in effectu idem videretur velle, quod ista lex. Ad idem *lex feri. titulo de los que son recibidos por hijos l. i.* ubi idem disponitur in filijs adoptivis, superuenientibus filiis naturalibus & legitimis.

¶ Plures quaestiones circa materiam *leg. si vivamus. C. de renou. donat.* vide per Baldum in rubrica. C. de iussu. donat. & ibi per Paulum de Castro.

X.

¶ De forma legitimacionis vide Baldum in *lege finali versiculo & attente ad resuscitacionem naturalium. C. de bonis liberorum. Bartol. in lege prima. C. de iure exhered. amulorum. Specul. in titul. qui filij sunt legitimi.*

XI.

¶ Qui possunt legitimare, vide Bartol. in *lege si in scriptum. ff. de liberis. & posthumis. & in l. secunda in principio. ff. de verborum obligati. Bald. in l. i. in principio de iure an. annu. & in dicta lege l. i. quoniam. solum. C. de fideicommissis & in l. i. qua illustris. C. ad officium.*

XII.

¶ An in legitimacione sit necessarium ponere clausulam non obstante tali lege. Bald. in dicta lege tamquam solum. versiculo interrogamus. G. de fideicommissis. & in l. i. si de fidei fuerit controuersia libro feudorum. notam authenticam ex complexu. C. de iure in nuptis. de quo per gloss. & Baldum in l. i. C. de natur. li. & Paul. de Castro consilio 229. incipiente dubitatur.

XIII.

¶ An legitimario sit fictio an veritas vide ibi. An legitimarius habeat iura futurata, vide Baldum in *lex quam l. vel. C. de fideicommissis*, tenet quod sic. quod multum commendat *Lasen ibi*.

XIV.

¶ Ad legitimacionem sunt citandi hi quorum inter est, vel de quorum praeiudicio agitur, ut plenius scripsit *Moraletius fore legum li. 3. tit. de las herencias l. i.* ego alias scripti plenius in fauorē generi mei operam militis Altonsi de Monroy mariti filij meo domini Maiona ex Bmero eius legitimus & regis.

Palacios Rey.

¶ De materia legitimacionis vide Baldum in *enunciales. & in peregrina in verbo legitimatus.*

¶ An legitimatio potest fieri ad vnum actum tantum, videas *doctores & in Franciscum Arminum in Lepus potestatis. ff. de testam.* ubi etiam de emancipatione. videas etiam *Cepellam in cautela....*

¶ An valeat clausula posita in legitimacione quod legitimatus non possit succedere patri, nisi in eo tantum quod patri placuerit, dic quod sic, ut late per *Paulum de Castro in l. i. in l. i. C. de collat.* & ad tunc proprie dicatur legitimatio, eo quod est facta cum dicta reservatione vel clausula. dicit *ibi Paulus*, quod non: sed est quoddam dispensatio quod ad quendam, & quo ad quendam non, vide etiam de hoc per *Antonium in l. per venerabilem qui filij sunt legitimi.*

¶ Legitimatio semper praesumitur fieri sine praeiudicio legitimorum, ut hic colligitur. Concordat *l. i. titulus de las herencias fore legum. & l. i. quoniam de rescriptis libro 6.* Intellige nisi fiat ab habente potestatem legitimandi etiam iniunctis legitimis, secundum *Baldum & Ioan. de Lignano in causa Michaelis de Campana. & Petrum de Perusio in l. i. C. qui admittit. not. in l. Gallus. & quod si tantum. ff. de liberis & posthumis.* Intellige nisi de consensu legitimorum legitimetur. nam tunc valet legitimatio in praeiudicium legitimorum: ut per doctores ubi supra. tenet *Paulus de Castro consilio 225.* an autem requiratur consensus expressus an sufficiat tacitus, vide notata in regula qui tacet de regula iura lib. 6.

¶ Quando vero non sunt legitimi, legitimatus habet contra ta. & ius dicendi nullum, secundum *Baldum in Lexem in adoptionis. col. 3. C. de adoptio. Paulus de Castro consilio 229.*

¶ Legitimatus simpliciter, intelligitur quo ad successiorem petris tantum, authenticis quibus modis naturales efficiuntur sui collat. & in Angelum, Baldum in *Lexem in adoptionis. col. 3. in vers. tantummodo. C. de adoptionibus & in Laminam & ibi Bart. C. de natur. liberis.* diximus supra. oportet ergo de auiis & ascendentibus & aliis mentionem facere in legitimacione.

¶ Legitimatus simpliciter, non intelligitur ad regiam dignitatem legitimatus. Bart. in *l. i. tamquam. C. de fideicommissis. Martium Landensis in l. i. de iure Cardinalium. quest. 40.* etiam si esset legitimatus ad quamlibet dignitatem, nisi expresse dictum sit de regno, secundum *Baldum in Lexem tamquam quest. 15.*

¶ Legitimatus non succedit in feudo, secundum *Baldum in l. i. tamquam. quest. Ioan. de Imola in Lex. folio 6. col. ff. de vulgar. & pupillari.* vide *Antonium de Rescissu in tractatu legitimacionis parte 54. colum. 2.*

¶ Si filius naturalis legitimetur ad successiorem omnium ascendentium & transuersalium ex utroque parente, non potest renouare retro alienata per patrem vel alium cui succedit. *Bald. in l. i. C. si in fratre patre alienata facta sui iure. quod de filio legitimum est in l. i. in col. C. de iussu. ressa.*

Aaa 2

¶ Legi-

XXIII.

§ Legitimatus excludit substitutum, ut notatur in c. naturalis f. de fundo f. conser. & in l. fin. C. de his qui veniunt a iure impetrat. Salicetus, & l. fin. in l. gentilitas, § cum autem, C. de militib. & substit. sub cond. salic. Anton. in c. per venerabilem qui filij sunt legi. Bald. in d. l. eam quam col. 5. C. de fideicommissis, & in l. eam acerbissimi eodem titul. Ioann. de Imola in l. ex facto col. 6. ff. de vulgari, & papulari. Ite in leg. Gallus, § & quis fil. tantum, quatenus vide.

XXIV.

§ Legitimatus succedit parentibus, sicut hi qui sunt de legitimo matrimonio nati. fore legem tit. de hereticis, l. fin. intellige, non stantibus legitimis. ut hic, de quo Special. de successio. ab intestato. vers. Sed ex facto Bart. Bald. & alij in d. l. ex facto ff. de vulgari, & papulari. Bald. in d. l. 2. C. si in fran. pa. & in d. l. eam quam 3. col. vers. deus dabitur, C. de fideicommissis. Intellige nisi fuerit legitimus per subsequens matrimonium, & postea ex eadem vxore alios genuit filios. nam omnes simul succedunt, ut ibi Bald. in Speculo de testam. §. 4. & Paulus consilio 221. & ita intellige opinionem Bald. in l. eam re. C. de suis & legitimis heredibus, Bart. in l. cum in adoptionem, quem vide. itaque quando legitimatus & legitimus sunt ex eadem matre, omnes succedunt.

XXV.

§ Legitimatus per sequens matrimonium, succedit parentibus, vna cum legitimis, quia reputatur legitimus, & excludit legitimatum per rescriptum principis à successione paterna. ut hic & dist. capit. tanta & l. 2. titul. de las herencias fore legum & infirm. de nuptis. §. finali.

XXVI.

§ An per legitimacionem quæ sit per sequens matrimonium, reuocetur donatio à matre alieni facta, vel aliter per viam dotis, vel alias alienata per l. si vltimam, C. de reuoc. donat. vide ibi doctores, & in l. Gallus, § & quis tantum, ff. de liberis & posthumis, per Socinum.

XXVII.

§ An legitimatus per subsequens matrimonium est vere legitimus, gl. 1. in d. tanta qui filij sunt. dicit quod sic. vide ibi Antonium & Abb. 1. col. vide gloss. in c. innotuit de elect. in verbo contiguita, Bald. in l. eam quam col. 6. vers. decimo dubitatur, C. de fideicommissis. etiam si aliud matrimonium fuisset intermedium. Ioan. an in regula sine culpa de re iur. li. 6. in mercatilibus. Abb. in d. c. tanta, Bart. in l. pen. §. vxor in fine, ff. soluti matrimonio, & in l. honorum, ff. rem ratam haberi. & in l. cum quis, C. de natu. liberis.

XXVIII.

§ An legitimatus per subsequens matrimonium succedat in maiora exclusio filio secundogenito ex legitimo matrimonio nato, dic quod sic. ut per Abb. in dist. tanta col. 2. in q. an legitimatus succedat in fundo. Contrarius tenent Bart. & Bald. in l. si cum decem in fine ff. de solut. Paulus de Castro in l. Pompeius. §. quatuor, & ibi Alexander. vers. ex isto tenet nata ff. de acquir. po. Bart. in l. honorum, ff. rem ratam haberi. Ioan. an regula sine culpa de regulis iuris li. 6. in mercatilibus. Ioan. de Imola in l. ex facto col. 6. ff. de vulgari & papulari. Bald. in l. quatuor, C. de reuoc. & in d. l. eam quam

col. 7. vers. sed pone quod sic. C. de fideicommissis. Angelus in l. Gallus, § & quis fil. tantum in fine ff. de liberis, & posthumis. tenentes quod præferatur legitimus legitimato. facit ista lex & l. 5. de las herencias fore legum, cum sequenti.

§ Hinc est quod si pater in testamento alii. XXXIX. quid reliquit primogenitum nomine non expresse, præferatur secundo nato legitimus maiori legitimo, per ea que dicta sunt.

§ Legitimatio an sit veritas vel fictio, vide XXX. Bald. in d. l. eam quam col. 7. vers. quare verum legitimatio, C. de fideicommissis. potest dici veritas quodam respectu, quia in natura substantia fundatur, quæ uo non mortitur. est fictio quia retro fingere dici potest quod naturaliter loquendo est veritas formaliter, sed civiliter est fictio. Item potest dici quod est in integrum restitutio. unde legitimatus æquiparatur filio posthumum reuerso. ut l. si quis filio. §. penultim. ff. de inoffic. testa. & hoc quando est legitimatus in vita parentis, quibus mortuis legitimatus uo fingitur retro legitimatus. argum. l. 1. C. de capitiu. & posthumum reuersis.

§ Legitimatus per sequens matrimonium naturalis tantum, sed non adulterinus vel spurcius vel habitus ex damnato coitu. ut dist. c. tanta, & per Bald. in l. ex libera. C. de suis & legitimis heredibus, & in d. l. eam quam col. 5. vers. item excipitur, C. de fideicommissis. Item nec vulgo conceptus, Bald. in l. si qua illustris, C. ad Orficium.

§ Per sequens matrimonium filius naturalis non legitimatur, si contubina non erat matrimonio digna tali. Angelus in authenticis quibus modis naturales efficiuntur legitimi. colat. 6. quod non credo verum per d. c. tanta. quod se fundat super vi matrimonij, ut latè ibi conspici in meis recollectis.

§ An per sequens matrimonium in articulo mortis contractum, legitimetur filius naturalis. vide Bald. in dist. l. eam quam 5. col. vers. consuevit queri. C. de fideicommissis. qui videtur tenere quod non. ut tene contrarium per d. c. tanta. & ibi notat Abb. Ioan. And. in d. regula sine culpa, de regula iuri li. 6. in mercatilibus. Bald. in l. super. C. de naturalibus liberis, & Montalium fore legum titul. de las herencias l. 1. in verbo scilicet, & in l. 17. eodem titul. vide Felinum in c. in presentia de proba.

§ Legitimatus quauis non possit institui stantibus legitimis, ut hic, potest tamen substitui filio legitimo & naturali, per de Castro consilio 225.

§ Si legitimatus instituitur in casu non existentium legitimorum, non potest repudiare hereditatem patris. authenticis quibus modis naturales efficiuntur sui. § & quoniam, collato. 7. unde legitimatus perdit beneficium abstinendi. ut ibi secundum Angelum.

§ Legitimatus præteritus an habet ius dicendi nullum. Bald. in l. cum in adoptionem. C. de adoptio. §. ralem. vers. c. tanta modo. tenet quod sic, intellige legitimis non stantibus. alias secus. ut super dictum est.

§ Quid

XXXVII

¶ Quid de filio adoptato ab extraneo, cum legitimatus & adoptatus equiparentur. vt dicitur *gloss. in dicta l. cum in adoptione*. vide Bald. ibi. qui dicit quod non equiparentur in omnibus. Vnde licet legitimatus habeat contra tabulas & ius dicendi nullum, non tamen adoptatus ab extraneo. secundum Baldum, ibi in *versiculo*. *Cum tibi*. pro quo facit l. 8. in fine. & l. 9. tit. de las probanzas 4. part. 1. & quomodo lex ibi dicat quod adoptatus ab intestato succedat cum legitimis: tene contrarium per leg. primam *in fine* *de las que son recibidas por hijos fura legem*: quae lex videtur per istam legem approbati, quod si legitimus non succedit cum legitimis, à fortiori nec adoptatus: vt dicit Baldum in dicta *l. cum in adoptione*, quis in plus se habet legitimario, quam adoptio. secundum Baldum in *leg. si te. C. de suis & legitimis hereditibus*. & in *Speculato. de successione ab intestato, versiculo*, legitimatus non sunt argumentum à maiori valet. *antibentica multo magis, C. de sacrosanctis ecclesiis*. valet etiam à paritate rationis. quia eadem est ratio in adoptio quae in legitimatio. *gloss. & Bald. & l. molin. si fuerit in principio gloss. matrimon. Bald. in l. conuenticum 2. column. versiculo item est argumentum à pari. C. de episc. & cleric. Pantes de Castro confusio 344. & idem Bald. in d. conuenticum 2. col. versiculo item est argumentum ab aequalitate. & in l. apud antiquos sol. 2. in principio. *vers. & nota infra. C. de furto*.*

XXXVIII

¶ An legitimatus succedat in feudo quod patet pro se, & filius suscipit. Bald. tenet quod non in l. finalis. C. de his qui veniunt etiam impetrantur, loquens in emphyteusi, quia non dicitur de corpore bareditatis paternae. *cap. prima. an agnatus vel filius*. vnde stipulatio patris intelligitur de filio legitimis. *Legitimately. C. de institutionibus & substitutionibus sub conditione facta*. nomine enim filiorum non comprehenduntur legitimari. & naturales si de feudo suo. *contra. facit l. 1. cum gloss. ff. soluto matrimonio*.

XXXIX

¶ An legitimatus per principem succedit vbiq. Bartolam. l. conuenticum. C. de natura. liberis, & in l. natus populus. C. de summa trinitate, tenet quod sic. Secus si est legitimatus per statutum ciuitatis, nam tunc non succedit in bonis suis extra territorium, vt ibi per *Bar. & Bald.*

XL

¶ Nota, & tene memo hanc legem in fine, cum vult quod legitimatus per rescriptum principis potest succedere cognatis parentum ex testamento, vel ab intestato, sicut vere legitimis stantibus legitimis. Contra *antibentica quibus modis est. fin. §. filium vero collat. 7.* quia quo ad eos dicitur extraneus, vt ibi & l. fin. C. de natura. liberis & ibi Bald.

¶ Ratio huius decisionis potuit esse principis voluntas. Sed potius quia legitimus de iure naturae debetur legitima in bonis parentum & omnium alicuiusmodi, vt dictum est supra l. 6. non sicut in bonis transferralium vel collateralium. vt per Bald. in *antibentica ex causa 2. column. versicul. tertio premittit. C. de liberis praeteritis, vel* Palacios Rari.

extraneis. ad hoc lex regis 6. *partia final. de las herencias, l. 9. in ratione sui*. hanc leg. intellige quando succedatur ab intestato. ex testamento autem, legitimatus potest succedere transferralibus, vt *dict. §. filium vero*. vnde ipsi de cognitione succedunt legitimati ab intestato, in defectum descendendum, & ascendentium, quia eadem est ratio, ergo eadem iuris dispositio. argum. à contrario sensu *dict. §. filium vero*. quod nota.

¶ Ex ista lege & praedictis inferunt ad decisionem dubij stante lege, constitutione vel consuetudine quod primogenitus succedat in dignitate, maioratus vel regnospatet non habens filios legitimis fecit legitimari filium naturalem vel spiritum: deinde natus est filius legitimus & naturalis, certe iste dicitur secundogenitus, non primogenitus, quia naturalis & legitimatio praecesserunt natiuitatem secundi legitimi & naturalis. vnde legitimatus praefertur. istud est de mente Baldi in *leg. cum quem, C. de fideicommissis. columna 10.* idem sequitur *gloss. peregrina* in parte legitimatio in prima *gloss. subditu* tamen, quod praefertur illegitimatus in paucimonialibus, non in regno, vel dignitate, vel maioratu. Sed tenetur ista lex probat contrarium, in quantum disponit quod si tempore legitimatoris non stabant filij ex legitimo matrimonio nati, & propter eorum carentiam naturalis fuit legitimatus, postea nascuntur filij naturales & legitimi, excluditur legitimatus à successione ascendenti per hanc legem, & consequenter excluditur à successione regni vel maioratus, quando maioratus defertur à patre, vel non vel ascendenti. Secus forte si defertur ab extraneo primo consentiente, nam vt scis, tunc non dicitur quis succedere vltimo possessori, sed potius primo constituenti, vt *leg. coheredi. ff. de vulgari & pupillari, & l. vnum ex familia, §. . . . delegat. 2. cum similibus*.

¶ Si vero tempore legitimatoris erant filij ex legitimo matrimonio nati, tunc est maior dubitatio, quia videtur fieri legitimus ad praedictum aliorum, quo casu cessante dicta consuetudine indistincte admittitur legitimatus ad successione simul cum aliis legitimis, & naturalibus, vt *dict. §. quoniam & l. partia. de quibus supra mentione fecimus*.

¶ Tutius tamen crederem attendendam esse formam dispositionis maioratus, si dicit quod transeat ad posterum ex se legitimis descendentes, & tunc legitimatus indubitanter excluditur, vt vult Bald. in *l. naturales si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatum in libro fenderum*. Idem si dicat ad descendentes legitimum & primogenitum, quia legitimatio est odiosa, & debet restringi, vt *cap. non potest de prebenda libro sexto*. tenet *Abbas in capis. tanta. column. secunda. qui filij sunt legitimi*. & debet intelligi sine praedictio iuris alieni. *cap. quoniam de rescriptis lib. 6.* vbi restrictio in uerbum intelligitur

Aaa 3

tacta

facta sine iuris alieni praeiudicio. Legitimatio autem est in integrum restitutio: quia restituitur quia ad primos natales quibus omnes homines legitimi nascuntur, ut dicit Baldus in l. cum quoniam, column. in. C. de fideicommissis. Ergo, &c.

XLIV. In primis ergo attendenda sunt verba constitutionis maiestatis, & illa quantum fieri potest sunt sequenda: ut notanter voluit Nicolaus de Matarel in l. finali infra, ff. de iurisdictione omnium iudicum. refert & sequitur Baldus in leg. libertatis. C. de operibus libertorum, colum. 5. versic. Sed debetur de tali questione. Attendenda etiam sunt verba dispensationis vel legitimisationis, ex quibus conieciatur mens & intentio regis vel principis legitimantis, an velit praefere legitimarum legitimis vel econtra. quia cum textus sit lex viva, potest, si vult, ut placeat disponere in his quae sunt de iure positum, cum derogatione istius legis & aliarum, quae in hac materia disponent. Quibus omnibus deficientibus, recurrendum est ad hanc legem & leges praedictas, & secundum eas iudicandum. Cogitabis super his quia quotidiana sunt, & non bene disculla.

XLV. [Secundum capax.] Nota quod legitimus est omnino incapax ab intestato: si post legitimisationem pater, vel mater suscipiat filium ex legitimo matrimonio, ut in praecedentibus dictum est.

[En succeder à los otros parientes.] In hoc videtur ius novum. nam de iure authenticorum filius legitimus soli patri ab intestato succedit: non avo vel ascendentibus, & cognatis patris, nec ipsi ei succedunt ab intestato, ut authenticis quibus modis naturales efficiuntur. f. in 5. filium vero. Idem erat dispositum in filio adoptivo per legem regni quarta partia titulo 16. penultima. Sed ex testamento vius alteri succedere potest: ut ibi per Angelum. In hac autem lege dicitur quod in successione cognatorum & agnatorum: legitimati simul admittuntur cum legitimis & naturalibus, & in nullo ab eis differant.

[Sed an agnati & cognati simul admittantur ad successionem legitimarum. videtur quod sic, quia in successione ab intestato, sententur aequalitas, ut ille cui ego succedere non possum, non succedat mihi.] 5. filium & in 5. f. quis ergo eodem tit. & in l. duodecim tabularum, C. de legitimis heredibus. Idem in casu contrario: ut is ei succedat, qui eidem succedit, ut tamen est supra lege 10.

[Si pater habeat filium legitimum quem putabat esse mortuum, quia tamen erat vivus, secus legitimari bastardum, & eum insubstitui heredem, certe talis institutio non valet, & legitimus excluditur a legitimo. arg. l. si pater. C. de hereditibus institutis & 6. partia. tit. 7. l. fin. & bene facit lex ista.]

L E X XIII. leg. 2, tit. 8. lib. 5. Recop.

POr cuitar muchas dudas, que suelen ocurrir cerca de los hijos que mueren recién nascidos, sobre si son naturalmente nascidos, o si son abortivos. Ordenamos & mandamos que el tal hijo se diga que naturalmente es nascido, & que no es abortivo, quando nascio biuo todo, & que alomenos despues de nascido biuo veynte & quatro horas naturales, & fue baptizado antes que muriese, & si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino, o no fue baptizado, mandamos que el tal hijo sea auido por abortivo, & que no pueda heredar a sus padres, ni a sus madres, ni a sus ascendientes, pero si por el ausencia del marido, o por el tiempo del casamiento claramente se prouasse que nascio en tiempo que no podia biuer naturalmente, mandamos que aun que concurren en el dicho hijo las calidades suso dichas, que no sea auido por parto natural ni legitimo.

I. Pro intelligentia faciliore istius legis, praemittit quod ante eius editionem diversimode disponebant iura civilia imperatorum. ille enim dicebatur naturaliter natus, qui vivus nascebatur, quomodo vocem non emitteret, dom tamen integer nasceretur, ad monstrum non declinans vel prodigium, ut habetur in l. r. m-

rus cum sequenti, C. de posthum. hereditibus institutis. vel exhereditatis. Aliiter ius canonicum statuit, ut ille dicatur naturaliter natus, qui nascitur vivus & fuit baptizatus. nam & ego de verbo. signifi. & lex regni fore legem civilis. de la herencia l. 3. Aliiter adhuc disponebat lex fore p. 2. g. l. 4. tit. 1. de los herederos l. 19. quod tunc dicitur filius naturaliter natus.

Vide ad Franc. leg. 2, tit. 8. lib. 5. Recop. Departing Interpretat. cap. 9. an. 40 =

natus, & transmittit paternam hereditatem, quando vivit per decem dies fere, & fuit baptizatus, unde videtur concordare cum iure canonico.

II. § Lex ista requirit quod totus & integer nascatur non declinans admodum vel prodigium. Item quod natus vivat usque ad 24. horas ad minus.

III. § Filius abortivus dicitur qui mortuus nascitur. *Liqui mortui. ff. de verborum signifi.* Ad idem *l.2. & ibi gloss. C. de posthum.* etiam si vivus nascitur licet statim decessat, non dicitur abortivus *l.1.2. & 3. C. de posthum.* Et ita nulla videbatur debitorum ante huius legis constitutionem. quia ubi est casus legis, nulla est iuris dubitatio. *Lencia. C. de furis.* unde non erat opus ista lege, nisi ut clarius rem ipsam ex plicaret, & quali novum robur antiquis legibus tradere videretur.

IV. § Intellige hanc l. etiam si natus fuerit cum aliqua coactione obsteritici, vel caeso matris ventre fuerit extractus. *Liquid dicitur in principio & ibi Bartol. & alij. ff. de posthumis hereditibus infir.* vel exheredatus *Bald. in l. finali. C. de suis & leg. here.*

V. § Tria principaliter requiruntur ad hoc, ut partus dicatur naturalis. primum quod nascatur vivus. mortuus enim non dicitur natus. *leg. qui mortui. ff. de verbo signifi. l.2. C. de posthum.* heredes enim *infir. vel exhere. & 5. posthum. infir. de hereditate qualitate & differentia gloss. in l. posthum. C. de colla. gloss. 1.* oarns dicitur vivus, etiam si vocem non emitit, dum tamen appareat cum esse vivum. *Liquid certum. & ibi Bart. & Bald. C. de posthum. heredit. infir. & in l. quod dicitur eodem tituli. ff. & eodem tituli. C. l. penultim. in fine.* ubi bonus textus. Ex hoc notat *Bald. in d. l. pen.* quod non sufficit ad probationem mortis, quod testis reddat rationem, per hanc negatiam quod non loquebatur.

VI. § Secundum quod requiritur est, quod nascatur natus, non pro parte. Concordat *d. l. penult. & ibi doctores in fine.* totus enim denotat totalitatem circa eandem rem, gloss. *instituit pro socio circa principium. Bartol. in l. si vult. 5. postum. 2. col. vers. & nota. ff. de postum.* ubi allegat dictam gloss. qui totum dicit, nihil excludit. natus ergo pro parte, non rumpit testamentum paternum. contra d. l. quod dicitur, & contra omnes scribentes ibi *& in l. penult.*

VII. § Appellatione filiorum non venit qui est in utero, ut hic probatur. Contra *l.2. § filius. ff. ad Tertullianum.* & contra *Bald. in l. preterit. sol. 9. C. de impub. in & alio subit. & in l. qui in utero. ff. de haru. bonum.*

§ Ex quo sequitur quod posthumus, preteritus, non rumpit testamentum, nisi nascatur integer totus, & sit baptizatus, & vivat per 24. horas ad minus, & sic intelligitur dictum *Bald. in l.2. sol. 2. col. vers. preterit. & ibi doctores. C. de liberu. p. actum vel exhered.*

VIII. § Vis in regimine, & quatuor horis, & fuit baptizatus. In huiusmodi lex novum quid inducit. nam aliter

erat dispositum per iura imperatorum in *d. l.2. & 3. & d. l. qui mortui.* Vnde sicut olim ratione momenti, in quo filius posthumus nascebatur vivus, rumpebatur testamentum. *vt d. l.2. & 3.* quia momenti sunt: ut notatur in *l. sol. & partu. 5. fin. ff. quod metus causa.* ita hodie si posthumus intra 24. horas vel non baptizatus decesserit, non rumpitur testamentum, ut ergo testamentum rumpatur ista duo copulatione requiruntur, quod viginti quatuor horis vivit, & baptizatus decesserit. ille enim qui statim cum nascitur obit, non dicitur vivere, ut dixit gloss. & *Bald. in c. 1. § qui etiam in l. usquequum vel ab hac in libro funderem.*

§ Requiritur autem quod sit baptizatus, quia in baptismo omenes sibi imponunt. ille autem qui statim cum nascitur decessit, antequam sibi ei nomen imponitur in baptismo, censetur ac si non esset: ut vult *Innoc. in c. nam & ego. de verborum signifi.* tempus autem ad hoc faciendum in l. veteri erat octo dierum. in nova est arbitrium. *Bald. in d. 5. quia etiam.*

§ Si vero ante 24. horas decesserit, non dicitur fuisse, ex quo non perseveravit. ut hic & tenet *Abb. in c. cum & ego de verborum signifi.* § Et per hoc reprobatur opinio gloss. & doctorum tenentium quod agnatione posthumus, rumpit testamentum patris ipso iure. licet natus in continenti moriatur. *l.1.2. & 3. de posthumis hereditibus infir. vel exhere. & in 5. posthum. infir. de exhered. liberorum. & in 5.1. instit. quibus mo. testam. infir. Special. de infir. editione. 5. compendiose. vers. pone quidem fecit testamentum. Bald. in d. l.2. in dicit. vers. preterit. C. de liberu. p. actum natus & statim mortuus, non est in consideratione: ut hic probatur. tenet *Bald. in l.1. § in novissimo. C. de caducis tollendis.* taliter enim natus dicitur abortivus, id est, non naturaliter natus, & consequenter non succedit parentibus suis, nec rumpit eorum testamentum. *vt d. l.2. & ibi Bald. C. de posthum. here. infir.* § Si autem non succedit, nec transmittit hereditatem paternam ad matrem, nec maternam ad patrem. ad hoc *l. cum auctoribus. C. de iure de liber. Bartol. in l. fin. C. ad Tertullianum.* ubi dicitur quod qui nihil habet, nihil transmittit. Item quia transmissio est quendam successione priora quo eiusdem naturae, & forme. *vt l.2. C. de bu. qui ante apertu. tabulas. abortivus non succedit, ergo o. transmittit.* Item filio nato, & ante tempus defuncto, non est ius in potentia deductum. secundum *Bald. in d. l.2.* & probatur hic, qui autem non habet ius succedendi, non succedit. Et qui non succedit, non potest adire. Item hereditas non adita non transmittitur. *l.3. & l. quoniam situm. C. de iure de liber. vendi. nisi inter filios succedentes. d. l.2. & ibi doctores. C. de bu. qui ante apertu. tabulas. & d. l.2. § in novissimo. C. de caduc. tollendis.* ergo sicut abortivus non succedit, non transmittit, nec adire potest.*

§ Transmissio est triplex, ut per *Bald. in l. cum* X.

Aza 4

pro-

proponat 2. colum. vers. item adverte an subsistat, C. de hereditatibus institutis. Et in Lexum antiquioribus, 8. quest. C. de iure delicti.

XI. § In transmissione non consideramus corpus, ut ager vel domus, sed in corpore, vel quantitate. an illud ius sit transitorium nec ne. vt per Bald. in l. fin. 2. col. & oppositum 6. C. de hereditatibus institutis.

XII. § Illa transmittuntur, quæ habent eandem substantiam in se ipsis, personæ mutata, sicut non mutata. tenet notant Bald. in c. 1. §. moribus. vers. extra nota de hiis qui feudum dare possunt. lib. 3. de iur. §. Ex quo inferitur quod privilegium rerum dotalium, parafernalium, castrensiarum vel quasi, nec non privilegium rerum decimarum & ecclesiasticarum & similiarum, non transmittitur. quia res omnes mutatione personæ mutant naturam, & transferuntur in aliud corpus bonorum. vt est conclusio Bald. in l. item 2. col. vers. sed renoua in dubium. C. de collat. & in l. 1. C. unde vir & uxor & in l. 1. C. sine causa vel reli. Et in l. 2. in principio. C. soluto matrimonio per l. cū in fundo. §. si acciderit. C. de iure dotum. quamvis notetur contrarium in Lexum disrupta. C. de fundo dotali. postquæ ergo prædictæ res transiunt in alium, perdunt privilegium quod antea habebant.

§ Ex quo inferitur quod si fructus rerum ecclesiasticarum vel decimarum, vel aliarum rerum ecclesiasticarum alienentur in laicum iudex ecclesiasticus non se immittit super eorum cognitione. quia mutatione personæ factæ sunt profane. Quod facit ad ea quæ dicuntur in l. 13. tituli. de las vendidas y compras. foro legem & l. ardu. cod. l. 6. vide infra l. 70.

XIII. § Hinc est quod ex talibus fructibus soluitur gabella si vendantur, tamquam ex rebus profanis.

§ Transmitti non potest quod non potest cedi. l. 3. pluribus. ff. de adm. tunc. Bald. in d. l. cum antiquioribus. vers. sic in. C. de iure delicti. Hinc etiam est quod ius ætatis, non potest transmitti, quia cedi non potest. §. finitur, instituit. de usufructu. Et in l. si quis in demum, §. hinc si locati, & l. puto. §. prædium delegat. 2. l. lex veltigalis, ff. de pignori. b. m.

XIV. § Redeamus ad propositum. natus pro parte & in capite baptizatus, licet viuat per 24. horas, non succedit, nec recipit testamentum, quia dicitur abortiuus, vt hic. Item non dicitur baptizatus se cōdum. Hostiensis summus de baptismo, §. quia sit forma, vers. hoc dicit. de quo per Bart. in d. l. quod dicitur, per Abb. post alios in d. de iure de baptismo. habetur in c. vulgaris de peni. dist. 1. Et in cap. propriæ in glossis verbis. item nullum de consuetudine. 4. Ad hoc facit Lio. tituli. de las mandas foro legem, & l. §. C. de hereticis, c. si quis quicquid, & ibi glossa & doctores eodem tit.

XV. § Ex quibus omnibus concluditur, quod ex testamento vel ab intestato, non succedit Christiano, nisi Christianus, qui ex vtero matris integer exiit & baptizatus fuit, & viuit per 24. horas. vt hic & per Bald. in d. penultim. C. de posthumis hereditatibus institutis. quia dictio, & de sui natura

copulat ista omnia in l. postea J. heredi. §. Gaius ff. de fundo instituto, Lexum utique, §. neque enim qui in suo vt J. Tria testores, §. nihil delegat. 1. altero ergo deficiente de his quæ ista lex requirit, totum contrahit. l. si virum. C. de testibus, c. non vt apponere de baptismo, cum similibus.

XVI. § Absentia mariti probata per annum, probatur filius adulterinus. c. transmissa qui filij sunt legitimi, hi non succedunt tanquam adulterini. per Lio. tituli. de las mandas foro legem, & supra eodem l. 10. Aliquando nasci contingit in mense vndecimo & duodecimo, sed raro, vt l. Gallus in principio ff. de liberis & posthumis. authenticus de restit. & ea quæ parit. §. mulier soluta 4. Bart. in l. septimus mense ff. de statu ho. glossa in l. fin. C. de posthumis hereditatibus institutis. Plinius refert partum nasci posse etiam in mense 16. de quo vide notata in d. l. septimo mense & Albericus in l. 1. C. ad Officiarium. partus vero naturalis & legitimus dicitur, qui nascitur in septimo mense vel nono, vt per doctores vbi supra.

§ Si ergo nascitur intra duos, vel tres menses post cōtractum matrimonium, non est partus naturalis, vt per Bart. in d. l. Gallus in principio vbi glossa ff. de liberis & posthumis. intelligit per dicta, nisi ista mulier antea fuisset cōcubina, cum qua postea contraxit matrimonium, & infra duos vel tres menses peperit, partus erit naturalis concurrentibus omnibus requisitis per hanc legem, & succedet parentibus tamquam legitimis proles, & transmittit paternam hereditatem, &c. vt supra l. 1. per locum 2. fortiori. Ad idem l. miles, §. de iure ff. de adult. & l. maritus. ff. pro socio. vbi fauore matrimonij interpretatur in benigniorem partem. vt per Bald. in l. si mater, C. de fin. & legitimis hereditatibus. quod nota.

XVII. § Adde, quod si mulier ante cōtractum matrimonij habebat lac in mamillis: præsumitur cognita & prægnans, & istud argumentum est concludens à necessitate naturæ. vt per Bald. in rubrica. C. de probat. final. colum. vers. exemplum de prima.

XVIII. § Per hanc legem in fine approbatur opinio Pauli de Castro in d. l. 2. C. de posthumis hereditatibus institutis. vbi dixit quod si posthumus nascitur in mense, quo certum sit non posse viuere, non rompit testamentum paternum.

XIX. § En tempo que non podia viure. Purz quia sexto mense natus, nec tetigit septimum l. §. primo mense ff. de statu ho. & 4. partus. tituli. 23. l. 4. & in hoc lex ista nil noui inducit, cum iam iure erat hoc dispositum. Verum est quod Angelus in l. penultim. C. de impuberis & aliorum, tenet, quod rompat testamentum, si filius nascatur in sexto mense. Sed Paulus de Castro in l. 2. C. de posthumis hereditatibus institutis. tenet contrarium, quia paria sunt non nisi viuere, & viuere non posse. Idem voluit Bald. de nato in octauo mense, qui similiter viuere non potest, vt rompat testamentum: quia sufficit quod viuat momentaneum, licet dixit Angelus in eo qui nascitur in sexto mense. Idem Bald. con-

filii AD7. in fine. v. volenti. vide additionem ad Bar. in d. l. l. per istam arem legem damnatur opinio Bald. & approbatur opinio Pauli.

XX

¶ Quid autem si partus declinet ad mon-

strum vel prodigium, dic vt in d. l. 3. C. de postu.

¶ Per partu natural, in legitimo.] Loquitur ergo ista lex tam de filio nato ex soluto & soluta, quam de nato ex legitimo matrimonio.

XXI.

L E X XIV.

MAndamos que el marido y la muger suelto el matrimonio, aunque case segunda o tercera vez, o mas, puedan disponer libremente de los bienes multiplicados, durante el primero, o segundo, o tercero matrimonio, aun que aya auidoijos de los tales matrimonios, o de alguno dellos; durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicaron: como de los otros sus bienes propios que no ouiessem seydo de ganancia, sin ser obligados a referuar a los tales hijos propiedad ni vofructo de los tales bienes.

I. **P**remittit quod iura antiqua disponebant quod mulier ad secundas nuptias transiens quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucratio acquirerebat, tenebatur moriens liberis communibus referuare, alienatione in extraneam personam penitus interdicta, l. femina. C. de secundis nupt.

II. **¶** Deinde superuenit lex aliq. cod. rural. vbi sunt mulier que transit ad secundas nuptias, tenetur referuare liberis illius matrimonij sponsaliam largitatem, quam primus vir ei contulit, ita mulier que ad secunda vota transiit, sponsaliam largitatem ex donatione secundi viri ad eam deuolutam, tenetur liberis secundi viri referuare, siue transeat ad tertium matrimonij, siue non.

III. **¶** Post hanc superuenit l. generaliter cod. tit. vbi sicut mulier transiens ad secundas nuptias, tenetur referuare filiis prioris matrimonij lucra eiusdem matrimonij, ita vir transiens ad secunda vota, tenetur referuare filiis eiusdem matrimonij lucra dotis, alienandi potestate penitus interdicta, administratione tamen permisa patri, dum vivit.

IV. **¶** Ex istis aliqui non leuiter auctoritatis doctores dicere solebant, quod lucra habita coestante matrimonio inter virum & uxorem, altero defuncto, altero vero ad secundas nuptias transiente, praeterit si vxor erat, non poterit alienare lucra ex priori matrimonio habita immo tenebant ea filiis prioris matrimonij referuare. Cuius contrarium per hanc legem deciditur.

V. **¶** Ratio huius decisionis est, quia veritate inspecta ista lucra que inter coniuges habentur coestante matrimonio, dicuntur prouenire ab utroque coniuge tam ex bonis, quam ex industria & labore, vt colligitur ex l. i. in de leg. ex cas, fore legem. vbi littera dicit *Tota casa que ganatur marido y muger de consue. exen lo vtrofo de fo*

ros. Et sic lex defert vtrique lucra sic habita, ea autem que ex legis dispositione, vel ex forma statuti vel consuetudinis, alter coniugum acquirat, adeo sua facit, vt de his libere possit disponere etiam filiis eiusdem matrimonij: & quauis ad secundas vel tertias transierit nuptias, ea non perdit, nec filiis eiusdem matrimonij referuare tenetur, quia tunc consequitur a coniuge, sed a proprio bonis suis labore atque industria ex legis dispositione, vel providentia. Probatum ista in l. fin. & ibi vocat Bald. in fine, C. de bonis matris, & in l. lib. editi. l. si in illud col. i. vers. de uolunt. C. de secundis nuptiis. com supplet ad textu, scilicet titulu lucratio. Istud alias ego tenui & firmati, consuli & obtinui, antequam haec lex edita fuisset, in cuius editione interui, & de eam eodemam constiterit institui, vt scriptum in repetitione quam feci super rubricam de donat. inter virum & uxorem. §. l. final. colum. vertical. confirmatur hoc. & §. 67. fin. col. vertical. ex quo inferitur in secunda impressione.

¶ Istud est hodie tenendum per hanc legem, quamuis valde sibi ipsi contrarius aliud sentiat post gloss. n. in athen. ex testamento fin. col. vers. sed statim in ea predicta, C. de secundis nuptiis, & in athen. vxor. cod. tit. & in l. generaliter, §. illud final. col. in rural. secus n. in l. i. C. de uoff. de. textus vocat in athen. de non eligendo secundo nubentes, §. prospectum: & l. l. i. & in d. l. femina in principio, & istud dicit verius Salicernus in d. l. femina. §. illud, & Laderus in l. si cum dorem in principio, §. soluto matrimonio.

¶ Ex quo inferitur, quod si statuto, vel consuetudine casetur, quod mortuo coniuge, coimx superuiuens lucratur certam partem dotis vel donationis propter nuptias; premortuus fuit maritus relicto vno filio ex illo matrimonio, vxor lucrata fuit donationem propter nuptias, deinde ipsa transiit ad secunda vota infra annum

VI.

VII.

nam lucrum, ex isto secundo matrimonio, habuit alium filium; mortua matre secundi matrimonij, volebat succedere in illo lucro æqualiter com filio prioris matrimonij; veritas est secundum prædicta, quod filius primi matrimonij solus debet locum illud habere, eoquam proventus ex lucro prioris matrimonij. ita in contingencia facti consilium dominus Antonius consilio incipienti Christi eiusque matris nominibus instat. circa excommunicationem dabitur. Idem consilium Franciscus de Crenet: vbi ipse refert in ultimo singulorum qui saluat dictum Bald. in d. l. final. quod vxor non perdat dictum lucrum per transitum ad secundam vota, quantum ad viuentium, sed proprietates debet conferuari filio primi matrimonij. per d. l. finem. & per d. l. p. p. p. p. p. vbi est casus qui non potest caueri secundum eum. ¶ Ego semper fui dubius de ista decisione, propterea quæ dicta sunt. hæc enim conuentio inter coniuges, quod superuivens lucraret certam partem dotis vel donationis propter nuptias, non est mera donatio vel merum lucrum; sed insit est conuentio reciproca. hinc inde itaque lucrum proventus à partem conuentione reciproca, vel ex dispositione statutaria, vel consuetudinaria, ut dicebat Bald. in d. l. fin. & sic non solum lucrativum, sed quasi ex permutatione inter coniuges facta.

VIII.

¶ Ex istis primis inferitur, quod si vir plebeius aliquid donavit vxori nobili, non tenetur illud referuare filio ipsius matrimonij, quatinus ad secundas transeat nuptias, sed potest liberè disponere, quia non habet ibi lucrativum, sed potius onerosum; quasi ex quadam permutatione nobilitatis cum pecunia vel alia re. Idem de qualibet donatione remuneratoria. quoniam illa non dicitur proprie donatio, quia in illa ratione cogente sit: vt l. i. ff. de donat. & c. i. ad Sed magis est permutatio: vt l. i. ff. de leg. 2. consilium. ff. de peti. herede. Bart. & Bald. in proemio digestorum. Abb. in c. i. in ecclesie corpore de simonia dixi plene in mea repet. rub. de donationibus inter virum & vxorē d. 5. 50. col. 1. vbi multa de donatione remuneratoria compilati, quæ per te videas, de ista ergo donatione remuneratoria nihil perdit vxor per transitum ad secundam vota. vt ibi dico.

IX.

¶ Inferitur etiam quod si maritus moritur relictis duobus filiis vxoris superstitibus, vnus ex filiis mortuo patre ex donatione, testamento vel legato, vel alias, bona aliqua acquisiuit, dein de moritur ab intestato, succedit mater, quæ postea transit ad secundas nuptias, illud quod ex donatione, vel alias filiis aliunde habuit, non tenebitur mater referuare alteri filio quo ad proprietatem. quia non proventus ex lucro prioris matrimonij. quænam occasione matrimonij proventus, vt retigi in d. 5. 50. in fine.

X.

¶ Inferitur etiam quod archas vxori datas in premis predictis: vt l. res vxoris. C. de donationibus inter virum & vxorem & ibi notat Bald. dixi in dicta repetitione rubr. cod. final. §. 12. in princi-

pio, verique quidem donationes, & §. 67. in fine: & sic solum oucrofo. ergo non perdet illas per transitum ad secundas nuptias. debet tamen illas referuare, quoad proprietatem filius illius mariti, à quo eas habuit, vt dicitur lex regni sive legum lib. 3. tit. 1. l. 1.

¶ Item inferitur, quod si mortuo marito, postea moritur eius filius, vxor succedit in bonis filij, quæ postea transit ad secundas nuptias, nec tamen referuare filius prioris matrimonij per d. l. finem. C. de secundis nuptiis. Idem si luxuriose viuit, ne plus operetur luxuria quam castitas.

¶ Item inferitur, quod si vxor in vita mariti vel eo mortuo & ignorante, adulterium committit, vel postea existens vidua, quapropter perdit lucra constante matrimonio habita, vt dicitur lex regni in d. l. 5. tit. 4. l. 4. de qua plece dixi in dicta repetitione, §. 67. in principio: pone quod communes filij, quibus lucra deberent, mortui sunt in pupillari ætate, vel maiores facti ab intestato, concurrent ad petenda bona filiorum mater adultera & soror patris, quæ erit potior, præsertim in bonis superlocratis consistere matrimonio: quæ vxor adultera incontinens perdidit? Videtur quod soror patris in bonis superlocratis saltem, præferatur & excludat matrem, quæ propter suum delictum ea bona superlocrata perdidit indignum namque videtur, quod ad ea bona quibus propter suam delictum fuit priuata, postea mortuo filio admittatur: sicut in simili videmus, quod si pater propter delictum bonis suis filio priuatus, & filio fuerunt applicata; de illis non tenetur patrem alimentare, vt dictum est supra l. 4. col. 4. vers. ex quibus bonis. vide quæ ibi dixi. nisi dicas quod ex bona causa mater præfertur. arg. cum inter p. de remuneratione.

¶ Similis questio est de muliere maritum occidente, ex quo habuit filium, qui patris bona habuit. mortuo patre, moritur similiter filius, mater peti bona filij, soror patris mortui similiter peti, quæ illarum est præferenda, videtur quod mater. arg. d. c. cum inter p. facitque molia quæ cumulat Georgius Natta in repetitione c. quando pactum de pactis lib. 6. col. 1.

¶ Quamuis ergo propter adulterium vel mariti occidendum bona perdidit vt nota. in l. si ab hostibus. §. si vi vxorem. ff. soluto matrimonio, propter superuenientem ritulum ex testamento vel ab intestato, succedit in bonis filij.

¶ Ex istis etiam inferitur quod si vxor mariti occidit, preueniens illum volentem eam occidere propter adulterij suspicionem, an propter hoc perdat lucra constante matrimonio habita, videtur quod sic per d. l. 5. §. si vxor & quæ ibi notantur. & per ea quæ cumulant in repetitione d. rub. de donationibus inter virum & vxorem d. 5. 70.

¶ Lucra habita inter coniuges constante matrimonio alienari non possunt, sed eo soluto sic. argumentum huius La contraria sententia quod est

XX.

XXI.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

est validum in iure J. 1. §. de officio eius cui munda-
ta est iurisdic. in l. ibi Bart. 2. col. vers. appono, dicitur
hoc Baldus in l. commentum in l. 1. col. 1. et 1. appo. C.
de episc. & cle. Sed in marito istud argumentum
non procedit, quis repetitur contrarium in l. 4.
titul. de las ganancias lib. ardi. dum tamen maritus
hoc non faciat in fraudem, vt ibi, & dixi plenè
in repetitione rubric. de donationi. inter virum
& vxorem, §. 5....

¶ Argumentum verò à contrario sensu non
procedit, quando repetitur contrarium à iure
dispositum, vt l. 2. C. de comiti. inferius glossa in l. capi-
tulo. §. quod si per regem in versicul. commode de elect.
lib. 6. vxor ergo non potest talia bona superlu-
crata alienare constante matrimonio, nisi in
certis casibus, de quibus in l. 5. 4. infra. vide que
ibi dicim.

XVI.

¶ De lucris constante matrimonio acquisi-
tis potest vxor liberè disponere, quamuis filius
ex primo matrimo. relinquit, & ad aliud trans-
fert matrimonium, vt hic dicitur. Si autem de
eis non disposuit, remanent pro liberis viri-
que matrimonij equis portionibus, quoniam
lucra sunt habita ex primo matrimonio tan-
tum vel in secundo tantum, quia mortuo pri-
mo marito, medietas omnium lucrorum, est
propria vxoris, vt eius patrimonium, vt l. 1. titu-
l. de las ganancias, foro legum, & l. 1. cod. titu. lib. ardi.
Sed Bald. in l. maritus coram fisco, C. vnde vir &
vxor. In alijs vero lucris que gratis veniunt
ex marito, tenetur vxor ex prioris matrimonij,
vel secundi filius quod ad proprietatem, vt supra
dictum est, vt l. 12. tit. de las herencias foro legum, &
l. item alii & l. generaliter, & autem vxor, C. de
secunda nuptia.

XVII.

¶ Hinc est quod etiam si vxor non accepta-
uit lucra sibi obuenientia constante matrimo-
nio, & ita mortua est, nihilominus illa ad hæ-
redes transmittit, cum talia lucra sibi defertan-
tur ex dispositione legis regis, vt legitima filio-
rum dicitur de Segura in repetitione §. sed & si fun-
dam, l. vnum ex familia de leg. 2. folio 16. col. 2. vers.
ex quo ego infero, vt ibi late per com.

XVIII.

¶ Hinc est etiam, quod si ante statuto vel
consuetudine, quoddam bonum coniugum post ma-
trimonium efficiantur communis, quomodo a-
liis non acceptentur, transmittuntur ad po-
steros tanquam proprium patrimonium, quod
nota pro intellectu l. 1. tit. de las ganancias foro legum
& cod. titu. lex 1. lib. ardi. & ad l. 6. titu. de las
herencias foro legum & ad l. 9. titu. de las herencias co-
dem fore, & ad forum Aragonie & Castelle. que
super hoc disponunt.

XIX.

¶ Verbum liberè, quo viror ista lex talis est
natura, quia remouet omne impedimentum iuri-
is, vt notatur in l. 1. C. de sacrosanct. eccle. & in ex-
tra. ut de nuptiis §. sanctum collat. 4. & in l. 1. de offi-
m. d. & in l. si quis ebit de homicidio.

XX.

¶ Quod autem dictum est, quod vxor potest
liberè dispoere de bonis constante matrimo-
nio acquisitis, intellige de medietate acqui-
situm ad se spectantium soluto matrimonio,

non autem eo constante. & ita proprie loqui-
tur ista lex. Maritus tamen etiam constare ma-
trimonio de omnibus acquisitis disponit cessan-
te fraude, vt dicitur l. 4. tit. de las ganancias lib. ardi.
de quo plene scripti in dicta mea repetitione
rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 5....

¶ Item intellige, de medietate locorum, v. XXI.
xun pertinentium potest vxor liberè dispo-
ne soluta à primo matrimonio & à quolibet alio:
nam dum est in pra. nihil potest dispoere
de his & alijs bonis sine marito licentia, vt dicit
lex regis foro legum lib. 1. tit. 11. §. fin. & lib. 3. tit. fin.
& l. 13. Sicut enim dos datur marito ad oera
matrimonij sustentanda, vt lex, pro oneribus, C. de
iure ducum & salubriter de vfu, & traditur in l. 18.
infra. ita & omnia que vxor secum affert ad
matrimonium, vt dicitur antea, & l. 1. titu. lib. ardi.
Bald. C. de iure ducum. ideo alienari non possunt
constante matrimonio. tum propter prædici-
tionem mariti in contrauentionem inducta est lex
que eius licentiam requirit, vt vult Bald. in lege
prima in principio, C. vnde vir & vxor. & dixi plenè
in dicta mea repetitione de donat. inter virum
& vxorem, §. 68.

¶ Hic cadit notabilis questio. vxor in testa-
mento reliquit marito omnia bona sibi obue-
nientia constante matrimonio acquisita, et vi-
ta defuncta, maritus transiuit ad secundas no-
ptias, an tenebitur referuare proprietatem il-
lorum bonorum filijs prioris matrimonij. ali-
qui dicunt quod sic, per l. generaliter, C. de fa-
culta. nuptis. de qua dictum est supra in prin-
cipio istius l. & videtur expressum in l. sequenti
cum concordantibus ibi positus. nisi dixeris quod
ista bona acquisita & superlucrata constante
matrimonio, efficiuntur proprium patrimon-
ium vxoris, de quo liberè potest dispoere vt
hic dicas quod potest de eis liberè dispoere
sicut de alijs suis bonis, marito quoquo titulo
tradendo sine præiudicio legitimæ filiorum, &
sic vsque ad quintam bonorū suorum, cum illo
tamen onere, vt viratur & fruatur illis per totū
tempus vite suæ referuare proprietate filijs
eiusdem matrimonij. Cogita.

XXII.

¶ Proprietas & usufructus simul dicuntur
plenum dominium, usufructus per se, dicitur
pars dominij. l. 4. & ibi Bart. §. de usufructu & in l.
4. in principio 2. colum. versicul. item quia usufructus,
§. de serui. & aqua, & in l. 1. Menus. §. si fundum 1. co-
lum. versicul. vnde ad secundam partem de leg. 2. &
in l. qui usufructum poss. gloss. & dicitur, l. 1. colum. in
fine, versicul. vltimo pro declar. istius gloss. §. de ver-
borum oblig.

XXIII.

¶ Proprietas nota, id est sine usufructu, de-XXIV.
citur dictum dominium, tenetur Bald. in l. penult.
C. si non compet. iudice, penult. 1. colum. versicul. &
nota quod non iure, 1.

¶ Usufructus consistit in vtu & iure vtendi XXV.
& fruendi rebus alienis salva rerum substantia.
leg. 1. §. de usufructu in pra. eodem in prin. quod. Item
est in corpore, quod cum corpore perit. l. 1.
§. de usufructu.

¶ Vtus.

XXVI. § Vfusfructus appellatione, venit omnis rei comoditas. *Infusfructus & licet si fundi. ff. de vfufructu. Intellige deducto aze alieno. facit l. vfufructus bonorum ff. ad legem Val. & l. final. ff. de vfufructu legato. & leg. cum emancipati. §. 1. ff. de col-lat. bo.*

XXVII. § Commoditas vero vel vfufructus nautis, confistit in nauigando, licet periculum infit. *l. arboribus, §. nautis. ff. de vfufructu.*

XXVIII. § Vfusfructus columbarij, est occidere co-

lumbos, dum tamen in eodem numero restituarur domino finito vfufructu. *leg. vfufructuarium venari, & ibi Florianus, ff. de vfufructu.*

§ Vfusfructus piscine vel vitarij est capere XXIX.
pifces, vel feras inclusas, dum tamen in eodem numero restituantur domino finito vfufructu.
l. vfufructuarium prælegata.

§ Vfusfructus habitationis confistit in iure XXX.
habitandi, secundum *Rald. in l. cum antiquitas in prima notabili. C. de vfufructu.*

L E X X V.

*ariuf, Securi,
7. 1. pte*

EN todos los casos que las mugeres casando segunda vez son obligadas à referuar alos hijos del primero matrimonio, la propiedad de lo que ouiere del primero marido, o heredare de los hijos del primero matrimonio; en los mismos casos el varon que casare segunda, o tercera vez, sea obligado à referuar la propiedad dello alos hijos del primero matrimonio, de manera que lo ellablescido cerca de este caso en las mugeres que casaren segunda vez, aya lugar en los varones que passaren à segundo o tercero matrimonio.

I. In omnibus casibus, in quibus vxor tenetur referuare proprietatem eorum quæ habuit à primo viro, ea ad se condas in prias transiente, tenebitur etiam maritus, si ad secunda vota transierit. Qui casus habentur in *l. femina. C. de secunda nuptijs & in l. generaliter cod. ut. & in l. de lus auzi foro legum, & in pluribus alijs.*

II. § Casus in quibus vxor tenetur referuare filiis prioris matrimonij, quod consequitur à primo viro, vel alias, si transcat ad secundas nuptias; habentur in titulo de secundis nuptijs, præsertim in *l. femina. vbi glos. quæ sunt an idem esset in viro, & dicit quod sic, vt in *authen. nec virum quod ex dete.* quæ tamen non loquitur de prouentu ex successione filiorum, sed de lucris ab eorum matre prouenientibus: nec de iure codicis hoc cauetur, vt dicit textus in *authen. de non eligendo secundo nubentes, §. optimam.* nam *l. generaliter in principio & l. hoc edita in fine. C. de secunda nuptijs.* in nuptialibus lucris tantum loquitur. De iure vero *authenticorum* dicit textus in *d. §. optimam.* quod de patribus secundo nubentibus nū cauetur lege. C. vt priuetur successione filiorum in proprietate. sed de maribus. *vt d. l. femina.* Verū tamen ibi in matribus corrigi *d. l. femina.* statuens quod nec ipse priuetur successione filiorum in proprietate, sicut nec patres priuabatur, postea in *auth. de nuptijs collatum. §. 4. hinc nos mouet, in fine* corrigi quod dixerat in *authen. de non eligendo.* & statuit quod mater succedens filio ab intestato, siue prius, siue postea transcat ad secunda vota, priuetur proprietate in bonis à patre prouentis & trans-*

sumptis habetur in *authenica ex testamento, C. de secunda nuptijs.* & sic reducitur in parte ad ius antiquum *modi legi femina. §. illud.* secundum quod de patre non erat dispositum, nec postea fuit, vt patet ex prædictis. Vnde videtur sequi concludi clara secundum *Salicernum in dicto §. illud,* quod patet ad secunda vota transiens, nō priuatur in aliquo in his quæ ei prouenerunt ex successione filij, quantumcumque fuisset de bonis matris quàm huius patris vxoris. Nec obstat *§. soluto & §. si vero, in authenica de nuptijs;* qui in viroque parente loquitur, quia in lucris nuptialibus, & in prouentis à coniuge loquuntur, & eodem modo loquitur textus in *authenica vt fratrum filia, §. quia vero collatum. §. & sic glos. in dicto §. illud* relata ad textum, non dicit verū secundum *Salicernum,* qui dicit se habuisse de facto. Statuto cauebatur, vt filius masculus succedat patri & matri exclusa femina, mortua matre succedit masculus, cui postea succedit pater ex forma statuti. deinde patet accepti secundam vxorem, & mortuus est superfluit vno filio ex matrimonio, & filia ex priori matrimonio, dubitarum fuit, an filia debeat habere bona ad patrem pertinentia mediante successione filij, illa glos. facit quod sic, in oppositum facit quod supra dictum est. quidam dicebant quod *Cynus* tenebat cum dicta glos. in *authenica sed & sequi, C. de secunda nuptijs,* qui loquitur in dote quam est lucratas. *Salicernus* demum tenet opinionem glos. prædictæ. quam approbat hæc lex nostra. quæ in hoc est satis notanda.

§ Vnde

III. § Vnde sicut vane quæ a marito recepit arthas vel sponsalicia largitatem, tenetur eas referuare filiis prioris matrimonij, vt dicit *l. femina, & l. cum alius de secundis nuptiis, & dicit l. l. tarel. de las arri. fero legum.* eodem modo maritus secundo nubens tenetur referuare filiis prioris matrimonij lucra dotis alienandi potestatem interdita: vt dicit *l. generaliter & authentic. ex testamento, authentic. sed si quis, & verbaque fortiter, C. de secundis nuptiis.* quæ iura hodie approbantur per hanc legem.

IV. § Item licet vxor quæ mortuo viro lucratur lectum quotidianum, & si iterum contrahit matrimonium, perdit eius medietatem, & restituit filijs illius matrimonij: vt *leg. sexta, titulo de las herencias, fero legum.* ita vir qui mortua vxore lucratur lectum quotidianum, secundo nubens tenebitur restituere medietatem filijs prioris matrimonij per hanc legem. quia tale lucrum prouenit ex bonis vxoris ex legis dispositione, vt in precedenti lege diximus.

V. § Item si maritus legat vxori, quamdiu cum filijs morabitur; nam ea ad secundas nuptias transire, tenebitur restituere legatarum filijs prioris matrimonij, tenet *Bald. in lege 1. C. vbi populus edocari debet.* Idem si vxor legauit maritum per istam legem, pro decisione *Bald. facit l. qui concubinem, §. vxori, secundo resposio. de legat. 3.*

VI. § Quamuis ergo secundum Apostolum, mortuo viro vel vxore, solum sit matrimonium, & varique coniugum liceat ad secundas vel tertias transire nuptias, vt *cap. penult. & final. de secundis nuptiis.* nihilominus tamen ad ea quæ dicta sunt & dicit ista lex, tenentur: tum quia per transfirum ad secundas nuptias, videtur facere iniuriam defuncti, vt dicit *l. femina, & dicit l. generaliter.* tum etiam quia istæ potestates quæ sunt à iure statutæ in fauorem filiorum, non sunt sublatæ, vt plene tradit *Bald. in dicit. caput. penultim. & titulum de secundis nuptiis.* vbi plura addidi.

VII. § Qui secundo vel tertio nubit, præsumitur incontinens, secundum *Bald. in authentic. cui relictum, l. col. C. de iudiciis videtur esse tollenda, & Angel. in authentic.*

VIII. § Quod autem dictum est de secundo matrimonio, idem intelligit de tertio & vltiori, cum sit eadem ratio, nam si alter coniugum ad tertia vota transierit, tenetur referuare filijs secundi matrimonij illud quod habuit titulo lucratiuo de bonis secundi vici, per dicit *Lexm. alius, C. de secundis nuptiis.*

IX. § Id quod pater vel mater iure hereditario habuerit ab aliquo filiorum primi matrimonij, si ad secundas transierit nuptias, tenetur referuare alijs filijs eiusdem matrimonij, vt hoc & au-

thent. ex testamento, & ibi *Bartol. in principio, C. de secundis nuptiis.* tenet *Angelus in authentic. de nuptiis, §. hoc nos, & §. non solum, coll. 4.* vbi vide qualiter mater succedit filio ex testamento & ab intestato. In bonis enim aliunde prouenientibus, succedit in plenam proprietatem. In his vero quæ proueniunt à parte, succedit solum in usufructu, vide iuxta hoc *Bald. in dicit. authentic. ex testamento, col. 1.*

X. § Intellige hanc referuationem quantum ad proprietatem, usufructum autem referuata non tenetur pater nec mater, vt hic dicitur, & in dicit *l. femina, & dicit l. generaliter cum multis alijs, C. de secundis nuptiis, & in authentic. de nuptiis, §. si vero expellet, & §. si vero solum, & ibi Angel. & in §. hinc nobis, collat. 4.*

§ Nisi à testatore sit dictum, quod etiam usufructum perdat, si secundo nubat. nec sufficit dicere, si non esse vixerit, secundum *Bartol. in authentic. hoc locum in principio in littera. C. de secundis nuptiis, & in Lualter que. §. cum proponeretur, §. ad Trebellian. Angelus tamen & Paulus de Castro ibidem, & Alexander de Imola, in 3. colum. in versic. item nota, dicunt quod etiam usufructu primari de quo ibi latissime per Alexandrum. Sed *Angelus in authentic. de non eligendo secundo nubentes, in §. cum igitur, collat. 1.* tenet primam partem declarando tamen vbi per eum. vide etiam *Leonem Andream in speculo, in rubrica de secundis nuptiis.**

XII. § Sed quamuis maritus vel vxor transiens ad secundas nuptias perdat omnia lucra habita à coniuge defuncto, am à filijs primi matrimonij, non tamen perdit ea quæ habuit à consanguineis defuncti. tenet *Indonius consil. 353. alius consil. 463.* nisi forte data fuerint à consanguineis mortui in eius vita, & eius contemplatione: cum in effectu videtur damnum ipsi coniugi; vt plenè dico in repetitione rubricæ de donationo. inter viuum & vxorem, §. 42. incipiente amplia quarto cum sequentibus, fol. 14. colum.

XIII. § Nota hic quod illud quod alias erat dispositum in vxore, extenditur ad maritum, & ita quando aliquid est statutum respectu vnius personæ, non ponderata qualitate personæ, sed actus, extenditur ad omnem personam quæ est de substantia actus, & sic licet quæ loquitur est vxori, habet locum in viro; non quidem ex personarum conceptione, quia femininum non cuncipit masculinum, cum potius sit contrarium; sed natura actus de quo agitur, in quo iusta ratione debet esse par conditio masculi & feminæ, vt hic dicitur. Ad hoc facit *l. finalis, & ibi Bartol. & Bald. & Alexander. C. de iudiciis videtur esse tollenda.*

Si el marido mandare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte, o de su testamento; no se le cuente co la parte que la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio, mas aya la dicha mitad de bienes, & la tal manda co lo que de derecho deuere valer.

I. **M**aritus legando aliquid vxori, non videtur facere animo compensandi cum parte bonorum acquisitorum constante matrimonio quæ vxori deberetur.

II. **¶** Ratio dubitandi in huius legis constitutione fuit, quoniam certum est quod legatum filie à patre factum, videtur fieri animo compensandi cum debito necessario. *l. si cum dotem, §. si pater §. soluto matrim.* dicitur autem debitor ex causa necessaria, quæ ex legis dispositione debet, quia lex ipsum inuitum obligat, vt est pater quem lex obligat dotare filiam. *l. qui liberis, §. de ritu nupt. l. final. C. de dotis promiss.* in quo debito necessario, legatur in dubio computatur, vt dicit. *§. si pater, C. de bonis liberorum l. etiam, §. si debita, C. de inofficio testam.* *l. quoniam nouella.* vbi legatum computatur in legitima. Ad idem *C. vnde vir & vxor, authentic. praterea, secundum l. ubi de Arca.* **¶** Cum autem maritus ex legis dispositione teneatur prestare vxori medietatem bonorum constante matrimonio acquisitorum, eo solo: vt *super legum lib. 3. tit. 1. de leg. 1. c. 1.* quæ lex ipsum inuitum obligat, ergo si maritus aliquid in suo testamento reliquit vxori, videbatur animo compensandi cum debito necessario reliquisse, ad quod ex legis dispositione tenebatur. Videmus enim quod legatum factum ab vxore marito computatur in portione quam maritus habiturus est ex forma statuti vel pacti de dote, vel dotis parte, vt dicit *authentic. praterea* ita octuplet firmat Bartol. in dicit. *§. si pater* quæ reseruat & sequuntur ibi *Paulus & Alexander*, respondeores ad motiua *Frederici de Scaudis, Angeli & Raphaelis*, qui contrarium teneo: sequuntur etiam *Bald. consil. 6. 4. circa finem 3. volumina.* Ad idem facit *l. vxorem, §. pater naturalis, de leg. 3.* vbi pater dotando filiam, videtur animo compensandi non donandi fecisse. Ad idem *l. cum pater, §. qui dotale de leg. 3.*

III. **¶** His tamen & alijs limilibus quæ breuitatis causa omittuntur, non obstantibus, quæ vere non obstant, per legem istam contrarium deciditur, quod maritus legando vxori oio videtur legale animo compensandi cum medietate bonorum constante matrimonio acquisitorum, quæ vxori soluto matrimonio deberetur. hoc ideo quia hoc casu maritus tenetur vxori non quidem ex causa necessaria, sed potius voluntaria, scilicet ex contractu tacite societatis inter maritum & vxorem contractæ per matri-

monium inter eos contractum, & maritum cohabitationem, vt dictum est super *l. 1. 4.* hi autem contractus ab initio sunt voluntarii, ex post facto necessarii. *lib. 1. tit. 1. C. de alim. & obligat. cap. cum locum, & quasi per totum de sponsalibus.* in his autem debitis quæ ex mera voluntate procedunt, non inducitur compensatio legati, nisi hoc in legato dicatur aperte, vt *§. de legat. 2. l. ordinatum, C. de rei vxor. alim. l. vana, §. sciendum.* vbi relictum à marito vxori in dubio non intelligitur animo compensandi cum dote, quia maritus tenetur ex suo contractu vel conuentione, secundum *Dyn. Salicet & alios ibi, & in preallegatis locis.*

¶ Et per predicta datur solutio ad contrarium, vt procedant quando debimus à lege descendit, & sic ex causa necessaria. Vel procedant quando debimus descendit ex causa lucrativa, vt est dos respectu filie. *§. de in qua in fraud. credit. §. si fraudator, §. 1. & final. notatur in l. Menis, in princip. §. solut. matrim.* quanquam ex parte mariti sit otulus onerosus, vt *l. 1. C. de impen. lucra. descript. lib. 1. o. §. de alim. & obligat. l. ex promissione.* datur enim dos marito ad onera matrimonij sustinenda. *lege pro oneribus, C. de iure dotium, cap. salubriter de offi. n.* quandoquidem vxor consequitur dotem à viro titulo oneroso, non locrativo, non compensabitur cum legato sibi à marito relicto, immo dotem & legatum consequitur. Secus esset quando titulo locrativo sibi deberetur, vt *l. ex qua persona, §. de regulis iuris, vt paulo ante diximus.* Ad *§. qui dotale, l. cum pater, de legato secunde,* respondet *Paulus de Castro, in l. ex dorem de legat. 2.* quod ibi legatum est preoium rei debite, vnde ex modo legandi videtur animo compensandi legasse, vt per eundem *Paulum de Castro in dicit. §. qui dotale.* vbi videas alios doctores receptiores, & hæc sunt factis de ratione dubitandi & decidendi ad hanc legem.

¶ Hoc est quod si vir legat vxori, non videtur legare dotem vxoris, ideo vtrumque consequitur vt dicit. *l. 1. §. primum in aque, C. de rei vxor. alim.* Secus est in patre, vt *l. si cum dotem, §. pater §. solut. matrim.* quia à patre habet duplicem causam locrativam, sed à marito non habet ois vnam, quod est tolerabile, vt dicit. *§. primum, & ibi Bald.*

¶ Hinc est etiam quod stante statuto quod vxore premortiente maritus lucratur certam dotis

dotis partem, si vxor aliquid legat marito, non videtur computare cum illa parte. Tenet Bald. in dict. authentic. final. colum. vers. *etiam modo*. Et in l. *quoniam in prioribus*. 2. colum. vers. *sed uxor hoc querit*. Et per hoc determinat questionem, C. de iustis. *replem.* Et in l. *si vxor tua*. vers. *quoniam*. *omnis final. colum. C. de bonis aut. iud. possiden.* finaliter Bald. in *prælegatis* hoc facit bonam distinctionem quam per te videmus, & per doctores alios an oqnos & anodones ceperentes dictam authenticam.

- VI. § Ex istis inferitur ad questionem, an terminus datus ex indulgentia includatur in termino dato à iure, de quo plene tractatur in l. 2. ff. de iudic. Et in cap. cum ex in de elat. lib. 6. Et in l. si quis sine heres, C. de rapul. heredit. Et ibi per P. et de Castro, Et per Felsum in cap. 2. de wrong. Et pace, colum. 2. in fin. ubi dicit quod habens licentiam intrandi monasterium intelligitur de prima vice, & intravit ex die qua a omnibus intrare licet, expirat eius facultas. allegat Alberic. in 1. parte statutorum, quest. 181. quia cum ingressus possit esse periculosus, est merito restringendus: regula tamen est quod terminus datus ex indulgentia, non includitur in termino iuris. Sic nec legatum includit bona que alias vxori debentur ex iuris dispositione, ut hic. vide Bald. in l. fin. col. 1. C. qui admitti.

- VII. § Ex his inferitur, quod si maritus cum vxore dotem recepit, in extremis posuit legauit vxori pro alimentis certam pecunie quantitatem, vel certum fundum ad alimenta, marito vita defuncto vxor repetere dotem & legatum potest, quia non videtur relictum animo compensandi cum dote, ut patet ex prædictis. vide Baldum in l. si vxor tua. vers. *quoniam nunquid final. colum. C. de bonis aut. iudic. possiden.* Et per eundem de Castro consil. 246. Bartol. in l. si cui annuum, ff. de annuis legat. facit l. quidem, ff. de iur. iurico oleoq. legat.

- VIII. § Pars bonorum acquiritorum constante matrimonio que vxori debetur, est dimidia, ut l. *de de las ganancias, foro legum*, Et lib. *ordenacionum*. Appellatione enim partis, intelligitur dimidia. *Letim ff. de usufructu l. de etate*, § qui interrogat ff. de interito actionib. *l. nomen*, § perianu, ff. de verbor. signifi. l. *Scim* Et ibi Bald. C. de iustis. *reple.* § Nisi adiiciatur verbum aliqua, nam tunc de minori quam dimidia intelligitur. *gloss. in dem. 1. in principio de foro compet. tenet Bald. in cap. 1. in principio de send. alien.* Sed contrarium probat l. si vagant, C. de renouand. donat. ubi partem aliquam intelligitur dimidiam. tenet Bald. in l. si cum vel in vero in fin. C. de resem. *molit.* Aliquando appellatione partis, venit totum. l. vxor in princip. cum gloss. Et ibi Bartol. de legat. 3. Et Lreth. §. *quantum ff. de verbor. signifi.*

- IX. § Vxor est habitura medietatem bonorum que fuerant multiplicata constante matrimonio, ut hic dicitur, & colligitur ex prælegatis legibus regni, intellige soluto matrimonio, nam eo constante, quousque dominium trans-

eat in vxorem pro sua parte vel dimidia, quod apparet ex eo quod per idem verbum lex ex delecto marito & vxori, dicens, acquisita per coniuges constiterunt untrimonio habebant equaliter ambo, ut plene dicit in loca repetitione rubric. de donacionibus inter vxorem & extorem, colum. 319. alias §. 65. colum. 2. vers. *idem* videtur dicendum, & colum. 362. alias §. 66. colum. 7. vers. *vel aliter* & forte melius, alias fol. 39. colum. 4. nihilominus tamen maritus solus potest de his bonis multiplicatis frondere, & alienare ex multa causa cessante fraude, ut ibi late dicit: Vnde non habet vxor constante matrimonio in efficaciter dominium rerum acquiratarum, immo verina est habitura post soluturam matrimonium, sicut in simili dicimus de rebus donatis à marito vxori constante matrimonio, ut dicit *Spencius. ritul. de donacionibus inter vxorem & extorem*, §. *tertio*, vers. *etiam*. *traditur in §. fin. extem. iustitiae, de verum. qualitate* Et differunt. ubi filius est quodammodo dominus in vita patris, propter ius quod habet in spe ad bona patris post eius obitum. vnde aliquando exponitur verbum habet pro habere debet. l. si vxor, §. cum ita Et ibi Bartol. ff. de arris Et argente le. Et in leg. *uenio*, ff. de resem. in integram.

Ex istis inferitur quod vxor non perdit hanc medietatem propter delictum mariti, ut infra leg. 77.

§ Ex istis inferitur ad questionem an propter delictum mariti vxor perdat medietatem bonorum, que constante matrimonio fuerunt multiplicata, & dicendum quod non, ut infra l. 77. ubi dicemus Deo propicio, ibi enim præsupponitur, quod extor habet dominium medietatis sibi competentis, alias delictum mariti ei noceret, & ita quilibet potest per delictum perdere partem sibi debitam: ut l. si ex duobus, ff. de uxatibus act. vocatur in l. si duo, ff. si quis cautionem. nam & utroque socius durare societate potest alienare de bonis communibus societatis per eandem societatem, non in fraudem, ut per gloss. in l. *nemo in principio*, in vers. *alienari*, ff. pro socin. Et in *Speculo de prescript. 1. colum. vers. quid si*. habet ergo vxor ius ad medietatem rerum que fuerunt constante matrimonio acquisite, consueque fuerint qualitates, ut per Bald. in l. si constante, §. *final. 2. colum. vers. ultimo* *quero ff. soluto matrim.* Bartol. in l. *final. ff. de usufructu legato*. Et in l. 1. C. de usufructu. & probatur hic & in prælegatis in legibus regni, *ritul. de las ganancias*, l. 1. que generaliter deferunt vxori medietatem omnium bonorum, que constante matrimonio fuerunt multiplicata, id est multa facta. ab eo qui non dicitur multiplicata, arguendo ab etymologia vocabuli, quamuis fiat constante matrimonio acquisita.

§ Vnde si ex una parte multa bona fuerunt acquisita, & ex alia multo plura fuerunt perdit, acquisita non dicuntur multiplicata, quamuis constante matrimonio fuerint habitata. Sed necedunt in locum bonorum amissorum.

B b b 1 rum,

rum. illud ergo quod superest ultra capitale coniungit, dicitur lucrum, & dimiditur inter coniuges, sicut de socijs dicitur, vt per Bald. in l. 1. *quæst. 1. C. pro socio* & in l. 1. *penult. columen. versic. circa secundam, C. commodat.* dum loquitur de forma dimissionis inter socios, de quo placet dixi in repetitione rubricæ de donationibus inter virum & vxorem, vbi multo scripsi super intellectu & limitatione dictarum legum regni, §. 61. incipiente operatur alium & quintum effectum cum sequenobis, alias fol. 31.

XII.

¶ Oportet autem quod maritus & vxor simul cohabitent, quando talia bona fuerunt acquisita & multiplicata, vt sententiæ leges regni prædicte, & sic eas de clara lex filij 107. *que incipit todo dando.* Vnde de hanc translationem vxoris ad domum, & simultaneam cohabitationem maritus vel vxor aliqua bona acquisierunt, acquirere debent, & non communicabunt cum altero, vt plenè dixi in præallegata repetitione. Idem tenet *doct. de Segura in repetitione §. sed & si fundam, l. vnum ex familia de legatu 2. columen. 9. in fine, versic. primo casu.* dicens per hoc, quod si maritus postquam contraxit matrimonium per verba de presenti, vxore nondum tradita ad domum, aliqua acquisiuit: non communicat cum vxore, in mo libi retinet per dictas leges regni. Idem dicit de vxore, quæ nondum tradita aliquid acquisiuit durante matrimonio: libi retinet, & non communicat cum marito, vt æqualitas inter coniuges seruetur, argumen. l. final. C. de fructibus & lucra expens. & quia contrahentium eadem est disciplina, l. 1. §. de his qui sunt sui vel alieni iuris. & correlationum idem est iudicium, l. fin. C. de iudiciis a viduitate volenda. facit quod notante dicit Bald. in *authentic. hoc legem, C. si secundo nuptus mulier.* vbi dicit quod si maritus relinquat vxorem suam dominam massariam & vultuatiariam omnium bonorum, certè stantibus filiis, consuetudine vulgaris interpretatur, quod habeat alimenta tantum, vt per gloss. & doctores in dicta *authentic. hoc legem. Bartol. & alij in l. Titia, §. final. ff. de legat. secundo.* Idem erit e contra, secundum Baldum, vbi supra, si vxor in suo testamento relinquat maritum dominum massariam & vultuatiarium omnium bonorum suorum: nam stantibus filiis habebit locum dicta consuetudo.

¶ Ad idem facit quod voluit Bald. in *authentic. dos data, 1. columen. C. de donationibus ante nuptias.* vbi dicit quod sicut mulier non lucratur donationem propter nuptias, quando non sustinuit onera matrimonij, vt dicit ille textus, ita nec maritus vigore pacti vel statuti, non debet lucrari dotem, quando non sustinuit onera matrimonij ratione correlationis. Item vir & mulier, maritus & vxor, non indicantur ad imparitiam, vt cap. penultim. & final. de secundis nuptiis. sed vna est eorum lex regulariter, vt per Specul. de fidei. §. *quoniam, versic. vigesimo quæritur.*

¶ Sic etiam dicimus patrem & filium ad patris indicium in prohibitionis & permissis, vt

colligitur ex *authentic. licet patri, C. de natus liberos liberis.* vbi quemadmodum pater tenetur alere filium: vt l. si quis a liberis, §. de liberis agnoscendis. sic de conuersio filius patrem, vt ibi dicitur, & ideo dicit Azo. Sicut pater non inficitur filium spiritum, ita nec spiritus patrem, quod est vntabile. & est ratio, quia indignior est pater, ita dicit Baldus in dict. *authentic. licet in fac.* & idem dicimus de naturalibus filiis nam sicut & in quantum & quando succedunt liberos naturales parentibus, ita & in tantum & tones debent succedere parentes naturales filijs naturalibus, vt par pietas seruetur eis. ita dicit Azo in *sententia de naturalibus liberis, vltimum. 1. in fin. versic. sicut autem.* refert & sequitur Bartol. in *authentic. quibus mod. natur. efficit sui, §. si quis igitur in princip. in l. 7. §. Quibus alias dicebam, quod cum filiis dexteri beneficiati non succedat matri: vt disponit lex regni, lo. 1. *serie petitione 18.* quæ repetitur *ordinacionum lib. 1. titul. 1. l. 11.* similiter ipsa non succedit filio. tene meti.*

¶ Concludamus igitur redeundo ad propositum nostrum, quod illud quod alias dispositum est de vxore respectu mariti, habebit locum in marito respectu vxoris, vt est textus in *lege femina, vltima lege generaliter, C. de secundis nuptiis. gloss. in dict. leg. femina, §. illud in verbo possessionem.* quæ extendit illum textum loquentem in vxore transeunte ad secundas nuptias, quod id quod ratione primi matrimonij habuerit, teneatur referre filijs prioris matrimonij. Idem in viro, vt *authentic. nec virum quod ex dote.* est hodie lex expressa supra l. 15.

¶ Si sponsus ante translationem sponsæ, accepit dotem, & cum ea negotiatur, an ex superlucris sponsa debeat habere medietatem pro ut haberet, si esset vxor, vt disponunt iura regni videtur quod non, quia negari non potest quod dos data sponso, data sit viro, argument. *leg. final. C. de donatione ante nupt.* tenet Bald. in *lege patrum, 20. quæstion. C. de collatione. lege regni, 4. partit. titul. 11. l. 2.* vnde si dos debeatur per statutum, vel datur viro, intelligitur si nubat, secundum Paulum de Castro, *casus filij 129.*

¶ Præterea dotem non recipere, antequam mulier ducatur ad domum, non est in potestate mariti, cum & ante translationem vxoris solui possit viro, vt vocat Angelus in l. 1. §. qui per. in *pign. habent.* ¶ Item quando dos datur viro intelligitur data, vt eam habeat in bonis suis, & in suo patrimonio vel dominio, & vt negotietur cum ea, & sustineat onera matrimonij, & postquam dos soluta est viro, vir debet subire onera personalia imposita prius rebus: vt habetur in *lege in rebus, §. 1. C. de iure dotium, & in l. dote anticum, C. de rei vend. per Bartol. in l. *in rebus, §. de impen. in rebus dotalibus fac.* licet antequam dos solvatur viro, dos sit in dominio vxoris, vt dict. l. in rebus §. 1.*

¶ Item quando dos data est viro, etiam si ad idum non sit expresse, tamen videtur ad idum quod

XIII.

XIV.

XV.

quod exinde quaesita communicentur per legem regni, titul. de las ganancias, l. 1. *foro legum*. Ex tali vero datione in dotem non pollumus dicere, quod infirmitas contractus venditionis deponit, commodati neque alterius contractus: sed quidam solutio dotis pro vxore in maritum facta, quia dos soluta antequam mulier ducatur ad domum viri, non obest; vt supra dictum est, sed habetur ac si matrimonio consummato solueretur, secundum gloss. in l. final. C. de pelt. pignori. Tenet Bartolus in lege qui Roma, in principio, ff. de verbor. obligat. & Paulus de Castro in lege item quia, in fine, ff. de pact.

¶ Item dos habet sua privilegia a tempore quo datur viro, vt tenet Bald. in Lepidus, final. column. versu. habet hic glossam notabilem, C. qui pot. in pte. habet. Et hoc privilegium datur doti in fauorem vxoris, vt l. 1. ff. soluto matrimonio. Si ergo dos postquam soluta est viro, gaudet suis privilegijs, debet gaudere, etiam si mulier nondum sit tradita ad domum viri.

XVI

¶ Præterea negari non potest, quod de iure imperatorum & etiam regni nostri, fructus rei dotalis percepti ante nuptias sunt vxoris tantum, non mariti: & conuertuntur in dotem, vt l. datus fructus, §. 1. ff. de iure dotum, 4. partata, titul. 11. l. 18. Et consequenter augent dotem, vt l. cum pater, §. si fructus, & ibi Bartolus & alij, ff. soluto matrimonio, sed fructus dotis in pecunia est lucrum quod ex ea percipitur, vt tenet Baldus & alij in lege diuersim. §. si vir, ff. soluto matrimonio, & Bartolus in lege final. eodem titul. Vnde ex quo ex pecunia data in dotem percipitur, erit vxoris tantum non viri, vel saltem erit commune viri & vxoris, quia li sponda apposuit pecuniam, sponfus posuit operam & industria in acquisitione lucri ex ea percepti, & industria potest æquialere pecunie, in illa de societate, §. illa.

XVII

¶ Præterea in contrahenda societate cum sit contractus, qui consensu contrahitur, non sunt necessaria verba: vt l. si supplet, ff. de verbor. obligat. §. final. notat Ioannes Faber in illius de societate, §. 1. vnde re ipsa quod contractum est matrimonium inter sponsum, videtur similiter contracta societas inter illos, etiam si non cohabitent simul, vt per Bartolum in l. Taurum, §. aliter, 2. column. versu. al. quæro in societate ff. de administrat. tenet Petrus de Persinis in tractatu societatis, 2. part. per totum, & Franciscus Per. in tractatu de duobus fratribus, 2. part. quæstion. 57. Sponda autem largo modo quantum ad hoc dicitur sponda sociæ: vt in speculo de feud. §. quænam, versu. 10. ergo debet habere medietatem lucrorum, quantum non habiter cum sponso, ex quo tradit tibi dotem cum qua negotiatur, vt l. 1. & ibi Bald. & alij. C. pro socio.

XVIII

¶ Et si opponas dict. l. final. titul. de las ganancias *foro legum*, & codicem l. 1. §. *foro mona*, vbi vxor consequtur medietatem eorum quæ lucrantur constante matrimonio, etiam si parum vel nihil adducat ad matrimonium: dic quod non

Palacios Ruy.

obstat, quia iam vxor tradita seruit viro, & sic ponit operas obsequiales: vt l. final. C. de operis liber. quam sic intelligit Baldus in authentic. ex testamento, column. 3. versu. desumum, C. de collation. Item quia acquirit viro ex operis artificialibus: vt per Baldum in l. final. in fine, C. de liberis exhibendis, plenius in lege vxorem, column. 2. versu. denique quæro, C. de crudi. infertis, & in lege 1. C. de bonis que libent. ¶ Si tamen vxor nihil operatur in matrimonio, neque seruit, neque dotem habet, an acquirit medietatem lucri, ponit Mantuanus in dicta lege 1. titul. de las ganancias *foro legum* super parte de rei. . . .

¶ Præterea ad prædicta facit textus in dicta doctrina Bald. in lege 1. versu. 1. quæro, C. de vir & vxor. vbi dicit text. quod de deficientibus coadiunctis, vir & vxor ab intestato vocantur, & dicit Bald. quod lex illa habet locum in vxore ooodam tradita: vt l. Den nobis, C. de episcop. & cleric. & l. nihil, ff. de rerum amot. & l. cum hic statim, & mulier & marum, ff. de donat. inter virum & vxorem.

¶ Item si opponas dict. l. 1. titul. de las ganancias *foro legum*, cum alijs, quibus dicitur, quod si vir & vxor emerunt aliquid final. constante matrimonio, debet inter eos diuidi, vt ibi dicit glossa & doctores prælegati, intelligentes illud verbum simul, id est vxore tradita, lucrum diuiditur inter eos. concedo; tamen non negatur ibi, quin etiam soluto matrimonio acquirit per maritum diuidantur inter eum & vxoris heredes: vt vult l. regis *foro generosorum*, lib. 5. titul. 3. l. 9. quæ iniqui spon sunt, & l. 6. titul. de las laudes & partitiones *foro legum*. Igitur dict. l. 1. & consimiles non ardeant regulam, vt tunc quaesita diuidantur inter maritum & vxorem: quando cohabitant simul, vt prædicti doctores dixerunt: quia etiam eo soluto diuidantur.

¶ Et si mihi respondeas, quod non est eadem ratio in sponda vel vxore non tradita, quæ in vxore mortua, vel quæ in marito mortuo, quia videns vel vidua dicuntur esse in primo matrimonio, interim quod non nubunt: vt tenet Ricardus Ma. quem refert Baldus in lege omnes, C. de bono matrem. Est verum iuris fictio, sed verè vxor mortuo viro soluta est à lege viri, nec dirigitur vxor vidua & maritus inter se cohabitare: vt cap. penultim. & final. de desertis, & 4. part. titul. 12. l. 3. in principio, cum similibus. Si vero illa societas & communio bonorum, quæ fuit inter maritum & vxorem, est sufficiens, vt postea quaesita mortua vxore diuidantur inter maritum & vxoris heredes; à fortiori societas & communio bonorum quæ oñe est inter maritum & vxorem, soluta dote, vxore nondum tradita, communicabuntur. hoc argumentum bene probatur quasi per totum. C. & pro socio.

¶ Et si opponas contra prædicta, quod sponda vel vxor nondum tradita non seruit viro, & propterea non debent ei prædicta lucra communicari, vt prædicti doctores dixerunt, & Mantuanus

Bbb ; salum

salutem in d. l. 1. concedo, quod si mulier non habet in comuni cum marito dotem, neque alia bona, neque seruit ex industria & artificio personæ, non habebit partem eorum quæ maritus lucratur, antequam maritus eam traducat, neque ea traducta constante matrimonio, neque eo soluto, quia qui non participat de labore, non debet participare de commodo ea labore proueniente: vt l. sed & si adiciatur, ff. pro socio.

XXIII.

¶ Ad leges regni prædictas quæ volunt quod lucra diuidantur inter maritum & vxoris heredes, ea mortua etiam si viro non seruiant, dic, quod ibi habebant bona in comuni heredes vxoris cum viro, & quia vxor fuit, diuiditur lucrum inter eos. Sufficit enim vxori lucrum habere in comuni, quamuis non seruiat viro. Si vero vxor mortua nullam rem dimiserat in comuni, quia viro non seruit, non haberet partem lucri: vt d. l. 1. 6. eodem modo videtur dicendum in sponsa nondum traducta, quod si non seruit sponso, neque ei dotem dedit, non habebit medietatem eorum quæ lucratur sponfus ante traductionem eius ad domum: vt per gloss. in d. l. 1. ¶ Sed si dotem dedit, licet viro non seruiat, sicut vxor mortua, quæ viro non seruit, propter bona quæ dimisit in comuni cum marito, gaudet loco habito soluto matrimonio, ita sponsa nondum traducta propter bona quæ habet in comuni cum sponso, gaudebit prædicto lucro, quia eadem est ratio & societas.

XXIV.

¶ Item non obstat quod sponfus ante traductionem sponsæ, non subit onera matrimonij, quia non sequitur quod propter eam non debet habere sponsa partem lucri medij temporis, nec reperi in iure talem conclusionem, quia subit onera, pondus & sarcina est marito & daninosum. verè maior de tanta iuris prudentia hoc in medium adducere, quia si maritus non subit onera, recipit honorem, non emolumentum.

XXV.

¶ Idem dico ad rationem doctorem, in quantum dicunt quod vxor debet esse ducta ad domum viri per dictam legem, quæ tamen modo intellecta hoc non dicit sed quod vir & vxor diuidunt æqualiter ea quæ emanant de consensu, id est simul, non dicit in simul, id est, postquam vir & vxor cohabitauerunt simul in eadem domo: sed illud verbum *comparat de consensu*, est verbum generale, & habet locum quando sit emptio simul, scilicet de pecunia vtriusque, licet simul non cohabitauerunt, vt l. nihil, & ibi Bartol. ff. de comuni diuidendo, & l. 1. & ibi Bartol. & Bald. C. pro socio. Sufficit tamen, vt ibi dicitur quod sunt socij in ipsa emptioe.

XXVI.

¶ Item istud verbum de consensu, est relatiuum, & refertur ad suum antecedens, quod est *comparat*: ergo in ipsa emptioe debent simul esse, non tamen in cohabitatione domus, quia etsi sint in diuersis domibus, dum tamen ipsa emptio fiat simul, id est pro ambobus, vel in

communi, aut de communi, emptum erit commune.

¶ Et in hoc hodie est maxima differentia inter ius impetatorum & ius commune nostri regni, quia de iure impetatorum, quicquid maritus emit durante matrimonio, est ipsius mariti, etiam si maritus vxoris nomine emit, vt l. maritum, & ibi Bartol. & Bald. C. si quis alteri vel sibi, & l. cum propria, cod. si quis habet in leg. scriptura, & ibi gloss. & Bald. C. de fide instrum. & in leg. si filij, & ibi Bald. C. de nationibus inter vxorem & vxorem. Sed iure nostro emptum per maritum constante matrimonio etiam suo nomine, sunt communia per dictam legem 1. & per legem Tauri 16. cum similibus. Nec ad hoc requiritur simultanea cohabitatio, quia maritus & vxor sunt redacti ad instar sociorum: vt l. aduersus, C. de crim. expi. heredi. vel ad instar fratrum, argumen. Statim consul de frigidis. Et si socius nihil ponit in comuni, nihil inde percipit: vt d. leg. 1. C. pro socio.

¶ Item si frater nihil habet in comuni, XXXVII. com fratre nihil percipit de acquisitis per fratrem. Si tamen est facta emptio per vnum ex fratribus communiter agentibus, præsumitur facta de bonis communibus: & debet alteri fratri communicari, vt tenet Bald. in leg. cum oportet in principio, C. de bonis quæ liberis, & in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. Et si queratur emend ipso iure, debet actioe pro socio fratri communicari: vt l. tuum, §. alteri, ff. de administrat. iuror.

¶ Vade concludo quod ant omnia quæ sita sunt sponsæ quæ ex dote prouenerunt, aut diuiduntur inter sponsum & sponfam propter operam sponsi positam in acquisitione lucra, & propter ipsam societatem. Et hoc vicinum mihi videtur securius & rationi & iuri magis consentaneum.

¶ Sed pone quod vxor ad domum iam traducta expulsa fuit à marito sine causa, & interit maritus aliqua bona acquisiuit durante matrimonio, an debet illa vxori communicare? vide doctorem de Segura in repetitione legum vnum ex familia de legatis, 2. column. 10. in fine, versicul. 3. casu. vbi concludit quod, sic per textum in lege si filia, ff. de iuroribus, quia præsumitur malo animo expulisse & fraudulentem: vt l. irem si obsterit, §. final. cum leg. sequenti, & l. item Mala primo responso, ff. ad legem Aquil. & cap. cum dilecti de accusat. & cap. 1. de præsumpt. vbi in his quæ sunt de genere malorum, præsumuntur fieri mala fide & in fraudem, nec iurimur præsumptio, vt euitetur delictum, vt l. incerto, ff. pro socio cum similibus. quæ sic debent intelligi: vt vult Autharren. quem sequitur ibi Ioan. de Anania, in d. d. cap. cum dilecti. vide gloss. in leg. 1. C. de bonis quibus vir indiget. Bald. in lege 1. column. 2. ff. soluto matrimonio, & in l. preterea, column. 6. C. de empt. & alen, & in cap. cum tu de rebus.

¶ Item cum maritus dolo desinat vxorem secum retinere, habetur ac si secum retinuisset. argum.

argum. l. fin. autem, §. sed & ha. ff. de rei vend.

Item si contrarium diceremus, maritus ea suo dolo reportaret commodum contra l. 3. §. 1. ff. de donationibus inter virum & uxorem, & l. regale non fraudatur, ff. de regalis iur. Item vxor ista lucra non habet a marito, sed à lege tegni perallegata, notatur in l. final. C. de bonis matris, & in lege 3. ff. de interditi & relegati. ergo per maritum libi auferri non potest. regula in dultum de regalis iur. lib. 6. cum similibus.

Item ex quo per viam non fecit, quo minus cohabitaret cum marito, haberet ac si cohabitasset, licet de conditione impleta dicit l. que sub conditione, §. quæritur, ff. de condi. iudicat. l. iure curis, ff. de condi. & demon. non ergo debet sibi imputari, regula imputari de regalis iur. lib. 6.

Ad idem facit final. C. de rep. vbi maritus vxorem expellens tenetur dare sibi quartam partem bonorum suorum, fortius partem lucrorum. Item faci inquit pro socio, §. manet. vbi socius qui fraudulenter renunciat societati, vt socium fraudet, non valet talis renuntiatio, &c. cum uxorem inter virum & uxorem sit quædam societas, non minus privilegia quam sociorum, secundum Baldum in lege rei iudicata, §. socero, ff. solute matrimonii, & ibi moderniores.

XXXI.

Ad idem facit Lactone, §. labor. ff. pro socio. vbi socius qui intempere studet renuntiavit societati, tenetur communicare socio lucra interim percipientia.

Ad idem facit quod dicit Baldum in lege 1. C. de legatu, & in lege quod in uxorem, C. de negot. gest. quod si maritus expulit uxorem à domo, tenetur eam alere extra domum. idem tenet Raynald. de for. in lege Gato. §. final. ff. de ali. legatu, & in lege si conuenit, ff. pro socio. Angelum in additionibus ad Angelum in tractatu malefactorum in parte abe me bay adulterato. in additione incipiente in hac materia. Adde Fredericum de Senen consilio 176. incipit domum Contrado. refert Præpositum in cap. plenius de donationibus inter virum & uxorem, column. 4. versicul. quæro maritum. vide Ioan. de Plat. in rubr. de fugitiu column. lib. 11. & textum inquit de ingenuis, §. fin.

XXXII.

Si autem vxor non vult stare cum marito sine culpa mariti, & interim viro aliquid lucrata est, communicabit viro illa lucra per ea quæ dicta sunt de marito, & vult Baldum in lege quod in uxorem, C. de negot. gest. & in l. 1. column. 2. versic. 3. debitor. C. de legat. tenet doctus de Segoria in repetitione l. vnum ex familia, column. 13. versicul. quarto casu de legat. 1. ego dixi in rubrica de donationibus inter virum & uxorem, folio 34. in principio.

XXXIII.

Sed si vir & vxor ab inimicis separantur propter aliquam iustam causam com dispensatione, de qua in cap. ex publico de consensu coniug. & postea aliquis eorum aliquid acquisiuit, sic quæritur non communicantur. quia iam non sunt vir & vxor. Seger. vbi supra.

XXXIV.

Vnde si ea voluntate vniuersque separantur promittendo castitatem, vt fieri potest,

gloss. & Abb. in cap. veniens de regula. notant in cap. dandum, de consensu coniug. Præpositum in cap. preterea, column. 2. de sponsa. similiter non communicantur lucra. Seger. vbi supra.

Si autem propter sententiam vini separantur matrimonium quo ad thorum, iuxta cap. literam, de relictis. fol. dos redditur vxori, vt cap. 1. & ibi Abbas de donationibus inter virum & uxorem. Bald. in lege 1. 3. nota. vt late pen. dabitur similiter vxori medietas lucrorum ante separationem habitorem, vt cap. 2. de donationibus inter virum & uxorem cum gloss. in dictis his quæ notat Abbas in dict. cap. 1. cod. sicut. tamen postea vxor non communicabit, quia sua petitione à viro est separata in facie ecclesiæ: licet vir fuerit causa separationis. Seger. vbi supra, in hoc ultimo ego tenco contra per ea quæ dixi in rubrica de donatione. inter virum & uxorem, folio 30. column. 1. nam si verum est quod ipsa fugiente propria auctoritate propter vini fructum ad domum honestam consequitur maiorem lucrorum, fortius quando ex eadem causa iudicio ecclesiæ separatur à marito.

XXXV.

Si sponsus vel maritus ante translationem sponsæ vel vxoris etiam dote non recepta; aliquid emit nomine suo & sponsæ, commune erit vniuersque, non quidem ratione ciuitatis inter ipsos contractæ, quæ requirit simultaneam cohabitationem; sed potius eo quod vniuersque omine fuit empta, quod potest constare publico instrumento emptionis, vt per Bartolum in lege Titium, §. altero, column. 3. versicul. quæro an societas, ff. de administr. vbi inter cetera dicit quod societas contrahitur, eo quod contractus communis nomine celebratur. Sed Baldum in cap. 1. column. 1. versicul. & nota diligenter de beneficio fratru, dicit non probari societatem ex eo quod per instrumentum confiter tem emptam de pecunia communi. secus si res communiter ematur, vt l. nihil, & ibi Bartolum, ff. communis diui. & dict. leg. 1. & ibi Bartol. & Bald. C. pro socio. & ita emptio facta communi omine vxoris & viri, est communis. ita dicebat quidam. Sed mihi ista decisio non est sine scrupulo, quoniam cum sumus extra casum legis tegni deferentis lucra inter coniuges, si maritus vel sponsus ex sua pecunia emit nomine suo & sponsæ: iam videtur hoc animo donandi scilicet quæ quidem donatio inter ipsos sicut inter coniuges est reprobata. Cognatis.

XXXVI.

Legatum factum vxori per maritum, non imputatur in medietate bonorum quæ mulier debet habere ex acquisitis constante matrimonio, com talis medietas sua sit vxoris, etiam si ooo acceptauerit, transmittit ad heredes, Seger. in dicta repetitione l. vnum ex familia, folio 16 column. 2. versic. ex quo ego. inducit ex quæ notat Bartolum in lege arrogata, column. 3. in §. opposit. ff. & ibi Bartolum & les. Paulus & Alexander in lege, cum antiquarum, C. de iure de liber. bene faci l. edicta, §. ad heredes, ff. de iure fisci. & quod vult Salicet. in ambigua bona donationum, finalis column.

XXXVII.

Bbb 4 C. du

C. de bonis damnatorum. vbi allegat plura iura, quæ per te videas. vide *Alexandrum in leg. si vir ff. ad legem Falcid.* vbi dicit quod lucrum quod

descendit ex legis dispositione efficitur patrimoniũ eius cui defectus, non hereditas vrozis vel viri.

L E X XVII. *leg. 1. tit. 6. lib. 5. Recop.*

QVando el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra poltrimerã voluntad, o por otro algun contraçto entre viuos, ora el hijo este en podet del padre que hizo la dicha mejoria, o no, fasta la ora de su muerte, la pueda reuocar, quando quisiere. Saluo si fecha la dicha mejoria por contraçto entre bibos, ouiere entregado la possession de la cosa, o cosas en el dicho tercio conreñidas a la persona a quien la fiziere, o a quien su poder ouiere. O le ouiere entregado ante escriuao o la escriptura dello. O el dicho contraçto se ouiere fecho por causa onerosa con otro tercero, assi como por via de casamiento, o por otra cosa semejaote, que en estos casos, mandamos que el dicho tercio no se pueda reuocar, sino reseruasse el que lo fizo en el mismo contraçto el poder para lo reuocar, o por alguna causa que segun leyes de nuestrros reynos las donaciones perfectas, & con derecho fechas se pueden reuocar.

I. **L**EX ista decidit quod melioratio tertii & quintæ partis bonorum, quam potest facere patet vni vel pluribus filiis de bonis suis, poterit in vita vel in morte, id est inter viuos vel mortis causa, reuocari, quamuis aliqui ante huius legis editionem de hoc dubitarent, ex eo quod lex hoc permittens vel concedens patri, posita est in *fore legum sub tit. de legata vel testam. l. 9.* per quod ipsi putabant solummodo hoc patri licere per viam testamenti vel legati, non aduertere quod ea quæ possunt fieri in testamentis, possunt similiter in contraçtu præueniendo vicinam voluntatem: vt *l. si testat. C. de inofficiosa donat. vt plene dico tu mea repetitione cap. per vestras de donatione inter virum & uxorem, folio.....* Tradit etiam *doctor de Segora in repetitione l. vnum ex familia, §. sed si fundam. de legat. 2. fol. 5.* vnde amodo super his non est atropius discipendum.

II. ¶ Pater vel mater potest meliorare vnum vel plures ex filiis in quarta & tertia parte bonorum suorum, prout disponit lex fori, & ista & sequens, facit *l. vnum ex familia in principio, & ibi doctores de legat. 2. Bartolus in lege si quis ita, ff. de testament. tutor. vbi dicit quod appellatione filij in singulari comprehenduntur omnes filij etiam posthumi. l. si quis filius, & ibi Bartolus ff. de testament. tutor. insinuat. qui dicit tu. po. §. si quis filius, etiam in conuentionibus. l. si quis operat. ff. de operib. lib. insinuat. qui dicit tu. po. §. final. cum*

*gloss. London. in singulari..... alius in parte filius, versum. quare virum. & l. qui filius, in principio de legat. 1. & ibi Bartolus gloss. & Bartolus in lege Titium in principio, ff. de liberis & posthumis, textus & Bartolus in lege qui quartam, §. final. de legat. 1. maxime si non sunt nati filij: nam tunc appellatione filiorum intelligitur de nascituris. Paulus de Castro consilio 178. ad hoc l. 2. §. filius, ff. ad Tertullianum, secundum Baldum in lege precibus, 9. column. C. de impub. & alius substituit. vbi etiam venit qui est in vitro *l. qui in vitro, ff. de statu hom.**

¶ Item appellatione filiorum, veniunt etiam fratres filie. *l. si uxor scriptum, in principio. & ibi Bartolus de legat. 2. & l. si quis ita, in principio ff. de testament. tutor. cum similibus.* Intellige in laudabilibus, secus in odiosis. *l. 1. §. sed si uxoratum, & ibi Bartolus ff. de ventre in possessione. vide legem regni fore legem, cum de las donaciones. l. 3.*

¶ Ista faciunt ad questionem, si testator dixit, lego filiis meis tertiam partem bonorum meorum, an veniant filie simul cum masculis, vide *Segor. in repetitione l. vnum ex familia, §. sed si fundam. 7. column. in versum. sic hoc tamem queritur.* vbi videas.

¶ Si pater meliorauit vnum ex filiis in tertia parte suæ substantiæ, intelligitur de omnibus bonis suis. *l. nam, §. non omnis, ff. ad Trebell. Segor. vbi sup. 2. col. versum. & hoc ego infero.* Idem si dicat retum meum, vt dicit *§. non omnis.* Idem si dicat pecuniam meam, dicit *§. non omnis, item quia pecuniam*

III.

IV.

pecunie appellatione omnes res continentur.
l. 2. C. de consuet. p. cum concordantibus.

- V. § Idem si dicat solummodo meorum. dict.
§ non totum omnia cum l. sequenti. idem si dicat
mea hereditatis, ut per Segur. vbi supra. column. 3.
versus. sed tamen crederem et Castil. hic plene.

- VI. § An filius melioratus in terra, habebit etiam
in bonis feudalibus emphyteoticis quæ acceperit
pater pro se & filijs suis. vide hic Castil.
laurentius post Seguram, vbi supra, concludentes
quod non.

§ Multa de donatione facta filio ponit Segur
vbi supra, recitat hic Castil.

- VII. § An melioratio tertie vel quinte facta à
patre vel matre possit reuocari ab eis, vide Segur.
vbi supra. et Castil. hic in parte del padre. vide
Bartol. in l. et quia. §. de iur. iur. cum iudic. quam
legit cum l. mort. col. 2. versus. de iur. iur. Castil.

- VIII. § Intellige quod potest reuocari donatio
facta filio vel melioratio, nisi fuerit tibi tradita
possessio, ut per l. Tauri, l. 7. tenet Bald. in l. 2. C. de
iur. iur. dona. Angel. in l. 2. §. pro donato. gloss. in l. 1. a.
penultim. §. de donationibus inter virum et uxorem.
Statim ergo valet donatio facta filio secuta tradi-
tione. vide Bartolum et alios in l. frater à fratre,
10. column. versus. sexto quare, et ibi repetens §. de
cond. iudicib. non expectata morte patris per d.
Legum. quamvis dicta gloss. & doctores contra-
rionem velint.

- IX. § Pater non det filijs bona sua in vita, ut
consulit Salomon ecclesiastici 33.

- X. § Ora et bene esse in poder de su padre, o no, hasta
la vea de la muerte la puede reuocar. Nota quod
melioratio quam facit pater filio suo in potes-
tate vel extra, de terra & quinta parte bono-
rum suorum, valet à principio, reuocabiliter ta-
men vsque ad vltimum vite spiritum, ut statim
dicemus: siquidem intelligimus quod filius e-
rat in potestate, certum est quod non valuit ef-
fectualiter, ut l. 2. §. filium, §. de donationibus. l. do-
nationes quas parentes. de donationibus inter virum et
uxorem l. 2. C. de iur. iur. dona. ratio est quia si
valeret statim, dominium acquireretur filio, & in
continenti teneretur ad patrem. cum & hodie
in profectibus, quicquid acquirit filius, ac-
quirat patri. sed si plures, §. in arrogato, §. de vulg.
& pup. cum ista ratione transeunt doctores in
dicta l. 2. et Bartol. in l. frater à fratre, §. de condi. iudicib.
et dicitur in Segur. in dicta sua repetitio. Sed
non placet Iasum in dict. l. frater à fratre. vbi per
eum. Vt comque sic, donatio non tenet effici-
ciat à principio, morte tamen confirmatur: ut
dicta lege donationes. cum hinc etiam emancipa-
tione. l. donationes in emancipatione. §. pater, §. de
donation. et l. sine emancipatione. C. de quo per
Paulum et doctores in dict. l. 2. et per Iasum, in dict. l.
frater à fratre, vide glossam l. nec frater, C. de dona-
tion. l. 2. mortu.

- XI. § Intellige tamen, quod confirmetur morte
vel emancipatione interueniente traditione
rei donare. gloss. communiter approbata in
lege P. epistolam §. de donationibus inter virum et uxorem.

orem. gloss. tamen in lege cum de in rem verso, §. de
restitu. tenet contrarium, quam allegat Iasum in
antib. vide superius, C. de iur. iur. dona. et in re-
petitio dict. leg. frater à fratre, column. Sed
primam opinionem sequitur Angelus in dicta leg.
2. §. de donation. Baldum in l. 2. §. de iur. iur. dona. iur.
secundum Iasum, in dict. leg. frater à fratre in terra
salutem. & licet prædicti doctores non loquan-
tur in donatione quæ confirmatur emancipa-
tione, secundum doctores de Segura in dicta sua
repetitio. tamen casus est secundum eum in
lege 2. C. si quis alteri vel filio, et in dicta lege, sine
emancipatione. C. de dona. vbi hoc expresse habet
secundum Baldum et Salbertum, vide Montal-
num 6. part. 6. tit. 1. §. 4. si autem in casu nostro
non interuenit traditio, bene potuit reuocari
melioratio.

§ Ex istis sequitur, quod donatio facta à XII.
matre filio, statim valet, eo quod mater non
habet filium in potestate. §. si constaret. C. de dona-
tionibus inter virum et uxorem. Ias. in antib. ex
inflamento, C. de collat. column. 7. nec poterat
vtroque casu reuocari, ut l. alius, §. final. C. de collat.
Sed per istam legem potest mater reuocare, ac
si haberet filium in potestate, ut expresse de-
cidit ista lex. vnde quantum ab hoc, frustra insi-
stimus in patria potestate, de qua infra plenius
dicetur.

§ Salus fonsere entregado la possession. Si ista
verba referantur ad filium emancipatum, colli-
guntur hinc quod donatio facta filio emancipa-
to sequuta traditione rei donatæ, valet & tenet
non reuocabiliter, ut l. 2. C. si quis alteri vel filio.
et in dicta lege, sine emancipatione. Si autem referantur
ad filium in potestate, probatur
ex ista lege quod donatio facta filio in potesta-
te, sequuta rei traditione, valet & tenet, nec
potest reuocari à patre. & sic intellexit ista lex
inducit ius nouum, quia ante huius legis edi-
tione non pater donabat & tradebat filio in
potestate, poterat ad libitum reuocare: ut dict. l.
donationes quas parentes, cum similibus. quia nec
tunc transibat in filium dominium rei donatæ,
ut plene per Iasum in dicta l. frater à fratre, column.
21. remanebat tamen pater naturaliter obliga-
tus, & morte patris confirmabatur donatio plenissima
perfectione, ut tenet Bartol. in dict. l. 2.
C. de iur. iur. dona. et in leg. si sub conditione, §. de so-
lut. l. 1. in dict. l. frater à fratre column. 21. pro quibus
facit gloss. in leg. Pampenium §. finalis berycondi.
versus. in persequa. quæ dicit hoc esse speciale in
dote. ergo in contrarium est regulæ, quam videret
inducere ista lex eo modo quo diximus. vi-
de Bartolum in l. nam neque, de legat. 1. vbi vult
quod equiparatio sui & emancipati, procedit
quando suo hoc est utile, ut existencia filij ha-
redis nil operetur.

§ Quod autem talis donatio reuocari pos- XIII.
sit, allegabatur textus in l. cum pater, §. à filio §. de
legat. 2. vbi gloss. quæ loquitur, vbi filia teneba-
tur vni filiorum prædia restituere, quia pater
hoc ab ea petierat. In casu nostro nostro licet
pater

patri donare vel meliorare vni vel pluribus ex filiis in quinta & tertia parte bonorum suorum, si voluerit, non tamen cogitur, nec tenetur si nolit. Item ibi filia tenebatur restituere cum moreretur. vnde eligendo ante tempus mortis, non videtur cum effectu elegisse, quia posset donare, quia posset contingere secundum Paulum ibi, quod electus moreretur ante mortem eligentis, quo casu irritum electio, & posito quod non deederet, posset cunctare casus quod omnes alij de cederent ipso relicto, & sic ipse solus esset habiturus, etiam si non fuisset electus, quia omnia cessant in donatione facta filio, vnde certe ille textus inepte allegatur ad hoc propositum. fuit ergo necessaria decisio ista, quia multas alterationes & iurgia remouet circa donationes & conuersiones, quas faciunt parentes filijs.

- XV. § Si tamen processum est ad rei donatam vel concessam traditionem, efficaciter & irrevocabiliter valet donatio, vel concessio facta filio, etiam in potestate constituto. vnde hodie quantum ad hoc nonnulla est differentia inter filium familiarem & emancipatum. tradita ergo possessione filio, donatio valet efficaciter, & non potest reuocari, vt l. possessionem, C. de reuoc. donat. & sero legam lib. 3. tit. 1. de l. donatione, l. 2. Idem videtur, si pater constituit se filij nomine possidere dictam tertiam partem bonorum suorum partem. vt l. quod viro, ff. de acquir. poss. vbi plenè per Alexandrum post alios gloss in l. 2. C. de donat. ante non re. Bald. in l. 2. C. de test. donat. Angelm. in l. 2. C. de usufr. pro donat. ego alias scripsi in rubrica de donationibus, inter virum & uxorem, column. 198. vbi magno affectu desideravi hanc decisionem, & postea cum legibus fiendis intendere in curijs Taurinis, semper infirmi, vt hæc lex fieret super hoc, & me iustante facta est. vide quæ postea addidi in secunda impressione, folio

- XVI. § Ex istis inferitur, quod si pater emit libros nomine filij & tradidit ei, statim efficiuntur sui, non habita discretionem seu differentiam, an sit clericus vel doctor, quoniam ex huiusmodi traditione statim efficiuntur filij irrevocabiliter, quicquid dixerint doctores antiqui & recentiores, præsertim l. si in h. filij licet. & de volut. idem videtur de alijs expensis quas facit pater cum filio in studio, nam cum statim tradantur, efficiuntur propriæ ipsius filij scholaris irrevocabiliter. Idem in quacunque alia donatione quam facit pater filio per istam legem singularem. nec restringas eam ad casum specialem, quando pater per viam meliorationis expresse huiusmodi donationem vel concessionem faciebat: quoniam veritate inspecta quæcumque donatio vel concessio facta à patre filio quouis modo fiat, refertur ad meliorationem tertie vel quintæ, nisi aliter fuerit præstaturum. cum hoc fuerit vtilius filio donatario, & per hunc modum efficiatur sic concessio. argum. l. 3. de testament. mi. hodie habemus de discretionem

de hoc in leg. 26. infra eodem, & qua incipit, si et padre. ibi Deo propitio dicemus. Tene ista memoria pro filiis præsertim scholaribus, qui habebunt sibi donationes & concessionem præcipuas, & forte non tenebunt eas conferre volentes succedere parentibus donantibus quoad suam legitimam. nam si videntur ista concessa per viam meliorationis, melioratio non censetur, cum sit prælegatum, ergo: vt colligitur ex dicta lege 26. sed lex 29. aliter videtur disponere in collatione donationum. Cogitabis super hoc, quia est noua consideratio, quæ si harum legum editionis tempore in mentem venisset, facta esset super hoc salubris declaratio. & ocellis quidem est: vt aliquando fiat: cum assidue veniat in prædica.

§ Ad validitatem donationis quam facit XVII. pater filio, non est necessaria presentia filij donatarii vel meliorati. l. cum pater, §. si forte, de legat. 2. vbi legatum vel prælegatum potest fieri absente legatario. cum autem legatum sit donatio, vt l. 1. de legatis 2. amenito ista donatio vel melioratio filij potest fieri absente filio. nam & alie donationes fieri possunt absenti, vt l. absente, ff. de donat. & cap. si ipsi absint de proband. lib. 6. vide doctorem de Segura in dicta sua repetitio, l. 2. nam et familia de legatis 2. folio 4. vers. quinta. An autem sit necessaria approbatio tacita, vel expresse ipsius absentis per nuncium vel epistolam, vide in præallegatis locis.

§ An per instrumentum, in quo dicitur XVIII. quod pater donauit & tradidit, probetur possessio traditione, vide Baldum in l. minus instrumentum, §. collem. vers. sequitur in rector, C. de acquir. poss. & in l. iudicium in principio, C. de rei vendit. & in rubrica, C. de contra empt. quest. 19. & in l. 1. in principio, C. de fessura pro. Bartol. in l. prædica circa finem, & ibi alij doctores ff. de acquir. poss. Lanfrancus in c. quoniam contra de probat. in parte testium de possessione. Baldum in l. non idcirco, C. de fide instrum. intellige quod transfertur nisi res sit immobilis, quæ traditi non potest. Bald. in dicta rubrica. C. de contra empt. quest. 19.

§ Transfertur tamen possessio per constitutionem precarii. l. quod non in principio, & l. interdictum, §. fin. & verobique doctores, ff. de acquir. poss. Bartol. in l. 3. col. 8. vers. & prædica vera. C. de pignori. & in l. ab emptore in fine, ff. de pactis, & cap. 2. de consuet.

§ Vnde si constituit se quis, constituo me XIX. ros nomine possidere, sufficit ad transferendam possessionem. gloss. in dict. l. minus instrumentum. & ibi Bald. si constituit tempore constituti possidebat. gloss. & doctores in l. quoniam, §. si constituit ff. de acquir. poss. Bartol. & Angelm. in l. quidam ff. de rei vend. Bald. in d. l. minus instrumentum. Lanfrancus ibi supra. § Vnde si quis tantum vacuum traderet possessionem, sufficit si constituat se eius nomine possidere. gloss. & Bart. in dict. leg. ab emptore de modo venditor constituitur possideat: vt dixit Bart. in dict. l. quod non. quia de modo potest

potest plus intris, &c. Adde quod per constitutum transferatur possessio naturalis & civilis nisi sit contra dictum summatum, ut per Bald. in l. *emptor ff. de acq. p. arca. in l. 2. not. quod admodum, C. de agricola. & consuet. lib. 11. in l. 2. not. Bald. in l. 3. C. plus valere quod agitur, final. colum.*

XXI. ¶ Item quamvis constituto precarij sit facta, possessio tamen est vera. Bald. in l. 1. de emptio-
re, in fin. ff. de p. s. in l. 1. ff. in qui, final. colum. ff. de v. s. cap. unde si spoliatur, ager interdictio unde vi.

XXII. ¶ An autem per licentiam intrandi possessionem, transferatur possessio. Bald. in l. necessarium ff. de p. s. action. & in cap. 1.2. col. quid sit inuestitio. Hostiens. & alij in cap. 1.2. de consuetud. v. l. in l. servituri, colum. 3. ff. de servituri. tenent quod sic. quia paria sunt, tradere possessionem, vel eam relinquare, ut alter ingrediatur: ut per Bald. in l. final. C. quando solum vel primus. Sed contrarium est verum, quia verbalis inuestitura non transfert possessionem, secundum Bald. in prelatum servituri, colum. 11. etiam si possessor velit eandem possessionem transferre, secundum Bald. in dict. cap. 1. quid sit inuestitura, colum. 4. in fin. Innot. & alij in cap. 12. de v. s. in qua sunt a maiori parte cap. 10. in cap. 1. de v. s. cum 12. de consuetud.

XXIII. ¶ Potest tamen inuestitura capere possessionem propria auctoritate, ut per Bald. in dict. rubric. de contrab. em. quod 17. & in l. traditio-
nis ff. de p. s. in dict. cap. 1. colum. 2. & Angel. in l. 1. ff. de p. s. in dict. cap. 1. colum. 1. Innot. & alij in cap. 1. de v. s. in qua sunt a maiori parte cap. 10. in cap. 1. de v. s. cum 12. de consuetud. vide v. s. in libro de consuetud. in regula consuetud. si procurator possidere.

¶ Idem dicendum est de licentia data a iudice de intrando possessionem, quia non videtur tradita possessio nisi corporaliter & realiter tradatur, Abb. & alij in c. cum aliquibus, 1. & 3. colum. de re iudic. per Bald. in prelatum servituri, colum. 7. vers. per primam, & ibi in add. in parte transferatur possessio.

XXIV. ¶ An donatarius cui est facta donatio de tertio & quinto, vel emptor cui nondum est tradita possessio rei emptæ vel donatæ, possit se opponere, ne tertius mittatur in possessionem, vide Bald. in dict. cap. 1. quid sit inuestitura, salum. 1. vers. extra nota. qui concludit quod nō. & preteritur secundus cui est tradita possessio. L. quare, C. de rei vendic. unde sumpta fuit lex regum, 3. pars. final. unde primus emptor vel donatarius non potest agere contra secūm. Sed bene contra venditorem. l. qui innot. ff. de sol. secundum Bald. in dict. l. quærit. Ex his inferitur quod non dicitur plene beneficiarius, qui non habet possessionem beneficii. cap. cum in c. de elec. de election. nisi in collatione facta a principe, ut traditur per lazar. And. in cap. in nostra de minor. per Bald. in prelatum servituri. vbi dedit remissionem. sed hoc non credo verum. ut ibi dico. vide Stegeram in dict. repetit. fol. 11. colum. 1. in fin. vers. ff. de hoc infero.

XXV. ¶ Per traditionem scripturæ transferatur res

in ea contenta, ut l. C. de donat. unde sumpta fuit lex regum, fore legem, cod. tit. 1.1. & 1. & 10. & lex Tauri. etiam si res non sit præsens, ut dictus legibus. intellige dummodo possit rei donatæ sit penes donatorem, tempore donationis & traditionis instrumenti. l. 3. §. 1. ff. de acq. p. s. intellige siue tradat instrumentum. quo ipse emit, siue quo vendidit, ut dict. l. 10. cum alijs de quibus supradictis, signanter in dict. l. 10. ibi, si se fieri eade carra 3. gela dicit. Quam tene memorie, quia forte ibi non repenes.

¶ An instrumentum rei donatæ vel vendi-
tæ, quod habet emptor vel donator, debet remanere penes ipsum venditorem vel donatorem, vel hæredes eius, nec tenetur reddere emptori vel donatario? dic quod penes venditorem vel donatorem seu hæredes eius, quando tenentur de cuidione: tenentur tamen præstare cautionem de præstando emptori, donatario vel legatario cum opus fuerit. l. instrumenta, & ibi doctores, signanter Bald. C. de fideiussor. & in dict. l. 1. in fin. C. de donat. de venditori, non in l. 1. tit. 1. ff. de acq. p. s. & vendit. & in l. 1. ff. de p. s. ad legem Falc. in quibus iuribus videas plene.

¶ Ora et hijs esse in poder del padre.] Nota et his
verbis iuncto principio, ibi quando el padre, o la madre, quid mater potest donare filio existenti in patris potestate, eiusdemque mariti, de quo vide Bald. in l. 1. ff. de consuetud. C. de donat. inter virum & vxor. vbi dicit quod ille passus est multum notandus. & si vis procedere sine scrupulo, facias apponi ista verba quod non quærat patris vultus, alias est dubium, ut ibi per Bald. & Salp. & lazar. in l. frater a fratre in fine.

¶ An autem mater viuente marito donare
possit dotem vel eius speciem vide resrum & doctores in l. consuetud. C. de donat.

¶ Quæro mater melioravit filium in tertia
parte bonorum viuente marito, an debeat deduci de dote, vide quæ scripsi in rubric. de donat. inter virum & vxorem, colum. 116. in mea repetitione.

¶ Si pater vel mater dotasset filiam, an
totam dotem debet soluere pater, an medietatem, an de bonis superhereditatis constanter matrimonij, ibi etiam opportune dissero. videas per te.

¶ O le miere entregado atri el ofirmado la carta
della.] Nota quod per traditionem instrumenti, res in instrumentum contenta tradita videtur. Sumitur hoc ex l. 1. C. de donat. & ex l. regum, fore legem lib. 3. tit. de la donacion. l. 2. Item si quis legavit instrumentum domus, ipsam domum legare videtur, ut per glossam in dict. l. 1. ad hoc l. servituri ff. de p. s. cum qui choreographum, de leg. 1. idem de eo qui pignorat instrumentum emptionale, nam videtur pignoriare rem ipsam emptor & sibi traditam, ut C. quæ res pignori obligat. p. l. cum omiser. Idem de eo qui vendit instrumenta, qui nomen vel corpus vendidisse videtur, ut dict. l. cum qui. Quod autem ibi dicitur de corpore, intelligendum est si res fuerit ei tradita, & pre-
tium

tium solutum, vel habita fides de pretio. *Liquod vendidisti, ff. de contrab. empt.* alias dominium rei non transfertur, quod penes se non haberet, ut per gloss. & Salicet in dict. l. 1. C. de donat.

XXXII. § Quid si dominium rei penes se habeat, sed non possessionem; an tradendo instrumentum transferat dominium. *gloss. in dict. l. 1. C. de donat.* dicit quod non. argum. l. quedam, ff. de rei vend. in contrarium facit instrumenti traditio, quæ videtur habere vim traditionis rei, ut d. l. 1. quæ loquitur indistinctè, & in d. l. 2. & lex ista. item quia dominium quaeritur sine possessione, licet sit apud tertium. *l. si fundum, ff. de fund. dotali cum concordantia ibi allegata.* Cum dicta gloss. tranfit Cynus & Jacobus Barri. quos sequitur Salicet ibi. & respondet ad *l. si fundum*, ut ibi per eum, quem per te videas.

XXXIII. § An post traditum instrumentum possit pater pœnitentia ductus reuocare donationem, (ceterum quod non) quia quo ad hoc nil interest, an transferat dominium, postquam pater fecit quod in se erat tradendo instrumentum. & lex ista loquitur indistinctè de traditione. Cogita.

XXXIV. Existis in fertur, quod si mater donauit filio viuente marito spem rei dotalis, quod potest. *l. item, C. de donat.* tunc vero dotalis in præiudicium mariti, quod non potest, ut *l. constante, post. tit. & tradidit instrumentum rei seu speciei donatæ filio, non poterit postea mater donationem reuocare.* Cogitabis.

XXXV. § An sit necesse quod res in instrumento contenta sit præfatus Salicet in dict. l. 1. C. de donat. mouet questionem quo ad translationem dominij, vbi vide eum, post Cynum, quo ad effectum, quod non possit reuocari donatio, videtur quod non sit necessarium, quod res fuerit præfatus tempore traditionis instrumenti. Cogita.

XXXVI. § In eo quod lex ista dicit quod hoc fiat coram tabellione, videtur sentire quod in huiusmodi traditione instrumenti, debet interuenire scriptura publica, nec sufficit id coram testibus fieri. & sit casus in quo requiritur scriptura, quod si verum est, est tunc nouum & noua decisio, cum in exercendis libus parem vim habeant instrumenta & testes. *l. in exercendis, C. de fide instrum. cum similibus.* & adde huc casum in quo requiritur scriptura ad alios, quos ponit gloss. in cap. 1. de censibus, lib. 6. Cogitabis.

XXXVII. § Onerosa.] Nota quod donatio ob causam per matrimonium perfecta est, licet possessio rei non tradatur, & reuocari non potest, ut hic dicitur. tene menti. dicitur autem donatio ob causam matrimonij onerosa, respectu mariti, quia ex ea tenetur subire onera matrimonij. *l. final. § si à facere, & ibi Bartol. & alij, ff. de huiusmodi in fraud. cred. l. ex promissione, ff. de action. & obligat. l. Menius, § duobus, ibi per Bartol. 14. columen. vers. secundo quæro, de legat. 2. l. rna, C. de impo. l. rna, de feri. lib. 10. & ibi Bartol. l. rna onerosa, C. de iure do-*

tium, cap. salubritas de vseru. Bald. in l. 2. C. de huiusmodi in fraud. cred.

§ Dicitur autem titulus dotis onerosus respectu mariti, etiam si ex postulatione ex dote lucrum possit consequi, ut si fiat pactum de dote lucranda, vel statutum id disponeret, gloss. in *l. si donatum, § final. vers. si danti exat, ff. de condi. ob causam.* textus in *l. rna, § l. rna, in verbo si res vel facer. C. de impo. l. rna, de feri.* & ibi notat Angel. refert *l. rna in §. item si quis in fraudem. columen. 7. in fin. de action.* ego scripsi in cap. per vestras, de donationibus inter vium & vxorem. columen. 339. in principio, vbi vide. idem dicit Bald. in *l. huiusmodi alii in principio, 3. columen. in vers. pone quod appositum, C. de secundis nuptiis, & in l. rna milite, 2. columen. C. de donationibus ante nuptias, & in antepenultima penultima. columen. C. rna de vi & vxor. ut plene dico vbi supra. & doctor de Segura in dict. repetitio, fol. 12. columen. 2. in principio. vers. post *l. rna, C. de**

§ Per causam onerosam cum vero tertio a se como per via de casamento.] Nota hic quod causa dotis respectu mulieris dotalis est lucrativa, maritus tamen dicitur habere ex causa onerosa, secundum Bartolum in *l. qui Roma, §. Flauus, ff. de verb. obligat.* Vnde quamvis titulus dotis ex parte vxoris habeat causam lucrativam, ex parte vii & filiorum habet causam onerosam, ut *l. 1. C. de impo. l. rna de feri. lib. 10. Bartol. in l. si constante, ff. solus matrimonij.* Si tamen vxor eam petat à marito, peior ut debuit ex timore oneroso. ut vult Salicet in *l. 1. §. secundum, C. de rei vxor. action.* Auxilia prædicta, ut respectu mariti causa dotis est onerosa, etiam si paciscatur de lucranda dote, nam & tunc non dicitur merum lucrum, quia hoc pactum dependet ab oneribus præcedentis matrimonij, ut notatur in *l. si donatum in fin. ff. de condi. ob causam.* pœnitent enim ex quadam necessitate, quia forte maritus aliter vxorem non accepisset, secundum Paulum in *l. 1. C. de iussu dotali.* adde etiam isto casu titulus dotis vel eius causa est ponis onerosi quia m. lueri, ut ego alias plenius scripsi in cap. per vestras, de donationibus inter vium & vxorem, columen. 318. licet pro tunc de Paulo non fuerim memor.

§ Cum vero tertio a se como per via de casamento.] Quando enim tertio per huiusmodi dispositionem est iur. questum, ut ex contractu duorum, absque tertij voluntate, contra titulus distracti non potest vel rescindi, ut *l. si à facere, & ibi notat Bald. C. de iure dotali.* melius per eum in *l. si constante, C. de donat. ante nuptias.* ad hoc ff. de quæst. l. final. & ibi *l. rna, qui remittit.* Ad idem, ff. de contrat. 1. l. si post mortem, §. fin. per Bartol. & Alber. in dict. l. qui Roma, §. Flauus, ff. de verb. obligat. videas notata in *l. 3. ff. de feri. expo.*

§ Ex his inferitur quod si de contractu emptionis vel venditionis est ius quæsitum gabellationis, licet partes renouent contractum, non nocet gabellationis, ut notatur in *l. fin. C. de censibus.* per. tenet Baldus in dict. l. si constante, C. de don. ante nuptias.

§ Ad prædicta facit. *feras legatus, §. si restat. XL.*

de legat. 1. & in l. fideicommissa, §. autem de legat. 1. §. & in leg. non solum, §. 1. de libera. legat. ubi si testator legat alteri ad eam & ultimatam, ubi competat actio. allegat & commendat Bartolus in leg. si confister. ff. soluto matrimonio, col. 11.

XLII.

§ Ex ista similiter inferitur, quod si presbyter donatur filiam suam spuriam, consanguinei presbyteri non possunt dotem reuocare, etiam presbytero vita defuncto, id marito qui eam habet titulo oneroso, sed bene à muliere postquam ad eam dos fuerit reuersa, quia etiam habet titulo lucratiuo. ita notanter decidit Bartolus in l. fin. §. Si à sacer. ff. de his que in fran. credi. Baldus in arbit. ex complexu. C. de successu nuptio.

XLIII.

§ Ex his concluditur, quod si alicui fiat donatio vel melioratio ex causa matrimonij, ut puta filio vel filie, durante matrimonio; non potest reuocari nec repeti in praeiudicium matrimonij & ipsius mariti qui ex dote habet sustinere onera matrimonij. Solum autem matrimonio postquam dos est ad filiam reuersa cum habeat titulo lucratiuo, possit à patre vel à fratribus, tanquam inofficiosa, quia forte excedat certam & quintam, reuocari, vel quia alias fecerat donationes aliis filijs primò, in quibus tertia & quinta erant exhausta vel aliqua eorum pars.

XLIV.

§ Quid autem si marito mortuo, remanent filij qui debent alimentari, & forte non sint alia bona quibus alimententur nisi dos materna, an tunc dicantur bona illa quae defuncti esse dotalia, teneantur titulo oneroso, vel nec tunc possint à patre vel fratribus tanquam inofficiosa vendicari. vide Bartolus in dicta lege si iustissime, ff. soluto matrimonio, col. 11.

XLV.

§ Casamento. Quod autem hic dicitur de causa matrimonij, intellige non solum in dote, vel habetur in l. Pomponius Philadelphus, ff. familiae heredit. notatur in l. cum oportet, §. cum autem, C. de bonis quae liberis, de quo per doctorem de Segura in d. repetitio, folio 12. col. 1. 2. versu. postea dicitur. & debet intelligi non solum respectu dotalis, sed etiam in donatione propter nuptias, ut l. fin. C. de donat. ante nupt. ubi ista duo equiparantur. facit & plerumque & ibi glossa de donat. inter virum & uxorem. tenet Baldus in l. 1. post principium, C. de iure dotium. referre & sequitur lasus in §. quod si in patris. 3. an. versu. adde quod idem est, C. 1. ff. soluto matrimonio. bene facit ista lex.

XLVI.

§ Adde quod donatio facta filio familias pro dote valet, ut dicti J. Pomponius & l. fin. de iure in principio, ff. solut. matr. secundum vnam lecturam etiam si matrimonium non sequatur, l. si ex a. nem, §. fin. ff. de condi. ob causam, quod est singulare secundum Alexand. & lasum ibi, & Ludovicum in singularibus. Ad idem bonus textus in l. 3. §. fin. ff. de priuilegiis. ubi privilegia dotalis dantur etiam si matrimonium non sequatur, de quo per Alexand. in dicti §. quod si in patris in primo nota. C. in dicta lege si cum dote in principio §. ante.

XLVII.

§ Quid autem de donatione facta filie intransiunt reipsonem vel filio studentis. vide plene Palacios Rius.

Segura ubi supra folio 12. col. 3. versu. postea dicitur. haec & tota cautela. referre hic Castillo, & addit glossa in l. 3. C. de iustiss. donat. glossa 1. & Baldus in dicti l. cum oportet, §. 1. C. de bonis quae liberis. data ergo similitudine dotalis & studij de qua supra, est hic textus quod si causa studij valeat donatio facta filio famulus in continenti, nec possit reuocari.

§ Item donatio pro alimentis statim & irrevocabilius valet, secundum Guid. de Cuno in leg. peculium, ff. de peculio. glossa in dicta lege 1. C. de inofficiosis donationibus glossa 1. tenet Baldus in dicta l. cum oportet, §. 1. C. de bonis quae liberis.

§ Idem si pater filio donavit ut benemerito, XLVIII. & metra probatur, ut per Baldus ubi supra & in lege vna. §. ne autem, C. de caduci tollenda, quia est permutatio, &c.

§ Quid autem si pater donans filio familias iuravit non reuocare, vide doctorem de Segura ubi supra folio 12. col. 3. Cui adde Paulum de Castro consilio 103. & Baldus in l. 3. C. pro donat. quod quidem iuramentum bodie potest intervenire in contractu, qui alius sine iuramento valere non possit, ut constituerunt rex Fernandus & regina Elisabeth.

§ Per contractu entre vivos. Ex ista lege iuncta lege 11. ibi, scriptura publica, colligitur prima consideratione, quod ubi donatur tertia vel quinta pars bonorum, requiritur scriptura, etiam si donatio non excedat quingentos aureos, quia leges istae loquuntur indistincte. & per hoc si verum est ampliat l. facimus, C. de donat. & lex regis, §. partu. etiam de donat. l. 9. quod in donationibus excedentibus quingentos solidos requiritur reservationem vel scripturam, nihil enim aliud est in iunctio, quam redigere in scriptis coram iudice. l. Modestianus ff. de donat. & dicta lex regis. Qui sunt isti solidi & quales, vide in pergamina in verbo donatio in glossa magna in fine. Secus tamen esset, ubi donatio non excedebat quingentos solidos sine aureis. Sed ista lex indistincte loquitur, cogitabis.

§ An sicut non valet donatio omnium bonorum praesentium & futurorum, sic ista donatio omnino nulla, an valebit saltem quoad bona praesentia, dicas quod valet quoad praesentia, ut late per doctores, praesentium per Salicetum in l. fin. C. de pactis.

§ Aliqui tenent contrarium per textum in l. quatuor, §. sed si non, ff. de heredit. instit. & ibi Bartolus & in l. 1. C. de inofficiosis donationibus, versu. quare in quatuor fiat reuocatum, & in l. si quis alio modo con. cepti, ff. de verborum obligatio.

§ Opinio Saliceti videtur vtrius & equior, per multa quae supra dicta sunt, concludentia valere donationem in eo quod valere potest, quanta in multo pluri fiat. facit lex regni ferre legi lib. 3. de his donationibus l. 7. Ad idem l. 1. & §. de per. de. & ibi Bartolus & glossa in l. 4. col. 2. Ad idem decisio Baldi in l. eam quam col. 9. in fin. C. de fidei. cum loquitur de magna re vel pondere alicui ratione alimentorum tecto, valet vique ad modum alimentorum. vide Fran. Arretum consilio 47.

Ccc

§ 0

LII.

Opere utraque fenejente.] Pone exemplum. de tibi seruum meum, ut filio tuo Iohanni donares tertiam partem bonorum tuorum, in donasti, non poteris reuocare postea donationem, quia hec sit donatio respectu tui, cui seruum tradidisti, respectu tamen mei, qui hoc tradidi, ut tu filio donares, dicitur onerosa & remuneratoria, ideo reuocari non potest, secundum Bart. in d. l. qui Roma. 6. §. si seruum in prima opposizione. Vel potest poni aliud exemplum in qualibet donatione remuneratoria, quæ non sit titulo lucrativo, sed quia benemerita donationem præcesserunt, intellige de æquiualecibus meritis. Alias non valeret donatio, secundum Bart. & alios in l. si quis pro cuius fide in §. 1. in fine & curib. unde si parum, C. de officio testam. per omnes doct. Iason plene in l. frater à fratre colum. 22. ff. de conditione. vbi inter cetera dicitur, quod illud quod donatur ultra benemerita, censetur profectiuum, & consequenter reacquiratur patri. Ad prædicta bene facit c. relatum. ibi, iuxta seruitij meritum, de testamento.

LIII.

§ Ex his redditur dubia decisio Bald. in aurb. ex testamento, C. de collat. vbi dicit quod donatio facta filio propter benemerita censetur peculiū profectiuū, & cōsequenter reacquiratur patri. & valere dūmodo non sint bene merita intra dimidiariū donatæ, per l. 2. C. de rescriptis. vendi. quod est magnum verbum ad extensionem d. l. 2. sequitur Iudex. Roma. in l. si donatio C. de collat.

LIV.

§ Confirmatur per id quod voluit Salicetus post gloss. in l. petens. colum. 11. C. de patris. vbi dicit quod si debitor promittat creditori vsuras, & creditor assignet se ad aliquod onus æquiualecens non est proprie vsura. immo permittitur etiam de iure canonico, quia censetur, & subdit singulariter Salicetus, dummodo illud onus non sit ultra dimidiā iusti pretij, non est vsura. Sequitur Alexander consilio 362. colum. 2. incipit egregie.

LV.

§ Illa ratio decisio Bald. confunditur ea verbis Bart. in d. l. si frater à fratre, secundum Iason. ibi. colum. 22. & ita quieuit. Sed pro Bald. facit, quia donatio remuneratoria est quedam permutatio. vt l. sed & si lege. 3. consilium. ff. de petri. hereditatibus Bart. & Bald. in præcepto digestarum. Sed ito permutatio licita est decepto intra dimidiā. si vero dimidiā iusti pretij excedat, habet locum remedium l. 2. de rescriptis. vend. vt ibi notat Bald. in 3. quest. & in l. in iuribus, C. cum venia vtriusque iudicij. & sic videtur quod nedum illud in quo donatio æquiualec benemeritis, immo etiam illud in quo excedit, habeat filius titulo permutacionis. Sed si hoc esset verum, via fraudibus aperiretur, & minueretur legitimitas aliorum fratrum. ideo tenenda est opinio Faut. quæ vtrius est, scilicet quod vbi donatio excedit merita, non tenet.

LVI.

§ Intellige quod non tenet in eo quod excedit merita, in eo tamen quod æquiualec meritis, tenet. ita alias conclusi in repetitione rubricæ de donationibus inter virum & vxorē. col.

240. per l. ex armo in principio ff. de donationibus inter virum & vxorem. Ad idem l. si Titus & mihi. §. 1. de leg. 2. vbi si alicui legatur ultra quam capere potest, reuocatur legatum in eo quod capere non potest, per quam l. dicit doct. de Segura in sua repetitione l. vnum ex familia solo 12. quod si testatur habens filios, reliquit extraneo tertiam partem bonorum, reuocatur solum in eo quod excedit quintam, quam extraneo relinquere poterat. bene facit l. saneimus, C. de donationibus. vbi donatio quæ excedit quingentos aureos, nisi fuerit infirmata, non valet in eo quod excedit, bene tamen in quantitate quingentorum aureorum. Ratio prædictorum est, quia quando vile potest separari ab inuili, vile non vitiatur propter inuile. vt regula iuris lib. 6. dicit. vbi videas Dynum & multa quæ ibi cumulantur.

LXII.

§ Circa meritorum probationem multa scribunt doctores in diuersis locis. de quibus per Iasonem in d. l. frater à fratre. vbi inter cetera commemorat dictum Bald. in l. si donatio, C. de collectionibus. vbi dicit quod statum assertionij patris de benemeritis filij, si assertio fuit iurata, quod reprehendit Alexander ibi. quia actus celebratur inter personas prohibitas, ideo iuramentum nil operatur, vt concludit Barlosan leg. cum qui decedens. §. Titia de legat. 3. l. Aurelius, §. fin. de liber. a. l. Bald. in l. 1. de officio iudicis. Salicetus in l. hoc edictali colum. 7. C. de secundis nuptiis. subdit tamen Iason vbi supra, quod pro limitatione Baldi benefacit quod ipse dicit in prædictis feudorū in tertia diuisione, vbi dicit, quod si prælatum cum capitulo confiscatur feudum de quo muerit aliquem, esse antiquum, si interueniat iuramentum, confisio præsumitur vera, cui standum est. Idem repetit idem Iason in d. l. si donatio, C. de collat. §. Sed pace eius (vt ita dixerim) salua dictum Baldi nihil videtur ad hoc conferre, quia loquitur in confessione quæ fit à prælato cum capitulo. vbi enim est prælatum cum capitulo, est totum conueniens, ideo præsumitur pro eorum confessione, quia per eos potest fieri ecclesiæ condicio deterior. vt l. in iuribus, §. sane. C. de sacrosanctis ecclesiis gloss. fin. in ant. hoc ius perdictum eod. sit. Sed vbi pater confitetur sub iuramento ab vno filio in meritis cepisse, agitur de præiudicio aliorum filiorum, & consequenter pater non est totum conueniens, nec per eum potest aliorum filiorum condicio fieri deterior, sicut potest fieri per prælatum & capitulum. Maxime quia illa patris confessio eo quod in fraudem legis facta, dicitur contra legem; vt concludit idem Iason in leg. si donatio, penult. colum. C. de collat. per l. qui testam. cum in fine. ff. de probat. & Bartolus in leg. si quis decedens, §. Titia de legat. 3. sed vbi prælatum & capitulum faciunt contra iuris constitutionem, vel valet actus, etiam si iuramentum interponatur. vt dicit Bald. in de illa tertia diuisione in prædictis feudorū. Quamuis ergo dictum Bald. verum sit in se, nisi faciat

ad

ad propolium & quæstionis veritatem. de veritate enim illius decisionis Bald. videas *la son. in dicta prædicta feudorum colom. 31.*

- LVIII. ¶ Concludamus igitur, quod non creditur patri alienare in testamento esse debitorem aliquem in præiudicium legitimæ filiorum, secundum *Bartolam d. l. cum quæ decedens, §. conclusio. Speculator. c. 1. in an. And. et de consensu. §. xxiij. videmus. quorum meminerunt Antonius & Abbas in c. quæstio de re iudic. videtur textus in *authen. quod obveniet. C. de probat. §. item non creditur patri recepisse pecuniam rei alienaræ in præiudicium legitimæ filiorum, ut per Capellam cautela 36. & dicitur in de Segura in repetitio legis nunc ex familia. folio 15.**

- LIX. ¶ Queritur, filius emancipatus erat benemeritus patri, & constabat de benemeritis. patet remuneratoriæ donavit ei fundum, sed non tradidit. Nonne poterit agere contra patrem ad traditionem. videtur quod sic, quia donatio valet, non tanquam filio, sed tanquam extraneo & benemerito, & sic non dicitur *Paulum & doctores in l. 2. C. de iussu donat.* sed in donatione extraneo facta & solo consensu perfecta, traditionis necesseitas incumbit donatori, ut *ostendit de donat. §. perficitur.* & facit quod voluit *Paulus* post *Cynum in l. si pater puella in fine. C. de iussu. testam.* ubi dicit quod donatio reciproca vel remuneratoria, non indiget traditione vel confirmatione per mortem, ut possit res donata peti, & facit quod dixit *Bald. in leg. 1. C. de donationibus ante nuptias seu iudicia luctura*, quod si donatio quæ tenet iure contractus, non requirit confirmationem nec traditionem. de hoc per *Martianum 6. partit. no. 15. l. 4.*

- LX. ¶ Adde prædictis, quod donatio propter merita non dicitur proprie donatio quæ fit ex qua dam liberalitate, nulla nece sitate cogente. l. 1. *§. de donat. c. 1. end. r.* sed potius est quædam permutatio, ut paulo ante dicebamus. ad renovationem autem permutationem solum datur actio præscriptus verbis ad interesset, vel conditio ob causam, quæ potest repeti quod est datum, ut l. 1. *§. de rerum permut. l. 2. & l. prædictum. C. end.* ergo talis donatio non aliter potest revocari, nisi ut permutatio revocatur. Cogita.

- LXI. ¶ Ex istis inferitur quod donatio quam facit pater filio propter merita vel alias remuneratoriæ, non potest dici facta titulo lucratio, sed potius oneroso, ut voluit *Bald. in arch. in donatione in fine. C. de secundis nuptiis.* dum loquitur de permutatio. quod ego alias firmavi in mea repetitione mbricæ de donationibus inter virum & uxorem col. 2. 4. vbi videas.

- LXII. ¶ Ex quo inferrebam ibi col. 2. 8. quod licet princeps vel rex possit libere suum privilegium alicui liberæ & sine causa revocare, vel aliter modificare. l. qui fundus, C. de omni agro deserto lib. 1. Si tamen princeps recepit pretium pro privilegio, quamvis viam verbo indulgemus, eo quod significat venditionem, est irrevocabilis

Palacii Ruy.

contractus, non privilegium. argum. l. fin. *C. de prædictis Curialium lib. 10. tenet Bald. in l. qui si pater crude libere. Ludeo in singulari 459.* Ad hoc l. pater quæ est penultima. *§. de donationibus.* ubi licet dicitur, si quis aliquem a latronibus vel hostibus captum eripuit, & aliquid pro eo ab ipso accipiat, hæc donatio irrevocabilis est, merces enim laboris eximij appellanda est, quod contemplatione salutis certo modo extenuari non placuit. tene mentis illam legem, ex qua & alius nonnullis dicebam regem Henricum secundum qui bastardus dicebatur, non posse modificare, vel conditionare donationes remuneratorias si se factas propter servitia a militibus sibi impensia, ut plene scriptum in dicta rubrica, folio 2. 4. col. 3. verum istis alias, & plenius fol. 43. col. 4. verum & ex his iustificari potest, in nova impressione. ubi videre poteris.

¶ Ex prædictis etiam inferitur, quod licet donatio inter coniuges regulariter sit prohibita, ut sunt iura vulgaria quæ ego cumulaui in prædicta repetitione rubricæ de donationibus inter virum & uxorem folio 13. §. sunt & alie donationes. donatio tamen remuneratoria permixta est inter eos, ut latissime prosequor in dicta rub. folio 2. 4. col. 3. §. sumit secundo. ubi multa cumulaui, quæ per te videre poteris. valebit ergo donatio reciproca facta inter coniuges constante matrimonio hoc modo si contingat alteri præmori, superstes habeat bona præmorientis, quia hæc non est mera liberalitas, ex quo tantum recipit quantum donat, ut per *Cynum, Bald. in c. cum, Paulum & alios in l. si pater puella, C. de iussu. testam.*

¶ Idem dicimus, quando fit donatio a sponse sponse spe futuri matrimonij, seu collata ad tempus futuri matrimonij, quando ille qui donat est inferior, ut acquireret honoræ vel paritatem alterius; est donatio remuneratoria quæ inter coniuges permittitur, multo fortius inter futuros coniuges inæquales. ut per *Bart. & alios in l. daretur §. de verb. oblig. Bald. in l. 1. in secundæ luctura. C. de donat. ante nuptias.* notatur in l. quod autem §. si vir §. de donationibus inter virum & uxorem. vide *Alvar. in super eo de istis & in c. cum in ecclesiæ corpore de simo.*

¶ Hinc est quod valet pactum inter futuros coniuges, quod filij quos vir habuerit ex tali matrimonio, non succedant patri in feudo, sed nascituri, quia sub tali pacto vir nobilis inveniet nobilioræ uxorem, per quam nobilitas crescat. ita dicit *Bald.* per illud textum in c. 1. §. filij nati. *§. de feudo fuerit contra inter dominum & agnam.* de quo etiam per eum in c. 1. de matrimonio ad organicam contrariæ.

¶ Quod autem de eo quod datur filix ex causa dotali, an statim valet ista donatio, dicas quod sic, ut l. Pomponius. *§. familia hereditaria. & l. sciam dotem in principio. secundum primam licturam, §. si iura matrimonij gloss. & doctores in leg. 1. C. de inofficiosa donatione.* plene per *la son. in leg. frater a fratre in quarta fallentia, §. de condi. inde. traditur*

Ccc 2 per

per doctorem de Segura in repetitione l. vnum ex familia. §. Sed si fundum. folio 10. ff. de leg. 2. ego prosequor plene in dicta rubrica de donacionibus inter virum, & uxorem folio 27. colum. ff. §. limita quinto, ubi etiam de donacione propter nuptias facta filio, de qua in dicta rubrica fol.

LXVII. Quid autem de donacione facta filio causa honoris adipiscendi, vel causa studiorum, & pro cunctis libris, dixi in dicta rubrica fol. 27. colum. §. §. limita sexto. ubi concluditur quod valet. Adde ibi dictam legem regni §. partita 2.ª. de las donaciones l. 3. quæ est notabilis ad hoc, vide etiam 6.ª. partita. tit. 15. l. 5. vide etiam quæ dixi supra verbi.

LXVIII. Quid ad intellectum l. Penomium de qua diximus supra, verbi. 4.ª. adducere, quia loquitur, ubi dos erat tradita, unde dubiū faciebat, quia dos data erat filii familias in potestate existentis, secundum gloss. ibi. de quo non est insistendum, cum favore dotis permittatur donatio facta filii familias, ut plene dico in præallegato §. limita quinto. de traditione similiter non est alterandum. nam si pater volens filiam optui tradere promittit genero futuro eam dotare in centum denariis, & datur, valet ista dotis constitutio, quamquam ad traditionem non fuerit processum, nec poterit revocari talis donatio, ut hic dicitur in hac lege cum dicit, & si uenerit de hoc contracto contra tertio per causam quersa. Si tamen pater assignavit filie dotem, antequam eam nuptui traderet, tunc necessaria esset traditio ad transferendum dominium, ut revocari non possit, ut per Paulum de Castro in d. l. 2. C. de inoff. donat. de quo forsitan dicemus infra in l. 22. & 25.

LXIX. Ista autem promissio vel donatio pro dote potest dici donatio ob causam l. hoc iure. §. Labes. ff. de donacionibus & ff. mandati l. si remunerandi. §. fin. vel potest dici contra ius innominatus, si persona non est prohibita exercere causam propter quam datur, ut per gloss. & Bart. in d. §. Labes. possumus enim recipere pecuniam, ut sim fideiussor pro te, nisi sim prohibitus intercedere: nam tunc nihil valet quod agitur, secundum Bartolam ibi.

LXX. Si no reservetur ei que lo hica en el mismo contrato. Vbi ergo donatio facta filio tuo et, non potest postea revocari, nisi hoc sibi reservaverit pater donans tempore donacionis. nam ex intervallo hoc facere non potest, ut l. perfecta donatio. C. de donacionibus que sub modo. ad idem l. illud. C. de collat. secundum Alexand. ibi. cuius verba refert & sequitur lafon in casibus ex testamentis 3. volum. C. de collat.

LXXI. Ex quo inferitur, quod sicut pater non potest revocare donacionem filio factam in casibus in hac lege expressis, sic nec potest in donacione iam perfecta ex intervallo gravamen vel conditionem vel modificacionem, quod certo casu possit illam revocare, nisi donacionis tempore hoc adiecerit, ut faciunt Alexan-

der & lafon ubi supra. & bene facit ista lex.

Hoc tamen intelligi, quando filius donat. LXXII. rarius nolle succedere cum fratribus, sed habere ipsam rem donatam precipiam, ut l. fin. ff. de collatione dotis. Alias autem bene posset pater imponere gravamen, si vult habere hæreditatem. Sicut posset gravari de re sua usque ad vires hæreditarias, ut l. cum pater. §. si Titio de lega. 2. & Imperator. §. si centum. est de mente Pauli in auth. ex testamentis. C. de collectionibus in fine. bonus textus in l. si ea. C. ad legem Fal.

Q. O per aliquam causam que sequitur legem de nostro regno las donaciones perfectas con derecho de las si pueden revocar. Ante huius legis editionem ego scribens in hac materia in rubrica de donacionibus inter virum & uxorem, colum. 328. in prima inpreffione. in secunda vero folio. optabam fieri legem super hoc, ad tollendas ambiguitates: quamquam lex regni. §. partita n.º. de las donaciones, l. pen. & fero legem l. 3. eodem titulo. l. 2. super hoc videantur disponente. Postea vero in curijs Taurinis, perseverat in istis, ut hæc lex inter alias deberet. & ut facilius intelligas, quid voluerit hæc lex asserat, premittit quod donatio perfecta non potest revocari, nisi propter causas in iure expressas, ut l. final. C. de revoc. donat. ubi aliquæ causæ enumerantur. vide ibi gloss. & doctores & leges regni præallegatas. Et quamvis in dict. l. final. dicatur quod ex illis tantum causis possit donatio perfecta revocari, dicit tamen ibi gloss. notabiliter, idem esse in aliis casibus similibus habentibus similem rationem & acquirentem & ita casus excepti a lege extenduntur ex identitate rationis. Similis gloss. est in l. ab alio tantum. C. de pre. diis in iura. textus in c. cum dilecti. de confirmat. v.º. vel in iura. iuncto c. quoniam si sequitur, ut l. in d. ob. re. secundum Abb. in dict. c. cum dilecti. a. quod procedit etiam in casibus exceptis a statuto, ut probatur in c. ad audientiam. de clerici non residentibus. secundum Abb. & quod efficacies est, etiam si casus excipiantur cum dictione taxativa, tantum, vel solum, vel solummodo, ut voluit gloss. præallegata, quas ad hoc tene memoris. Vnde casus excepti in quibus potest quæ exheredari, de quibus in authenticis. ut cum de appellatione cognoscitur, §. aliud quoque capitalium. & per gloss. in c. quantulum de intercom. & in lege regni. 6.ª. part. 2.ª. extenduntur ad alios casus vel alias causas similem rationem & acquirentem habentes. Nunc ad propositum dubitare forsitan faciebat, quia cum istæ donaciones vel concessiones, quas facit pater filijs ad dotem vel donacionem propter nuptias, sint valde privilegiatæ, ut plene dixi in mea repetitione: non ita facilius debent revocari, sicut alie donaciones. quas propter iustum fuit, quod saltem ad metas aliarum donacionum metirentur, & ea quo à principio valuerunt, non possint revocari, nisi ex causis ex quibus alie donaciones revocantur, quæ in legibus regni sunt expressæ.

¶ Cane

XXIV. ¶ Causæ tamen et decipiari, quia ista, verba in fine legis posita non referuntur ad omnia præcedentia. nam si donatio sit remuneratoria, prætextu ingratitudinis non reuocatur. *leg. postrema, §. 1. ff. de donationibus. Et ibi gloss. ego scriptum in dicta rubric. folio.* Item si donatio fiat filio vel filiz ex causa onerosa, vel ex contractu habito cum tertia persona ex causa matrimonij, vel ex alia simili, ut dicit ista lex in principio, talis donatio similiter prætextu ingratitudinis reuocari non potest. *l. in solis. secundo responsio, C. de reuoc. an. donationibus.* vbi dicitur quod ratione ingratitudinis donataz, non potest reuocari donatio in præiudicium tertij. Clausula igitur ista, seu verba in fine legis posita, non debent referri ad donationes introcubiles, de quibus præmissas, sed ad eas tantum, qui etiam valeant ratione traditionis, vel traditionis scripturæ ipsius donationis, vel alias translatam dominio, regulariter non possunt reuocari, nisi ex iustis causis in legibus regni expressis: intellige vel aliis etiam non expressis habentibus similem rationem vel æquitatem, et paulo ante dicebamus.

XXV. ¶ *Rescat.* Pater qui donauit filio domum,

cum hoc quod possit etiam reuocare, in qua filius plures fecit expensas, si reuocauit, non reuertitur filio de expensis translatæ. *for. legum lib. 3. titulus de las donaciones l. 10. rene menti. de fructibus interim perceptis an faciat filius filius, an teneatur patri restituere, potest probabiliter dubitari, licet de donatione facta inter coniuges secuta renouatione tacita vel expresse, de qua scriptum in rubrica de donationibus inter virum & uxorem in mea repetitione. Adde quod tales expensæ non computantur cum fructibus medijs temporis perceptis. gloss. in l. tempor. ff. de rei vend. tenet Bald. in l. dicitur. §. in præd. ff. de iure matrimonij. Paulus de Castro consilio 17. Bald. in l. domus, de legat. primo. ex quo inferitur quod filius donatarius recuperabit expensas factas in re donata, quando reuocatur propter eius ingratitudinem. quia non computantur cum fructibus medio tempore perceptis, ex quo filius eas fecit bonafide. Item donatarius potest retinere rem pro expensis, ut hic & leg. ff. in arca. C. de rei ven. & leg. ff. pen. §. 1. & leg. repetitio. C. de condi. inde. & leg. ff. de poss. §. si quis autem, & ibi Bartolus. ff. de pet. hered. Baldus in leg. ff. in mandatum. col. 1. & ff. solus. C. de nego. gest.*

L E X XVIII. Leg. 2, tit. 6, lib. 5 Recop.

EL padre, o la madre, o qualquier dellos pueden, si quisieren, hazer el tertio de meioria, que podian hazer a sus hijos, o nietos, conforme ala ley del fuero, a qualquier de sus nietos, o descendientes legitimos, puesto que sus hijos padres delos dichos nietos, o descendientes sean biuos, sin que enello les sea puesto impedimento alguno.

L. **P**ater vel mater potest meliorare filium vel filios, nepotem vel nepotes etiam viris paternobus. hæc lex declarat legem foris lib. 3. titulus de las mendas l. 10. in duobus, de quibus hæc lex semper fuit dubium apud iuris peritos. Primo in eo, quod dicit, quod nedum pater, verum etiam mater potest meliorare in tertia & quinta parte bonorum suorum filios vel nepotes, quod intelligendum est de matre etiam constante matrimonio, & de omnibus bonis suis etiam dotalibus, propter generalitatem istius legis & l. 10. præallegatæ. Intelligit tamen saluo iure mariti, quod habet in bonis dotalibus constante matrimonio. habet enim fructus ad sustentandum onera matrimonij. *l. dotis fructus leg. plerumque, ff. de iure dotum, l. pro oneribus, C. eadem l. si maritus, ff. de iure hereditatis. c. salubriter de v. ferri 3. part. a. titulus. 11. l. qui a meipso in possessionem. for. legum lib. 3. titulus de las arras l. 3.* Præterea quia vxor constante matrimonio, nihil marito præiudiciale facere potest etiam in rebus propriis, ut disponant leges regni for. legum lib. titulus de Palacios Rara.

los pleytos que deuen valen. a me. & infra l. 55. vbi dicemus. & scripti in rubrica de donat. inter virum & uxorem col. io mea repetitione. poterit ergo vxor hanc meliorationem facere de rebus suis etiam constante matrimonio, que statim est valida, præsertim interueniente traditione, ut io supra proxima, saluo tamen vfusuctu ipsius mariti. argum. l. si consente in fine, C. de donat. inter virum & uxorem. & ibi notat Salicetus. facit quod dicit Bald. in l. non habum, C. de legi.

¶ Si tamen meliorat filium vel nepotem ex causa dotis vel alias, vbi valeret donatio matris in filium, de quo supra l. proxima dictum est, valebit etiam quoad vfusuctum & commoditatem, statim secuta traditione percipiendam, per ea quæ ibi dicta sunt. Idem dicemus de rebus parafernaliibus vel aliis bonis, in quibus de iure vel cõsuetudine maritus non habet administrationem nec vfusfructum vel partem ipsius. nam in his etiam mariti inuicuo liberè potest vxor donare filiis per viam meliorationis vel alias. Sed cum hodie per iura regni, &

confuetudines omnia bona vxoris cadunt sub
viri administratione, & eorum fructus commu-
nicantur inter eos, mihi esset hoc dubitabile.
cogitabis.

- II. § Secundum quod addit ista lex est quod pater
viuente, potest auus melliorare nepotem. &
in hoc declarat dictam l. 30. *fratrem lib. 3. r. 10. de
h. m. d. com. dicitur a nro que era de rebo de be-
redar. Propter quod verbum nonnulli grauis au-
ditur. doctores dicebant debere intelligi
parte defuncto, non autem viuente. nam tunc
nepos non succedit aui. l. posthumum ff. de in-
offi. testa. l. si quis filium. C. ad l. Gall. §. nunc de le-
ge. ff. de liber. & posthumis. inuito igitur patre, ni-
hil potest filio per auum relinquere, vt per Bald. in
l. penult. §. quia filio, ver nota quando habens filium, C.
de adop. & in auct. res que col. 2. vers. quera in tuer.
C. communio de legatis. & ita alias pluries fuit iu-
dicatum, vt plene scripti in dicta l. regni. Quod
tamen intelligebatur antiqui de tertia parte, re-
putantes tam legitimam filiorum, reſpectu ex-
traneorum & reſpectu ipsius nepotis, quem re-
putabant extraneum vmo patri, vt plenè tradit
doct. de Segura in d. l. vnum ex famulis. ego scripti
in dicta l. regni. ſecus dicebant reſpectu quinte
partis, quam poterat auus relinquere coſiliber
extraneo, & coſequenter nepoti etiam viuo pa-
tri. Sed iſta lex tertiam & quintam relinquere
permittit, cui ſtandum eſt, tamquam coſuſilimo
modo reputans tertiam partem legitimam vel
non. quoniam etſi reſpectu tertie legitima, per-
mittit quod in ea poſſit aggrauare filium. & ita ceſ-
ſat argumentum, quod aliqui ex iſta lege ſume-
re conantur, quod non eſt legitima, ex quo pa-
ter in ea grauare potest filium contra l. quoniam
nouella, C. de inſiſſiſo teſtamento. extraneo autem
dare non potest tertiam.*

- III. § Adde quod pater potest nepotem filio vi-
uo dotare, & talis dos non imputatur in legiti-
ma filij, l. dedit dotem ff. de collatio. bo. tenet Bald. in
auct. ex teſtam. col. penult. vers. 3. quero C. de collatio.
IV. § Item vxor dotem diſpenſare pro anima pa-
tris ſui, ſecundum locum de ſimola in l. equum ff. ſo-
lato matrimonio. arg. l. ſancimus, C. de ſacroſancti ec-
cleſ. ſcripti in lex regni ſoro legum titulo de lo. pleyas
que dicitur valer.

- V. § Emanauit iſta lex ad declarationem legis
ſoro legum lib. 3. tit. que permittit patri
vel matri vni ex filiis vel nepotibus quia dubi-
tatur an poterant meliorare plures ſimul, cū
ibi diceretur in ſingulari, fuit condita iſta lex
quæ diſponit quod ſic. vt antea tenuit *Mitalum*
in dicta lege, per tertium & quæ ibi notat *Barthol.*
quem alij reſerunt & ſequuntur in l. vnum ex fa-
mulis. §. ff. de legat. 2. & ibi in repetitione doct. de
Segura fol. 13. allegat textum in argumento in
l. eam quidem. ff. ad l. & quod ibi oporat *Paul. de Ca-
ſtro.* ſuper quo hodie non eſt amplius inſiſten-
dum.

¶ Item quia in dicta lege ſori dabatur facultas
parentibus meliorandi filium vnomo vel nepo-
tem, & de pronepocibus & aliis deſcendentibus
nihil dicebatur, in hac lege diſponitur de
omnibus aliis deſcendentibus. & iuſſe quidem
nam facta nepotum mencio in caſu ſauiora-
bili & nemini nociuo, comprehenduntur prone-
potes & alij deſcendentes. *Len. totum. §. ff. de
poſt. lege. Sed ſciendum. ff. de parricid. Bald. in lex. §.
nomen in ſu. ff. de ſucceſſione edicto.*

¶ *Paſſo que los hijos padres de las vietas sean hijos.*
Lex ſori prædicta dicitur de nepocibus, que era
de rebo de beredar. nepos quidem viuente filio
etius patre, nullum ius præten- dit habere in bonis
aui. com. pater ſic in primo gradu, & præce-
dat nepotem qui eſt in ſecundo gradu. auct. in
ſucceſſione, C. de iui & legitimis bered. & in l. de be-
redam quæ ali. & diſſe. §. cum filius 6. partita ritual. de lo.
berencius l. 3. & ſoro legum m. ſu. l. 7. & iſtud com-
muniter tenebatur ante huius legis editionem.
Hic autem deciditur contrarium.

¶ Ratio huius deſiſionis fuit filiorum, nepo-
rum, proneporum & deſcendentium fauor. An-
tiquius enim legitima filiorum erat designata
ſecundum numerum filiorum. nam ſi erant qua-
tuor vel infra, eorum legitima erat tertia pars
bonorum patris. Si erant quinque & vltra, erat
bonorum medietas quæ eis deſerebatur ab in-
teſtato. auct. de teneat & ſemiſe, §. hoc nos collat.
6. arthen. nouiſſima, C. & 6. partita. tit. l. 17.
in qua legitima, veniunt omnia quæ proſecta
ſuor ab eo, cuius fuit hæreditas, & computan-
tur in ipſa, C. de inſiſſiſo teſtam. l. quoniam nouella
& l. 6. quando, §. generaliter, C. de collationibus leg. pe-
nultima & dicta lege partita.

¶ Poſtea vero per dictam legem ſori eſt au-
cta legitima, & ſubſtata differētia de numero
liberorum in fauorem eorum & parentum. dan-
tur enim facultas parentibus meliorandi vnomo
ea filiis vel nepotibus ibi tamen non dicebatur
patre prædeſuncto, vel viuo: propterea in pa-
rentum & filiorum nepotumque fauorem hoc
declaratur per legem iſtam. Lex enim quæ am-
pliat teſtanti facultatem, ſauorabilis eſt, quæ
vero teſtingit, odioſa. vt ff. ſiquis aliquem teſtari
prohib. in rubro & nigro. & C. ad. Ad idem l. non
ſolum & l. immo. ff. de opti. de. vbi qui poterat elige-
re de omnibus ſi ei *Stichus* auferatur, dicitur
electionem non habuiſſe. idem & multo for-
tius videtur in caſu noſtro. vbi pater nedum ex-
cluderebatur ab vna ſpecie, immo & à genere eli-
gibilium, com. tantum permittitur deſcenden-
tibus relinquere tertium, non extraneum. Lex
ergo iſta duplicem inducit fauorem, liberorum
& poſteriorum vltra nepotes. Item parentum,
quibus libera teſtandi & diſponendi de bonis
ſuis, quibus velint filius, nepocibus & poſteris
deſcendentibus datur facultas, vt l. l. C. de ſar-
ſanti eccl. ſeſu.

LEX XIX.

EL padre, la madre & abuelos en vida, o al tiempo de su muerte pueda señalar en cierta cosa, o parte de su hacienda el tercio & quinto de mejoría en que lo aya el fijo, oijos, o nietos que ellos moraren, con tanto que no exceda el dicho tercio de lo que montare, e aliere la tercia parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte: pero mandamos que esta facultad de lo poder señalar el dicho tercio & quinto como dicho, es que no lo pueda el testador cometer a otra persona alguna.

I. **T**ria aligo ex ista l. primum quod lex *regum legum lib. 3. tit. de las mandas. l. 9.* quæ per totum meliorationem tertie & quinte partis, pater filio vel nepoti, intelligitur quod possit eliorare in his vna vel plures filios vel nepotes, ut etiam vult lex præcedens, & hoc sunt constantes doctores de Segura in d. l. vnam ex familia. post alios antiquos, ego scripsi in d. l. 9. per Montaleum. facit doctrina Bar in l. qui filius, l. 5. ff. de legatis. ubi appellatione filij numero singulari comprehenduntur omnes filij, tenentur ergo quod dictum est.

II. **A**dde quod istæ meliorationes possunt fieri vni vel pluribus filiis vel nepotibus, vna vel pluribus vicibus simul vel separatim, & valent in tercio & quinto. Si tamē excedat tertium & quintum, reuocatur in eo quod excedunt tanquam donatio inofficiosa, vt l. sancimus, C. de inofficiosa donatione. & in leg. 1. C. de inofficiosa donatione. notatur in cap. Reynaldus de testam. per Abb. antiquum per l. c. in antea. vide si pater, C. de inofficiosa donat. Bar in l. Tima. §. imperator de legatis 2. fore legem lib. 3. titulo de las donaciones l. 7. & hic.

III. **S**ed in huius reuocatione interest an simul & semel pluribus facta fuerit melioratio excessiva, quo casu reuocatur excessus pro rata cuiusque leg. si quis testamentis §. apud Iulianum & ibi doctores de legatis 1. etiam si portio vnius data sit in specie, alterius vero in quantitate, secundum Angelum & alios in l. quærat, ff. ad legem sal. Raphael in d. §. apud Iulianum. Si autem meliorationes factæ sunt diuersis temporibus, & tunc vltima in eo quod excedit reuocatur, quia quantum ad illud fuit inofficiosa vel in toto vel in parte, secundum gloss. & Bar in d. l. Tima. §. imperator de legatis 2. & in d. l. C. de inofficiosa donat.

IV. **R**euocatur autem excessus aliquando ex prædicta voluntate testatoris ipso iure, secundum gloss. & Bar in d. §. imperator. notatur in d. l. 1. & in l. si testator, C. de inofficiosa donat. & in l. si vnam. C. de rebus donat. unde res potest reuocari & cōdici, vt ibi nota. Reuocatio autem quæ fit per nulum de inofficiosa donat. non fit nisi præposita querela, vt l. 1. C. de inofficiosa donat.

IV. **S**ecundum quod ex ista lege colligitur est,

quod melioratio tertie, & quintæ infimul vel separatim potest fieri in vna re designata, & sic approbatur lex filii 213. de qua per Montaleum in d. l. 9. & ibi ego plenius scripsi. quæ prouiso fuit satis salubri ad tollendas ambiguitates, quæ super hoc assidue versabantur in iudiciis. nam diuersæ & contrariæ super hoc pluries fuit iudicarum. quoniam cum filius dicitur habere suam legitimam in quacunque parte hereditatis, vt l. 1. C. quando & quibus quarta pars heredi. debe. lib. 10. videbatur quod non poterat assignari legitima vter melioratio in vna sola re. cum contrariū hæc lex disponit, quæ ita seruatur ad litteram.

V. **T**ertium quod debet inspicui ad videndum an melioratio tertij & quinti sit inofficiosa, scilicet tempus mortis patris meliorantis vel aui. vnde quemadmodum legitima debetur secundum tempus mortis testatoris. Lexm queritur, C. de inofficiosa testa. Bar & alij in l. vnam. §. §. & in l. si pater. §. §. C. de bonis quæ liberis. similes in hac melioratione id tempus esse attendendum. intellige oīsi forte legitima debetur filio confisicatis bonis paternis, vt l. cum ratio ff. de bonis damnatorum. antea bona damnatorum. C. ad. nam tunc debetur secundum tempus delicti, vt per Bald. in l. quæcumque, C. ad legem fal. & in l. 2. C. de adopt. Bar. in l. cum filius ff. de verb. oblig. Paulus de Castro in l. in ratione, ff. ad legem fal. idem si donatarius commisit delictum propter quod eius bona confiscantur: nam tunc prælegatur tertij & quinti, donatarius consequitur secūdam tempus præsens delicti, non ex prædicta morte donatoris, de quo vide quod scripsi in dicta l. 9.

VI. **E**manant ista lex ad declarationem legum regni fore legem lib. 3. tit. de las mandas. l. 1. & filii. 213. in quibus agitur de melioratione tertie & quinte partis beneorū. nihil tamē dicitur de tempore quo debent bona æstimari, vt sciatur quæ sit tercia vel quinta bonorum pars. an tempore testamenti contractus vel donationis seu alterius dispositionis, an vero tempore mortis ipsius testatoris vel disponētis, inter quæ non est mediocris differentia, cum rectoris vel disponētis bona po. sint augeri vel minui.

Ccc 4

§ Ali.

VII.

¶ Aliquibus videbatur quod tempus præsens, non summum erat in consideratione, vt *l. si uia ff. de extra & argenti l. c.* & ibi *notas Bartol.* quem alij referunt & sequuntur. Ad idem *Leclat.* §. qui induit de legat. 2. ubi legata parte bonorum, intelligitur de bonis quæ testator habet tempore testamenti. Secus si legatur pars hereditatis. Nam tunc inspicendum est tempus mortis, vt *l. peratit in principio de legat. 2. l. gregis de legat. 2. l. si quis seruum, §. fin. cum l. sequenti de legat. 2.* Antequam enim testatoris non est hereditas, sed tunc demum eo uia defuncto. l. 1. ff. de hereditate vel actione venditi, secundum Petrum, & Cynum in *l. fin. C. de palli.* licet aliqui contra. vbi vide *Bart.* & alios. ego in cap. per vestras folio 82. col. 1.

VIII.

¶ Cum autem testator meliorando in tertia parte bonorum magis videatur de tempore mortis cogitasse, illud tempus videtur attendum, modo utatur verbo bonorum vel hereditatis. In dispositione ergo, vel donatione partis bonorum, intelligendum est tempus mortis, non autem dispositionis, vt disponit ista lex, nulla differentia considerata, an loquatur per verbum generale vel uisuale, per verbum bonorum vel hereditatis, illud enim est de apicibus patris, de quibus cum de bona fide agitur, curandum non est, vt per *Arch.* in *c. scriptis 6. q. 3.* Apices iuris sunt quædam solemnitates, quæ ueritate eorum non tangunt, vt declarat *Bald.* in *l. si pro ca. fin. col. C. mandati. Andreas Sustin.* in *l. bona fides de deposito in fine. Bartol.* in *l. si fideiusor, §. quidem, ff. mandati.* videas plura quæ alias cumulat in repetitione cap. per vestras de donationibus inter uirum & uxorem, column. 134. cum sequenti. alias folio 63. column. 1. in secundo impressus.

IX.

¶ Ex istis infertur unum quotidianum, quod si pater assignauit filio legitimam in uita plenam, secundum bona quæ tempore assignationis habebat; si postea multa bona acquisiuit, poterit filius petere legitimam ex bonis postea acquisitis, quia legitima consideratur secundum tempus mortis patris per iam dicta. nisi forte filius plenam fecisset liberationem, vel interuenisset iuramentum, vt *l. quædam pactum de pactis lib. 6.* ita uult *Bald.* in *l. quædam in fine. C. de fideicommissis.* cuius memini in repetitione cap. per vestras de donationibus inter uirum & uxorem folio 82. col. 1. §. sed pulchrum est uidere, ubi allego alios doctores hoc idem sentientes, quos per te uideas.

X.

¶ Ex quibus inferebam, quod si pater donauit filiam, cuius dotem fratres dicunt inofficiosam, quod tempus considerabitur ad hoc, an constitutus dotis, an mortis patris; & dicebam quod tempus constitutionis dotis, vt ibi plenè scriptum. Sed reuera ista lex uidetur decidere contrarium; cum generaliter uult quod donatio tertie partis bonorum per uiam meliorationis vel alias, debet considerari secundum tempus mortis patris donationis. Cum autem

dotis confirmatio, atque donatio, vt *leg. rita, §. C. de re uxoria, l. c.* merito de ea loquitur de aliis donationibus, censendum est per hac legem singularem.

¶ Ex istis similiter inferitur, quod si pater dedit filiam, postea meliorauit filium in tertia parte bonorum suorum, et intelligi de bonis quæ tunc temporis habuit, non de præteritis. Dos enim illa dicescit, non a bonis suis, & non potest dici fore in bonis, vt *l. si quis quæstionis ff. de collat. l. c.* per *Bald.* in *l. si quando, §. 1. C. in l. si non mortis C. in l. fin. C. de uisum. cuius meminit Laurentius Petat in uia de statuto femine excludente colum. 21. versic. d. in filia. qui polchre loquitur. vide etiam *Pam. consil. 206. in 2. articulo.* vide etiam *Barb.* in *l. si in uisum. C. qui admitti ad b. p. charta 8. fin. 4. m.* videas quæ ego alias scripsi in repetitione tribrice de donationibus inter uirum & uxorem, folio 24. colum. 3. in principio, & in cap. per uos folio 82. col. 1. ubi plura cumulantur quæ uerè possunt, quorum aliqua deodurur per legem istam ex 29. in quibus forte aliqua tantum.*

XII.

¶ Ex ista lege, cum dicit mortis tempus inspicendum in donatione, concessione uel melioratione tertia partis bonorum uel hereditatis paternæ, aliqui sumunt argumentum, scilicet esse in concessione quintæ partis. Sed valde aberrant; cum tunc eadem ratio in utroque, ut hic colligitur, & expresse disponitur infra 29. in fine ubi Deo propitio differimus.

XIII.

¶ Cum tanto que non excedat tertiam de la que ualere la tertia parte de los bienes al tiempo de la muerte, &c.] Potest probabiliter dubitari, quid si hæc donatio uel concessio non attingit quantitatem expressam in donatione, consideratur bonis donatoris tempore mortis, quia fuerunt valde diminuta. Reuera eadem ratio & iuris dispositio in diminutione uidetur, quæ in augmento, ut hic colligitur & apertius in lege. 23. explicatur. & merito quidem, cum in his augmentum & diminutio, mortis tempus prospiciatur, vt *dicta l. Paulum C. l. gregis de legat. 2.* nulla habita discretionem an doneur pars bonorum uel hereditatis, quæ apud testatorem uocabulorum ueram significationem ignorante, est incognita, quæ pertinationibus potius quæ iuris ignaris est relinquenda, ut dicit *glos. in leg. Galen. §. quidem ff. de libera & posthumis.* Præsertim quia ubi legatur bona omnia, vel legatur hereditas, indubitanter fideicommissum uisuale, vt *l. nam quod cum l. sequenti ff. ad Trebell. tenet Paulus de Castro in leg. signa bonorum C. in l. nam amplius, l. cum bonorum de legat. 1. & sicut bona recipiunt augmentum & diminutionem, sic & hereditas secundum *Bart.* in *d. l. fin. §. qui induit de legat. 2.* Ad paria ergo indicanda est donatio partis bonorum uel hereditatis donata uel concessa, quæ per augmentum uel diminutionem, ut semper habebatur ratio temporis mortis, non concessio uel donationis.*

¶ Procedunt ista non solum quantum ad ip- XIV.
sum

lum donatarium, verum etiam quantum ad fratres vel alios coheredes, quantum ad damnum vel commodum, quod ex augmento vel diminutione resultat potest in futurum mortis tempus, immo etiam quo ad tertium, qui ex huiusmodi donatione vel concessione potest commodum vel praeiudicium pretendere. ut puta maritum, qui ex donatione vel concessione dotis uxoris potest ladi ex diminutione, vel habere commodum ex augmento. tum quia haec lex & 21. generaliter disponunt, tum quia se possunt habere ad damnum & commodum. arg. l. si pater puelle, C. de iust. segla. vbi propter dubium euentum valet fideicommissum recipi inter filios, quamquam pater alias non possit filios granare in legitima. *Quamvis in prioribus sed. tit. etiam si alter eorum sit minor, non propter restitutionem in integrum. l. fideicommissa, C. de transmissis.* qui est vnicus ad hoc, secundum Balan l. cum Archimedes in principio, C. ut in possessionem legatum. vide Paulum & Iasonem. ad hoc propositum in diti. l. si pater puelle. ego alias scripsi in repetitione rub. de donationibus inter viuum & uxorem, col. 31. alias fol. ...

[Tertio & quinto de fin. hinc.] Haec verba ponuntur pro legum libr. 3. tit. de leg. mandis. l. 9. & idem importat quod tertia pars rerum suarum vel pecuniae suae vel substantiae suae, secundum dictionem de Segura in repetitione l. vnum ex familia. de legatis l. 2. l. 6. sic dicit, si donaret quis tertiam partem hereditatis, quia hoc et a lege non permittitur, item propter differentiam quam facimus aliqui inter bona & hereditatem, de qua supra locuti sumus, nisi exponatur tertia hereditatis, id est bonorum, sicut e contrario aliquando exponitur. ut in *assensu de fideicommissis heredi. § potest quis.* Sed hodie per istam legem & 21. 23. nil refert per quocunque verba testator seu donator loquatur.

[Quartum quod disponit ista lex est, quod ista designatio tertij & quinti in vna te potest fieri per testatorem, non per eius commissarium. Intelligit quando generaliter committitur sibi facultas testandi, vel meliorandi, secus tamen si diceretur, quod possit meliorare in vna re. nam tunc non commissarius, sed testator videtur hoc facere, & hoc videtur planum, & absque dubio.]

L E X XX.

L Os hijos, o nietos del testador no puedan dezir que quieren pagar en dinero el valor del tercio, ni del quinto de mejoría, que el testador ouiere fecho a alguno de sus hijos, o nietos, o quando mejorar en el quinto a otra persona alguna, sino que en las cosas que el testador ouiere señalado la dicha mejoría del tercio & quinto; o quando no lo señalo en la parte de la hazienda que el testador dexare, sean obligados los herederos a gelo dar salvo, si la hazienda del testador fuere de tal calidad que no se pueda conuenientemente deuidir, que en este caso mandamos que puedan dar los herederos del testador al dicho mejorado, o mejorados el valor del dicho tercio & quinto en dineros.

L En las cosas que el testador ouiere señalado. Concordat lex supra proxima.

[En la parte de la hazienda.] Ante huius legis editionem de iure antiquo digestorum, quando legabant pars bonorum, heredis erat electio, vel solueret partem rerum, vel eas estimacionem. Si quidem soluebat estimacionem, nulla suberat dubitatio. Sed si vellet solvere partem rerum, non permittebatur sibi in rebus quae non te recipiant diuisionem, vel quae ex diuisione multum incommodarentur. In his autem quae commodè diuidi poterant permittentur solvere, ut *l. cum amplius, § cum bonorum m. ff. de leg. 1. & ibi Bart. & alij.* hodie per istam legem auferitur heredi electio, quia legatario inuito, non potest estimacionem solvere, immo potest cogi solvere partem rerum. Ratio quae ad hoc nos

impulit est, quia vbi bonorum pars legatur, non est estimatio in obligacione, sed rerum partes videntur legari, vel potest in fin. de leg. 1. ubi, nec necesse habere legatarium in omnibus rebus vendicare portionem. potest ergo si vult. Ad idem l. si quis legatum in re. vbi veniunt fructus a tempore mortis, ergo debentur sibi res. & ita concludit Bart. in d. § cum bonorum. iunio ergo creditur vel legatario aliud pro alio solu non potest, ut l. 1. § si certum per. & consequenter non potest solu estimatio partis bonorum legatario nolente. In casu tamen d. § cum bonorum, poterat solu aliud pro alio, quia vnum erat in obligacione, aliud in solutione, secundum Paul. ibi. In casu autem in quo loquitur ista lex, quid legatur pars bonorum, idem est in solutione quod in obligacione. & in hoc lex ista inducit

cit

citius noem. reprobata differentia iuris antiqui disponentis, quod ubi legabatur tertia pars hereditatis, erat vniuersale legatum, & poterat peti pars in singulis rebus à legatario, nec dabatur hæc de soluendi æstimationem electio, vt sentit *glos. in d. l. §. cum bonorum in verbo æstimatione*. ad hoc *l. linea margaritarum ff. ad legem Fal. & in fine de solucione li. §. si quis. Bartol. in d. l. §. cum bonorum in prima opposit. & Paulus in 3. quæst. vbi vero legabatur pars bonorum in genere, dabatur electio hæredi, vt vel solveret æstimationem, vel partem in singulis rebus. Hodie vero non refert, an legatum fiat per verbum generale vel vniuersale, vt in simili diximus in leg. præcedenti. Nec similiter quoad deductionem æris alieni & hereditatis additionem. olim enim legatum generale intelligebatur deductio ære alieno, nec poterat legatarius cogere heredem adiectionem, secus in legato vniuersali, vt voluerunt *glos. Bartol. Paulus & alij in d. l. §. cum bonorum ad hoc l. in l. l. §. final. ff. ad Trebell. cum contrarium disponit lex sequens, vbi forte plenius dicemus.**

- III. *Quid si pars bonorum est legata in specie rebus singularibus nominatis specialiter, tunc non datur hæredi facultas soluendi æstimationem, nisi vbi res in quibus venit facienda solutio, commodè diuidi non possunt. vt vult *glos. Paulus & alij in d. l. §. cum bonorum. vnde erit si legatur pars bonorum generaliter, vel pars hereditatis quod est vniuersale, vel si legatur pars in specie rebus singularibus specialiter designatis. quod nota.**

- IV. *An dominum acquiratur legatario in singulis rebus ab adita hereditate, & ab eo tempore veniant fructus, vel à tempore mortis, videas doctores in d. l. §. cum pars bonorum præfatum Paulum.*

- V. *Que no se pueda conuenientemente dividir.]* Sumpta fuit hæc lex quantum ad hoc ex dicto *§. cum bonorum & l. potest et siml. Ad idem lex regit 6. partit. tit. 15. l. fin.*

- VI. *Adde quod in re indivisibili præfertur habere maioris partem, vt per Bald. in l. sanctum in principio final. colum. in fine. C. de donat. & in leg. vltima, C. de sacrosanct. eccles. vide Paul. de Castro consilia 92.*

- VII. *Quando legatur pars bonorum, quomodo fiet diuisio, videtur quod debeat fieri diminutio de quolibet corpore pmi rata, quia sicut hodie rerum partes sunt in obligatione, ita etiam in solutione, vt paulo ante dicebamus licet olim secus esset, quia poterant ista simul stare, quod vnum esset in obligatione, aliud in solutione, vel dispositione legali, vt in noxali actione. leg. aciem vniuersi, §. item cu ff. de pet. heret. vel ex dispositione testatoris, vt l. si quando,*

§. si heres de legat. 1. & l. de pen. leg. vel ex dispositione contrahentium, vt l. si quis stipulatus fuerit decem in mille ff. de solutio. ita erat in d. §. cum bonorum secundum Paulum ibi.

Hoc tamen intelligo quod fiat diminutio de quolibet corpore, vbi omnes res commodè diuidi possunt, sicut antiquitus erat dispositum per dictum §. cum bonorum. nam tunc poterat heres solvere legatario partem in singulis rebus, si vellet. hodie tamen cogitur solvere etiam inuitus. vbi autem commodè diuidi non possunt, poterit assignari pars in vna re vel pluribus, quæ tantundem valeant, prout inter se concordauerint. itaque patrimonium per particularem assignationem non diminuitur. & si discordant, fiat prout iudici expedire videbitur, vt dict. leg. potest de leg. 1. & mltur. de officio iudic. §. commodè. & 6. partit. tit. 15. leg. final. Ita est etiam in l. Falcidia. quia licet omnia minuit legata ipso iure, vt leg. Plautum & l. linea margaritarum, ff. ad legem Fal. tamen vbi res sunt indiuisibiles, fit deductio in vna vel duabus rebus, ne patrimonium communicetur. & hoc in d. l. iudicis officio, secundum Bartol. in l. si pecunia, §. 1. ff. de pecunia legato, & in l. quartum colum. 4. ff. ad legem Fal. videtur textus in dict. l. potest & in l. 2. C. quando & quibus quarta pars debeat. lib. 10. vbi ergo res commodè diuidi non possunt, & heres & legatarius in diuisione discordant, erit in arbitrio iudicis, an fiat assignatio partis bonorum in vna vel duabus rebus, an æstimatio ab herede erit omnino præstanda. vt d. §. cum bonorum. in d. l. potest. & ita intelligo istam legem, ibi salvo, &c.

En dimeres.] Quod tunc demum est quod IX. legatarius cogitur accipere quāritatem pro rebus, vbi est difficultas, & dura separatio in præstatione. vt leg. si pherum & l. si damus, §. qui consistit de legato 2. vt per Bartolum & Paulum in d. §. cum bonorum. & ad del. si quis inquitur, eodem titulo.

Ista lex disponit quod heres testatoris tenetur legatario vel prælegatario tradere rem in specie, quæ fuit legata vel prælegata, non autem eius valore in pecunia vel alia re. vt leg. si damus, §. qui consistit & §. sequenti & ibi Bartol. & alij de legato 1. & l. talis scriptura in fine principij eodem titulo.

Idem in debitor, secundum Bald. in l. contra titum qu. 1. & p. col. C. de fide instrum. res est plana.

An autem & quando in obligationibus factis succedit obligatio ad interel. vide Bartol. & alios in l. vbi autem, §. si. & in l. stipulationes non dantur, ff. de verbis obligat. per canonibus in eum loannes de fide instrum. Limita istam l. quando mediatio fit in vltima voluntate. Secus si per coheredem, Bald. in l. multa C. de iure dotum.

LEX XXI.

Mandamos que el hijo, o otro qualquier descendiente legitimo mejorado en tertio, o quinto de los bieoes de su padre, o madre, o abuelos, que puedan si quisieren repudiar la herencia de su padre & madre, o abuelos, & aceptar la dicha mejoría. Con tanto que sean primero pagadas las dcudas del defuncto & sacadas por rata dela dicha mejoría las que al tiempo de la partiya parecieren, & por las otras que despues parecieren; sean obligados los tales mejorados alas pagar por rata dela dicha mejoría, como si fuesen herederos en la dicha mejoría de tertio & quinto. Lo qual mandamos que se cotienda, ora la dicha mejoría sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

I. **A**d intelligentiam huius legis, præmitte quod liberorum quidam sunt sui & in potestate, ut filij & nepotes legitime nati loco parentum subrogati & similes. *ff. de liberis & posthumis l. in suis & l. Gallus, §. in omnibus, & ff. de iuribus testam. §. posthumorum, ff. de heredib. insti. l. sum in principio.* **¶** Quidam sunt in potestate, non tamen sui, ut ne pos quem filius præcedit, ut instit. de hered. in quali. & dist. §. 1. qui se patris, C. unde liberi. **¶** Quidam sunt sui, sed non in potestate, ut posthumus natus post mortem. nam viuo patre, non fuerunt in eorum potestate, quia non nati. *ff. de collat. bo. l. sui ff. de apigna. libe. l. sui.* nascendo tamen iura suorum adificiuntur. quia antiqui liberos venturi ita prospexerunt, ut in tempore nascendi, omnia iura ei referuerant integra. *ff. si pater hered. pe. l. antiqui.* **¶** Quidam vero sunt nec sui, nec in potestate. & hoc contingit, vel ratione emancipationis, vel quia linea est materna. ut notatur in l. Si emancipati. C. de collat. vel quia per monachatum vel dignitatem exterius a potestate. Sed hoc non placet Odofredo, quod isti designant esse sui, cum oam sint capite manuti. quod dicit, ut C. de opus. & c. l. Nos nobis per Bald. & in l. qui se patris 2. col. C. unde liberi.

II. **¶** Præmitte etiam quod triplex est hæredum qualitas, quidam sunt sui & necessarii, quidam necessarii tantum, quidam voluntarii. ut per Bald. in d. l. qui se patris & in l. si filius heres. ff. de liberis & posthumis, & ibi Ioannes de imola.

III. **¶** Beneficium pratoris, quod dñ filijs in potestate potentiam abstinendi, redigiti eos adinstat emancipatorum, ut sicut emancipati sunt voluntarii, ita filij in potestate, attento pratoris beneficio, licet a iura lege quoddecim tabularum sunt necessarii, ut leg. nam nec emancipatum de legatis 2. & ibi Bartol. & Paulus. & isto modo debet intelligi textus huius legis, dum loquitur indistincte de filiis & aliis descendentibus tam emancipatis, quam in potestate, & dicit quod

possunt parentum hæreditatē repudiare. quod ideo est, quia attento beneficio pratoris, sui & necessarii, efficiuntur voluntarii, hoc tamen debet intelligi quantum ad effectum, sed quantum ad nomen differunt ab emancipatis, quia ipso iure sunt hæredes, licet abstinere possint. *leg. prima. §. qui sunt in potestate, ff. si quis emancipatus testamenti.* Quod est secus in emancipatis.

¶ Et ex his sequitur quod filius in potestate IV. transmittit, licet se non immiscuerit, sed emancipatus non. Item propter existenciam suam, confirmantur tabule pupillares & tutelæ, etiam si repudiaverit. *l. si filius qui patris ff. de vulgar. & pupilla. non sit si esset institutus emancipatus, nisi adires.*

¶ Et ex hoc sequitur secundum Paul. in dist. I. V. nam nec, quod intentio creditoris agens contra filium, tamquam contra hæredem, non est fundata, nisi etiam probet quod se immiscuerit. *l. si filius ab hered. abstin. licet non esset fundata contra emancipatum, ut notatur in l. si cum dorem, §. et agnoscimus ff. soluto mati. & in l. necessarii, ff. de acquir. hered. de quo per Bald. in l. apud Bald. col. 2. C. de filiis & legit. hered. ubi dicit hoc esse de apibus rursus, quod æquiparatio sui & emancipati procedat, quando suo hoc est vile, ut existotia sui hæredis nil operetur, si hoc ei esset damnosum, ut patet in legibus superius adductis. & ita expresse dicit Bartol. in d. l. nam nec, in principio.*

¶ Disponit hæc lex, quomodo melioratus in tertio vel quinto potest hic inelaborationem acceptare, & repudiare hæreditatem paternā vel matrem / sumpta ex l. & quidam totum de leg. 2. & l. m. dñ §. quod parte de leg. 1. Item responsio. & ibi Bartol. & Bald. C. de leg. ubi repudiatus hæreditatem consequitur legatum. idem in prælegato dicendum videtur. intellige quando est filius vel nepos, ut d. l. in responsio & l. filius pater de leg. 2. etiam

etiam si sit emancipatus, *l. nam nec emancipatum, cod. tit. l.* Secus dicemus in extraneo infirmo, vt in praedictis iudicibus, & in *l. quando, ff. qui omnia causa testis*. ¶ Heres tamen qui coactus admittit, perdit legatum, *l. ita tamen, §. si preceptum, & ibi Bart. ff. ad Trebell.* quod nota.

VII.

¶ Filius melioratus ad petendam rem in qua fuit melioratus, habet actionem ex *l. i. titulo de las mandas fero legum*, non actione ex testamento meliorationis, argum. *l. vnu ex familia in principio de legat. 2. facit l. i. ff. de condi. ex lege*, sicut ad supplementum legitimae agitur conditione, ex lege, *en nemo in principio, C. de missa testam. gloss. & Angelus in l. Papinianus, §. si conditioni, ff. eodem*. Ad idem gloss. in *antibona prebiteros, C. de episcopo & cleric.* quae dicit quod filij consequuntur legatum a pet. conditione ex *l. quando pater testatur de castro p. uiculis, c. v.* Nisi dixeris ista procedere, quando agitur ad supplementum legitimae, secus quando agitur ad petendam legitimam in testamento relicta, nam tunc datur actio ex testamento, vt *l. debitor in fin. de legat. 2.* textus in *l. i. nom. ex familia*, loquitur quando res in testamento relicta, non erat relinquens, hic sic. de hoc per doctores de *Segura in d. l. rem ex familia sol. 7. col. 1. in fine vtriusque tertio modo. vbi distinguunt, vide eum.*

VIII.

¶ Differentia est inter legatum & praelegatum. Legatum non petitur nisi adita hereditate, *leg. seruus cum manu Manij in fin. ff. de stat. seruor. l. liber homo, §. si seruus & ibi glo. ff. ad l. Aquil. gloss. in l. nemo, ff. de regulis iurum, Bald. in auctor. ex testamento colum. 9. C. de heredi. preterit.* Praelegatum impititur ante aditam hereditatem, *l. qui filius in §. filio de leg. 2. Bartol. in l. si pateris, §. sed nec illud ad finem, ff. ad Trebell.*

IX.

¶ Legata tamen pia petuntur hereditate non adita, iudicis officio, *Bald. in l. 1. colum. 3. C. communia de leg.* Idem si instituit testator, *vald. in l. eam quam quasi, 6. 7. l. testat. antiqua, C. de fideicommissa.* Sed in testura noua, 4. colum. tenet contrarium, vide eum in *l. prima. col. penul. C. si qui omnia causa testis*.

X.

¶ *Accepta la dicha mejoría.* Loquitur ergo ista lex, vbi heres cui factum est praelegatum, repudiavit hereditatem, quia eo casu totam rem praelegatam consequitur iure legati a coherede cui accretor portio hereditatis repudiata coram suo onere praelegari, vt *l. qui filius in §. fin. & ibi gloss. in principio, & Paulus ff. de leg. 1. & in l. filio parte iuncta l. sequenti cod. tit.* quae duo iura loquuntur in suo & emancipato, & dicitur quod suos & emancipatus abstinentes se ab hereditate patris totum consequuntur praelegatum, nisi testator aliud voluerit, vt praelegatum loco hereditatis reus voluerit.

XI.

¶ Videbatur tamen contrarium, nam si heres cui est factum praelegatum adiret hereditatem, partem rei praelegatae haberet iure hereditario, partem iure praelegati a coherede, quam iudicis officio conseq. qui potest mercenario deserviente actione familiae hereditariae. *dist.*

L. qui filius in §. fin. ergo in illa parte quam haberet poterat, iure hereditario, non tenuit praelegatum, vt *l. quando de leg. 1. & in l. legatum, §. herede eodem tit. l.* & consequenter si nam partem non oneraret, non accretor coheredi cum onere, si non haberet onus. & idcirco videbatur quod repudians non posset consequi partem, quam erat habiturus iure hereditario, si adiuisset, qui hereditario iure, non quia repudiavit, iure praelegari, non. quia in illa parte non tenuit praelegatum.

¶ Ad hoc tamen respondet *Bald. & Paulus in d. §. fin.* & bene, quia duo censetur testator fecisse, scilicet praelegatum, si adeatur hereditas, & legatum, si per illum non adeatur, & ita debes intelligere quod filius qui repudiavit hereditatem iure legati consequitur a coherede totum legatum. Fallit tamen hoc, quando fuisset factum praelegatum sub conditione, si erit heres & non aliter, vt *ff. de legat. 1. Sed si non alius*. Fallit secundo, quando praelegata succederet loco portionum hereditariam, vt si diuisit inter heredes bona hereditaria, licet enim quilibet eorum in rebus sibi assignatis, partem habeat iure suo, partem tamen praelegati a coherede, vt *l. ex facto ff. de hered. instit. d. i.* illa tamen portiones a testatore factae, succedunt loco portionum hereditariam, loco consistentium in iure, ideo si aliquis eorum repudiat hereditatem, nil habebit de illis bonis assignatis, *l. quid ergo l. 2. vers. plene de leg. 1.* quoniam est abbi secundum *Paulum in d. §. fin.* & dicit idem *Paulus in d. §. plene*, quod si de hoc non haberetur textum, esset satis dubium, ideo est nota dignum.

¶ Pone quod heres filius adiuit hereditatem, portio tamen fuit sibi ablata tanquam ab indigno, consequenter totam certam iure praelegati sicut si repudiasset, *Paulus in d. §. fin.* quod sic allegat *L. cum qui §. pro parte, ff. de quibus in indignis*.

¶ Quid si erat verus solus heres filius, vel nepos, qui repudiavit hereditatem testatoris, nonne poterit habere praelegatum, quod poterit ascendere quintam partem bonorum, videtur quod non, quia videtur impugnare voluntatem defuncti, *l. si pater in §. quid ergo ff. ad Trebe.* Secus si haberet coheredem, quia repudiando, tunc non videtur facere contra voluntatem defuncti, *l. qui testum ff. de acquir. heredi. ita tamen, §. qui suspensus ff. ad Trebell. l. §. si §. & ibi Dyn. Bart. & Paul. ff. de ...* Nec contradicere ista lex, quae loquitur vbi filius melioratus habet coheredem, quod patet in eo quod dicit, *El hijo mejorado en tertio & quinto*. Nisi solus esset, non posuisset in tertiam meliorem, quia ea consequitur filius tanquam legitimam sibi debitam, non iure praelegati, vt *l. fori*.

¶ Sed quae est utilitas in hoc, quod filius repudiat hereditatem & accipit legatum. *Paulus in d. l. qui filius in §. fin. de leg. 1.* dicit quod potest ita interesse, ne oneribus implicetur, vt *l. filio in fine de leg. 1.* ubi non enim impugnatur iudicium ab eo, qui nolit iustis rationibus negotium hereditatis implicari, de hoc tamen statim subingemus.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI. § Cum tanto que sex primario pagadas La den-
da, & facidas por rata de la dicha memoria.] In hoc
lex illa inducit ius nouum. nam ante eius edi-
tionem, ubi bonorum pars legabatur, intellige-
batur, deducto xre alieno, gloss. in verbo estimati-
onem, in l. non amplius, §. cum bonorum, de legat. 1.
& ibi per doctores. Secus si legabatur certa
pars hereditatis, quod est vniuersale, & intelli-
git non deducto xre alieno, vt ibi. hanc tamen
lex bene sentit, quod idem est si legetur certa
bonorum, quod est signum generale, vel quata
hereditatis, quod est vniuersale, quia vtrique
casu intelligitur legatum, non deducto xre ali-
eno. Et ideo creditur, quod sicut in legato
vniuersali facta restrictione verbalis, transit do-
minium in singularibus rebus pro parte, si pos-
sunt commodè diuidi, & potest peti pars in sin-
gulis rebus, nec daretur facultas heredi soluendi
estimationem: vt dicit gloss. preallegata, & ibi
doctores, quod idem erat ubi legetur hodie tertia
vel quinta pars bonorum. & hoc est quod di-
cere voluit lex precedens: ibi, *Y la parte de la he-
rencia que el testador dexare.*

XVII. § Ratio huius decisionis fuit, quoniam cer-
tum est quod quando legantur omnia bona,
idem est ac si legetur hereditas, & est fideicom-
missum vniuersale, vt l. nam quod, cum l. sequenti,
ff. ad Trebell. notat Paulus in l. si quis bonorum, de le-
gat. 1. & in dist. 5. cum bonorum. Sed de toto ad
partem, validum est arguementum, l. quia de re, &
de rei vend. cum similibus. ergo idem deberet di-
ci ubi legatur pars bonorum. & cum illud fa-
cilis inducitur, in quo minor dubitatio repe-
ritur. nam similitudo est causa generationis
vel augmenti, dissimilitudo causa contrarij. l.
huius, C. de reuocando donat. & facit illud phi-
losophi, in habentibus symbolum faciliis est
transitus.

XVIII. § Præterea pone, quod in hereditate non
sunt debita, nihilominus hereditas est, vt dicit
Bald. in Luperis, C. de heredi. iustis. colum. 1. & eo
casu idem importat quata bonorum & quata
hereditatis quo ad propositum istius legis,
quia neutro casu erat res alienum. ergo ratio il-
la (eo differentia illa an sit res alienum, non est
generalis, sed casualis. lex autem debet esse ge-
neralis, nec debet adaptari ad id quod aliqui
casu accidere potest. l. iura, & lex huius de legum,
cap. xxi. autem lex 4. dist. mextio idem disposuit v-
troque casu.

XIX. § Per ista patet, quod ratio illa quam po-
suit Paulus in dist. 1. qui sitibus, §. final. de legat. 1. in
eo quod dixi quod potest esse vtile legatio
repudiare hereditatem & acceptare legatum,
ne oneribus implicetur hereditarij, non sit vti-
queque contra. & contrarium sentit gloss. &
ibi dicitur Paulus in l. in quartum, 2. colum. ff. de legum
Falcid. ubi dicit quod cum hereditas est legata
et hausta particulatibus, penes heredem reman-
ent omnia onera, nec transferuntur in legatarios.
Secus est in fideicommissis vniuersali. nam
tunc ut in fideicommissum pro partibus

quæ restantur, & penes heredem remanent
pro suis quartis, quando retinet quorum. Sed in
proposito, vt vides hodie per istam legem, nil
valet dicta ratio Pauli. quia transeunt onera
pro partibus in legatarium, cui tertia & quinta
pars bonorum est prælegata. Cogita ergo que
fuerit utilitas.

§ Per istam legem tollitur de medio id
quod dixerat doctores de Segur. in repetit. l. vnum ex
familia. columen. 7. quod per legem regis fore legem,
lib. 3. tit. de las mandas ley solum est permis-
sum testatori legare quorum bonorum, non
hereditatis: & si testator legauit quorum here-
ditatis, debet exponi, id est quorum bonorum,
sicut aliquando ponitur & contrario, vt inquit de
fideicommissis l. si. §. post quod. Illud tamen hodie non
est verum per istam legem. Immo quata bono-
rum importat idem quod quata hereditatis, vt
patet ex superioribus. & probatur supra leg. 19.
vbi tergit.

§ Desuper pariter.] Propterea si non est
idoneus legatarius, vel prælegatarius, debet ca-
nere. l. si tibi legatum, de leg. 3. l. quibus, §. Terminus,
& ibi Bartol. ff. de condi. & dem. Bald. in leg. fin. C. de
his que sub modo, & in l. preda, 2. columen. C. de fidei-
commissis.

§ Per rata.] Vt l. legatarum, in principio, de legat.
2. l. si quis testamentum, §. apud italicum de legat. 1.
Idem, si legatum est ipsum. Oldradus consilij 111.
Bartol. in archibus sed in eadem, C. ad legem Falcid. vt
potestatum pro anima, gloss. & Bartol. in leg. si
quis Titio de legat. 2. l. pater, §. Titius. l. cum de leg. 3. l. 3.
C. ad leg. Falcid. archiensis. similiter cod. 111. vbi vide
Ladon. in repetit.

§ Certe si quis heredes in La dicha memoria.]
Noti quod ille cui legatur tertia pars bono-
rum, etsi patet plures habeat liberos, non dicitur
heres in dicta tertia. cum lex ista dicat, aliud
haberi per tali vel loco talis. Luerius ff. de verbor.
signif. l. si in arum, §. 1. ff. de adult. & ibi notat Bart.
Ad idem l. quater, C. de heredi. iustis. vbi illustra-
tus in re certa, habetur loco legatarij, & notat
ibi lasus post alios, quod ideo non est propiè
legatarius, nec heres, & ideo verificatur opinio
Bartoli, qui dicit quod erat tertia species, vt ibi
per lasonem.

§ Hinc est quod licet donatio facta filio in
potestate quæ morte confirmatur, habeat vim
testis, vt l. penult. C. ad legem Falcid. non tamen
est testis. ff. de donat. inter vivos & vxorem, l. si
maritus. quia aliud est esse simile, aliud est esse
idem, vt notatur in l. quod Nerua, §. de pign. & ff.
ad Carbon. l. si impet. & ideo dicit Salicetus in loci
istud, cod. titul. C. de testat. quod est testis talis
donatio quo ad quendam, & quo ad quendam non.

§ Hinc est etiam quod si donatio inter
vivos adiciatur aliquis, quod est contra sub-
stantiam donationis inter vivos, non videtur
stare donatio in propria specie sua. L. vna de na-
tur. ff. de donat. causa morte. vt latè ac singulariter

D d d

per

Per Franciscum Arrivum in l. heredes palam, §. fin.
§. 1. antequam ff. de testam.

XXVL

§ Sed potest aliquis probabiliter dubitare, in quo talis legatarius affimilatur heredi. dicat quod in hoc quod pro quora hereditatis legata, transeunt onera hereditaria in legatum, ut hic vides & regulariter est secus, quia in legationem particularem, non transeunt onera, sed remanent penes heredem, ut supra dictum est, & tenet Paulus in lege si quis servum, §. fin. al. ff. de legat. 2. quod ideo quando legatur pars hereditatis, non fit deductio æris alieni, ut est ibi casus. quia legatarius parit hereditatis, habetur loco heredis vniuersalis, in quem transeunt omnia onera actiua & passiva. l. 1. in principio, iuncta L. mulier, §. fin. ff. ad Trebell. potest ergo legatarius dicere heredi, Nolo quod tu soluas, sed ego volo solvere: quia ego possum conveniri, §. fin. C. ad Trebell. & hoc verum nisi testator mandasset restitui deducto ære alieno. l. cegi, §. inde queritur, ff. ad Trebell. & hoc inducit hoc onmen hereditas, quod cum in iure consistit, importat omnia iura & onera, oon in corporibus. l. hereditas ff. de pers. her. Secus vbi legatur pars bonorum, quia verbum, oon, est verbum iuris de proprio significatio, sed corporis: ideo regulariter dicuntur deducto ære alieno. l. mulier bona ff. de iure dot. Ideo legatarius partis bonorum, non dicebatur vniuersalis, sed particularis: nec cum eum transeant iura saltem passiva, ut possit conveniri. idcirco hæres poterat deducere ær alienum, quia conveniri poterat. & sic sua interest. Sed in casu præcedenti, non, quia est tutus exceptione postquam restituit. unde legatarius erat conveniendus. Cum autem legatarius tertie partis bonorum hodie sit conveniendus: quia id eum transeunt onera passiva, ut hic vides, merito dicitur fideicommissarius vniuersalis, non particularis: sublata differentia, an loquatur testator per hoc nomen bonorum an hereditatis.

§ Adde etiam quod olim oon minus habebat legatarius vno casu quam alio facta solu-

tione æris alieni & eorum, de quibus in dict. §. fin. secundum Paulum ibi, quem vides.

§ l. Papinianum, §. quarta de inoffic. testa. XXVII.
ment. l. Lucius, §. Maria ff. ad Trebell. l. Titius, §. Lucius. Et ibi Bartol. de legat. 2. l. pro hereditario, C. de heredit. actum. l. contrarium ff. de transactum. Melioratio tertie & quante partis bonorum, intelligitur deducto ære alieno per istam leg. & iura hic allegata. unde quantum ad hoc, melioratus habetur loco heredis. non in alijs oneribus, ut puta quod teneatur creditoribus, lege 1. C. si certum petatur.

§ Legitima detrahatur ab hereditate prius XXVIII.
quam legata, l. fin. §. si prestatum, C. de iure delict. nisi sint pia, Oldradus consil. 210. o. Paulus de Castro in leg. si quis de testam. §. apud Iulianum de legat. 2. oon tamen minuit legitimam, secundum Bartolum in dict. lege Papinianum, §. si imperator ff. de inoffic. testament. intellige vsque ad quintam partem bonorum testatoris, quia dicta quoniam pars detrahatur prius de hereditate, antequam legitima & prælegata de tertio detrahantur, ut dict. l. §. titulus de ius mandandi sero legum, & lex filii. l. 21. q.

§ Legatarius tertie rei non potest petere XXX.
sibi tradi instrumentum empooni illius rei, sed donator vel eius heredes debent cauere de præstando cum opus fuerit. Bartol. in l. quæsitum, §. Papinianum, ff. de fundo instrudo. notatur in l. infirmetur, C. de fideicommissis.

§ Certe perit. Legatarius in certa parte bonorum, tenetur ad onera hereditaria. l. si quis servum, §. fin. cum leg. sequenti de legatario secundo, l. mulier, §. fin. ff. ad Trebell. Bartol. in l. cum ex filio in fine principii, ff. de vulgari. sed is cui legatur tota hereditas, tenetur ad omnia onera hereditaria, quia omnia iura actiua & passiva transeunt in eum. gloss. in §. postquam, infra. de fideicommissis herede. Angelus in l. 1. in fine de legatario, l. tertium & Bartol. in l. cum filium, §. Lucius de legatario secundo, & lege novum & ibi Bartolum, §. filio de legatario tertio. vbi etiam dicitur quod teneatur ad onera, quatenus res legata fuerit per testatorem oneri deputata.

L E X XXII. Seg. 6, tt. 6, lib. 5 Recop.

771

S el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes prometio por contracto entre viuos de no meigrar a alguno de sus hijos, o descendientes, y passo sobre ello scriptura publica. En tal caso no pueda hazer la dicha mejoría de tercio ni de quinto. Y si la fiziere, que no vala. E assi mismo mandamos que si prometio el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes de mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio & quinto por via de casamiento, o por otra causa onerosa alguna. Que en tal caso sean obligados a lo cumplir & hazer, & si no lo fizieren, que passados los dias de su vida la dicha mejoría, o mejorías de tercio, o quinto sean auidas por fechas.

18a